ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

avti

Περίοδος Β΄, Τεῦχος 21 Σάββατο 14 Ἰουνίου 1975 Δρχ. 20

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ:

Κ. Φωτεινός
Γ. Παπαδημητρίου
Κ. Κόϊκας
Κ. Χατζηαργύρης
Νικοκρέων
Μ. Νικολινάκος
Τ. Πρόκας.

Α. ΦΑΚΙΝΟΣ:
Ἕνας νόμος - παγίδα στὴν Ἰταλία

ΤΟ ΧΙΛΙΑΝΟ Μ. Ι. R

ΠΛ. ΣΕΡΒΑΣ - Α. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ:
Μιλοῦν γιὰ τὴν Κύπρο

Ἄγγ. Γκόγκογλου - Α. Κάρτερ:
Γύρω ἀπὸ τὴν ΕΦΕΕ

Χ. ΡΙΧΤΕΡ: Τὸ 1944

ἀντί 21

περιεχόμενα

Κύριο ἄρθρο 3
Ἀντίλογος 4
Σχόλια 5
Γύρω ἀπ' τὴ δική μας σκοπιὰ 6
ΠΛΟΥΤΗ ΣΕΡΒΑ: Τὸ Κυπριακὸ σὲ νέα φάση 7
Τ. ΠΡΟΚΑ: Ἡ Βαλκανικὴ Ἑλλάδα 9
ΑΝΔΡΕΑ ΛΕΝΤΑΚΗ: ΕΠΟ καὶ ΕΠΟΚ, ὁ μικρὸς κόσμος τῶν χουντικῶν 10
ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 11-31
Πρόλογος 11
Α. ΦΩΤΕΙΝΟΥ: Ξέρουμε ποῦ πᾶμε; 12
Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Ἑλληνοτουρκικὲς σχέσεις: 14
Κ. ΚΟΪΚΑ: Ἡ διαφορὰ Ἑλλάδας – Τουρκίας στὸ Αἰγαῖο 16
Κ. ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗ: Τὸ πετρέλαιο τοῦ Αἰγαίου κι ἡ κρίση τῆς Ἑλλάδας 21
ΝΙΚΟΚΡΕΩΝ: Τὸ Κυπριακὸ δὲν εἶναι Ἑλληνοτουρκικὸ πρόβλημα 24
Μ. ΝΙΚΟΛΙΝΑΚΟΥ: Ἀνάλυση τῶν σχέσεων Ἑλλάδας – ΕΟΚ 28
ΑΡΗ ΦΑΚΙΝΟΥ: Ἕνας νόμος παγίδα γιὰ τὸν Ἰταλικὸ λαὸ 32
ΠΕΤΡΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΥ: Συνέντευξη μὲ τὸν ἐκπρόσωπο τοῦ m.i.r. 34
Ὁ ΑΓΓ. ΓΚΟΓΚΟΓΛΟΥ ἀπαντᾶ στὸν Ν. Κοτζιᾶ 38
Α. ΚΑΡΤΕΡ: Τὸ τέλος μιᾶς θλιβερῆς συκοφαντίας 39
Α. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ: ΕΔΕΚ, ἀρχὲς καὶ πρόγραμμα 40
Χ. ΡΙΧΤΕΡ: Μιὰ προσπάθεια ἐπιστημονικῆς Θεώρησης τῆς ἐθνικῆς μας ἀντίστασης (δ΄) 43
Α.Θ. ΚΟΛΤΣΙΔΟΠΟΥΛΟΥ: Θεατρικὴ κριτικὴ 47
Α. ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ: Γύρω ἀπ' τὴ θεατρική του δουλειὰ 47
ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ: Ἡ Βουλγαρικὴ ὀπερέτα 49
Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ: Ἡ τέχνη στὰ ἐργοστάσια 50
Α.Γ. ΞΥΔΗ: Εἰκαστικὸ Χρονικὸ 52
Ν. ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗ: Βιβλιοπαρουσίαση 53
Δισκοπαρουσίαση 53
Ἐπιστολὲς 54

Κάθε ἐνυπόγραφο ἄρθρο ἐκφράζει τὴν προσωπικὴ γνώμη τοῦ συγγραφέα του. Μόνο τὸ κύριο ἄρθρο καὶ τὰ σχόλια ἐκφράζουν τὴ γνώμη τοῦ περιοδικοῦ, ἢ ὁποιοδήποτε ἄλλο κείμενο ποὺ εἶναι ἀνώνυμο ἢ ὑπογράφεται ἀπὸ τὸ ΑΝΤΙ.

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ. ἁπλὴ ἑξάμηνη δρ. 260, ἀεροπορικὴ δρ. 300, ἁπλὴ ἐτήσια δρ. 520, ἀεροπορικὴ δρ. 600. Γιὰ μαθητὲς – σπουδαστὲς ἔκπτωση 15% ● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ: Εὐρώπη – Μεσογειακὲς χῶρες δρ. 750, Νοτ. Ἀφρικὴ – Κεντρ. Ἀσία δρ. 850, Η.Π.Α. – Καναδὰ – Ἀνατ. Ἀσία δρ. 1.000, Αὐστραλία – Ὠκεανία δρ. 1.400 ● Ἐμβάσματα – Ἐπιταγές: ΧΡΗΣΤΟΝ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΝ, Δημοχάρους 62, Τ.Τ. 601 – ΑΘΗΝΑΙ ● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: Δρ.20

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

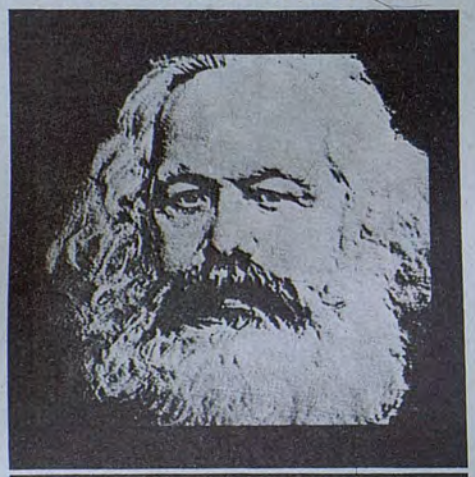

Χ. ΜΑΡΚΟΥΖΕ
Σοβιετικὸς Μαρξισμὸς
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Διατίθεται σὲ ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ
Πανεπιστημίου 39, τηλ. 32.46.633

ἑξάντας/ντοκουμέντα

1. Λατινικὴ Ἀμερική: Φασισμὸς ἢ Ἐπανάσταση
2. Ἡ Ἀντίσταση στὴ Χιλή: Ντοκουμέντα τοῦ MIR

κυκλοφόρησε

3. Ἡ Νέα Οὐγγρικὴ Ἀριστερά: Ἡ Σχολὴ τῆς Βουδαπέστης

ἑξάντας

Πανεπιστημίου 39, 1ος ὄροφος, τηλ. 3221548

Κεντρικὴ διάθεση γιὰ τὰ βιβλιοπωλεῖα Βορείου Ἑλλάδος: Βιβλιοπωλεῖο «ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ» Ν. Κοτζιᾶς καὶ Σία Ο.Ε. Τσιμισκῆ 78, τηλ. 279-720, Θεσσαλονίκη

Κεντρικὴ διάθεση τοῦ ΑΝΤΙ, γιὰ τὰ βιβλιοπωλεῖα τῆς Ἀθήνας: ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΚΑΝΑΣ
Βιβλιοπωλεῖο **«δέντρο»**, Χαρ. Τρικούπη 13, τηλ. 606-393

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ: Δημοχάρους 62, Ἀθήνα 601, Τηλ: συντ. 732.819 – διαχ. 732.713. ● Περίοδος Β΄. Χρόνος 2ος, Τεῦχος 21. ● Ἰδιοκτήτης – Ἐκδότης: ΧΡ. Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ, Δεινοκράτους 131. ● Διευθ. Σύνταξης: ΑΣΤΕΡΗΣ ΣΤΑΓΚΟΣ: Ἁγίου Νικολάου 8, Μαρούσι. ● Ὑπευθ. Τυπογραφείου: Ι. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΟΣ, Καλοκαιρινοῦ 15. ● Συντακτική ὁμάδα: Ν. ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ, Π. ΕΥΘΥΜΙΟΥ, Α. ΛΕΝΤΑΚΗΣ, Γ. ΣΕΦΕΡΤΖΗΣ. ● Καλλ. ἐπιμέλεια: ΤΑΤΙΑΝΑ ΒΟΛΑΝΑΚΗ. ● Διαφημίσεις: ΕΥΑΓ. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ, ΣΤΑΜ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ● Τὸ «ΑΝΤΙ» φωτο-στοιχειοθετεῖται ἀπὸ τὴ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ «Γ. ΤΣΙΒΕΡΙΩΤΗΣ» Ε.Π.Ε., Λένορμαν 205, καὶ τυπώνεται ἀπὸ τὴν ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ «ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ» Α.Ε., Φιλαδελφείας 4.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝ. & ΠΟΛΙΤ. ΕΠΙΣΤ. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τὸ Σύνταγμα

Πολλοὶ ἔλπιζαν ὅτι ἡ πικρὴ δοκιμασία τῆς Ἑφταετίας κάτι θὰ εἶχε διδάξει καὶ στὴ Δεξιά. Τὶς ἡμέρες αὐτές, ἐν τούτοις, μὲ ἄδεια τὰ καθίσματα τῆς Ἀντιπολίτευσης, ἡ ἑτερόκλητη κυβερνητικὴ κοινοβουλευτικὴ πλειοψηφία ἐπέβαλε στὴ χώρα ἕνα σύνταγμα ἀνωμαλίας. Ἕνα σύνταγμα ποὺ ὑπηρετεῖ τὶς στενὲς σκοπιμότητες τῶν πολιτικῶν σχεδίων τοῦ κ. Καραμανλῆ καὶ ἐκφράζει μιὰ παλαιοδεξιά, ὑπερσυντηρητικὴ καὶ ἀντιδραστικὴ ἀκόμη ἀντίληψη ὀργάνωσης τῆς ἐξουσίας. Πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ ἀντιφασιστικὸ σύνταγμα ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ ἐποχή.

Ἤδη, ἀπὸ ὁρισμένες πλευρὲς κηρύσσονται ἀνένδοτοι γιὰ κάποια μελλοντικὴ ἀναθεώρηση τοῦ κυβερνητικοῦ κατασκευάσματος. Ἀλλὰ κηρύσσονται ἐκ τῶν ὑστέρων, κατόπιν ἑορτῆς. Ὅσο διαρκοῦσε ἡ συζήτηση–ποὺ ἦταν περισσότερο μονόλογος, παρὰ διάλογος– τὰ κόμματα, ὅλα τὰ κόμματα, τηροῦσαν μιὰ στάση ποὺ εὔλογα δημιούργησε τὴν ἐντύπωση ὅτι ἤθελαν τὸ πρόβλημα τοῦ συντάγματος νὰ μείνει θέμα ἀποκλειστικὰ τῆς Βουλῆς, χωρὶς καμιὰ ἀνάμιξη τοῦ λαϊκοῦ παράγοντα, ποὺ τὸν ἄφησαν ἀπληροφόρητο. (Καὶ φυσικά, ἡ ἐντύπωση αὐτὴ κατὰ τίποτα δὲν ἄλλαξε μὲ τὴν ὀλιγοήμερη, τὴν ὕστατη στιγμή, ἀποχώρηση τῆς Ἀντιπολίτευσης κατὰ τὴν ψήφιση μερικῶν ἐπίμαχων ἄρθρων). Καὶ ὄχι μόνο ἀπληροφόρητο, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ σκοτεινὴ αἴσθηση καὶ τὸ βασανιστικὸ ἄγχος–αἴσθηση καὶ ἄγχος ποὺ δὲν καλλιεργοῦσε συστηματικὰ μόνο ἡ «Ν.Δ.», ἀλλὰ καὶ κάποιοι ἄλλοι, μὲ τὸ δικό τους τρόπο, ὅτι ζεῖ κάτω ἀπὸ διαφόρων εἰδῶν ἀπειλές. Καί, τὸ χειρότερο, τὰ ἴδια αὐτὰ κόμματα ἀπέφευγαν ἐπιμελῶς, ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα, νὰ κάνουν ὁποιαδήποτε θετικὴ πρόταση ἀπεμπλοκῆς ἀπὸ τὴν ἐπικίνδυνη αὐτὴ κατάσταση καὶ περιορίζονταν σὲ κενοὺς περιεχομένου, παραπλανητικοὺς καὶ περιστασιακοὺς «ἐξορκισμοὺς» τοῦ κακοῦ.

Εἶναι φανερὸ ὅτι ἀποτελοῦν ὅλα αὐτὰ ἐκδηλώσεις μιᾶς βαθύτερης κρίσης στὰ πολιτικὰ πράγματα τοῦ τόπου. Μιᾶς κρίσης ποὺ ξεκινᾶ ἀπὸ τὸν ἐρήμην τοῦ λαοῦ τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἔγινε ἡ μεταπολίτευση τῆς 23 Ἰουλίου 1974. Καὶ ποὺ ἐκφράζεται σήμερα μὲ μιὰν ἀναντιστοιχία ἀνάμεσα στὶς πρωτοβουλίες ποὺ ὑπηρετοῦν μιὰ στενὴ καὶ συχνότατα κοντόθωρη κομματικὴ πολιτικὴ καὶ στὰ συγκεκριμένα ἐθνικὰ καθήκοντα τοῦ παρόντος, στὰ μεγάλα καὶ πολύμορφα προβλήματα ποὺ περιμένουν τὴ λύση τους–καὶ ὄχι ἁπλῶς μιὰ κάποια ψευτολύση.

Τὰ κόμματα τῆς εὐρύτερης Ἀριστερᾶς, ποὺ μένουν πάντα ἐγκλωβισμένα στὴ λογικὴ τῶν δικῶν τους ἐσωτερικῶν κρίσεων, καιρὸς εἶναι νὰ συνέλθουν. Νὰ ἀποτινάξουν τὴν κοντόθωρη, ἐσωστρεφή, στάση τους καὶ νὰ στραφοῦν ἀποφασιστικὰ πρὸς τὸ μεγάλο ἀπόντα: πρὸς τὸ Λαό. Γιὰ νὰ τοῦ ἀποκαλύψουν ὑπεύθυνα, ψύχραιμα καὶ χωρὶς δημαγωγικὲς ἐξαλλοσύνες, ποὺ μόνο σὲ ἄσκοπες ἢ καὶ καταστρεπτικὲς περιπλοκὲς ὁδηγοῦν, τὴν οὐσία τοῦ προβλήματος. Ὥστε νὰ μπορέσουν ἔγκαιρα νὰ τὸν κινητοποιήσουν γιὰ τὶς δύσκολες ὧρες ποὺ ἔρχονται, γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς χώρας –τὸ συνταγματικὸ εἶναι ἕνα μόνο ἀπ' αὐτὰ– ποὺ χωρὶς τὴ δική του ἐνεργὸ καὶ δημιουργικὴ συμμετοχὴ ὄχι μόνο δὲν μποροῦν νὰ λυθοῦν, ἀλλὰ καὶ ὑπάρχει κίνδυνος νὰ μετατραποῦν σὲ ἐκρηκτικὰ καρκινώματα.

Ὁ ἐκδότης

Ἐξορμήσεις καὶ σκληρύνσεις, ἀνενδοτισμοὶ κι ἀναστατώσεις

Μεστὸ δεκαπενθήμερο. Σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα –καὶ σὲ ὅλα τὰ μέτωπα. Ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ μέτωπο. Ὅπου ὁ κ. Καραμανλῆς φαίνεται νὰ ἔπαιξε μὲ κάποια ἐπιτυχία δυὸ «χαρτιά»: τὸ χαρτὶ τῆς προοπτικῆς νὰ γίνει, ἐπιτέλους, τὸ πρῶτο βῆμα πρὸς μιὰ ἀπὸ κοινοῦ ἐμφάνιση τῶν βαλκανικῶν χωρῶν στὸ διεθνὴ στίβο –τουλάχιστον σὲ μερικὲς περιπτώσεις κατὰ τὶς ὁποῖες ὁ «πυρομανὴς» κ. Κίσσιγκερ παίζει τὸ ἐπικίνδυνο– κι ἀδίστακτο– παιχνίδι του μέσω τρίτου. Καὶ τὸ χαρτὶ τῆς «ὑπὸ ὅρους» ἐπιστροφῆς στὸ ΝΑΤΟ.

Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι ὁ πρωθυπουργὸς ἐξασφάλισε μ' αὐτὸ τὸ διπλὸ χαρτὶ τὴν ἀναβολὴ γιὰ ἕνα-δυὸ μῆνες, ἀλλὰ ἴσως καὶ γιὰ μακρύτερο διάστημα, τῆς τουρκικῆς ἐπίθεσης ἐναντίον μας. Ἐπίθεσης γιὰ τὴν ὁποία ἡ Ἄγκυρα προετοιμαζόταν συστηματικὰ καὶ ἀπὸ καιρό, ὅπως ἔδειξαν πειστικότατα τὰ ἄφθονα στοιχεῖα ποὺ προσκομίστηκαν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ πλευρά. Καὶ φαίνεται ὅτι τὸ ἐξασφάλισε αὐτὸ χωρὶς νὰ ἔχει ἐξαντλήσει ἀπόλυτα τὸ χαρτὶ τῆς «ὑπὸ ὅρους» ἐπιστροφῆς μας στὸ ΝΑΤΟ(ἐπιστροφῆς ποὺ ὅλες οἱ πληροφορίες βεβαιώνουν ὅτι δὲν θὰ τὴν ἀποφύγουμε γιὰ πολὺν καιρό). Καὶ χωρὶς –ποὺ εἶναι καὶ τὸ σημαντικότερο– νὰ κλείσει τὴν πόρτα ποὺ μόλις ἀκράνοιξε πρὸς τὰ Βαλκάνια. Ὅπως δείχνουν οἱ ἐπισκέψεις πρῶτα στὸ Βουκουρέστι, ὕστερα στὸ Βελιγράδι καὶ τέλος, στὶς ἀρχὲς Ἰουλίου, λέγεται, στὴ Σόφια. Ἐπισκέψεις, αὐτές, ἀπὸ τὶς ὁποῖες πολλὰ μποροῦν νὰ προκύψουν –ἂν ὄχι ἄμεσα, τουλάχιστον μακροπρόθεσμα. Ὑπὸ τὸν ὅρο, φυσικά, ὅτι δὲ θὰ μᾶς λείψει ἡ θέληση νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὸ βρόγχο ποὺ καὶ πάλι προσπαθεῖ νὰ βάλει γύρω ἀπὸ τὸ λαιμό μας ἡ γνωστὴ «συμμαχία». Καὶ ὑπὸ τὸν πρόσθετο ὅρο ὅτι ὁ κ. Καραμανλῆς θὰ μπορέσει νὰ παίξει ἀποτελεσματικὰ τὸ ρόλο–ποὺ φημολογεῖται ὅτι ἀνέλαβε– τοῦ «διακριτικοῦ μεσολαβητῆ» ἀνάμεσα στὴ Γιουγκοσλαβία καὶ στὴ Βουλγαρία.

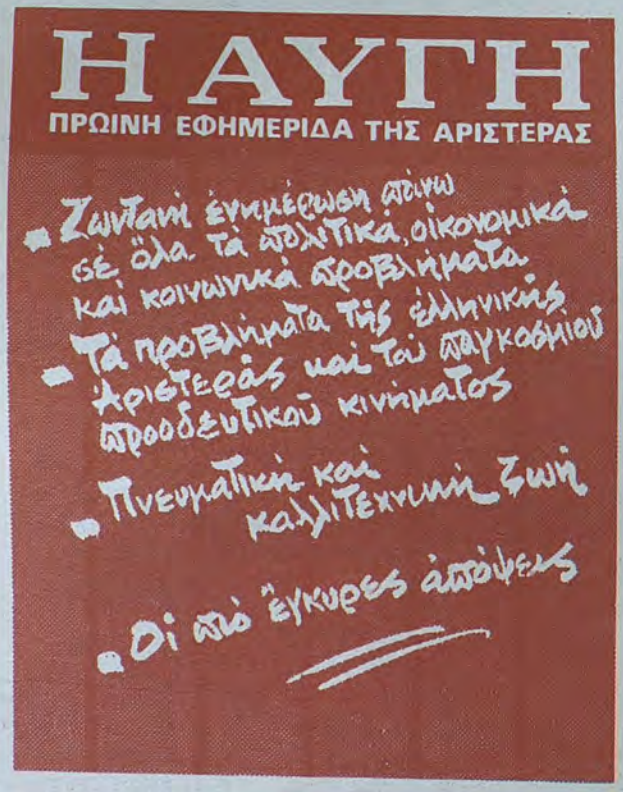

Ἡ σκλήρυνση

Σημαντικὲς –ἀλλὰ καθόλου αἰσιόδοξες– καὶ οἱ ἐξελίξεις στὸ ἐσωτερικὸ μέτωπο. Οἱ βασιλικοὶ –ποὺ βρίθουν στὶς κυβερνητικὲς τάξεις– ἄνοιξαν «πραξικοπηματικὰ» τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῶν σὺν αὐτῶν στὴν Ἑλλάδα– δρόμο ποὺ ἤθελε νὰ κλείσει ἡ Ἀντιπολίτευση καί, ὅπως ὑποστηρίζεται, καὶ ἡ ἴδια ἡ κυβέρνηση. Παράλληλα, ἀδιάλλαχτα, ἡ κυβερνητικὴ πλειοψηφία ἐπέβαλε στ' χώρα τὸ σύνταγμά της, ποὺ θυμίζει, ἀλλὰ πολὺ πρὸς τὸ χειρότερο, τὴ «βαθιὰ τομὴ» ποὺ πρότεινε τὸ 1963 ὁ σημερινὸς πρωθυπουργός. Καί, ἐπιπλέον, ὁ κ. Καραμανλῆς θεώρησε πὼς ἡ στιγμὴ ἦταν «πολὺ κατάλληλη» γιὰ νὰ προσάψει στὴν Ἀντιπολίτευση κάθε λογῆς σκληρὲς κατηγορίες. Ἀπὸ τὴ μιά, γιατὶ ὁ αὐταρχικός του χαρακτήρας τὸν ἐμποδίζει νὰ καταλάβει ὅτι τὰ «σκληρὰ λόγια» δὲν εἶναι τὸ καλύτερο φάρμακο γιὰ ἕνα λαὸ ποὺ ἔζησε ἑφτὰ καὶ πάνω χρόνια ὑπὸ στυγνὴ δικτατορία (γιὰ τὴν ὁποία, ἄλλωστε, δὲν εὐθύνεται καὶ λίγο ἡ ἀδιαλλαξία καὶ ἡ τυφλότητα τῆς παράταξης ἐκείνης τῆς ὁποίας ἡγεῖτο ὁ ἴδιος μιὰν ὁλόκληρη ὀκταετία). Ἀπὸ τὴν ἄλλη γιατί, ὅπως φημολογεῖται, κάτω ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀδιαλλαξία ἀπέναντι στὴν Ἀντιπολίτευση ὁ κ. Καραμανλῆς θέλει νὰ καλύψει ψυχολογικὰ μερικὲς κινήσεις ποὺ ἔχει τὴν πρόθεση νὰ ἀναλάβει προκειμένου νὰ ἀντιμετωπίσει τὶς πολύμορφες ἀνισορροπίες στὸ ἐσωτερικὸ τῆς παράταξής του. Πρώτη ἀπὸ τὶς ὁποῖες θὰ εἶναι, ὅπως φαίνεται, ὁ εὐρὺς ἀνασχηματισμὸς τῆς κυβέρνησης. Ἀνασχηματισμὸς ποὺ πιθανὸν –πάντα σύμφωνα μὲ τὸ πολιτικοδημοσιογραφικὸ κουτσομπολιὸ– νὰ ἀνοίξει καὶ τὸ δρόμο γιὰ κάποιες μετακινήσεις βουλευτῶν, μὲ ἀποτέλεσμα μιὰ περισσότερο ἢ λιγότερο ἐντυπωσιακὴ ἀλλαγὴ στὴ σύνθεση τῶν σημερινῶν πολιτικῶν φορέων.

Καί, φυσικά, τὴν πρόκληση τὴν ἀποδέχτηκε ἡ Ἀντιπολίτευση. Ἢ τουλάχιστον τὸ ΠΑΣΟΚ. Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ ὁποίου, κ. Ἀ. Παπανδρέου, μετὰ ἀπὸ πολύμηνα, συστηματικὰ καὶ ἐντυπωσιακὰ «ἀνοίγματα» πρὸς τὸν πρωθυπουργό, φαίνεται τώρα νὰ κατέχεται ἀπὸ πνεῦμα ἀνενδοτισμοῦ. Πνεῦμα ποὺ τὸ ἔδειξε, ἐξ ἄλλου, στὶς δυὸ ὁμιλίες του σὲ πρόσφατες ἐσωκομματικὲς συγκεντρώσεις, καθὼς καὶ στὴν τελευταία του «πρὲς-κόνφερανς».

Ἀναστατώσεις

Ὅμως, ὁ ἀνενδοτισμὸς τοῦ κ. Α.Π. ἐκδηλώθηκε ἔντονος καὶ ἐπιθετικὸς –ὄχι τυχαῖα, λένε οἱ γνωρίζοντες–καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ προσωπικοῦ του πιὰ κόμματος. Καὶ μάλιστα, κατὰ τρόπο προκλητικὰ ἀδιάφορο γιὰ τὴν τετάρτη ἀπὸ τὶς καλούμενες «βασικὲς ἀρχὲς» τοῦ ΠΑΣΟΚ– δηλ. γιὰ τὴν ἀρχὴ τῶν δημοκρατικῶν διαδικασιῶν. Ποὺ ἐδῶ καὶ πέντε περίπου μῆνες–ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς πραξικοπηματικῆς ἀπὸ μέρους τῆς ὁμάδας του διάλυσης τῆς Κ.Ε. τοῦ κινήματος –παραβιάζονται μὲ ἐντυπωσιακὴ καὶ ἐπιδεικτική, θὰ ἔλεγε κανείς, συστηματικότητα.

Ἀναφερόμαστε, συγκεκριμένα, στὴν ἀπὸ μέρους τοῦ κ. Α.Π. καὶ τοῦ διορισμένου ἀπ' αὐτὸν Ε.Γρ. αὐθαίρετη «θέση ἐκτὸς κόμματος» 11 μελῶν τῆς Κ.Ε. ποὺ εἶχε ἐκλεγεῖ ἀπὸ τὸ «φιμωμένο», ὅπως χαρακτηρίστηκε, προσυνέδριο τοῦ Μαρτίου. Οἱ 11 αὐτοὶ προέρχονται ἀπὸ ὅλες τὶς συνιδρυτικὲς ὁμάδες τοῦ ΠΑΣΟΚ –ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ δριμὺ «κατηγορῶ» στελεχῶν τοῦ ΠΑΚ ἐναντίον τοῦ Ε.Γ. τοῦ ΠΑΣΟΚ– καὶ ἔχουν κοινὸ γνώρισμα τὴν πίστη στὸ σοσιαλιστικὸ ἰδεῶδες καὶ στὶς δημοκρατικὲς διαδικασίες, ποὺ ἀποτελοῦν ἔκφραση τῆς ἐμπιστοσύνης τους στὴ βάση.

Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τοῦ κ. Α.Π. καὶ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ του Γραφείου –συνέχεια πολλαπλῶν, ἐξίσου αὐθαίρετων διαγραφῶν στὶς τάξεις τῆς νεολαίας–ἔδωσε καινούργια ὀξύτητα στὴν ἤδη μεγάλη ἐσωτερικὴ κρίση τοῦ ΠΑΣΟΚ, ποὺ ἐξελίσσεται σὲ πραγματικὴ καὶ μεγάλη διάσπαση ὄχι μόνο στὴν κορυφή, ὅπως ἔλπιζε ὁ κ. Α.Π., ἀλλὰ καὶ στὴ βάση τοῦ κινήματος. Κρίση ποὺ ὀφείλεται στὴν καταφανὴ ἐπιθυμία τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ ΠΑΣΟΚ νὰ ἔχει ὁλοκληρωτικὴ ἐλευθερία κινήσεων στὸν καθορισμὸ τῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματός του, ἀλλὰ καὶ στὴ δογματικὴ ἀδιαλλαξία καὶ τὸ μεσιανισμὸ τῶν δυὸ ἑτερόκλητων ὁμάδων ποὺ περιβάλλουν τὸν κ. Α.Π. καὶ ἔχουν σὰν μοναδικὸ κοινὸ γνώρισμα τὴ χωρὶς ἐρωτηματικὰ προσήλωση στὸ πρόσωπό του.

ἀντίλογος

αντί·δέσεις

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΝ ΟΔΗΓΗΤΗ

Στὸ φύλλο του τῆς 4-6, ὁ «ΟΔΗΓΗΤΗΣ», ὄργανο τοῦ Κ.Σ. τῆς ΚΝΕ, ἀπαντώντας, ὑποτίθεται, σὲ πληροφορίες τοῦ προηγουμένου τεύχους μας γιὰ τὶς ζυμώσεις στὶς νεολαῖες τῶν κομμάτων τῆς ἀριστερᾶς, κάνει ὀδυνηρὴ ἐπίδειξη μιᾶς γρήγορης ἀφομοίωσης ὅλης ἐκείνης τῆς τακτικῆς ποὺ ὁδήγησε τὸ λαϊκὸ κίνημα ἐπανειλημμένα σὲ μιὰ σειρὰ σφάλματα, μὲ ὀλέθρια καὶ τραγικὰ γιὰ τὸν τόπο ἀποτελέσματα. Στὸ σχόλιό του, ποὺ ἔχει τίτλο «Μιὰ φιλελεύθερη «ἐπιλογὴ» στὸ χῶρο τῆς νεολαίας», ἀφοῦ μᾶς ζητάει νὰ παραθέσουμε κατάλογο τῶν μελῶν καὶ στελεχῶν ποὺ ἀποχώρησαν ἀπὸ τὴν ΚΝΕ, προεξοφλεῖ ὅτι δὲν θὰ τὸν δημοσιεύσουμε, γιατὶ ἡ ὅλη ὑπόθεση εἶναι κατασκευὴ «τῆς γόνιμης σὲ ἀντικομμουνισμὸ φαντασίας μας» καὶ προϊὸν μιᾶς κατάστασης στὴν ὁποία βρίσκονται συχνὰ οἱ ἀπολογητὲς τοῦ καπιταλισμοῦ, «δηλ. ὅταν μιλοῦν γιὰ τοὺς κομμουνιστὲς καὶ τὸ κόμμα τους, νὰ παίρνουν τὶς ἐπιθυμίες τους γιὰ πραγματικότητα».

Κατάλογο, βέβαια, δὲν θὰ δημοσιεύσουμε. Ὄχι γιατὶ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει, ἀλλὰ γιατὶ τέτοιου εἴδους πρωτοβουλία μπορεῖ νὰ ἀναληφθεῖ μόνο ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ἀποχωρήσαντες, στὸ μέτρο ποὺ τείνουν νὰ ἐκφραστοῦν σὲ αὐτόνομη πολιτικὴ κίνηση. (Τὴν ἄλλη πλευρά, τῆς ἐξυπηρέτησης δηλ. τῆς Ἀσφάλειας, κάνει πὼς δὲν τὴν βλέπει, βέβαια, ὁ «ΟΔΗΓΗΤΗΣ», στὸ ρητορικό του ἐρώτημα).

Ἐμεῖς ἐπιμένουμε, πάντως. Καὶ εἶναι γνωστὸ (καλύτερα ἀπ' ὅλους στὴν ΚΝΕ καὶ τὰ μέλη της) πὼς ὑπάρχει μιὰ βαθιὰ ἰδεολογικοπολιτικὴ διαμάχη στοὺς κόλπους της γύρω ἀπὸ θέματα καίριων ἐπιλογῶν τοῦ κόμματος σὲ βασικὰ προβλήματα τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ποὺ ἀποτέλεσμά της ὑπῆρξε τόσο ἡ πρόσφατη ἀποχώρηση στελεχῶν καὶ μελῶν της, ὅσο καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκλογῆς συνέδρων γιὰ τὴν ΕΦΕΕ σὲ ὁρισμένες σχολές, ὅσο καὶ οἱ διαφορετικὲς ἐκτιμήσεις τῆς ΚΝΕ ἀπὸ τὴν ΚΟΑ, π.χ. πάνω στὰ γεγονότα τῆς 21ης τ' Ἀπρίλη.

Ἡ μέθοδος τῆς ἀπόκρυψης τῆς πραγματικότητας, ποὺ υἱοθετεῖ ἡ ΚΝΕ, (πραγματικότητα ἡ ὁποία προφανῶς ὑπάρχει μόνο ὅταν τὸ κόμμα ἀποφασίσει μὲ διαταγή του νὰ τὴν ἀναγνωρίσει), ἡ μέθοδος τῆς σπίλωσης καθενὸς ποὺ ὄχι ἀπὸ «γόνιμη ἀντικομμουνιστικὴ φαντασία», ἀλλὰ ἀπὸ ἀγωνία ἀκριβῶς νὰ βρεθεῖ ἕνας νέος γόνιμος τρόπος λειτουργίας τῶν κομμάτων τῆς Ἀριστερᾶς μὲ ἀνοιχτὲς διαδικασίες καὶ χωρὶς τὶς κομματικὲς μεταφυσικὲς ποὺ τόσο κόστισαν στὸ παρελθόν, νομίζουμε πὼς ἀποδείχνουν μιὰ δογματικὴ ἐπιλογὴ στὸ κίνημα τῆς Νεολαίας.

ΑΣ ΜΗΝ ΤΟ ΞΕΧΝΑΜΕ

Χαμόγελα ἐγκαρδιότητας καὶ ἐπιτυχίας ἐκπέμπονται τελευταῖα. Κι ὁ κόσμος παρακολουθεῖ, ἀπὸ τὰ μέσα ἐνημέρωσης, τὴν «ἀνάδυση τοῦ κ. Καραμανλῆ σὲ προσωπικότητα εὐρωπαϊκοῦ διαμετρήματος». Τί κρύβεται πίσω ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ χαμόγελα καὶ τὸ κλίμα (τεχνητό;) αἰσιοδοξίας θὰ φανεῖ σύντομα στὶς προσεχεῖς βδομάδες καὶ στοὺς μῆνες τοῦ καλοκαιριοῦ. Ὡστόσο τὸ σίγουρο εἶναι πὼς στὴν πολιτικὴ ὑπάρχουν, ἐπίσης, ὁρισμένα ἐμπειρικὰ κι ἱστορικὰ ἀποδεδειγμένα ἀξιώματα. Ἕνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι πὼς θεμέλιο καὶ κριτήριο τῆς ἐξωτερικῆς εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ πολιτική. Παλάτια στὴν ἄμμο δὲ χτίζονται. Ἡ διπλωματία –στὸ βαθμὸ ποὺ ἀσκεῖται κι αὐτὴ μὲ ἐθνικὸ γνώμονα– δὲν ὑποκαθιστᾶ μήτε ἀναστέλλει τὰ κοινωνικὰ προβλήματα.

ΑΣ ΟΨΟΝΤΑΙ...

Τὸν παλιὸ πόθο τοῦ κ. Καραμανλῆ γιὰ τὴ «βαθιὰ τομή», ὑλοποιεῖ τὸ σύνταγμα ποὺ ψήφισε ἡ πλειοψηφία τὴ βδομάδα ποὺ πέρασε. Ὁ πρωθυπουργὸς φαίνεται νὰ πιστεύει πὼς μέσα στὸν καινούργιο καταστατικὸ χάρτη ἔχει περικλείσει τὴν πανάκεια γιὰ τὴ διατήρηση τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς ὁμαλότητας. Ὑπαινίχθηκε, ἀκόμα, πὼς ἂν ἡ «βαθειὰ τομή» του εἶχε πραγματοποιηθεῖ τότε ποὺ τὴν πρότεινε (1963), ἡ πολιτικὴ μοίρα τῆς χώρας στὰ χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν θὰ ἦταν διαφορετική. Ἐμεῖς, πάντως, θυμόμαστε πὼς τὸ θηρίο τοῦ φασισμοῦ δὲ γεννήθηκε κάτω ἀπὸ τὸ φῶς μιᾶς δημοκρατούμενης χώρας, ἀλλὰ ἀναπτύχθηκε στὴ θαλπωρὴ τοῦ κράτους τῆς δεξιᾶς, ποὺ μονοπώλησε μὲ κάθε μέσο τὴν ἐξουσία τῆς μεταπολεμικῆς Ἑλλάδας.

Οἱ τροπολογίες καὶ ἡ συμπεριφορὰ μιᾶς ἰσχυρῆς μερίδας τῆς συμπολίτευσης, ποὺ ἔγιναν δεκτὲς ἀπὸ τὴν κυβέρνηση, δείχνουν πὼς τὸ βεβαρυμένο αὐτὸ μεταπολεμικὸ κράτος ἐξακολουθεῖ νὰ ἐμπνέει μέρος τῆς πλειοψηφίας. Ἂς ὄψονται...

ΟΧΙ ΜΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ

Κι ἄλλες φορὲς ἔχουμε ἐπισημάνει ἀπὸ αὐτὲς τὶς στῆλες τὶς ἀναπηρίες τῆς μεταχουντικῆς δημοκρατίας. Ἀναπηρίες ποὺ καθορίστηκαν ἀπὸ τὸ χαρακτήρα τῆς «ἀλλαγῆς τοῦ Ἰουλίου», τοὺς ψυχολογικοὺς ἐκβιασμούς, τὰ πολιτικὰ διλήμματα καὶ τὶς ἀνεπάρκειες μιᾶς περιθωριακῆς ἀντιπολίτευσης, πού, ἄλλοτε σιωπηρὰ ἄλλοτε κραυγαλέα, βοηθᾶ στὴ στερέωση καὶ πάλι τοῦ κοινωνικοῦ STATUS. Ἀναπηρίες ποὺ ἐγκυμονοῦν κινδύνους καὶ ποὺ ἡ κυβέρνηση δὲν ἔπαυσε –πρωτοστατούντων ὁρισμένων γνωστῶν ὑπουργῶν της– νὰ ἐκμεταλλεύεται κάθε στιγμή. Κοντὰ σ' αὐτὰ κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς πολιτικῆς ζωῆς τοῦ τόπου εἶναι ὁ ὑποβιβασμὸς τοῦ λαϊκοῦ παράγοντα καὶ πάλι στὸ ἐπίπεδο τῆς ἄβουλης ἐκλογικῆς μάζας. Τὰ πάντα ἐξετάζονται καὶ ἀποφασίζονται στὰ στεγανὰ τῶν ἡγετικῶν κλιμακίων τῶν κομμάτων, ἐνῶ ὁ λαὸς πρέπει νὰ ἀφήνει αὐτοὺς «ποὺ ξέρουν καλύτερα ἀπὸ αὐτὸν τὰ μυστικὰ» νὰ δροῦν γιὰ λογαριασμό του. Ἡ ἀντιπολίτευση πρέπει νὰ ξέρει πὼς τὰ ἀδιέξοδα δὲν ξεπερνιόνται μὲ θεαματικὲς ὅσο κι ἀκίνδυνες ἐκ τῶν ὑστέρων ἐνέργειες. Καὶ ὅτι γιὰ τὴ διάσωση τῆς δημοκρατίας μιὰ ἐγγύηση ὑπάρχει: ἡ ἐνημέρωση καὶ ἡ ἐγρήγορση τοῦ λαοῦ.

Τὸ λαὸ δὲν ἐνδιαφέρει ἡ ἐναλλαγὴ στὴν ἐξουσία τῶν «ἡγετῶν» του, ἀλλὰ ἡ λύση τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων του. Καὶ τὰ προβλήματά του δὲν λύνονται οὔτε προωθοῦνται μὲ τὴ σιωπή.

ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΞΕΡΙΖΩΜΑ

Ἐνῶ στὸν ἐσωτερικὸ χῶρο τοῦ τόπου πυκνώνουν καὶ γίνονται κάθε μέρα πιὸ φανεροὶ οἱ κίνδυνοι ποὺ ἀπειλοῦν τὴ δημοκρατία καὶ τὴ χώρα, ἡ κυβέρνηση προωθεῖ τὴ θεσμοποίηση –ἔστω καὶ τὴ φραστικὴ– τοῦ δόγματος τῶν «ἀντιθέτων ἐξτρεμισμῶν». Κι ἐνόσω βέβαια φορεῖς τοῦ δόγματος αὐτοῦ ἦταν ἄνθρωποι γνωστοὶ γιὰ τὶς ΙΔΕΑλογικὲς θέσεις τους γιὰ τὸ σύνταγμα τοῦ Παπαδόπουλου, γιὰ τὶς ἀστυνομικὲς ἐπιδρομὲς κ.λπ. ἐλπίζαμε ἴσως πὼς ἕνας «ἀνασχηματισμὸς» ξεκαθάριζε κάπως τὴν κατάσταση. Ὅταν ὅμως τέτοιου εἴδους δόγματα ἐπισημοποιοῦνται καὶ διὰ χειλέων τῆς λεγόμενης «φωτισμένης δεξιᾶς», ὅπως τοῦ κ. Λάμψα – σὲ τηλεοπτική του ἀναμέτρηση μὲ τὸν κ. Γ. Α. Μαγκάκη– τότε φοβόμαστε πὼς οἱ κίνδυνοι γιὰ τὴ δημοκρατία δὲν ἐγκυμονοῦνται ἀπὸ τοὺς «ἀντίθετους ἐξτρεμισμούς», ἀλλὰ βρίσκονται μέσα στὴν ἴδια τὴν κυβέρνηση καὶ τὴ νοοτροπία της. Κι αὐτὴ ἡ νοοτροπία δὲν ἀλλάζει μὲ «ἀνασχηματισμούς». Χρειάζεται ξερίζωμα.

ΑΤΛΑΝΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Ἡ «ἀτλαντικὴ» Εὐρώπη τείνει, δυστυχῶς, νὰ ἀποτελέσει πραγματικότητα. Φάνηκε ἀπὸ τὴ Διάσκεψη Κορυφῆς τοῦ ΝΑΤΟ, στὶς Βρυξέλλες, ὅπου οἱ Ἀμερικανοὶ βρῆκαν τὸ πιὸ κατάλληλο βῆμα γιὰ νὰ ἀναπτύξουν–ἀλλὰ ἴσως καὶ γιὰ νὰ ἐπιβάλουν– τὶς ἀπόψεις τους. Μὲ πρώτους τοὺς Δυτικογερμανοὺς καὶ τοὺς Ἄγγλους, οἱ Εὐρωπαῖοι ἀποδέχτηκαν ὅλες σχεδὸν τὶς θέσεις τοῦ Κίσσιγκερ, ἐκτός, βέβαια, ἀπὸ τὴν προκλητικὴ πρόταση γιὰ τὴν εἰσδοχὴ στὴ συμμαχία καὶ τῆς Ἱσπανίας τοῦ Φράνκο. Ἐπιπλέον, ἡ Διάσκεψη καὶ οἱ ἐπισκέψεις του σὲ διάφορες πρωτεύουσες, ἔδωσαν στὸν Πρόεδρο Φὸρντ τὴν εὐκαιρία νὰ κλείσει μὲ ἐπιτυχία τὸ πρῶτο του τόλμημα στὸ ἐξωτερικὸ καὶ νὰ ἀνεβάσει, ἔτσι, τὸ γόητρό του, ποὺ εἶχε πληγεῖ βαρύτατα ἀπὸ τὶς πρόσφατες ἥττες τῶν ΗΠΑ στὸ διεθνὲς χῶρο καὶ πρώτιστα στὴ Νοτιοανατολικὴ Ἀσία.

Γιὰ μᾶς ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σημασία εἶναι ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι ἀποδείχτηκαν, μὲ ἐξαίρεση κάποια χαλαρὴ ἀντίδραση τῆς Γαλλίας, ἀνύπαρκτοι στὴ διεθνὴ πολιτικὴ σκηνή. Τοὺς ἀγνόησε ἀκόμη καὶ ὁ Σαντάτ, ποὺ ζήτησε τὴ συμμετοχὴ μόνο τῆς Γαλλίας καὶ τῶν Ἀδεσμεύτων στὴ Διάσκεψη τῆς Γενεύης γιὰ τὸ Μεσανατολικό.

Ποὺ σημαίνει: ἂν θέλουμε πραγματικὰ μιὰ κάποια ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία, μιὰ καινούργια, ἀναπροσανατολισμένη ἐξωτερικὴ πολιτική, πρέπει νὰ καταλάβουμε ὅτι δυνατότητες μᾶς προσφέρουν μόνο τὰ Βαλκάνια καὶ οἱ Ἀδέσμευτοι. Καὶ πρέπει πρὸς τὰ ἐκεῖ νὰ στρέψουμε ὁλόκληρη τὴν προσοχή μας, ἂν θέλουμε πραγματικὰ νὰ σπάσουμε τὶς ἐθνικὰ θανάσιμα ἐπικίνδυνες ξένες ἐξαρτήσεις.

Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐλέγχει σήμερα πάνω ἀπὸ τὰ 65 τοῖς ἑκατὸ τῶν τραπεζιτικῶν ἐργασιῶν τῆς χώρας. Σ' αὐτήν, ἐξ ἄλλου, εἶναι ὑποχρεωμένες οἱ περισσότερες καὶ μεγαλύτερες ἑλληνικὲς βιομηχανίες. Θὰ μποροῦσε, λοιπόν, ἡ κυβέρνηση –μιὰ καὶ τὸ Κράτος ἐλέγχει κατὰ σοβαρὸ ποσοστὸ τὴν Τράπεζα– νὰ χρησιμοποιήσει τὴν τεράστια δύναμη τῆς «Ἐθνικῆς» γιὰ νὰ προωθήσει ἀποφασιστικὰ τὴν οἰκονομική μας ἀνάπτυξη.

Ὅμως, ἡ κυβέρνηση –ὁ πρωθυπουργὸς τῆς ὁποίας μίλησε τελευταῖα ἀκόμη καὶ γιὰ «κοινωνικοποίηση» τὴν ὁποία, τάχα, «δὲν θὰ δίσταζε νὰ ἐφαρμόσει»–ἀφήνει τὴν «Ἐθνικὴ Τράπεζα» νὰ παίζει ἄλλων τὸ παιχνίδι. Ὅπως δείχνει καὶ ἡ ἐτήσια ἔκθεση τοῦ Διοικητῆ τῆς Τράπεζας, τοῦ καθηγητῆ καὶ κάποτε ποτὲ μέλους τῆς ΠΕΕΑ, κ. Ἀγγελόπουλου. Ἔκθεση τὴν ὁποία τὸ Δελτίο τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων χαρακτήρισε σὰν «ἔγκυρη συνηγορία» ὑπὲρ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καὶ μάλιστα σὲ μιὰν ἐποχὴ ποὺ «δὲν εἶναι λίγοι ἐκεῖνοι ποὺ φιλοδοξοῦν νὰ ἐμφανιστοῦν πολέμιοι στὸ σύστημα τῆς ἐλεύθερης οἰκονομίας». Ἔκθεση, δηλαδή, ποὺ παίζει σχεδὸν ἀνοικτά, σὲ τούτη τὴ φάση τοῦ ἐνδοδεξιοῦ πολέμου, τὸ ρόλο συνηγόρου τῶν ἀπόψεων τῆς σκληρῆς δεξιᾶς καὶ τοῦ ἀντιπάλου ἔστω καὶ μιᾶς νερωμένης «κοινωνικοποίησης».

Αὐτὰ γιὰ νὰ σπεύδουν μερικοὶ σὲ ἐνθουσιασμοὺς μόλις κάποιος ἀπὸ τὴ δεξιὰ κάνει πὼς ἔχει μετακινηθεῖ πρὸς τά... ἀριστερότερα.

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Ἄνοιγμα «συνεργασίας» πρὸς τὸν Τρίτο Κόσμο ἐπιχείρησε, στὸ Παρίσι, ὁ κ. Κίσσιγκερ, μὲ τὴν πρότασή του νὰ συζητήσει μὲ τὸ ἐνεργειακὸ καὶ τὸ ἐπίσης καυτὸ πρόβλημα τῶν ἄλλων πρώτων ὑλῶν. Ἡ πρόταση ἦρθε στὴν κατάλληλη στιγμὴ καὶ ἦταν πολὺ διπλωματικὰ διατυπωμένη: δέχεται ἡ Ἀμερικὴ νὰ παραπέμψει σὲ εἰδικὲς ἐπιτροπὲς–ποὺ μπορεῖ θαυμάσια νὰ σημαίνει στὶς ἑλληνικὲς καλένδες– τὰ προβλήματα τῶν πρώτων ὑλῶν, «ἀρκεῖ» νὰ δεχτοῦν καὶ οἱ Ἀδέσμευτοι νὰ προχωρήσουν οἱ διαπραγματεύσεις γιὰ τὸ ἐνεργειακὸ (ποὺ καίει ἀγρίως καὶ τοὺς Ἀμερικανοὺς καὶ τοὺς ἀδιόρθωτους σὲ ἀμερικανοδουλεία Εὐρωπαίους).

«Μ' ἕνα σμπάρο δυὸ τρυγόνια», ποὺ θὰ ἔλεγε καὶ ὁ λαός μας: καὶ τὸ ἐνεργειακὸ νὰ συζητηθεῖ καὶ τὸ πρόβλημα τῶν πρώτων ὑλῶν νὰ παρακαμφθεῖ –καὶ τελικὰ νὰ ξεχαστεῖ. Φυσικά, οἱ πλούσιες βιομηχανικὲς χῶρες πρὸς τὶς ὁποῖες ἀπευθύνθηκε ὁ Κίσσιγκερ, δέχτηκαν μὲ χαρὰ τὶς προτάσεις του. Ἀκόμη καὶ οἱ ἀντιδράσεις τῆς Γαλλίας ἦταν αὐτὴ τὴ φορὰ ἀναιμικές.

Ὅμως, «ἔχουσι γνῶσιν οἱ φύλακες»: ἡ Ἀλγερία καὶ ἄλλες χῶρες τοῦ Τρίτου Κόσμου ἀπέρριψαν τὴν πρόταση καὶ μάλιστα τὴ χαρακτήρισαν ἀπαράδεκτη. Γιατὶ ἔμαθαν πιὰ τὰ «ἀγαθὰ» κολπάκια τῶν «ἀγαθοεργῶν» κ.κ. Κίσσιγκερ καὶ Κομπανία. Μένει τώρα νὰ δοῦμε ἂν ἀπὸ τὰ μαθήματα αὐτοῦ τοῦ τύπου διδαχτήκαμε τίποτα καὶ μεῖς –ποὺ ἐπιζητοῦμε, δῆθεν, μιὰν ἀνεξάρτητη ἐξωτερικὴ πολιτικὴ καὶ ποὺ διαθέτουμε τεράστιες πράγματι– κι ἂς μὴν τὸ ὁμολογεῖ κανεὶς ἐπίσημα–ποσότητες πετρελαίου. Πετρελαίου γιὰ τὸ ὁποῖο «ζωηρὰ ἐνδιαφέρονται» οἱ τόσοι καὶ τόσοι «φίλοι» καὶ «σύμμαχοι» κι ἀπὸ τὶς δυὸ πλευρὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

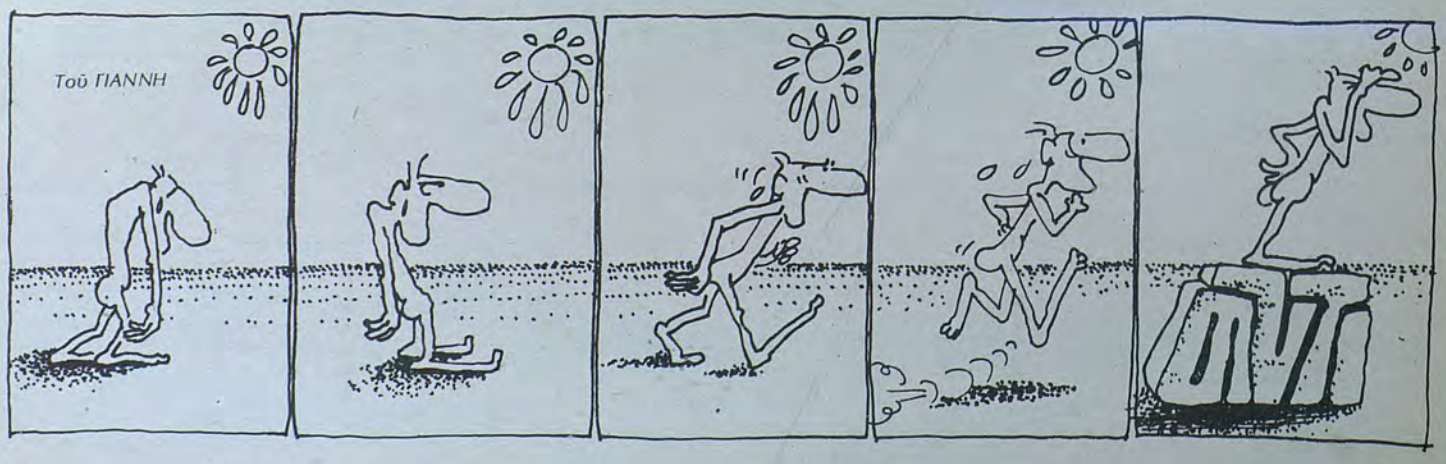

Τὸ Κυπριακὸ σὲ νέα φάση

Ἀποτυχίες κι ἀδυναμίες τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ τὰ «παράξενα» κι ἀπαράδεκτα τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ Μακαρίου

Τοῦ Πλουτῆ Σέρβα

Ἀπὸ πλεῖστες πλευρὲς διαπιστώθηκε ἤδη ὅτι ἡ πρόσφατη ἐξόρμηση τῶν Φὸρντ-Κίσσινγκερ στὸ νατοϊκὸ χῶρο δὲν τοὺς ἀπέδωσε τὴ σοδειὰ ποὺ προσδοκοῦσαν. Καὶ ποὺ θὰ τοὺς ἦταν τόσο πολύτιμη. Πρῶτα, γιὰ ν' ἀναστηλώσουν τὸ κατακρεουργημένο στὴν Ἄπω Ἀνατολὴ ἀμερικανικὸ γόητρο. Κι ὕστερα, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν κάποια ἐλπιδοφόρα πορεία πρὸς τὶς προεδρικὲς ἐκλογὲς τοῦ 1976.

Ἀνάμεσα στοὺς ἀνώφελους καρποὺς εἶναι καὶ κεῖνοι ποὺ καταγράφτηκαν στὴν τελευταία παράγραφο τοῦ κοινοῦ ἀνακοινωθέντος Καραμανλῆ-Ντεμιρέλ, ὅτι «αἱ δύο κυβερνήσεις συνεφώνησαν νὰ παράσχουν τὴν ὑποστήριξίν των εἰς τὰς διακοινοτικὰς συνομιλίας τῆς Βιέννης».

Ἔτσι, οἱ ἀδιάλειπτες ἀμερικανικὲς προσπάθειες γιὰ τὸ πέρασμα τοῦ Κυπριακοῦ, σὲ συνάρτηση μὲ τὸ Αἰγαιϊκό, κάτω ἀπὸ τὴ σκέπη τοῦ ΝΑΤΟ, καὶ πάλι ἀπότυχαν. Τὸ Κυπριακὸ κατορθώθηκε νὰ παραμείνει στὴ διεθνοποίησή του, καὶ μάλιστα μέσα στὸ εὐρύτερο πλάτος ποὺ τοῦ προσέδωσαν τὰ τελευταῖα ρωμαλέα ἀνοίγματα τῆς κυπριακῆς ἡγεσίας πρὸς τὸν ἀφροασιατικὸ κόσμο. Καὶ ὁ Ραοὺφ Ντενκτάς, ποὺ, ἀπαρχῆς, ἀντίκρισε τὶς διακοινοτικὲς τῆς Βιέννης, κάτω ἀπὸ τὴν προεδρία τοῦ Βαλντχάϊμ, ὅπως ἀντικρίζει ὁ διάβολος τὸ λιβάνι, ἂν δὲν πρόκειται νὰ ἀπωλέσει καὶ τὰ τελευταῖα ἴχνη μιᾶς πολιτικῆς ὀντότητας, ὀφείλει νὰ μὴν ξαναεπαναλάβει τὸ προσφιλές του τροπάριο: «Δὲν πάω στὴ Βιέννη». Θὰ ἐξακολουθεῖ φυσικὰ νὰ παραμένει τὸ σκληρὸ ἑτεροκίνητο καρύδι. Ὅμως καὶ πρὶν ἀκόμη ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις τῶν Καραμανλῆ-Ντεμιρέλ, ἄλλα στοιχεῖα εἶχαν ἀρχίσει ν' ἀποδείχνουν ὅτι ἡ σκληρότητα, παρὰ τὸ ἰσχυρὸ ὑπόβαθρο μιᾶς εὔκολης στρατιωτικῆς νίκης, δὲν μπορεῖ νὰ ἀποτελεῖ ἔπαλξη.

Εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ Μακάριος ἐπέστρεψε ἀπὸ τὸν πρῶτο γύρο τῶν ἐπισκέψεών του στὶς ἀφροασιατικὲς χῶρες ὄχι μὲ ἄδεια χέρια. Στὸ μεταξὺ ὁ Σαντὰτ προειδοποίησε τὸν Ἀμερικανὸ Πρόεδρο ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ὑπολογίζει στὴ μονολιθικότητα τῶν ἀφροασιατικῶν χωρῶν, ἐνῶ ὁ Μακάριος προετοιμάζει τὸ δεύτερο γύρο τῶν ἐπισκέψεών του, στὸ δεύτερο σκέλος αὐτοῦ τοῦ κόσμου: Αἴγυπτο, Συρία, Ἰράκ, Λίβανο, Λιβύη.

Μέσα στὸ χῶρο τῆς αὐτοαιχμαλωσίας

Πρὶν ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀναχώρηση τοῦ Μακαρίου στὶς ἀνατολικὲς πετρελαιοπαραγωγὲς χῶρες τοῦ ἀφροασιατικοῦ μπλὸκ τὰ ρήγματα στὸ τουρκοκυπριακὸ στρατόπεδο εἶχαν ἀρχίσει νὰ γίνονται αἰσθητὰ καὶ πέρα ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς αὐτοαιχμαλωσίας:

Ὁ πρώην ἀντιπρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας Δρ Φαντὲλ Κιουτσοὺκ (παρόλο ποὺ ἀναγκάζεται νὰ ὑποστηρίξει τὶς ἐπίσημες τουρκικὲς θέσεις γιὰ «διζωνικὸ ὁμόσπονδο κράτος») ἀνοιχτὰ ἔχει ξεσπαθώσει, διακηρύττοντας, καθημερινά, μὲ τὸ δημοσιογραφικό του ὄργανο «Μποζιρκούτ», ὅτι «Τουρκοκύπριοι λιμοχτονοῦν μέσα στὸν παράδεισο τοῦ διχτατορικοῦ καθεστῶτος τοῦ Ντενκτάς» καὶ ὅτι τὸ «ἐπίτευγμα τῆς λεγομένης μεγάλης τουρκικῆς νίκης δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ οἱ Τοῦρκοι πλούσιοι νὰ γίνουν πλουσιότεροι καὶ οἱ φτωχοὶ φτωχότεροι».

Οἱ τουρκοκυπριακὲς ἀρχὲς δὲν βρῆκαν τὸν τρόπο νὰ διαψεύσουν ἢ νὰ μαλακώσουν τὶς ἐντυπώσεις γιὰ κείνη τὴ φοβερὴ εἴδηση ποὺ διάρρηξε τὸ τεῖχος τῆς τουρκικῆς ἀστυνόμευσης. Μιὰ αὐθόρμητη διαδήλωση Τούρκων ἐργαζομένων, μὲ σύνθημα «νὰ πᾶμε στὰ σπίτια μας», εἶχε ὀργανωθεῖ στὴν καρδιὰ τῆς τουρκοκρατούμενης περιοχῆς. Ὀχτὼ ἀπ' αὐτοὺς πλήρωσαν μὲ τὴ ζωή τους γι' αὐτὸ τὸ ἀπονενοημένο διάβημα, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι κλείστηκαν στὶς φυλακές. Στὴν Πάνω Ζώδια (κοντὰ στὴ Μόρφου) δυὸ Τουρκοκύπριες (ἡ Φατμά, 40 χρονῶν, καὶ ἡ Χαλιτέ, 45) ποὺ 'χαν μεταφερθεῖ ἐδῶ ἀπὸ τὸν Ἅη Γιάννη τῆς Πάφου, βρέθηκαν κρεμασμένες. Δὲν τὰ κατάφεραν ν' ἀντιμετωπίσουν τὴ νέα ζωή, μέσα στὶς ἄθλιες συνθῆκες καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ βιασμό τους ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀδελφοὺς εἰσβολεῖς...

Στὴν Πάφο (στὰ νοτιοδυτικὰ τοῦ νησιοῦ) οἱ Τουρκοκύπριοι, κατὰ διάφορο τρόπο ἀπὸ τοὺς Ἑλληνοκύπριους τῆς Καρπασίας, εἶχαν ὑποδεχτεῖ τοὺς Κληρίδη καὶ Ντενκτάς. Ἐκεῖ (στὴν ἑλληνικὴ Πάφο) Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι εἶχαν ἱδρύσει, μετὰ τὴν εἰσβολή, «Νεοκυπριακὸ Σύνδεσμο». Καὶ εἶναι αὐτὸς ὁ σύνδεσμος ποὺ ὀργάνωσε τὴ συγκέντρωση ὑποδοχῆς τῶν δύο ἡγετῶν. Τοὺς ὑποδέχτηκαν οἱ Τουρκοκύπριοι μὲ πανὼ ποὺ 'γραφαν: «We want our freedom. Not the Greek houses in the north!» (Θέλουμε τὴ λευτεριά μας. Ὄχι τὰ σπίτια τῶν Ἑλλήνων στὸ βορρᾶ!). Καὶ εἶναι οἱ Τουρκοκυπριοποῦλες μαθήτριες ποὺ προσφέραν περιστέρια στοὺς ἡγέτες γιὰ νὰ τ' ἀφήσουν νὰ πετάξουν πρὶν ἀρχίσουν οἱ ὁμιλίες. Ἔτσι ὁ Ντενκτὰς ἀναγκάστηκε νὰ πεῖ στοὺς ὁμοεθνεῖς του: «Νομίζετε ὅτι ἦλθα ἐδῶ γιὰ νὰ σᾶς πάρω ὅλους στὸ βορρᾶ. Αὐτὸ εἶναι λάθος. Ἡ ἐπίσκεψή μου ἀφορᾶ τὶς μελέτες τῶν θεμάτων ποὺ ἀπασχολοῦν τὴν τουρκοκυπριακὴ κοινότητα, καὶ ἡ ἐπίλυσή τους θὰ γίνει μὲ συζητήσεις, γιατὶ παρόμοια προβλήματα ἀντιμετωπίζουν καὶ οἱ Ἕλληνες ποὺ ζοῦν στὸ βορρᾶ. Χρειάζεται ὑπομονή. Ὅλα θὰ πάρουν τὴ θέση τους. Μὴν ἀνησυχεῖτε ποὺ μένετε ἐδῶ. Νὰ ζεῖτε εἰρηνικὰ μὲ τοὺς Ἕλληνες στὸ μέρος αὐτὸ τῆς Κύπρου».

Εἶναι αὐτὰ καλὰ σημάδια. Ἀποτελέσματα

μιᾶς ἔντονης πίεσης, τόσο στὸ ἐξωτερικό, ὅσο καὶ στὸ ἐσωτερικό. Καὶ ὑποβάλλουν ὅτι ἡ πίεση ἀσταμάτητα πρέπει νὰ συνεχίζεται, ἀπὸ παντοῦ, πάνω στὴν τουρκικὴ ἡγεσία. Κι αὐτὸ ὀφείλει νὰ ρυθμίζεται ἀπὸ μιὰ καλοδουλεμένη, πολύπλευρη ταχτική.

Τὰ ἀνάποδα στὸ δικό μας στρατόπεδο

Ἂν ὑπάρχει κάτι τὸ ἀξιοθρήνητα σκανδαλῶδες, ποὺ διασαλεύει τὴν ἑνιαία ἑλληνοκυπριακὴ ταχτική, εἶναι οἱ ἐκδηλώσεις ποὺ κάθε τόσο προβάλλουν ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ΕΟΚΑ – ΒΗΤΑ, ἐκείνης τῆς πανάθλιας ὀργάνωσης ποὺ εὐθύνεται γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ ὀργάνωση τοῦ πραξικοπήματος (ποὺ διευκόλυνε τὴν εἰσβολὴ) καὶ πού, παραδόξως, ἐξακολουθεῖ ἀκόμη ὄχι μόνο νὰ ζεῖ, ἀλλὰ καὶ νὰ δραστηριοποιεῖται.

Ἔτσι, ὁ Νικόλαος Σαμψὼν μὲ τὴ «Μάχη» του, τὸ δημοσιογραφικό του ὄργανο, ποὺ ἀπερίσπαστα τὸ κυκλοφορεῖ (τέτοιος ἐξωφρενικὸς φιλελευθερισμὸς στὴ μαχόμενη Κύπρο), τὴν παραμονὴ τῆς ἀναχώρησης τοῦ Μακαρίου γιὰ τὶς ἀφροασιατικὲς χῶρες πρόβαλε μὲ πηχιαῖο κατακόκκινο τίτλο γιὰ νὰ καταγγείλει αὐτὰ τὰ σωτήρια ἀνοίγματα, φωνασκώντας: «Χάνουμε τοὺς φίλους μας εἰς τὴν Ἀμερική. Πολλὰ μέλη τῆς (ἀμερικάνικης) γερουσίας καὶ τῆς βουλῆς ὑποστηρίζοντα μετὰ σθένους τόσον τὰ κυπριακὰ δίκαια, ὅσον καὶ τὴν διακοπὴν τῆς ἀμερικανικῆς στρατιωτικῆς βοηθείας πρὸς τὴν Τουρκίαν καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι ἑβραϊκῆς καταγωγῆς (Ρόζενταλ, Ἤγκελτον καὶ ἄλλοι) αἰσθάνονται τώρα πλήρως ἀπογοητευμένα ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τῆς Κυπριακῆς κυβερνήσεως νὰ ἐπιτρέψη τὴν δημιουργίαν γραφείων τῆς Ἀλ Φατὰχ εἰς Κύπρον» (βλέπε «Μάχη», 21.5.75).

Ταυτόχρονα ΕΟΚΑΒΗΤΑτζῆδες (μὲ ὑποδείξεις πιθανότατα ἀπὸ τοὺς ἐδῶ παράνομους τοῦ Ἰωαννίδη) κινήθηκαν μὲ δύο χιλιάδες ἐπίλεκτα μέλη καὶ συγκρότησαν τὸ προσυνέδριό τους (τὴν Κυριακὴ τῆς 25ης τοῦ Μάη) γιὰ τὴν ὀργάνωση τοῦ κόμματος τῆς ἄκρας δεξιᾶς ποὺ «θὰ μάθει τὸ λαὸ νὰ σκέφτεται ἐθνικὰ γιὰ νὰ ἀπαγκιστρωθεῖ ἀπὸ τοὺς ἐπικίνδυνους ἐναγκαλισμοὺς» τῶν μὴ ἐθνικοφρόνων. Ἀρχηγὸς τῆς κίνησης ἀποτόλμησε καὶ πρόβαλε ὁ Νεοκλέους, ὑπουργὸς τῆς ὀχταήμερης Σαμψωνικῆς κυβέρνησης. Καὶ τὸ πλάτος τῆς ὀργανωτικῆς προετοιμασίας πῆρε τέτοια ἔχταση, ὥστε ὁ Γλαῦκος Κληρίδης ἀναγκάστηκε νὰ δηλώσει ὅτι τὸ «Ἑνιαῖο Κόμμα (τὸ κόμμα του) δὲν λαμβάνει μέρος εἰς αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν» (βλέπε ἐφ. «Φιλελεύθερος», 24 τοῦ Μάη).

Δὲν εἶναι ἀσυνήθιστο φαινόμενο ἔνοπλοι «ἐθνικόφρονες» νὰ ἐμφανίζονται σὲ χωριά, νὰ διαλύουν συγκεντρώσεις καὶ γαμήλιες ἀκόμη τελετές. Καὶ πρόσωπα ποὺ εἶχαν δραστηριοποιηθεῖ στὸ πραξικόπημα, ἐξακολουθοῦν νὰ κατέχουν ὑπεύθυνες θέσεις στὴ δημόσια ὑπηρεσία.

Γιὰ τὴν ἐκκαθάριση τῆς δημόσιας ὑπηρεσίας ἀπὸ τὰ χουντικὰ στοιχεῖα ἔχει ἐγερθεῖ ἡ ἰσχυρὴ Παγκύπριος Συνομοσπονδία Δημοσίων Ὑπαλλήλων (ΠΑΣΥΔΥ) μὲ ἀλλεπάλληλες κατεγγελίες καὶ ψηφίσματα. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ καταγγελία ποὺ ὁ διευθυντὴς τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Ἱδρύματος Κύπρου (ΡΙΚ) Ἀνδρέας Χριστοφίδης ἔκαμε μέσω τῆς ἐφ. «Ἀπογευματινὴ» στὶς 25 τ' Ἀπρίλη, ὅτι «στὴν κάθαρση ποὺ ἐπιδίωξε νὰ κάμει μέσα σ' αὐτὸ τὸ θεμελιακὸ ἵδρυμα μαζικῆς ἐπικοινωνίας ἀντετάχθησαν ὑψηλὰ ἱστάμενα πρόσωπα».

Εἶναι πραγματικὰ περίεργη ἡ στάση τοῦ Μακαρίου πάνω σ' αὐτὸ τὸ νευραλγικὸ θέμα. Κι ἂν μπορεῖ νὰ ὑποτεθεῖ ὅτι λόγοι σκοπιμότητας (ἀδιανόητοι καὶ ἀπαράδεχτοι γιὰ τὸν τραγικὸ λαό, ποὺ μὲ τόσο αἷμα καὶ τέτοιες καταστροφὲς πλήρωσε τὴν παραφροσύνη τῶν πραξικοπηματιῶν) ἐπέβαλαν στὸ Μακάριο νὰ ἐπιστρέψει «μὲ κλάδον ἐλαίας», δὲν μποροῦν σήμερα νὰ προβληθοῦν ὁποιοιδήποτε λόγοι, ὅταν τὸ θεριὸ ἐπιμένει νὰ σέρνεται πρὸς τὶς ἀνωμαλίες. Πιθανὸν ὁ Μακάριος νὰ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀντιγράψει τὴν Καραμανλικὴ ταχτική. Ὅμως δὲν παρουσιάζει παρὰ ἕνα κακέκτυπο αὐτῆς τῆς ταχτικῆς. Καὶ λησμονεῖ τρεῖς οὐσιώδεις παράγοντες. Πρῶτα, οἱ πρωτεργάτες πραξικοπηματίες στὴν Ἑλλάδα κρατιοῦνται δέσμιοι στὰ χέρια τῆς δικαιοσύνης. Δεύτερο, ἡ ἀνοχὴ τοῦ Καραμανλῆ πρὸς τὰ χουντικὰ κατάλοιπα κρατᾶ σὲ σταθερὴ ἀγανάχτηση τὸ σύνολο τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ τρίτο (καὶ τὸ σπουδαιότερο) ἡ Κύπρος ἀντιμετωπίζει ἀκόμη μιὰ ἐξαιρετικὰ ἔκρυθμη, εἰρηνοπολεμική, θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ κανείς, κατάσταση, οἱ πραξικοπηματίες διαθέτουν παράνομο ὁπλισμὸ καὶ κάθε ἀνοχὴ πρὸς αὐτούς, τοὺς διευκολύνει ν' ἀκονίζουν τὰ μαχαίρια τους.

Ἀθλιότητες κι ἀντιλύσεις

Ἄλλες φοβερὲς ἀναποδιὲς παρουσιάζει τὸ προσφυγικὸ πρόβλημα. Τὸ κύριο σύνθημα ποὺ ἀπαρχῆς ἔπρεπε νὰ πρυτανεύει ἦταν: Οἱ πρόσφυγες στὴν παραγωγή. Αὐτὸ ἀπὸ πολλὲς πλευρὲς εἶχε ὑποστηριχτεῖ. Ὅμως, πραχτικά, τίποτα τὸ οὐσιαστικὸ δὲν ἔχει γίνει. Ἡ παντοδύναμη Ἐκκλησία, μὲ τὸ μυθώδη πλοῦτο της καὶ τὶς ἀπέραντες ἐχτάσεις γῆς, οὔτε ἕνα ἐχτάριο γῆς δὲν ἔχει παραχωρήσει γιὰ ἐλεύθερη, ἰδιωτικὴ ἢ συνεταιριστική, καλλιέργεια ἐκ μέρους τῶν προσφύγων. Ἡ προσπάθεια ποὺ καταβάλλεται, τείνει στὸ νὰ ἀποπερατωθοῦν οἱ μισοχτισμένες ἐγκαταλειμμένες πολυκατοικίες τῶν πόλεων, γιὰ νὰ στεγαστοῦν βέβαια σ' αὐτὲς οἱ πρόσφυγες. Προχωροῦμε, δηλαδή, πρὸς δύο ὑδροκεφαλικὲς πόλεις ποὺ ἤδη ὑπερδιπλασιάστηκαν. Ἡ Λευκωσία ξεπέρασε τὶς 190 χιλιάδες, ἐνῶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνέργων ἔφτασε σὲ καταστροφικὰ ὕψη. Συγκέντρωση τῶν προσφύγων στὶς πόλεις δὲν εἶναι λύση. Εἶναι ἀντι-λύση. Στὴν τοποθέτηση τῶν προσφύγων, σ' ὅλο τὸ πλάτος τῆς ἐλεύθερης κυπριακῆς γῆς βρίσκεται ἡ λύση. Ὅλες οἱ μοναστηριακὲς ἐχτάσεις γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ νὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ οἱ προσωρινοὶ καταυλισμοὶ τῶν προσφύγων σ' αὐτὲς τὶς ἐχτάσεις νὰ τοποθετηθοῦν.

Ἀκόμη, ἀντι-λύση πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κι

anti
κυκλοφοροῦν

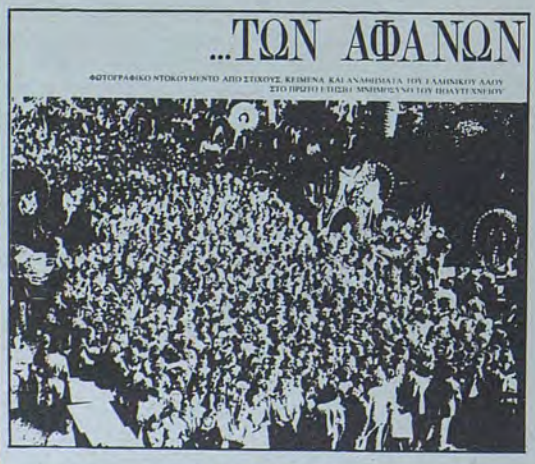

Δρχ. 250
Ἕνα συγκλονιστικὸ ντοκουμέντο ἀπὸ κείμενα καὶ ἀναθήματα στὸ Α΄ ἐτήσιο μνημόσυνο γιὰ τὰ θύματα τοῦ Πολυτεχνείου

Δρχ. 70
Μιὰ «στροφὴ» τοῦ ποιητῆ τοῦ «ΚΑΤΑ ΣΑΔΔΟΥΚΑΙΩΝ» μὲ ἐπίμετρο καὶ γλωσσάρι

Δρχ. 70
Μιὰ συλλογὴ ἀπὸ κείμενα καὶ σκίτσα τοῦ ΜΠΟΣΤ: ἀνέκδοτα ἢ πρωτοδημοσιευμένα στὸ «ΑΝΤΙ»

ἐκείνη ἡ (ἐπιπόλαιη θὰ τὴ χαρακτηρίζαμε) ἀπόφαση νὰ μεταναστεύσουν δυὸ χιλιάδες ἐργάτες στὴ Βουλγαρία. Τὸ ἐργατικὸ δυναμικὸ σὲ καμιὰ περίπτωση δὲν ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθεῖ γιὰ ἐξαγωγή. Ἀντίθετα, μὲ τὴ χρηματικὴ βοήθεια ποὺ στάλθηκε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ μὲ τὴ βοήθεια πού 'ναι διατεθειμένες νὰ προσφέρουν οἱ ἀραβικὲς χῶρες, μποροῦν νὰ φτιαχτοῦν τόποι παραγωγῆς, ποὺ θὰ μποροῦσαν ν' ἀπασχολήσουν ὅλο τὸ ἐργατικὸ δυναμικό, ἂν φυσικὰ τόσο στὶς κυπριακὲς ἐπιχειρήσεις ὅσο καὶ στὸ «ἄνεργο κεφάλαιο» ἐπιβαλλόταν ἕνας ἐπαναστατικὸς κρατικὸς παρεμβατισμός.

Πολλὲς φορὲς ὁ Μακάριος εἶπε πὼς ὁ κυπριακὸς ἀγώνας εἶναι ἕνας πεισματικὸς καὶ μακρόχρονος ἀγώνας. Ὅμως, ἕνας μακρόχρονος ἀγώνας πρέπει νὰ προγραμματίζεται σὰν τέτοιος. Καὶ εἶναι θλιβερὸ νὰ διαπιστώνει κανεὶς πὼς γιὰ τὴ θεμελίωση ἑνὸς μακρόχρονου ἀγώνα, τὰ πιὸ πάνω βασικὰ σημεῖα ἔχουν λησμονηθεῖ ἢ παραγνωριστεῖ. Ἄλλωστε, ἕνας προγραμματισμὸς ἀπὸ κάθε ἄποψη εἶναι ἐπωφελής, ὅσο κι ἂν οἱ συνθῆκες ποὺ σήμερα ὑποβόσκουν, δημιουργοῦν τὶς ἐλπίδες γιὰ μιὰ ἐπιτάχυνση τῆς λύσης. Αὐτὸς τοῦτος ὁ προγραμματισμὸς ὑποβοηθεῖ τὴν ἐπιτάχυνση.

Μέσα στὴν ἀπομόνωση ἡ Τουρκία Καλύτερες οἱ προοπτικές

Ἀναμφίβολα, τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὰ ἑλληνοκυπριακὰ ἀνοίγματα πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις ἔχουν δημιουργήσει καλύτερες προοπτικές. Ὅμως, ἀτενίζοντας πρὸς τὶς νέες προοπτικές, σὲ καμιὰ περίπτωση σὲν μπορεῖ νὰ παραγνωρίζει κανεὶς τὶς δυσκολίες καὶ τὶς ἀντιξοότητες ποὺ ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ προβάλλουν. Φὸρντ καὶ Κίσσινγκερ δὲν πρόκειται νὰ ἐγκαταλείψουν ἐθελοντικὰ τὸ μεσογειακό τους στόχο. Κι ἂν ἡ ἐμμονὴ τοῦ Κογκρέσσου στὶς ἀποφάσεις του θὰ ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένει γι' αὐτοὺς ἕνα πρόβλημα (στὴ βάση του ἠθικὸ πρόβλημα), ὅμως τὸ πρόβλημα ἐξεύρεσης ὅπλων γιὰ τὴν Τουρκία δὲν παρέμεινε ἄλυτο. Μέσω τῶν νατοϊκῶν συνεταίρων (Γερμανῶν, Ἰταλῶν, Ἄγγλων κ.τ.λ.) μποροῦν νὰ ἐξασφαλιστοῦν τὰ ἀπαιτούμενα ὅπλα.

Εἶναι, ἐπίσης, ὀρθὸ κεῖνο ποὺ πρόσφατα ἔχει ὑπογραμμίσει ὁ Γλαῦκος Κληρίδης, ὅτι οὔτε ἀπὸ τὴ Δύση οὔτε ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ μποροῦμε νὰ περιμένουμε βοήθεια. Κι ἂν ἀπὸ τὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση, σύμφωνα μὲ τὴ νέα της διακήρυξη, ἔχουμε «κάτι» νὰ περιμένουμε, εἶναι τὸ ὅτι: «Θὰ ἀντιδράσει *ἀποφασιστικῶς εἰς νέαν ἐπέμβασιν*».

Εἶναι οἱ ἄλλοι παράγοντες ποὺ ἔχουν ξανοίξει τὶς εὐνοϊκὲς προοπτικές. Εἶναι οἱ νέοι ὁρίζοντες πρὸς τοὺς ὁποίους, Ἀθήνα καὶ Λευκωσία, ἔχουν στραφεῖ καὶ ποὺ ἔχουν ὁδηγήσει τὴν Ἄγκυρα στὴν ἀπομόνωση. Χαρακτηριστικὰ γι' αὐτὴ τὴν ἀπομόνωση μιλοῦν, μετὰ τὶς συναντήσεις τῶν Βρυξελλῶν, οἱ πιὸ ἔγκυρες τουρκικὲς ἐφημερίδες. Ὁ Μετὶν Τοκὲρ γράφει στὴ «Χουριὲτ (τῆς 1.6): «Ἡ τουρκικὴ ἀντιπροσωπεία στὶς Βρυξέλλες καὶ ὅλες οἱ ἀντιπροσωπεῖες τῆς Τουρκίας στὶς διεθνεῖς ὀργανώσεις τελοὺν σὲ πλήρη ἀπομόνωση. Ὁ χρόνος ἐργάζεται εἰς βάρος μας. Τὸ ζωτικότερο γιὰ σήμερα πρόβλημα τῆς Τουρκίας εἶναι ἡ διάσπαση τοῦ κλοιοῦ ἀπομόνωσης. Καὶ ὁ μόνος τρόπος διασπάσεως εἶναι ν' ἀφήσουμε κατὰ μέρος τὴ δημαγωγία στὸ ἐσωτερικὸ καὶ ἐν συνεχεία νὰ πράξουμε τὰ δέοντα στὸ ἐξωτερικό». Καὶ ἡ «Μιλλιὲτ» (1.6.75) παραδέχεται: «Ἡ Ἑλλὰς διατηρεῖ ὑπεροχὴ ἐπὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου. Μπορεῖ, ἀκριβῶς, νὰ ἐπιδιώξη νὰ ἐπωφεληθῆ αὐτῆς τῆς ὑπεροχῆς σ' ἕνα διπλωματικὸ πόλεμο ἐναντίον τῆς Τουρκίας».

Αὐτὴ ἡ συνεχὴς πίεση –ἀνυποχώρητη πίεση στὴν κεφαλαιώδη θέση: πολυπεριφερειακὴ ὁμοσπονδία μὲ ἰσχυρὴ κεντρικὴ κυβέρνηση – εἶναι τὸ βασικὸ καθῆκον κατὰ τὴν τωρινὴ φάση. Μόνο νὰ πρυτανεύσει ἡ συνέπεια καὶ ἡ ἀντοχή. Ὁ χρόνος δουλεύει γιὰ μᾶς. Καὶ μετατρέπει τὴν τουρκικὴ ἀπομόνωση σ' ἀπελπισία, ὅποιες κι ἂν εἶναι οἱ μηχανοραφίες τοῦ Λευκοῦ Οἴκου. Καὶ ἡ ἀπελπισία ὁδηγεῖ, ὁπωσδήποτε, στὴν ὑποχώρηση.

3.6.75

Πλουτῆς Σέρβας

Η ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ

Τοῦ Τάκη Πρόκα

Ἐντυπωσιασμένοι ἀπὸ τὰ ταξίδια τοῦ κ. Καραμανλῆ στὸ Παρίσι, τὴ Βόννη καὶ τὶς Βρυξέλλες, πολὺ λίγο προσέξαμε τὴ δραστηριότητα ποὺ ὑπάρχει στὸ βαλκανικὸ χῶρο. Κι ὅμως, τὰ Βαλκάνια ἀποτελοῦν τὸ ζωτικό μας χῶρο καὶ ἡ ἄνετη κίνησή μας σ' αὐτὸν εἶναι προϋπόθεση γιὰ τὶς διπλωματικές μας προσπάθειες παραέξω.

Μετὰ τὴν Ἀλλαγή, ὁ Γιουγκοσλάβος Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Μίνιτς ἦταν ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐπίσημους ἐπισκέπτες στὴ χώρα μας. Μετά, ἔγινε τὸ ταξίδι στὴ Σόφια· καὶ πρὶν ἀπὸ 20 μέρες ἦρθε καὶ τὸ Βουκουρέστι.

Ἄνοιγμα πρὸς τὰ Βαλκάνια λοιπόν; Ἐλπίζουμε πὼς πρόκειται γιὰ κάτι πολὺ οὐσιαστικότερο. Βέβαια, δὲν μπορεῖ ἀκόμη νὰ γίνει λόγος γιὰ Βαλκανικὸ Σύμφωνο, γιατὶ τόσο ἡ Βουλγαρία ὅσο καὶ ἡ Ρουμανία εἶναι ἐντεταγμένες στὸ Σύμφωνο τῆς Βαρσοβίας. Ὁ βουλγαρικὸς λαὸς τοῦ σ. Ζίφκωφ εἶναι ἀδελφὸς λαὸς μὲ τὸ ρωσικὸ καὶ ὁ ρουμανικὸς λαὸς τοῦ σ. Τσαουσέσκου εἶναι καλὰ ὑποταγμένος στὴν ἐπιρροὴ καὶ τὴν ἰσχὺ τῆς Ρωσίας. Ἔτσι, ἀκόμη καὶ ἂν τὸ θελήσουν, θὰ εἶναι ἀδύνατο νὰ λάβουν ἐπίσημα θέση ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδας, ἐὰν δὲν συμφωνεῖ ἡ Μόσχα. Ὅσο κι ἂν ἡ λέξη «δορυφόροι» ἔχει ξεφτίσει στὴ συνείδησή μας, τὰ κράτη-μέλη τοῦ ἀντι-ΝΑΤΟ εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ προσαρμόζονται στὴν πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως. Κι ἂν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρπυστριῶν ποὺ ἀκολούθησαν τὴν Ἄνοιξη τοῦ 1968 δὲν ἔχουν λησμονηθεῖ, εἶναι βέβαιο πὼς ἡ Ρωσία ἔχει στὴ διάθεσή της κι ἄλλα μέσα ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀπροκάλυπτη βία· τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν τῶν «δορυφόρων» γίνεται μὲ τὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση, κι αὐτὸ εἶναι ὅπλο ἐξ ἴσου ἰσχυρὸ μὲ ἀρκετὲς τεθωρακισμένες μεραρχίες.

Κατ' ἀνάγκην, λοιπόν, οὔτε ἡ Βουλγαρία οὔτε ἡ Ρουμανία ἔχουν ἐλευθερία γνώμης. Μπορεῖ νὰ λεχθεῖ ὅτι στὶς ψηφοφορίες στὸν ΟΗΕ, γιὰ παράδειγμα, «συμβαίνει» κάθε φορὰ ἡ γνώμη καὶ ἡ ψῆφος τους νὰ εἶναι ἡ ἴδια μὲ τῆς Ρωσίας. Ναί, ἀλλὰ σὲ περίπτωση διαφωνίας τί γίνεται; Ὅταν αὔριο ἡ Ἑλλάδα φέρει ἕνα θέμα στὸν ΟΗΕ, εἶναι φυσικὸ νὰ περιμένει συμπαράσταση ἀπὸ τοὺς νέους βαλκανικοὺς ἑταίρους της. Αὐτοὶ τί θὰ κάνουν, ἂν ἡ Ρωσία εἶναι ἀντίθετη;

Ὑπὸ κανονικὲς συνθῆκες, τὸ πολὺ-πολὺ νὰ ρίξουν λευκὴ ψῆφο. Ἀπὸ δῶ κι ἐμπρὸς ὅμως δὲν ἀρκούμεθα στὴν οὐδετερότητα καὶ τὴν ἀνευθυνότητα ποὺ χαρίζει ἡ λευκὴ ψῆφος· περιμένουμε ψῆφο θετική. Καὶ συμπαράσταση θετική. Καί, πιθανότατα, θὰ ἔχουμε καὶ τὶς δύο.

Σήμερα, πολὺ λίγοι Ἕλληνες πιστεύουν πὼς οἱ βόρειοι γείτονές μας εἶναι ἕτοιμοι νὰ μᾶς καταβροχθίσουν ζωντανούς. Τὴν ὥρα ποὺ ἐπὶ χούντας ἀκόμη ἄνοιξε ὁ δρόμος γιὰ ἐμπορικὲς συναλλαγὲς μὲ τὴν Ἀλβανία τοῦ Ἐμβὲρ Χότζα, εἶναι φυσικὸ νὰ φαντάζει γελοῖος ὁ μύθος τῆς βουλγαρικῆς Καβάλας καὶ τῆς γιουγκοσλαβικῆς Θεσσαλονίκης! Ἡ Μόσχα πρέπει νὰ εἶδε μὲ εὐχάριστο μάτι αὐτὴ τὴν ἀλλαγὴ νοοτροπίας τόσο τοῦ λαοῦ ὅσο καὶ τὴν ἔκφρασή της ἀπὸ τὴν κυβέρνηση. Καὶ ἂν ἡ ἴδια, δεσμευμένη, δὲν θέλει ἢ δὲν μπορεῖ νὰ πάρει θέση, ἀφήνει τουλάχιστον τὰ συμμαχικά της κράτη νὰ πράξουν κατὰ συνείδηση. Ἐὰν δὲν τὰ προστάζει...

Ἔτσι, τὸ Νέο Βαλκανικὸ Σύμφωνο ποὺ χτίζεται τὶς μέρες αὐτὲς γίνεται ἢ μὲ τὴ συγκατάθεση ἢ μὲ τὴν προτροπὴ τῆς Μόσχας. Ἀλλὰ γιατί ἡ ἴδια δὲν παίρνει θέση;

Δὲν ἦταν μόνον ὁ 6ος στόλος ποὺ μποροῦσε νὰ ἀναγκάσει τὰ τουρκικὰ ἀποβατικὰ νὰ γυρίσουν στὴ Μυρσίνη, πέρσι τὸ καλοκαίρι. Καὶ ὁ ρωσικὸς στόλος μποροῦσε περίφημα νὰ παίξει τὸν ἴδιο ρόλο, ὁπότε οἱ Τοῦρκοι θὰ διατάζονταν πιὰ ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανοὺς νὰ γυρίσουν. Κι ὅμως ὁ ρωσικὸς στόλος ὑπῆρξε τὸ ἴδιο ἀδιάφορος ὅσο καὶ ὁ ἀμερικανικός. Φυσικά, μιὰ ἀμερικανικὴ ἐπέμβαση στὴν περιοχὴ ἦταν εὐκολότερη καὶ θὰ δημιουργοῦσε πολὺ λιγότερα προβλήματα ἀπὸ μιὰ ρωσική. Ἔτσι οἱ Ρῶσοι ἄφησαν τὴ μαμὰ τοῦ ΝΑΤΟ νὰ χωρίσει τὰ παιδιά της ποὺ τσακωνόντουσαν. Μόνο ποὺ ἡ μαμὰ δὲν φάνηκε ...

Οἱ Ρῶσοι, μέσα στὴ σύγχυση ποὺ προκαλοῦσε ἡ κλιμάκωση τῶν γεγονότων ἐκείνων τῶν ἡμερῶν, ἄφησαν νὰ χαθεῖ μιὰ εὐκαιρία ποὺ δύσκολα θὰ τοὺς παρουσιαστεῖ ξανά. Νὰ ἀποδείξουν ὄχι μόνο στοὺς Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ γενικότερα, ὅτι πραγματικὰ ἐργάζονται γιὰ τὴν Εἰρήνη καὶ τὸ Δίκαιο. Καὶ εἶναι βέβαιο ὅτι πρέπει νὰ καραδοκοῦν γιὰ τέτοιες εὐκαιρίες, κυρίως ἀπὸ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1968, ὅταν ἡ αὐτοπυρπόλυση τοῦ Τσεχοσλοβάκου φοιτητῆ Πάλανς στὴν πλατεία τοῦ Ἁγ. Βεντσεσλὰς τῆς Πράγας, ἔκανε πολλὰ φιλελεύθερα πνεύματα στὴν Εὐρώπη νὰ ἀγανακτήσουν. Ὅλα αὐτὰ δὲν μᾶς κάνουν ἁπλῶς νὰ ἐλπίζουμε, ἀλλὰ μᾶς δείχνουν ὅτι πρέπει νὰ περιμένουμε μιὰ οὐσιαστικὴ ἐνεργοποίηση τῆς Ρωσίας στὸ βαλκανικὸ χῶρο, στὸ πλευρὸ τῆς Ἑλλάδας. Ἡ ἀρχὴ αὐτῆς τῆς ἐνεργοποίησης εἶναι ἡ θέση τῶν βάσεων τοῦ Νέου Βαλκανικοῦ Συμφώνου. Κι ἀργότερα βλέπουμε.

Ἔτσι ἡ Ἑλλάδα, ποὺ βγῆκε ἀπὸ τὸν ἀναγκαστικό, ἐφτάχρονο λήθαργο, ἐνεργοποιεῖται στὸ διπλωματικὸ πεδίο καί, ἀφοῦ ἀπαλλάχτηκε ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς Βορειοατλαντικῆς Συμμαχίας, βολιδοσκοπεῖ τὸ διεθνὴ ὁρίζοντα, ψάχνοντας πιὰ ὄχι γιὰ προστάτες, ἀλλὰ γιὰ φίλους. Γαλλία, Γερμανία, Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Ἰταλία, Αἴγυπτος καὶ Κοινὴ Ἀγορὰ ἦταν οἱ πρῶτοι στόχοι. Καὶ πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουμε ὅτι αὐτὴ ἡ προσπάθεια γενικὰ ἐπέτυχε.

Τάκης Πρόκας

ΕΠΟ καὶ ΕΠΟΚ

ὁ μικρὸς κόσμος τῶν χουντικῶν

Τοῦ Ἀνδρέα Λεντάκη

Δημοσιεύουμε ἕνα ἔγγραφο ποὺ δίνει ἀνάγλυφα τὸ μικρὸ κόσμο τῆς «Ἐπαναστάσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου», τὰ ἤθη καὶ τὸν κώδικα ἠθικῆς καὶ λειτουργίας της.
Ἡ ΕΠΟ ὑποδουλώνεται σ' ἕναν διορισμένο ἀρχηγό. Τὸ Γεώργιο Δέδε. Ὁ διορισμένος ἀρχηγὸς διορίζεται στὸ ἐξάμβλωμα τῆς δῆθεν Μικρῆς Βουλῆς ποὺ λέγεται Συμβουλευτικὴ Ἐπιτροπή. Παράλληλα, ἐντάσσεται καὶ στὸ δῆθεν «ἀνεξάρτητο» κόμμα ποὺ ἀποτελεῖ ὀπερετικὴ δημιουργία τῆς Χούντας. Στὸ ΕΠΟΚ.
Τὰ διορισμένα φοιτητικὰ συμβούλια καλοῦνται σὲ κοινὴ σύσκεψη ὅπου: 1) Ἀπερίφραστα πιὰ τοὺς δηλώνεται ὅτι τὸ ΕΠΟΚ, ὄχι μόνο «ἀποτελεῖ τὴν πολιτικὴν ἔκφρασιν τῆς Ἐπαναστάσεως», ἀλλὰ εἶναι καὶ «δημιούργημα αὐτῆς». Αὐτὰ γιὰ ὅλη ἐκείνη τὴ φανφάρα καὶ τὰ φληναφήματα περὶ δῆθεν ἀνεξαρτησίας καὶ δὲ συμμαζεύεται. 2) Τὰ διορισμένα συμβούλια θεωροῦνται στρατιωτάκια καλὰ γιὰ ὅλες τὶς δουλειές. Γι' αὐτὸ καὶ προσκαλοῦνται νὰ ἐνταχθοῦν στὸ ΕΠΟΚ, ὥστε νὰ «μαζικοποιηθεῖ» τάχα μου μὲ νεολαία καὶ διανόηση. QUELLE EPOQUE! 3) Τάζει λαγοὺς μὲ πετραχήλια κι ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ ὅτι θὰ ὠφεληθοῦν οἰκονομικὰ («ὑπεσχέθη πλήρη ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν συμπαράστασιν»). 4) Οἱ νεοεκοφίτες καὶ μέλλοντες νεοεποκίτες συγκατανεύουν, ἀλλὰ παράλληλα... καρφώνουν χαφιεδίστικα τὸ Δέδε στὴν ὑπηρεσία καὶ ρωτᾶν ἂν ἔχει τέτοιες ἁρμοδιότητες καὶ τί νὰ κάνουν. Κι ὅλα αὐτὰ συναμεταξύ τους. Ὅλοι μαζὶ παίζουν τὸ ρόλο τοῦ μπαλαντὲρ (ἄνθρωποι γιὰ ὅλες τὶς δουλειὲς καὶ σ' ὅλες τὶς θέσεις) κι ὅλοι μαζὶ ὑποπτεύονται ὁ ἕνας τὸν ἄλλο κι ἀλληλοκαρφώνονται. Αὐτὰ συνέβαιναν στὴν Ἑλλάδα Ἑλλήνων Χριστιανῶν στὸν καιρὸ τῆς Belle ΕΠΟΚ.
Ἰδοὺ τὸ ἔγγραφο.

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΙΣ ΠΟΛ. ΚΑΙ ΤΡΕΧ. ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4 Ἰουλίου 1973
Βαθμὸς Προτεραιότητος
ΕΞΑΙΡ. ΕΠΕΙΓΟΝ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ
Ὑπ' ὄψιν κ. Γενικοῦ Γραμματέως Π/Υ

ΘΕΜΑ: Σύσκεψις προέδρου τῆς Ε.Π.Ο. μετὰ τῆς ἡγεσίας τῶν Φοιτητικῶν Συλλόγων.

1. Τὴν Ἑσπέραν τῆς παρελθούσης Τρίτης (3-7-73) καὶ ὥραν 20.30 ὁ πρόεδρος τῆς Ε.Π.Ο. καὶ μέλος τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Γεώργιος Δέδες συνεκέντρωσεν εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ε.Π.Ο. τὰ Προεδρεῖα τῆς Ε.Φ.Ε.Ε. καὶ Δ.Ε.Σ.Π.Α. ὡς καὶ τῶν λοιπῶν Φ.Σ. τῶν Α.Ε.Ι. τῶν Ἀθηνῶν.

2. Κατὰ τὴν συγκέντρωσιν ταύτην, ὁ κ. Δέδες ἐνεφανίσθη ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Ε.Π.Ο.Κ. ζητήσας ἀπὸ τοὺς φοιτητὰς ὅπως βοηθήσουν τὴν συγκεκριμένην προσπάθειαν τοῦ Ε.Π.Ο.Κ. διὰ τὸ δημοψήφισμα καὶ γενικώτερον ὅπως ἐνταχθοῦν εἰς αὐτό.

3. Οὗτος μεταξὺ ἄλλων εἶπεν: «Τὸ Ε.Π.Ο.Κ. ἀποτελεῖ τὴν πολιτικὴν ἔκφρασιν τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ εἶναι δημιούργημα αὐτῆς, πρέπει δὲ ὅλοι νὰ ἀγωνισθῶμεν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐν λόγῳ προσπαθείας».

4. Προσέτι οὗτος ἐζήτησεν ὅπως πληροφορηθῇ τὰ προβλήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τοὺς φοιτητὰς διὰ νὰ τὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν Διοίκησιν τοῦ Ε.Π.Ο.Κ. οὕτως ὥστε ἡ τελευταία νὰ τὰ θέσῃ ὑπ' ὄψιν τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἐπίλυσιν. Ἐν συνεχείᾳ ὑπεσχέθη ἀκόμη πλήρη ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν συμπαράστασιν τοῦ Ε.Π.Ο.Κ. πρὸς τοὺς Φοιτ. Συλλόγους, ὡρίσθη δὲ νέα συνάντησις διὰ τὴν προσεχῆ Παρασκευὴν (6-7-73).

Τὰ ἀνωτέρω τίθενται ὑπ' ὄψιν Ὑμῶν πρὸς ἐνημέρωσιν καὶ ὁδηγίας, δεδομένου ὅτι οἱ Φοιτηταὶ ἀπευθύνθησαν εἰς τὴν ἡμετέραν ὑπηρεσίαν ζητοῦντες, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ πληροφορηθοῦν, ἐὰν ὁ κ. Δέδες ἔχῃ τοιαύτας ἁρμοδιότητας, ἀφ' ἑτέρου ὁδηγίας διὰ τὴν περαιτέρω στάσιν των.

Ὁ Συντάκτης
Π. Λιάπης

Ὁ Διευθυντὴς καὶ ἀ.α.
Δ. Κουτρουφάτσος

Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς

Νικήτας Δημητρακόπουλος

Γραμμὴ Ἐνεργείας ὑπὸ κ. Γ.Γ. Π/Υ

η γενιά μας
φοιτητικη περιοδικη εκδοση φλωρεντιας

Πόσο ἀνεξάρτητη ἑλληνικὴ ἐξωτερικὴ πολιτική;

Ὁλόκληρη ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ πολλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς εἶχε διδάξει – σὲ ὅλους τοὺς Ἕλληνες. Γιατὶ ζήσαμε 145 χρόνια θεσμοποιημένης ὑποτέλειας σὲ διάφορους «Προστάτες». Ζήσαμε, δηλαδή, 145 χρόνια μὲ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ ὑποταγμένη στὶς ἐπιταγὲς τῶν συμφερόντων αὐτῶν τῶν κάθε λογῆς «Προστατῶν» μας. Ὄχι, βέβαια, τυχαῖα καὶ ἀνεξήγητα – γιὰ ὅσους τουλάχιστον γνωρίζουν καὶ τὴ διεθνὴ ἰσορροπία δυνάμεων στὴν περιοχή μας καὶ τὴν κατάσταση καὶ ἐσωτερικὴ δόμηση τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καὶ κοινωνίας σ' ὅλο αὐτὸ τὸ μακρὺ καὶ γεμάτο ὀδύνες διάστημα.

Σήμερα, μοιάζει νὰ διδαχτήκαμε. Σωστότερα, μοιάζει νὰ διδάχτηκε, ἐπιτέλους, κι ἕνα μεγάλο τμῆμα τοῦ πολιτικοῦ μας κόσμου κι ἕνα, ἔστω καὶ μικρότερο, κομμάτι τῆς ἀστικῆς μας τάξης. Μόνο ποὺ γι' αὐτὸ χρειάστηκε ἡ Ἐφταετία, ἡ προδοσία τῆς Κύπρου, ἡ ἀπειλὴ νὰ ἐξοντωθοῦμε σὰν φυλή, σήμερα ἢ αὔριο, ἀπὸ τοὺς «φίλους καὶ συμμάχους» Τούρκους, μὲ προτροπὴ καὶ καθοδήγηση ἀπὸ τοὺς «συμμάχους καὶ προστάτες» Ἀμερικανούς, μὲ τὴ σιωπηρὴ – τουλάχιστον, σιωπηρὴ – συγκατάθεση κάμποσων εὐρωπαίων «προοδευτικῶν», ὅπως ὁ κ. Σμὶντ τῆς Δ. Γερμανίας ἢ ὁ κ. Οὐΐλσων, τῆς ἐργατικῆς Ἀγγλίας. Καὶ γιὰ νὰ βάλουμε τὰ πράγματα στὴ θέση τους, χρειάστηκε, ἐπιπλέον, τὸ ὑλικὸ κίνητρο: ἡ ἐλπίδα ἢ ἡ ψευδαίσθηση –δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ τὸ ξεκαθαρίσουμε αὐτὸ – μιᾶς μερίδας τῶν ἀστῶν μας ὅτι ἔγιναν ἢ πρόκειται νὰ γίνουν σύντομα ἐθνικὴ ἀστικὴ τάξη κι ἔχουν ἢ θὰ ἔχουν, συνεπῶς, νὰ προστατεύσουν σημαντικὰ – σημερινὰ ἢ προσδοκώμενα στὸ κοντινὸ μέλλον – συμφέροντα. Συμφέροντα ἀπὸ τὴν προσδοκώμενη, σχετικὰ αὐτόνομη ἐκμετάλλευση τῶν τεραστίων κοιτασμάτων πετρελαίου καὶ ἄλλων, περισσότερο ἢ λιγότερο πολυτίμων, πρώτων ὑλῶν ποὺ «ξαφνικὰ» ἀνακαλύπτουμε – μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἀνακαλύψουμε–ὅτι ὑπάρχουν ἄφθονες στὴν ἑλληνικὴ γῆ καὶ στὶς ἑλληνικὲς θάλασσες.

Ἔτσι, φτάσαμε, τοῦτο τὸ θερμό, ἀνήσυχο καὶ ταραγμένο καλοκαίρι, νὰ μιλᾶμε ὅλοι –καὶ στὸ «ὅλοι» δὲν συνυπολογίζουμε, βέβαια, τοὺς κάθε λογῆς χουντικούς, κρυπτοχουντικοὺς καὶ «γεφυροποιοὺς» ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν, καὶ μερικοὶ σχεδὸν νὰ βασιλεύουν, στὴν πολιτική μας σκηνὴ –γιὰ κάποιο ἀναπροσανατολισμὸ τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς, γιὰ κάποια «ἀνεξαρτοποίηση» τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς.

Μόνο ποὺ σ' αὐτὲς τὶς μαγικὲς λέξεις ὁ καθένας δίνει – νοερά, κατὰ κανόνα – τὴ δική του ἑρμηνεία, τοὺς δίνει τὸ περιεχόμενο ποὺ τὸν βολεύει, σύμφωνα μὲ τὶς ἰδιαίτερες ἰδεολογικοπολιτικές του τοποθετήσεις – ἢ καὶ τὶς φοβίες του – καὶ σύμφωνα μὲ τὰ ταξικά του συμφέροντα. Καὶ πολλοὶ –ὁ πολιτικός μας κόσμος καὶ ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων, βέβαια –σωπαίνουν. Ἢ μιλοῦν μὲ θεληματική, ἔντεχνη ἀσάφεια, μὲ ἀξιοθαύμαστη ἐλλειπτικότητα. Μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργοῦνται στὸν πολύ κόσμο, στὸ λαό, ἄπειρη σύγχυση, πολλὲς ἀβεβαιότητες, βαθιές, γεμάτες ἀνησυχία, ἀπορίες.

Ὅμως πρέπει νὰ ξέρουμε – πρέπει ὁ ἑλληνικὸς λαὸς νὰ καταλάβει. Γιατὶ τὸ πρόβλημα ἀφορᾶ στὴ ζωή του καὶ στὸ μέλλον του, ἴσως ἴσως στὴν ἐθνική μας ὑπόσταση. Γι' αὐτὸ καὶ ἐπιχειροῦμε, σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος τοῦ ΑΝΤΙ, μιὰ πρώτη, κάθε ἄλλο παρὰ πλήρη, ματιὰ στὶς διάφορες ὄψεις του: στοὺς ἄξονες πάνω στοὺς ὁποίους θὰ ἔπρεπε νὰ ἀρθρωθεῖ αὐτὴ ἡ νέα ἐξωτερικὴ πολιτική μας, στὰ πετρέλαια, στὴν ὑφαλοκρηπίδα, στὸ Αἰγαῖο καὶ φυσικὰ στὴν Τουρκία, στὴν Κύπρο καὶ στὴ Μέση Ἀνατολή, στὴν ΕΟΚ– μὲ ἰδιαίτερη ἔμφαση στὴ Βρετανία, στὴ Γαλλία καὶ στὴ Δ. Γερμανία – καὶ στὴ Μεσόγειο. Καὶ ἐλπίζουμε σ' ἕνα προσεχὲς τεῦχος μας νὰ ὁλοκληρώσουμε τὴν εἰκόνα. Μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἔτσι θὰ βοηθήσουμε μὲ τὶς μικρές μας καὶ μεῖς δυνάμεις, νὰ προχωρήσει ὁ προβληματισμός, νὰ ἀρχίσει μιὰ σοβαρὴ καὶ ὁλοκληρωμένη συζήτηση. Ὥστε νὰ καταλάβει ὁ λαός μας, νὰ καταλάβουν οἱ προοδευτικὲς δυνάμεις τοῦ τόπου ποῦ θὰ μπορούσαμε – ἢ ποῦ θὰ μπορέσουμε κάποτε – νὰ πᾶμε, ποῦ πραγματικὰ πηγαίνουμε, γιὰ ποιὸ λόγο πηγαίνουμε, τί ἐπιτρέπεται νὰ προσδοκοῦμε καὶ τί νὰ φοβόμαστε ἀπὸ τὸν «ἀναπροσανατολισμὸ» τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς.

ΞΕΡΟΥΜΕ ΠΟΥ ΠΑΜΕ;

καὶ μὲ ποιοὺς καὶ γιατί;

Τοῦ Ἀλέξη Φωτεινοῦ

Γενικὸ εἶναι σήμερα τὸ αἴτημα γιὰ μιάν, ἔστω καὶ σχετική, ἀνεξαρτοποίηση τῆς χώρας, γιὰ ἕνα περισσότερο ἢ λιγότερο, ριζικὸ ἀναπροσανατολισμὸ τῆς ἐξωτερικῆς της πολιτικῆς. Καὶ αὐτὴ ἀκόμα ἡ Δεξιὰ – μὲ ἐξαίρεση τοὺς χουντοδεξιοὺς καὶ τοὺς ποικιλώνυμους «γεφυροποιοὺς» – ἀμφισβητεῖ τὴν πολιτικὴ τῆς ἐξάρτησης ἀπὸ τὶς ΗΠΑ καί, σὲ μικρότερο βαθμό, ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ. Μάλιστα, αὐτὴ ἡ ἴδια Δεξιὰ κατάλαβε, ἐπιτέλους, ὅτι ἡ Ἑλλάδα δὲν μπορεῖ νὰ ἀγνοεῖ τὶς βαλκανικὲς χῶρες, ὅτι δὲν εἶναι πρὸς ὄφελός της ὅτι ποτὲ μέχρι σήμερα Ἕλληνας πρωθυπουργὸς δὲν ἐπισκέφτηκε τὴ Μόσχα.

Κανεὶς δὲν ἀμφισβητεῖ ἐξάλλου, ὅτι ἡ προσπάθεια γι' αὐτὸ τὸν ἀναπροσανατολισμὸ τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς ἄρχισε μετὰ τὴ μεταπολίτευση, μὲ τὴν τυπικὴ ἀποχώρησή μας ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸ τμῆμα τοῦ ΝΑΤΟ. Ἢ ὅτι συνεχίστηκε ἔκτοτε, μὲ μορφὴ ἀναζητητική, πρὸς διάφορες κατευθύνσεις. Καί, τέλος, ὅτι ἐπιταχύνθηκε ἐντυπωσιακὰ κατὰ τὶς τελευταῖες ἑβδομάδες. Καὶ μάλιστα, μὲ κάποια ἐπιτυχία. Ἀλλὰ καὶ σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις μὲ πολλὴ διστακτικότητα, ἐπιφανειακὰ ἢ καὶ πρόχειρα. Τόσο διστακτικά, τόσο ἐπιφανειακὰ καὶ τόσο πρόχειρα, ὥστε νὰ δημιουργεῖται εὔκολα ἡ ὑπόνοια ὅτι ἀπέβλεπε –σ' αὐτές, τουλάχιστον, τὶς περιπτώσεις– στὴν τήρηση τῶν προσχημάτων γιὰ νὰ ἱκανοποιηθεῖ τὸ κοινὸ αἴσθημα ἢ καὶ στὴν ἁπλὴ –ἀλλὰ καὶ θορυβώδη καὶ ἐντυπωσιακὴ– ἐνίσχυση τοῦ προσωπικοῦ κύρους τοῦ πρωθυπουργοῦ.

Λογικό, συνεπῶς, εἶναι τὸ ἐρώτημα: Ξέρουμε ποῦ πᾶμε; Ξέρουμε μὲ ποιοὺς θέλουμε νὰ πᾶμε; καὶ γιατί; καὶ πῶς; Καὶ ἡ ἀπάντηση σ' αὐτὴ τὴ σειρὰ τῶν ἐρωτημάτων ἔχει, βέβαια, ἀποφασιστικὴ σημασία. Ἀλλὰ καὶ δὲν εἶναι εὔκολη. Γιὰ κεῖνον, τουλάχιστον, ποὺ θὰ ἤθελε νὰ ἀπαντήσει ὑπεύθυνα. Ὅμως θὰ τὴν ἐπιχειρήσουμε:

1. Σχέσεις μὲ τὸ ΝΑΤΟ. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ πείσει ὅτι φύγαμε πραγματικὰ ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸ τμῆμα τοῦ ΝΑΤΟ. Οὔτε καὶ μπορεῖ νὰ πείσει ὅτι ἡ σημερινὴ κυβέρνηση θέλει πραγματικὰ νὰ φύγει ἡ χώρα ἀπ' αὐτό. Καὶ ὄχι μόνο γιατί, μὲ ἐξαίρεση τὸ Στρατηγεῖο τῆς Σμύρνης, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Ἑλληνικῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων βρίσκονται πάντοτε στὶς θέσεις τους σὲ ὅλα τὰ Στρατηγεῖα τῆς συμμαχίας. Ἢ καὶ γιατὶ δὲν τὸ ἐπιθυμεῖ ἡ στρατιωτική μας ἡγεσία. Ἤ, τέλος, καὶ γιατὶ στὴν Κρήτη κατασκευάζονται αὐτὴ τὴ στιγμὴ καινούργιες νατοϊκὲς βάσεις (ὅσο κι ἂν προσπάθεῖ νὰ τὸ διαψεύσει τὸ ὑπουργεῖο Ἀμύνης). Δὲν μπορεῖ νὰ πείσει γιατὶ βασικὴ καὶ διακηρυγμένη ἐπιλογὴ τῆς κυβέρνησης – καὶ ὄχι μόνον αὐτῆς – εἶναι ἡ ὅσο τὸ δυνατὸν πιὸ γρήγορη ἔνταξη τῆς χώρας μας στὴν Ε.Ο.Κ. Ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν κρατῶν-μελῶν τῆς ὁποίας –καὶ ἰδιαίτερα ἡ Δ. Γερμανία καὶ ἡ Ἀγγλία– μᾶς πιέζουν *ἀνυποχώρητα* νὰ μείνουμε στὴ συμμαχία. Τὴν πίεση αὐτὴ τὴν ἔζησε πολὺ ὀδυνηρὰ ὁ κ. Μαῦρος ὅταν, σὰν ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν, ἐπισκέφθηκε τὴ Δ. Γερμανία. Καὶ τὴν ὑφίσταται κάθε μέρα ὁ κ. Καραμανλῆς. Ὁ ὁποῖος, ὅμως, φέρεται ἀποφασισμένος νὰ ὑποκύψει μόνο ἀφοῦ προηγούμενα ἐξασφαλίσει μερικὰ ζωτικῆς σημασίας ἀνταλλάγματα (ὅπως εἶναι ὁ ἐξαναγκασμὸς τῆς Τουρκίας νὰ ἐγκαταλείψει τὴ σημερινὴ ἐπιθετικὴ πολιτική της, τουλάχιστον γιὰ ἕνα κάπως ἱκανοποιητικὸ χρονικὸ διάστημα, καὶ ἡ παροχὴ κάποιων «ἐγγυήσεων» ὅτι ὁ ἑλληνισμὸς τῆς Κύπρου δὲν θὰ ἀφεθεῖ στὸ ἀνύπαρκτο ἔλεος τῶν Τούρκων εἰσβολέων). Ἀπόφαση γιὰ τὴν ὁποία, λέγεται, ὅτι εἶχε ἀπὸ καιρὸ ἐνημερώσει τμῆμα τουλάχιστον τῆς Ἀντιπολίτευσης, ζητώντας του κατανόηση καὶ συμπαράσταση.

2. Σχέσεις μὲ τὶς ΗΠΑ. Καὶ ἐδῶ δὲν πρέπει νὰ αὐταπατόμαστε: ἡ ἐπιδιωκόμενη «ἀποδέσμευση» ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ εἶναι μόνο μερική – πολὺ μερική. Ὄχι ἁπλῶς γιατὶ τέτοιες διαβεβαιώσεις ἔδωσε ἀπανειλημμένα σὲ ἐπίσημους ἢ ἀνεπίσημους Ἀμερικανοὺς συνομιλητές του ὁ κ. Ἀβέρωφ. Ἀλλὰ κυρίως γιατὶ ἡ περίφημη «ἀναθεώρηση» τῶν ὅρων μὲ τοὺς ὁποίους εἶναι ἐγκαταστημένες σὲ ἑλληνικὰ ἐδάφη διάφορες – καὶ μερικὲς πολὺ σημαντικὲς καὶ πολὺ ἐπικίνδυνες – ἀμερικανικὲς βάσεις, ἦταν στὴν πραγματικότητα ἁπλὴ στάχτη στὰ μάτια. Ἀφοῦ οἱ κυριότερες ἀπὸ αὐτὲς τὶς βάσεις –στὴν Κρήτη καὶ στὴν ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα – δὲν ἀποτέλεσαν

κὰν θέμα συζήτησης, ἐνῶ οἱ «ἀλλαγὲς» ποὺ συμφωνήθηκαν γιὰ τὶς ὑπόλοιπες (γιὰ τὴ βάση τοῦ Ἑλληνικοῦ, π.χ.) ὑπῆρξαν ἐπιφανειακὲς καὶ ἄφησαν τὴν οὐσία ἀμετάβλητη (τὸ προσωπικὸ ποὺ φεύγει ἀπ' αὐτές, π.χ., εἶναι δευτερεύουσας σημασίας καὶ ἀσχολεῖται κυρίως μὲ τὴν ψυχαγωγία, οἱ πτήσεις ἀεροπλάνων συνεχίζονται κανονικότατα ὅπως ἀκριβῶς καὶ πρὶν κ.λπ.). Καὶ ἀκόμη γιατὶ κανεὶς Εὐρωπαῖος σύμμαχος, οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ Γαλλία, εἶναι πρόθυμος νὰ μᾶς βοηθήσει κατὰ ὁποιοδήποτε τρόπο πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση.

Αὐτό, πάντως, δὲν σημαίνει ὅτι δὲν καταβάλλεται προσπάθεια νὰ ἀποκτήσουμε μιὰ κάποια ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὸν μέχρι χτὲς ἀποπνικτικὸ ἀμερικανικὸ ἔλεγχο ἐλευθερία κινήσεων στὶς σχέσεις μας μὲ χῶρες τῆς περιοχῆς ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ ἀμβλύνουν ἀποτελεσματικὰ τὶς ἐπικίνδυνες, τοπικοῦ χαρακτήρα, πιέσεις ποὺ δεχόμαστε καὶ προβλέπεται ὅτι θὰ δεχόμαστε ἀπὸ τὴν Τουρκία. Ἢ καὶ ὅτι δὲν ἐπιδιώκουμε τὴν ἐξουδετέρωση τοῦ ἀποπνικτικοῦ ἐλέγχου ποὺ οἱ Ἀμερικανοὶ θέλουν νὰ ἐξασφαλίσουν, ἄμεσα ἢ ἔμμεσα, πάνω στὰ ἑλληνικὰ πετρέλαια (πού, σύμφωνα μὲ ὑπεύθυνους ξένους ὀργανισμοὺς διεθνοῦς κύρους, ἀποτελοῦν τὸ πέμπτο μεγαλύτερο συνεχὲς κοίτασμα τοῦ κόσμου, ποὺ ξεκινᾶ στὴ Ρουμανία καὶ καταλήγει στὴ Λιβύη).

3. Σχέσεις μὲ τὴ Δυτικὴ Εὐρώπη. Πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ἀναζητᾶ κυρίως ἡ κυβέρνηση στηρίγματα γιὰ τὴν καινούργια της πολιτική. Ἰδιαίτερα στὴ Γαλλία – ἀλλὰ καὶ ἀλλοῦ. Στηρίγματα οἰκονομικά, πολιτικὰ καὶ στρατιωτικά. Οἰκονομικά: πολυποίκιλη οἰκονομικὴ βοήθεια γιὰ τὸ ξεπέρασμα τῆς σημερινῆς οἰκονομικῆς κρίσης καὶ γιὰ τὴν «αὐτόνομη» ἀνάπτυξη τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας, ὥστε νὰ δημιουργηθεῖ, ἐλπίζουν μερικοί, μιὰ ἰδιότυπη ἐθνικὴ ἀστικὴ τάξη, μετατροπὴ τῆς χώρας σὲ ἕνα εἶδος «γέφυρας» μεταξὺ Εὐρώπης - Μέσης Ἀνατολῆς - Ἀφρικῆς, μὲ σοβαρὰ ὀφέλη γιὰ τὴν οἰκονομία τῆς χώρας, πλήρης καὶ γρήγορη ἔνταξη στὴν ΕΟΚ. Πολιτικά: ἀπομόνωση, σχετική, τῆς Τουρκίας καί, σχετικὴ πάλι, ἀντιστήριξη γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἀμερικανικῶν πιέσεων, κατανόηση γιὰ τὰ ἀνοίγματα πρὸς Βαλκάνια καί, φυσικά, Μέση Ἀνατολή. Στρατιωτικά: ἐφοδιασμὸς σὲ σύγχρονο ὁπλισμὸ μὲ ὅρους εὐκολίας, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητος γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς τουρκικῆς ἀπειλῆς.

Στὸ χῶρο αὐτὸ ὁ κ. Καραμανλῆς σημείωσε ἤδη σχετικὲς ἐπιτυχίες. Κυρίως στὴ Γαλλία, ἀλλὰ καὶ στὴ Γερμανία, ὅπου ἔπεισε τὸν Σμὶντ νὰ ἀπαλύνει κάπως τὴν πίεση πάνω μας γιὰ ἄμεση ἐπιστροφὴ στὸ στρατιωτικὸ ΝΑΤΟ καὶ νὰ προχωρήσει στὴν παροχὴ κάπως ἀξιολογότερης οἰκονομικῆς βοήθειας, ποὺ συμφωνήθηκε ἤδη μὲ τὸ ταξίδι τοῦ Ζολώτα. Ἐπιπλέον, φαίνεται ὅτι ἐπιτυχία σημειώθηκε ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς κυβέρνησης καὶ στὶς προσπάθειές της νὰ ἐξασφαλίσει ὑποστήριξη γιὰ τὰ αἰτήματά της πρὸς τὸν ὀργανισμὸ τῆς ΕΟΚ, στὶς Βρυξέλλες.

4. Σχέσεις μὲ τὰ Βαλκάνια (καὶ γενικότερα μὲ τὶς σοσιαλιστικὲς χῶρες). Πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ οἱ ἀναζητήσεις τῆς κυβέρνησης πῆραν ἀρχικὰ χαρακτήρα ψηλαφίσματος, μιᾶς πρώτης διερεύνησης, καὶ ὑπῆρξαν καὶ ἐπιφυλακτικὲς καὶ διστακτικές. Καὶ τοῦτο παρὰ τὶς ρητὲς διαβεβαιώσεις ποὺ μᾶς δόθηκαν ὅτι τὰ πρὸς τὸ βορρᾶ σύνορά μας δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολοῦν καθόλου σ' αὐτὴ τὴ δύσκολη φάση. Καὶ παρὰ τὶς τολμηρὲς οἰκονομικὲς προτάσεις ποὺ μᾶς ἔγιναν στὴν ἀρχική, διερευνητικὴ φάση. Προτάσεις ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ ἀποδειχτοῦν πολύτιμες γιὰ τὰ λιμάνια τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Ἀλεξανδρούπολης ἢ καὶ γιὰ κάποιο ἄλλο λιμάνι ποὺ μᾶς προτάθηκε νὰ κατασκευαστεῖ μὲ χρηματοδότηση σὲ εἶδος προκαταβολῆς ἀπὸ τὶς ἐνδιαφερόμενες γειτονικές μας χῶρες. (Οἱ Βούλγαροι πρόσφεραν γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ περίπου ἄτοκο δάνειο ὕψους, λέγεται, 20 ἑκατομμυρίων δολλαρίων. Ἐπίσης Βούλγαροι καὶ Γιουγκοσλάβοι φέρονται ἀποφασισμένοι νὰ προχωρήσουν στὴν κατασκευὴ τῆς διώρυγας ποὺ θὰ ἕνωνε τὴν κεντρικὴ Εὐρώπη μὲ τὴ Μεσόγειο μέσω Δούναβη, διώρυγας ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἀλλάξει ἐπαναστατικὰ τὶς οἰκονομικὲς προοπτικὲς τῆς Θεσσαλονίκης).

Ἤδη, πάντως, ὁ πρωθυπουργὸς φαίνεται πὼς ἀποφάσισε νὰ παίξει ἀποφασιστικότερα τὸ χαρτὶ «Βαλκάνια». Ἀπὸ τὴ μιὰ σὰν μέσο πίεσης πρὸς τοὺς παραδοσιακοὺς «συμμάχους» μας (κι ὅλα δείχνουν πὼς ἡ ἀπόφασή του αὐτὴ ἀπέδωσε κιόλας καρπούς). Κι ἀπὸ τὴν ἄλλη, γιὰ ἕνα τολμηρότερο μακροπρόθεσμα προσανατολισμό. Ποὺ ἀρχικὰ θὰ ἀποβλέπει στὴ δημιουργία ἑνὸς συστήματος διμερῶν συμφωνιῶν ποὺ θὰ διευκόλυναν τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἀντιμετώπιση «ἐξωτερικῶν» ἀπειλῶν. Καὶ ἴσως ἀργότερα – ὅπως φαίνεται νὰ «ἐξομολογήθηκε ὁ κ. Καραμανλῆς σὲ δημοσιογράφους κατὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὶς Βρυξέλλες – γιὰ ἀκόμη πιὸ τολμηρὰ σχέδια. Ὅμως ὅλ' αὐτὰ ἐπιβάλλουν νὰ ξεπεραστοῦν δυὸ ἐμπόδια: οἱ ἰδιότυπες σχέσεις τῆς Ἀλβανίας μὲ τοὺς γείτονές της καὶ οἱ δύσκολες σχέσεις Βελιγραδίου - Σόφιας. Καὶ ὅπως ὑποστηρίζεται ἀπὸ καλὰ πληροφορημένες πηγές, ὁ κ. Καραμανλῆς ἀνάλαβε κιόλας νὰ παίξει, στὸ τελευταῖο αὐτὸ θέμα, ρόλο «διακριτικοῦ μεσολαβητῆ» – ρόλο ποὺ τὸν ἄρχισε κιόλας ἀπὸ τὸ Βελιγράδι καὶ τὸν ὁποῖο θὰ συνεχίσει κατὰ τὴν ἐπίσκεψή του στὴ Σόφια, στὶς ἀρχὲς τοῦ Ἰουλίου.

Πάντως, τὰ ἀνοίγματα πρὸς τὰ Βαλκάνια, ὅπως τουλάχιστον ἔχουν σήμερα τὰ πράγματα, θὰ ἀναπτυχθοῦν μὲ πολλὴ προσοχή, χωρὶς βιασύνες, μὲ κύριο γνώμονα τὴν ἀνάγκη νὰ μὴ δημιουργηθοῦν ἐξαιτίας τους προβλήματα μὲ τὴ Δ. Εὐρώπη, ποὺ ἀποτελεῖ τὴ βασικὴ ἐπιλογὴ τοῦ πρωθυπουργοῦ.

5. Σχέσεις στὸ Μεσογειακὸ καὶ Μεσανατολικὸ χῶρο. Βέβαια, πρὸς τὶς μεσανατολικὲς χῶρες ἔγιναν ἤδη μερικὰ δειλὰ καὶ ἀνεπαρκῆ ἀνοίγματα – μάλιστα σὲ κάποιο συντονισμὸ μὲ τὶς προσπάθειες τοῦ Μακάριου στὴν περιοχὴ τοῦ Περσικοῦ Κόλπου. Ἀλλά, γενικά, σ' αὐτὸ τὸ χῶρο οἱ σκέψεις τοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ τῶν συμβούλων του δὲν φαίνεται νὰ μποροῦν νὰ ξεπεράσουν, γιὰ τὴν ὥρα, τὴν παλιὰ νοοτροπία ποὺ βλέπει τὶς χῶρες αὐτὲς μὲ μάτι κάπως ὑπερφίαλο, ποὺ μοιραῖα μπορεῖ νὰ δημιουργήσει καχυπόψιες ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά. Καὶ τὸ χειρότερο, οἱ ὑπεύθυνοι τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς δὲν φαίνεται νὰ ἔχουν κὰν σκεφθεῖ τὸ ἄλλο μεγάλο θέμα: τὸ θέμα ἑνὸς ἀνοίγματος πρὸς τὶς μεσογειακὲς – καὶ κυρίως τὶς μικρὲς μεσογειακὲς – χῶρες. Οὔτε καὶ φαίνεται νὰ ἔχουν ἀποδεχτεῖ οἱ κύριοι αὐτοὶ τὴν ἀνάγκη νὰ καταστήσουμε τὸ Κυπριακὸ ὄχι ἑλληνοτουρκικὸ πρόβλημα, ὅπως θέλουν οἱ «σύμμαχοι», ἀλλὰ πρόβλημα ἐνταγμένο στὰ πλαίσια τοῦ συνολικότερου προβλήματος τῆς Μέσης Ἀνατολῆς.

Καὶ γιὰ νὰ κλείσουμε: ἐπιζητεῖται ἀσφαλῶς ἀπὸ τὴν κυβέρνηση ἕνας κάποιος ἀναπροσανατολισμὸς τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς. Ἀλλὰ αὐτὸ γίνεται κατὰ κάποιο τρόπο στὰ τυφλὰ ἀκόμη, ὄχι στὴ βάση ἑνὸς συνολικοῦ σχεδίου. Καὶ γίνεται μὲ βάση μερικὲς βασικὲς ἐπιλογὲς ποὺ βάζουν ἀποφασιστικὰ ἐμπόδια στὴν πλήρη ἀξιοποίηση τῶν δυνατοτήτων ποὺ μᾶς προσφέρονται. Ἐπιλογὲς ποὺ ἐπηρεάζονται καὶ ἀπὸ τὶς ἐσωτερικὲς πολιτικοκοινωνικὲς ἰσορροπίες τῆς χώρας μας. Στὶς ὁποῖες πρέπει νὰ ἀναφερθοῦμε σὲ προσεχὲς ἄρθρο μας – γιὰ νὰ ξαναδοῦμε τὸ ὅλο πρόβλημα ἐξ ἀρχῆς, πάνω σὲ μιὰ διαφορετικὴ βάση: ὄχι μόνο μὲ βάση μιὰ στατικὴ ἐκτίμηση τῶν «παραδοσιακῶν» γιὰ τὴν πολιτική μας ἡγεσία παραγόντων, ἀλλὰ καὶ μὲ βάση μιὰ διαλεκτική, δυναμικὴ ἐκτίμηση ὅλων τῶν συνιστωσῶν του, καὶ μάλιστα ἐκείνων τῶν συνιστωσῶν ποὺ ἑλληνικὴ πολιτικὴ ἡγεσία καὶ γραφειοκρατία τοῦ ἑλληνικοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ἔμαθαν νὰ μὴ «βλέπουν».

Ἀλέξης Φωτεινὸς

ΘΟΥΡΙΟΣ

κεντρικὸ ὄργανο τοῦ 'ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ'

ἡ φωνὴ τῆς ἐργαζόμενης καὶ σπουδάζουσας νεολαίας

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ:

Ἡ ἀνατομία τῆς ἐξάρτησης

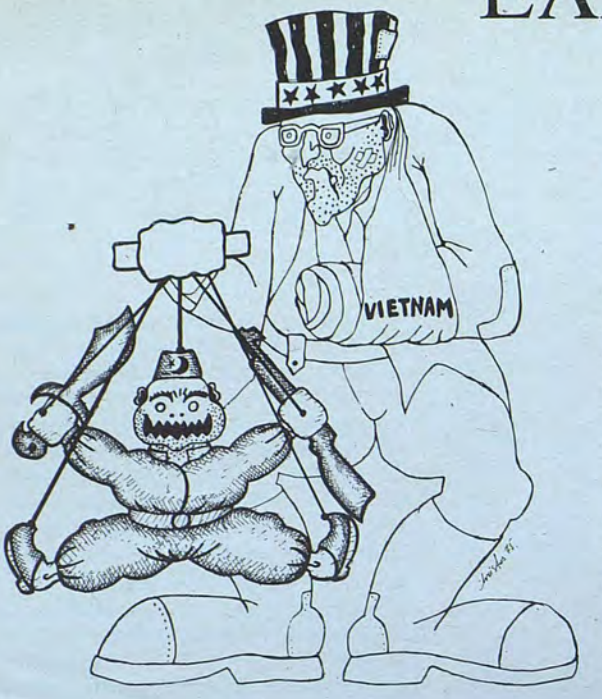

Τὸ σύντομο σημείωμα ποὺ ἀκολουθεῖ περιλαμβάνει δύο μέρη. Στὸ πρῶτο ἐπιχειρεῖται ἡ ἀνατομία τοῦ πλέγματος ἐξάρτησης στὸ ὁποῖο ἐντάσσονται οἱ ἑλληνοτουρκικὲς σχέσεις. Στὸ δεύτερο ἀναλύονται οἱ καθοριστικοὶ παράγοντες ποὺ μποροῦν νὰ ὁδηγήσουν σταδιακὰ στὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Τουρκίας–ἀλλὰ καὶ τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας– ἀπὸ τὸ ἅρμα τοῦ ἀμερικάνικου, κυρίως, ἰμπεριαλισμοῦ. Ἐπειδὴ ὁ περιορισμένος χῶρος δὲν ἐπιτρέπει πάντα μιὰ λεπτομερειακὴ καὶ διεισδυτικὴ ἀνάπτυξη, οἱ παρακάτω σκέψεις εἶναι συχνὰ ἀφοριστικές. Ἴσως προάγουν τὴ συζήτηση πάνω στὸ πιὸ καυτό μας πρόβλημα: τὴν ἐθνική μας ἀνεξαρτησία.

καὶ ἡ διαλεκτικὴ τῆς ἀπελευθέρωσης

Τοῦ Γιώργου Παπαδημητρίου

Α. Ἡ ἀνατομία τῆς ἐξάρτησης

Ἡ Συνθήκη Εἰρήνης τῆς Λωζάννης τοῦ 1923 ὁριοθετεῖ τὸν τερματισμὸ τῶν πολέμων μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν, τὴ ρύθμιση τῶν διαφορῶν τους μὲ εἰρηνικὰ μέσα καὶ τὴν ἀρχὴ –μετὰ ἀπὸ ἀμοιβαῖες ὑποχωρήσεις καὶ θυσίες– μιᾶς νέας ἐποχῆς στὶς ἑλληνοτουρκικὲς σχέσεις. Σίγουρα οἱ ἑλληνικὲς θυσίες ἦταν μεγαλύτερες· δὲν πρέπει ὅμως νὰ ξεχνᾶμε ὅτι ἡ χώρα μας βαρύνονταν μὲ τὴν ἐπεκτατικὴ κλιμάκωση τοῦ μικρασιατικοῦ πολέμου.

Μετὰ τὴ Συνθήκη τῆς Λωζάννης ὁ κεμαλισμὸς συγκεντρώνει τὶς προσπάθειές του στὴν οἰκοδόμηση τοῦ νέου κράτους καὶ τὴν ἀναμόρφωση τῆς τουρκικῆς κοινωνίας. Ὁ ἐθνικοαπελευθερωτικός του χαρακτήρας, χωρὶς βαθιὲς τομὲς στὸ κοινωνικὸ σῶμα τῆς Τούρκικης Δημοκρατίας, δὲν ἀργεῖ νὰ περάσει στὴ φάση τοῦ ἐκφυλισμοῦ. Στὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ Αἰγαίου ἡ Ἑλλάδα προσπαθεῖ νὰ ἐπουλώσει τὶς πληγὲς τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς καὶ νὰ τακτοποιήσει, ὅπως-ὅπως, τὴν πολυάριθμη προσφυγιά, ποὺ ἐπὶ τέλους δίνει συνοχὴ στὸν ἐθνικὸ κορμὸ τῆς χώρας. Κάτω ἀπὸ τὶς συνθῆκες αὐτὲς δὲν ὑπάρχουν περιθώρια, τὴν περίοδο τοῦ μεσοπολέμου, γιὰ ὄξυνση στὶς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν: γιὰ ἔντονες διπλωματικὲς καί, πολὺ περισσότερο, στρατιωτικὲς προστριβές.

Ὁ Β΄ παγκόσμιος πόλεμος βρίσκει τὴν τελευταία στιγμὴ τὴν Ἑλλάδα στὶς τάξεις τῶν ἀντιφασιστικῶν δυνάμεων. Ἡ Τουρκία, ἀντίθετα, κρατᾶ οὐδέτερη στάση, ποὺ εὐνοεῖ χωρὶς ἀμφιβολία τὶς δυνάμεις τοῦ Ἄξονα. Δύο περίπου χρόνια μετὰ τὴν ἀντιφασιστικὴ νίκη ἀναγγέλλεται στὶς 12 Μαρτίου 1947 τὸ περίφημο ψυχροπολεμικὸ δόγμα Τρούμαν, ποὺ προσδένει τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκία στὸ *ἅρμα τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ*. Μὲ τὴν προσχώρηση τῶν δύο χωρῶν στὸ ΝΑΤΟ (1952) οἱ δεσμοί τους μὲ τὸ διευρυμένο ἀμερικάνικο ἰμπεριαλισμὸ θεσμοποιοῦνται καὶ ἡ ἐξάρτησή τους γίνεται πλήρης.

Τὶς ἑλληνοτουρκικὲς σχέσεις σκιάζει καταλυτικὰ λίγο ἀργότερα τὸ κυπριακὸ πρόβλημα. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνηση καταθέτει τὸ φθινόπωρο τοῦ 1954, παρὰ τὴ θέληση τοῦ νατοϊκοῦ συνασπισμοῦ, τὴν πρώτη προσφυγὴ στὸν Ο.Η.Ε. γιὰ τὴν ἐπίλυση τοῦ προβλήματος. Ἡ προσφυγὴ αὐτὴ ἀποτελεῖ πραγματικὰ ὁρόσημο, γιατὶ μὲ τὴ νομοτελειακὴ πιὰ ἐπιδείνωση τῶν σχέσεων τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Τουρκίας δημιουργεῖται *σοβαρὸ ρῆγμα* στὴν ἀτλαντικὴ συμμαχία. Τὴν 1η Ἀπριλίου 1955 ἀρχίζει στὴν Κύπρο ὁ ἀγώνας τῆς Ε.Ο.Κ.Α., ἐνῶ οἱ ἑλληνικὲς προσφυγὲς στὸν Ο.Η.Ε. γίνονται ἄκαρπη ρουτίνα. Τὸ πλέγμα ἐξάρτησης ποὺ ἔχει ἐπιβληθεῖ στὶς δύο χῶρες, ἀλλὰ καὶ ἡ διεθνὴς συγκυρία, δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἐπίλυση τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος ἔξω ἀπὸ τὰ στεγανὰ πλαίσια τῆς ἀτλαντικῆς συμμαχίας.

Ἔτσι φθάνουμε στὶς συμφωνίες τῆς Ζυρίχης καὶ τοῦ Λονδίνου (1959), ποὺ ἐξαναγκάζουν τὴν ὑπὸ ἵδρυση Κυπριακὴ Δημοκρατία, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκία νὰ δεχθοῦν τὸ γνωστὸ *νεοαποικιακὸ καθεστώς*. Κύριος στόχος τῶν συμφωνιῶν εἶναι ἡ ἐξυπηρέτηση, ὑπὸ ἄλλο μανδύα, τῶν ἰμπεριαλιστικῶν συμφερόντων στὴν εὐαίσθητη περιοχὴ τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου. Τὸ πλέγμα ἐξάρτησης τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Τουρκίας ἀπὸ τὸ ἀμερικανοκρατούμενο ΝΑΤΟ παίρνει τώρα *πολυσύνθετη διάσταση*. Οἱ κρίσεις στὴ νέα φάση τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων εἶναι διαδοχικὲς καὶ ἡ ἔντασή τους ἐπικίνδυνη.

Ἡ χρεωκοπία τῶν συμφωνιῶν τοῦ 1959 δὲν ἄργησε νὰ φανεῖ. Ἡ κρίση τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1963 καὶ ἡ πραγματικὴ ἀπειλὴ ἐπεμβάσεως τῆς Τουρκίας κατὰ τῆς ἀνεξάρτητης καὶ κυρίαρχης Κυπριακῆς Δημοκρατίας τὸν Αὔγουστο τοῦ 1964 δημιουργοῦν καὶ πάλι ἀδιέξοδο στὶς ἑλληνοτουρκικὲς σχέσεις. Τὸ ἀδιέξοδο διευθετεῖται προσωρινὰ μὲ τὴ διπλωματικὴ ἐπέμβαση κυρίως τῶν Η.Π.Α., ἐνῶ ἡ κυπριακὴ κυρίως κυβέρνηση –ἀλλὰ καὶ ἡ ἑλληνικὴ– ἐγκαινιάζει τὴν πολιτικὴ τῆς δειλῆς «διεθνοποι-

ήσεως» τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος καὶ τῶν διπλωματικῶν «ἀνοιγμάτων».

Λίγο πρὶν ἀρχίσει ὁ πόλεμος τῶν ἕξη ἡμερῶν ἐγκαθίσταται στὴ χώρα μας στὶς 21 Ἀπριλίου 1967 δικτατορικὸ στρατιωτικὸ καθεστώς. Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ἀλλαγὴ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν ἐγγραφὴ ὑποθήκης ὑπὲρ τῶν ἀτλαντικῶν «συμμάχων» μας γιὰ τὴν ἐπίλυση τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος καὶ τὴ στενὰ πιὰ δεμένη μαζί της «βελτίωση» τῶν κλονισμένων ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων. Διότι, σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίληψη τῶν νατοϊκῶν δυνάμεων, μόνο κάτω ἀπὸ τὶς δύο αὐτὲς προϋποθέσεις εἶναι δυνατὴ ἡ διατήρηση τῆς συνοχῆς τῆς νοτιοανατολικῆς πτέρυγας τῆς συμμαχίας. Γιὰ τὴν ἐπιτυχία ὅμως τοῦ στόχου αὐτοῦ κάποιος πρέπει «νὰ πληρώσει τὴ νύφη». Ἀκολουθεῖ, ὅπως ὅλοι γνωρίζουμε, ἡ ὑποχώρηση τῆς δικτατορίας σ' ὅλες τὶς ἀξιώσεις τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ.

Δύο μόλις μῆνες μετὰ τὴν κωμικοτραγικὴ ἑλληνοτουρκικὴ συνάντηση κορυφῆς στὰ σύνορα τοῦ Ἕβρου, ξεσπᾶ στὴν Κύπρο, στὶς 15 Νοεμβρίου 1967, νέα κρίση. Μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ἀποφυγῆς ἑνὸς ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου οἱ Η.Π.Α. καὶ τὸ ΝΑΤΟ (τὸ τελευταῖο ἐπικαλεῖται τὴν περιβόητη «ἐντολὴ ἐπαγρυπνήσεως») ἐπεμβαίνουν καὶ ἀναγκάζουν τὴ δικτατορικὴ κυβέρνηση, γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς «τάξεως» στὴν περιοχή, νὰ δεχθεῖ μονομερεῖς καὶ ταπεινωτικοὺς ὅρους. Οἱ ἑλληνικὲς στρατιωτικὲς δυνάμεις ποὺ σταθμεύουν στὴν Κύπρο –ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ΕΛΔΥΚ– ἀποσύρονται ἀπὸ τὸ νησὶ καὶ ἡ ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα τῆς Δημοκρατίας μένει ἔκθετη στὶς βουλιμίες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Δὲν πρέπει βέβαια νὰ ξεχνᾶμε ὅτι στὴ συνέχεια ἡ δικτατορία ἐμποδίζει μὲ κάθε μέσο τὴν ὀργάνωση αὐτοδύναμης ἄμυνας στὴν Κύπρο καὶ ὑποθάλπει τὴν ἀνάπτυξη συνωμοτικῶν ἑστιῶν κατὰ τῆς νόμιμης κυβέρνησης τοῦ Προέδρου Μακαρίου. Ὁ δρόμος γιὰ τὴν κρίση τοῦ περσινοῦ Ἰουλίου ἔχει ἀνοίξει· μόνο τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου θὰ ἀργήσει κάπως.

Ἡ διπλωματικὴ ἀπομόνωση τῆς χώρας μας φθάνει κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἑπταετίας ὁριακά, καὶ μοναδικὰ γιὰ τὴν ἱστορία μας, ἐπίπεδα. Ἡ δικτατορία ἐνδιαφέρεται μόνο γιὰ τὴν «ἐσωτερικὴ» σωτηρία τῆς πατρίδας καὶ τοῦ ἔθνους· τὴν «ἐξωτερικὴ» ἀναθέτει στοὺς ὑπερατλαντικοὺς «συμμάχους» μας. Ἀντίθετα, ἡ Τουρκία κατορθώνει νὰ πολλαπλασιάσει καὶ νὰ στερεώσει τὰ διπλωματικά της στηρίγματα πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις. Τὴ συγκυρία αὐτὴν ἐκμεταλλεύεται καὶ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τραινάρει τὴν ἐπίλυση τοῦ συνταγματικοῦ προβλήματος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη προβάλλει τὸ Νοέμβριο τοῦ 1973 ἀξιώσεις γιὰ τὴν ὑφαλοκρηπίδα τοῦ βορειοανατολικοῦ Αἰγαίου. Δὲν ἀργεῖ ὅμως νὰ κλιμακώσει μεθοδικὰ τὶς ἀξιώσεις της καὶ νὰ ζητήσει *οὐσιαστικὰ* λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν κυπριακὴ κρίση τοῦ Ἰουλίου *τὴν ἀναθεώρηση τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης, διεκδικώντας τὸν οἰκονομικὸ καὶ στρατιωτικὸ ἔλεγχο τοῦ ἀνατολικοῦ Αἰγαίου.*

Ἡ κυπριακὴ κρίση τοῦ περασμένου καλοκαιριοῦ δημιούργησε σίγουρα τὴν ὀξύτερη κρίση στὶς ἑλληνοτουρκικὲς σχέσεις, μὲ περιπλοκὲς γενικότερης σημασίας γιὰ τὴ διεθνὴ εἰρήνη, καὶ ἔδειξε τὶς πραγματικές τους διαστάσεις μέσα στὸ πλέγμα τῆς ἐξάρτησης ποὺ ἐντάσσονται. Ὁδήγησε τὶς δύο χῶρες στὰ πρόθυρα τῆς ἄμεσης ἐμπόλεμης σύρραξης. Οἱ κρίσεις τοῦ 1963-64 καὶ τοῦ 1967 εἶχαν μπροστά της περιθωριακὸ χαρακτήρα· ἡ πρόσφατη κρίση ἀντίθετα ἐντάσσει ὄχι μόνο τὴν Κυπριακὴ Δημοκρατία, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκία, *ἄμεσα στὸ χῶρο τῆς διευρυνόμενης διεθνοῦς κρίσεως τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου.* Οἱ κίνδυνοι γιὰ τοὺς λαοὺς τῶν τριῶν χωρῶν εἶναι τεράστιοι: κινδυνεύουν νὰ γίνουν ἐξιλαστήρια θύματα γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν συμφερόντων τοῦ ἀμερικάνικου, κυρίως, ἰμπεριαλισμοῦ.

Ἡ Τουρκία ζητᾶ τώρα ὄχι μόνο τὴν ἀνατροπὴ τοῦ status quo ποὺ δημιουργήθηκε σταδιακὰ στὴν Κύπρο μετὰ τὴν ἀνεξαρτησία της (1960) μὲ τὴν ἐπιβολὴ κάποιας μορφῆς συγκεκαλυμμένου, στὴν ἀρχή, διαμελισμοῦ τῆς Δημοκρατίας. Ἀξιώνει ἀκόμη τὸν οἰκονομικὸ καὶ στρατιωτικὸ ἔλεγχο ὁλοκλήρου τοῦ ἀνατολικοῦ Αἰγαίου (μὲ ἐξαίρεση τὴν αἰγιαλίτιδα ζώνη τῶν νησιῶν μας). Πιέζοντας ἔτσι ἀποτελεσματικὰ πρὸς δύο κατευθύνσεις, καὶ προβάλλοντας εὐκαιριακὰ τὸ ζήτημα τῶν μειονοτήτων, ἐλπίζει βάσιμα νὰ ἱκανοποιήσει στὸ μεγαλύτερο δυνατὸ μέτρο τὶς ἀξιώσεις της.

Εἶναι ὅμως ἀφέλεια νὰ πιστεύουμε ὅτι ἡ Τουρκία – ἤ, σωστότερα, ἡ στρατοκρατικὴ καὶ μὴ ὀλιγαρχία μὲ τὴ σημερινή της εὐάλωτη κοινοβουλευτικὴ ἐπίφαση – ἐφαρμόζει γιὰ δικό της λογαριασμὸ τὴν *ἐπεκτατική* της πολιτικὴ σὲ βάρος τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας. Πρακτορεύει ξένα συμφέροντα, ἐκτελεῖ σχέδια ἐξυφασμένα μὲ μέγαλη περίσκεψη στὰ «καταγώγια» τῆς διεθνοῦς ἰμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς, ἐλπίζοντας ἔτσι νὰ μεταθέσει τὸ βάρος τῶν τεραστίων ἐσωτερικῶν της ἀντιθέσεων καὶ νὰ πάρει καὶ αὐτὴ «τὰ λίγα γραμμάρια» τῆς εὐτυχίας της.

Ἡ ἐπεκτατικὴ τουρκικὴ πολιτικὴ ἀνάγκασε τὶς κυβερνήσεις ποὺ ἀκολούθησαν τὴν πτώση τῆς δικτατορίας νὰ χαράξουν δειλὰ μιὰ «νέα» ἐξωτερικὴ πολιτική. Ἀποκορύφωμά της ἀποτέλεσε ἡ ἀποχώρηση τῆς χώρας μας ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ συμμαχία τοῦ ΝΑΤΟ. Ὁ χρόνος ποὺ κύλησε ἀπὸ τότε ἔδωσε τὴν εὐκαιρία κυρίως στὴν κοινοβουλευτικὴ κυβέρνηση τοῦ κ. Καραμανλῆ νὰ διαγράψει μὲ κάποια σαφήνεια τὰ γενικὰ πλαίσια τῆς «νέας» ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Θὰ μπορούσαμε νὰ τὴ συνοψίσουμε ὡς ἑξῆς: *Δειλὴ καὶ περιορισμένη ἀπαγκίστρωση ἀπὸ τὴν ἡγέτιδα δύναμη τῆς ἀτλαντικῆς συμμαχίας – τὶς Η.Π.Α. – καὶ προσπάθεια «ἐξευρωπαϊσμοῦ» τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς*, δηλαδὴ προσανατολισμοῦ της κυρίως πρὸς τὶς χῶρες τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων. Ἀκόμη πρέπει νὰ σημειώσουμε τὰ διπλωματικὰ ἀνοίγματα πρὸς τοὺς βαλκανικούς μας γείτονες καὶ τὶς ἀραβικὲς χῶρες· ἡ σημασία ὅμως τῶν τελευταίων εἶναι μᾶλλον περιθωριακὴ καὶ ὁπωσδήποτε ὄχι καθοριστική.

Καὶ μὲ τὴ «νέα» αὐτὴ πολιτικὴ *παραμένει ἡ χώρα μας προσκολλημένη στὸ ἅρμα τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ μὲ προσωρινὴ μᾶλλον μετάθεση τοῦ βάρους προσκολλήσεως ἀπὸ τὶς Η.Π.Α. πρὸς τὴν Εὐρώπη τῶν Ἐννέα.* Διότι δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι καὶ οἱ τελευταῖες ἀνήκουν στὴν ἀτλαντικὴ συμμαχία.

Γ. Παπαδημητρίου

Στὸ ἐρχόμενο: Ἡ διαλεκτικὴ τῆς ἀπελευθέρωσης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 – Τηλ. 615.783

Νέες ἐκδόσεις

ΔΙΔΩ ΣΩΤΗΡΙΟΥ
Ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ καὶ ἡ στρατηγικὴ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο

●

ΚΩΣΤΑ ΜΟΥΡΣΕΛΑ
Τὸ αὐτὶ τοῦ Ἀλέξανδρου
Θέατρο

●

ΙΣΡΑΕΛ ΧΟΡΟΒΙΤΣ
Τέσσερα μονόπρακτα:
Τὸ παιχνίδι τῆς πρωτιᾶς
Ὁ Ἰνδὸς γυρεύει τὸ Bronx
Οἱ ἀκροβάτες
Οἱ ἀρουραῖοι
Μετάφραση: Ἰὼ Μαρμαρινοῦ

ἡ διαφορὰ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΤΟΥΡΚΙΑΣ στὸ Αἰγαῖο

Σχεδιάγραμμα ποὺ δημοσίευσε ἡ «Χουριέτ» (10.4.75), ὅπου διαγράφεται ὁ ἐναέριος χῶρος τοῦ Αἰγαίου τοῦ ὁποίου τὸν ἔλεγχο διεκδικεῖ ἡ Τουρκία. Ἡ λεζάντα τῆς τουρκικῆς ἐφημερίδας ἀνεφέρει: «Μετὰ τὴν εἰρηνικὴ ἐπέμβασή μας στὴν Κύπρο, ἡ Τουρκία καθόρισε ἕξη σημεῖα ἀσφαλείας, ἀπὸ τὴ Θράκη μέχρι τὴ Συρία. Γνωστοποιήσαμε στὴν Ἑλλάδα ὅτι ἡ Τουρκία πρέπει νὰ εἶναι ἐνημερωμένη γιὰ κάθε ἑλληνικὴ ἀεροπορικὴ κίνηση στὸ Αἰγαῖο. Ἡ γραμμὴ FIR (σ.σ: «περιοχὴ πληροφοριῶν πτήσεως») κοινοποιήθηκε ἤδη στὴν Ἑλλάδα».

Τοῦ Κώστα Κόϊκα

Στὶς 10 Φεβρουαρίου 1975 συζητήθηκε στὴ Βουλὴ τὸ Κυπριακὸ πρόβλημα καὶ τὸ θέμα τῆς ὑφαλοκρηπίδας τοῦ Αἰγαίου. Ὁ ὅρος «ὑφαλοκρηπίδα», ἀρκετὰ νέος στὴν ὁρολογία τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ξένισε τὸν περισσότερο κόσμο ὅταν πρωτακούστηκε, ἔχει ὅμως πιὰ μεταφερθεῖ καὶ στὴν καθημερινή μας συζήτηση.

Ἂν προσπαθήσει κανεὶς νὰ προσδιορίσει μὲ ἀκρίβεια πότε ἀνέκυψε οὐσιαστικὰ ἡ διαφορὰ γιὰ τὸ Αἰγαῖο, ὁπωσδήποτε θὰ σταματήσει στὴν ἀπόφαση ποὺ δημοσιεύτηκε τὴν 1η Νοεμβρίου 1973 στὴν τουρκικὴ ἐφημερίδα τῆς κυβερνήσεως· σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση αὐτή, ἡ τουρκικὴ κυβέρνηση παραχώρησε στὴν κρατικὴ ἑταιρία πετρελαίων δικαιώματα ἐρεύνης καὶ ἐκμεταλλεύσεως ὑδρογονανθράκων σὲ 27 συνεχόμενες περιοχὲς τοῦ βορειοανατολικοῦ καὶ τοῦ κεντρικοῦ Αἰγαίου. Στὸ χάρτη ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ ἴδιο φύλλο τῆς τουρκικῆς ἐφημερίδας τῆς κυβερνήσεως, βλέπει κανεὶς ὅτι ἡ Τουρκία διεκδικεῖ δικαιώματα γιὰ ἔρευνα καὶ ἐκμετάλλευση ὑδρογονανθράκων στὴν ὑφαλοκρηπίδα τοῦ Αἰγαίου, ἀκόμη καὶ δυτικὰ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Εὐστράτιο!

Δὲν εἶναι βέβαια ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἡ Τουρκία δημιουργεῖ ζήτημα γιὰ τὸ Αἰγαῖο παραβαίνοντας τὶς ἀρχὲς τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Οἱ πρῶτες τουρκικὲς ἀμφισβητήσεις ἐκδηλώθηκαν τὴν ἐποχὴ τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ἡ Ἑλλάδα, μὲ τὴ λήξη τοῦ πολέμου, εἶχε ὑπὸ τὸν ἔλεγχό της τὶς ἀκτὲς τῆς Θράκης καὶ τῆς Μ. Ἀσίας. Ἀποφασιστικὸ ἔλεγχο ἀσκοῦσε ἀκόμη καὶ στὸ Αἰγαῖο, ὅπου μόνο τὰ Δωδεκάνησα παρέμειναν κάτω ἀπὸ ἰταλικὴ κατοχή. Ἡ καταστροφὴ ὅμως τοῦ '22 ἀνέτρεψε τὰ δεδομένα· διαγράφηκε ὁ κίνδυνος νὰ κατοχυρωθοῦν τὰ νησιὰ ποὺ βρίσκονταν κοντὰ στὶς τουρκικὲς ἀκτές, ἀφοῦ οἱ Τοῦρκοι, ἀμφισβητώντας πάντοτε τὴν ἑλληνικὴ κυριαρχία, προβαλλαν «λόγους ἀσφαλείας», ἰσχυριζόμενοι ὅτι μποροῦσαν νὰ χρησιμοποιηθοῦν πάλι γιὰ νέα ἐκστρατεία ἐναντίον τους. Οἱ τουρκικὲς αὐτὲς διεκδικήσεις δὲν ὑλοποιήθηκαν τελικά· στὶς 24 Ἰουλίου 1923 ὑπογράφηκε στὴ Λωζάννη ἡ Συνθήκη Εἰρήνης, ποὺ φαινόταν ὅτι μποροῦσε νὰ θεμελιώσει σὲ στέρεες βάσεις τὴν εἰρηνικὴ συνύπαρξη τῶν δύο λαῶν.

Ἀλλὰ ἡ Τουρκία παρουσιάστηκε μὲ νέες ἀξιώσεις τὸ 1943, ὅταν, παίζοντας τὸ παιχνίδι της πρὸς ὅλες τὶς πλευρές, ἔθεσε στὴ συμμαχικὴ πλευρὰ σὰν ὅρο ἐξόδου της στὸν πόλεμο τὴν προσάρτηση τῆς Σάμου καὶ στὴ συνέχεια τῶν Δωδεκανήσων. Ἡ ἀνέκαθεν φιλοτουρκικὴ «γηραιὰ Ἀλβιών», μὲ ἐξασθενημένη, σὲ μεγάλο βαθμό, τὴ θέση της στὴν περιοχὴ αὐτή, μὴ βρίσκοντας ἄλλη ἐναλλακτικὴ λύση, ἴσως νὰ ὑποτασσόταν σύντομα στὸν ἐκβιασμό. Ἡ πλάστιγγα ὅμως τοῦ πολέμου ἔγερνε ἀκόμη ὑπὲρ τῶν δυνάμεων τοῦ Ἄξονα. Ἡ φασιστικὴ λαίλαπα συνέχιζε νὰ σαρώνει μὲ δύναμη τὶς χῶρες τῆς Εὐρώπης. Ἔτσι ἡ Τουρκία δὲν ἀποτόλμησε τὴν ἔξοδό της στὸν πόλεμο καὶ ἀνέστειλε τὰ ἐπεκτατικά της σχέδια.

Στὶς ἡμέρες μας, νέες τουρκικὲς ἀπαιτήσεις προβάλλονται. Ἡ ἀνακάλυψη ὑδρογονανθράκων στὴ θαλάσσια περιοχὴ τῆς Θάσου, κέντρισε βέβαια τὸ τουρκικὸ ἐνδιαφέρον, ποὺ ἐκδηλώθηκε μὲ καλομελετημένο τρόπο καὶ παραμένει ἀδιάπτωτο μέχρι σήμερα. Ἂν δεχτοῦμε ὅσα ἀποκαλύπτει σχετικὰ μὲ τὰ πετρέλαια τῆς Θάσου, σὲ ἑβδομαδιαῖο περιοδικό, ὁ ὑφυπουργὸς βιομηχανίας τῆς δεύτερης δικτατορίας Εὐθυμιάδης[1], ὁ γεωφυσικὸς χάρτης τοῦ κόσμου ποὺ συντάχτηκε ἀπὸ ἀμερικανικὸ δορυφόρο γιὰ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ ὑπογείου καὶ ὑποθαλασσίου πλούτου τῆς γῆς, παρουσιάζει καὶ τὰ διάφορα κοιτάσματα ποὺ διαθέτει ἡ Ἑλλάδα καὶ φυσικὰ περιλαμβάνει τὰ κοιτάσματα πετρελαίου ποὺ ὑπάρχουν στὸ Αἰγαῖο καὶ στὶς ἑλληνικὲς ἠπειρωτικὲς περιοχές. Τὸ χάρτη αὐτό, τὸν ἔχει συντάξει ἡ ἑταιρία Γκρούμαν καὶ τὸν πουλάει 12.000.000 δολάρια. *Ὁμολογεῖται* λοιπὸν – σύμφωνα πάντοτε μ' ὅσα ὑποστηρίζει ὁ ἴδιος – ὅτι ἡ Τουρκία ἔχει ἀγοράσει τὸ χάρτη καὶ μὲ βάση αὐτὸν καθορίζει τὶς ἀπαιτήσεις ποὺ προβάλλει. Ἀξίζει νὰ ἀναφέρουμε ἐδῶ ὅτι ἡ τουρκικὴ ἐφημερίδα «Μιλλιὲτ» διατύπωσε σὲ σχόλιό της τῆς 28ης Φεβρουαρίου 1975 τὴν ἄποψη ὅτι τὸ κλειδὶ τῆς ἑλληνοτουρκικῆς προσεγγίσεως μπορεῖ νὰ βρεθεῖ ἂν ἀφεθεῖ κατὰ μέρος τὸ θέμα τῆς ὑφαλοκρηπίδας καὶ «ὅλα τὰ πετρέλαια τοῦ Αἰγαίου ἀξιοποιηθοῦν διὰ μέσου ἑνὸς ἑλληνοτουρκικοῦ Consortium». Τὸ πρόβλημα, ὅμως, εἶναι ὅτι τὸ θέμα τῆς ὑφαλοκρηπίδας εἶναι ἀναπόσπαστα δεμένο μὲ ἐκεῖνο τῶν πετρελαίων καὶ ἀκόμη ὅτι κοιτάσματα πετρελαίου στὴ διαφιλονικούμενη περιοχὴ ἔχει ἀνακαλύψει μέχρι στιγμῆς μόνο ἡ Ἑλλάδα!

1. Ἡ πραγματικὴ διάσταση τῆς διαφορᾶς

Τὸ ζήτημα τῆς ὑφαλοκρηπίδας δὲν περιορίζεται στὸ θέμα τῆς ἐκμετάλλευσης τῶν κοιτασμάτων τῶν ὑδρογονανθράκων τοῦ Αἰγαίου. Μιὰ τέτοια ἀντιμετώπισή του θὰ ἦταν λαθεμένη, διότι ἡ διαφορὰ ἔχει προεκτάσεις μέσα στὸ γενικότερο πλαίσιο τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων, ἀλλὰ καὶ ἔξω ἀπὸ αὐτό: εἶναι συνυφασμένη στενὰ μὲ τὶς δυναμικὲς ἐξελίξεις στὴ Μεσόγειο. Στὸ ἄρθρο, ὅμως, αὐτὸ θὰ περιοριστοῦμε στὴν ἐξέταση τῆς διαφορᾶς μόνο στὸ πλαίσιο τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων.

Ἡ διαφορὰ γιὰ τὸ Αἰγαῖο βρίσκεται σὲ συνάρτηση, ἔμμεση βέβαια, μὲ τὸ ἄλλο καυτὸ πρόβλημα: Τὸ Κυπριακό. Αὐτὸ φάνηκε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ποὺ ἔγινε εὐρύτερα γνωστὴ ἡ αὐθαίρετη τουρκικὴ πράξη τῆς 1 Νοεμβρίου 1973· καὶ τοῦτο δὲν συνέβηκε παρὰ μόνο μετὰ τέσσερις περίπου μῆνες. Ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ἡ ἑλληνικὴ κοινὴ γνώμη ἀγνοοῦσε τὸ γεγονός. Σὲ ἀνάλογη θέση ἴσως νὰ βρέθηκε καὶ ἡ τουρκικὴ κοινὴ γνώμη, ἀφοῦ πραγματικὸς κυ-

βερνήτης τῆς χώρας παραμένει ἡ στρατοκρατικὴ κλίκα πού, καλυμμένη μὲ κοινοβουλευτικὸ μανδύα, ἐλέγχει τὶς τύχες τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ. Σημασία πάντως ἔχει, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ὑφαλοκρηπίδας ἔφερε καὶ ἐμπλοκὴ στὶς ἑλληνοτουρκικὲς σχέσεις καὶ εἶχε ἄμεσο ἀντίκτυπο στὸ Κυπριακό. Ἐνῶ ὅμως ἡ Τουρκία εἶχε συμπληρώσει τὴ διπλωματική της προετοιμασία, ἡ Ἑλλάδα κλονιζόταν ὁλοένα καὶ ἰσχυρότερα στὴ διεθνὴ κοινωνία, ἀφοῦ τὸν τόπο συνέχιζε νὰ λυμαίνεται ἡ ξενόδουλη συμμορία τῶν μειοδοτῶν τοῦ Ἔθνους· ἔτσι παράπαιε στὴν ἐξωτερική της πολιτικὴ χωρὶς νὰ ἔχει τὴ δύναμη ν' ἀντιδράσει στὴν ἔντονη καὶ ὀργανωμένη προσπάθεια τῆς Τουρκίας νὰ ἀνατρέψει τὸ «στάτους κβὸ» ποὺ ἐπικρατοῦσε στὸ Αἰγαῖο καὶ στὴν Κύπρο. Διότι σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἐντοπίζεται ὁ στόχος τῆς σωβινιστικῆς τουρκικῆς πολιτικῆς· τοῦτο εἶναι ἀκόμη ὁ «κοινὸς παράγοντας» τῆς πολιτικῆς αὐτῆς μὲ τὶς ἐπεκτατικὲς τάσεις καὶ κατὰ προέκταση τὴν ἐπιθετικότητα πού, κλιμακωμένη σὲ μεγάλη ἔκταση, ἐκδηλώνει ἡ Τουρκία, ὑποστηριζόμενη στὰ σχέδιά της αὐτὰ ἀπὸ τοὺς ἰμπεριαλιστικοὺς κύκλους τῶν ΗΠΑ καὶ τοῦ ΝΑΤΟ.

Ἡ τακτικὴ τοῦ στρατοκρατικοῦ συνασπισμοῦ ἐξουσίας ποὺ στηρίζει τὴν τουρκικὴ κυβέρνηση φωτίζει ἀρκετὰ τὸ φάσμα τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων. Ἡ σωβινιστικὴ πολιτικὴ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως στὴν Κύπρο καὶ στὸ Αἰγαῖο, ἔχει πραγματικά, σὰν στόχο, στὸ ἐσωτερικό, τὸν ἀποπροσανατολισμὸ τῶν λαϊκῶν μαζῶν καὶ τὴν ἐκτόνωση τῆς δυσφορίας τους γιὰ τὰ καυτὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν, σὲ ἐθνικιστικὲς διεκδικήσεις. Στὴν ἐσωτερικὴ αὐτὴ ἀνωμαλία ἀναζητεῖται βασικὰ ἡ ἑρμηνεία τῆς σημερινῆς τουρκικῆς πολιτικῆς. Ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ περιοριστοῦμε στὸ σημεῖο αὐτό, γιὰ νὰ ἐντοπίσουμε τὴν ἀφετηρία τοῦ τουρκικοῦ ἐπεκτατισμοῦ; Ἡ ἀπάντηση πρέπει νὰ εἶναι μᾶλλον ἀρνητική.

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης πρῶτα θύματα τοῦ τουρκικοῦ ἐπεκτατισμοῦ ὑπῆρξαν οἱ Κοῦρδοι. Στὶς μέρες μας, ἀπὸ τὶς 26 Ἀπριλίου 1971, ὁπότε κηρύχτηκε στὴν Τουρκία ὁ στρατιωτικὸς νόμος, ἡ καταπίεση τῶν Κούρδων ἀποκορυφώθηκε καὶ ἀπαγορεύτηκε ἀκόμη καὶ μνεία γιὰ τὴν ὕπαρξη τοῦ κουρδικοῦ λαοῦ. Ἡ ἑλληνικὴ μειονότητα, ἐξ ἄλλου, ὑπῆρξε κατ' ἐπανάληψη θύμα τῆς καταπιεστικῆς πολιτικῆς ποὺ ἀσκοῦσαν οἱ τουρκικὲς κυβερνήσεις μετὰ τὸν β' Παγκόσμιο Πόλεμο· σήμερα ἔχει πιὰ κυριολεκτικὰ «ξεριζωθεῖ».

Τὰ γεγονότα αὐτά, στὰ πλαίσια μιᾶς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς γιὰ τὴν ἐκκαθάριση τῶν μειονοτήτων ποὺ ζοῦσαν καὶ ζοῦν στὰ ὅρια τῆς τουρκικῆς ἐπικρατείας, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὶς ἐπεκτατικὲς βλέψεις τῆς Τουρκίας ποὺ ἐκδηλώθηκαν σὲ βάρος τῆς Ἑλλάδας στὸ παρελθόν, μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἀντιληφθοῦμε καλύτερα τὴν οὐσία τῆς κλιμάκωσης τῶν προκλητικῶν τουρκικῶν ἐνεργειῶν ποὺ ἀντιμετωπίζουμε σήμερα· πρέπει ἀκόμη νὰ προσθέσουμε καὶ τὴν πρόσφατη προσπάθεια τῆς Τουρκίας νὰ ἀνακινήσει τὸ θέμα τῆς τουρκικῆς μειονότητας τῆς Θράκης καὶ τῶν Δωδεκανήσων.

Εἶναι πέρα ἀπὸ κάθε ἀμφισβήτηση ὅτι ἡ Τουρκία, κάτω ἀπὸ τὴν αἰγίδα τῆς «ἱερᾶς» ἀτλαντικῆς συμμαχίας, εἶχε τὴν εὐκαιρία, μὲ τὴν DE FACTO διχοτόμηση τῆς Κύπρου, νὰ ἐνισχύσει μὲ τρόπο ἀποφασιστικὸ τὶς θέσεις της, προσδοκώντας τὴν παγίωσή τους πρὸς τὴν ὁλοκληρωτικὴ κατάληψη τοῦ νησιοῦ. Πρέπει νὰ ἀντιληφτοῦμε ὅτι ἐργάζεται πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση καὶ στὸ Αἰγαῖο, ὅπου περιμένει τὴν κατάλληλη εὐκαιρία γιὰ νὰ ἐπωφεληθεῖ. Ἡ εὐκαιρία αὐτὴ δὲν θὰ ἀργήσει νὰ φανεῖ ὅταν θεσμοποιηθεῖ ἡ γεωγραφικὴ διαμελιστικὴ ὁμοσπονδία· ἡ περίφημη «διζωνική»[2], γιὰ τὴν παγίωση τῆς ὁποίας ἀγωνίζεται τόσο ἔντονα ἡ τουρκικὴ κυβέρνηση. Ἂν πετύχει τὸ σκοπό

Τουρκικά χωρικά ὕδατα (12 μίλια)

Ἑλληνικά χωρικά ὕδατα (6 μίλια)

Προτεινόμενη ἐπέκταση τῶν ἑλληνικῶν χωρικῶν ὑδάτων σέ 12 μίλια

Ἡ αἰγιαλῖτις ζώνη 6 καί 12 μιλίων στό Αἰγαῖο

της, τὸ τουρκοκυπριακὸ ὁμόσπονδο «κρατίδιο» θὰ εἶναι οὐσιαστικὰ τουρκικὸ προτεκτοράτο, ἀπ' ὅπου θὰ μπορεῖ νὰ ἀσκεῖ πίεση σ' ὁλόκληρο τὸ νησί. Ἔτσι θὰ κλείσει προσωρινὰ τὴν «πληγὴ» στὴν Κύπρο, ὥστε νὰ μπορέσει ν' ἀνοίξει τὴ νέα πληγή, ποὺ θὰ εἶναι τὸ Αἰγαῖο. Πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ προχωρεῖ μὲ ὀργανωμένες καὶ καλομελετημένες ἐνέργειες. Τὸ ζήτημα τοῦ Αἰγαίου, προσδιοριστικὸ σήμερα στοιχεῖο τῆς κυπριακῆς κρίσης, εἶναι ὁ *καταλυτικὸς παράγοντας* τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων.

2. Ἡ διαφορὰ καὶ τὸ διεθνὲς δίκαιο

Ἂς δοῦμε ὅμως τώρα μὲ ποιὸ τρόπο μπορεῖ ν' ἀντιμετωπιστεῖ ἡ διαφορὰ γιὰ τὸ Αἰγαῖο στὰ πλαίσια τοῦ διεθνοῦς δικαίου, καὶ νὰ ἐξετάσουμε τὰ εἰδικότερα χαρακτηριστικά της, ὅπως παρουσιάζονται σήμερα.

Ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν ἀπαγορεύει στὰ μέλη τῆς διεθνοῦς κοινωνίας τὴν προσφυγὴ στὴ βία γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν διαφορῶν τους. Ὁ Χάρτης ἐπιτάσσει τὴ χρησιμοποίηση εἰρηνικῶν μέσων γιὰ τὴ διευθέτηση τῶν διακρατικῶν διαφορῶν. Ἕνα ἀπὸ τὰ μέσα ποὺ προβλέπει ὁ Χάρτης τοῦ Ο.Η.Ε. γιὰ τὴν εἰρηνικὴ διευθέτηση τῶν διαφορῶν εἶναι ὁ δικαστικὸς διακανονισμός, οὐσιαστικὰ δηλ. στὴν περίπτωση αὐτὴ ἡ προσφυγὴ στὸ διεθνὲς δικαστήριο ποὺ λειτουργεῖ στὰ πλαίσια τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καὶ ἑδρεύει στὴ Χάγη.

Στὶς 27 Ἰανουαρίου '75 ὁ Ἕλληνας πρεσβευτὴς στὴν Ἄγκυρα ἐπέδωσε ρηματικὴ διακοίνωση τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως στὸν Τοῦρκο ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν Ἔζεμπελ, γιὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ παραπομπὴ τῆς διαφορᾶς γιὰ τὸ Αἰγαῖο στὸ δικαστήριο τῆς Χάγης. Ἡ πρόταση ἀναφερόταν ἀκόμη καὶ στὴν ἐπίλυση τῆς διαφορᾶς ποὺ ἔχει προκύψει γιὰ τὸν *ἐναέριο χῶρο* στὴν ἴδια περιοχή. Πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι πρὶν δοθεῖ ἐπίσημη ἀπάντηση στὴν ἑλληνικὴ πρόταση, ἀμέσως μετὰ τὴν ὑποβολή της πληροφορίες ἀπὸ τὴν Ἄγκυρα ἀνέφεραν ὅτι ἡ Τουρκία θὰ ἀποδεχόταν τὴν πρόταση, πράγμα ποὺ ἔγινε τελικά. Ἔτσι, ἐνῶ ὁ πρώην πρωθυπουργὸς Ἐτζεβὶτ ἀντιτασσόταν στὴν πρόταση, ὑποστηρίζοντας ἀπ' εὐθείας διαπραγματεύσεις μεταξὺ Ἑλλάδας καὶ Τουρκίας, ὁ πρωθυπουργὸς Ἰρμὰκ δήλωσε ὅτι: «Ἡ Τουρκία ἐκλέγει πάντοτε τὴν ὁδὸ τῶν συνομιλιῶν». Ἡ ἐπίσημη ἀπάντηση τῆς Τουρκίας δόθηκε στὶς 6 Φεβρουαρίου 1975 καί, πραγματικά, ἐπιβεβαίωσε τὰ παραπάνω. Ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ τῶν γεγονότων δημιουργεῖ ὁρισμένες ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴ στάση τῆς Τουρκίας. Γιατί *ἔσπευσε* ἄραγε ν' ἀπαντήσει;

Μετὰ τὴν ἀπάντηση πάντως τῆς τουρκικῆς πλευρᾶς φαίνεται, *σὲ πρώτη ὄψη*, ὅτι ἡ διαφορὰ θὰ ἀχθεῖ πρὸς ἐπίλυση στὸ διεθνὲς δικαστήριο.

Στὸ διεθνὲς δικαστήριο μποροῦν νὰ προσφύγουν εἴτε ἀπὸ κοινοῦ τὰ ἐνδιαφερόμενα κράτη, σύμφωνα μὲ τὴ διαδικασία ποὺ προβλέπει τὸ καταστατικό του, εἴτε ἕνα μόνο κράτος. Ἀνάλογα μὲ τὶς δυὸ αὐτὲς δυνατότητες διαμορφώνεται καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ δικαστηρίου. Στὴν πρώτη περίπτωση τὸ διεθνὲς δικαστήριο ἀσκεῖ δικαιοδοτικὴ ἐξουσία, ἐνῶ στὴ δεύτερη ἡ ἐξουσία τοῦ δικαστηρίου εἶναι ἁπλὰ γνωμοδοτική.

Ἡ δικαιοδοτικὴ ἐξουσία τοῦ διεθνοῦς δικαστηρίου διακρίνεται, βασικά, σὲ δικαιοδοσία «ἐξ ὑποκειμένου» καὶ σὲ δικαιοδοσία «ἐξ ἀντικειμένου». Ἡ «ἐξ ὑποκειμένου» δικαιοδοσία εἶναι διττή· εἶναι δηλαδή, σύμφωνα μὲ τὸ καταστατικὸ τοῦ δικαστηρίου, ἡ ἐξουσία του ἀπέναντι σ' ὁρισμένα πρόσωπα ἀπ' τὴ μιὰ μεριά, καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη, τῶν ὑποκειμένων δηλ. τῆς δίκης, ἡ ἱκανότητά τους νὰ παρίστανται σὰν διάδικοι στὸ δικαστήριο· ἡ ἱκανότητα αὐτὴ θεμελιώνεται σὲ *εἰδικὴ συναίνεση* τῶν ἐνδιαφερομένων κρατῶν νὰ ἐκδικαστεῖ ἀπὸ τοῦτο ἡ διαφορά.

Ἡ δικαιοδοσία, ὅμως, ποὺ παρουσιάζει μεγαλύτερη σημασία στὴ θεώρηση αὐτῆς τῆς διαφορᾶς γιὰ τὸ Αἰγαῖο, εἶναι ἡ «ἐξ ἀντικειμένου» δικαιοδοσία τοῦ διεθνοῦς δικαστηρίου, μιὰ καὶ ἐδῶ μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐξετάσει ποιὸ δίκαιο εἶναι δυνατὸ νὰ ἐφαρμόσει τὸ διεθνὲς δικαστήριο. Αὐτὸ εἶναι, ἐξ ἄλλου, τὸ σημεῖο ποὺ οἱ ἀπόψεις τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Τουρκίας ἔρχονται σὲ πλήρη διάσταση καὶ ποὺ εἶναι *καθοριστικὸ γιὰ τὴ μεθόδευση τῆς ὑποβολῆς τῆς διαφορᾶς* στὸ δικαστήριο τῆς Χάγης.

Ἡ «ἐξ ἀντικειμένου», ὅπως καὶ ἡ «ἐξ ὑποκειμένου», δικαιοδοσία τοῦ διεθνοῦς δικαστηρίου ἐκτείνεται, κατ' ἀρχήν, σ' ὁποιαδήποτε διαφορὰ ποὺ φέρεται σ' αὐτὸ καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ φύση τῆς συγκεκριμένης διαφορᾶς. Τὸ ἄρθρο 38 παργ. 1, προβλέπει γενικὰ τὸ ἐφαρμοστέο δίκαιο γιὰ τὴν ἐκδίκαση μιᾶς συγκεκριμένης διαφορᾶς. Στὸ ἄρθρο αὐτό, λοιπόν, προβλέπεται ὅτι μποροῦν νὰ ἐφαρμοστοῦν: α) διεθνεῖς συμβάσεις, ποὺ δεσμεύουν τὰ διάδικα κράτη· β) κανόνες τοῦ διεθνοῦς ἐθιμικοῦ δικαίου· γ) οἱ γενικὲς ἀρχὲς τοῦ δικαίου, ποὺ ἀναγνωρίζονται ἀπὸ τὰ πολιτισμένα ἔθνη. Ἡ παράγραφος 2 τοῦ ἴδιου ἐπίσης ἄρθρου προβλέπει καὶ τὴ δυνατότητα ἐφαρμογῆς γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν διαφορῶν τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπιεικείας (κρίση ex aequo et bono). Ρητὴ ὅμως προϋπόθεση στὴν περίπτωση αὐτή, εἶναι ἡ σχετικὴ συμφωνία τῶν διαδίκων κρατῶν.

Σύμφωνα μὲ τὴν ὀρθότερη ἄποψη, τὸ διεθνὲς δικαστήριο μπορεῖ ἀκόμη νὰ ἐφαρμόσει κανόνες τοῦ δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ ἐσωτερικοῦ δικαίου, ἂν ἡ φύση τῆς διαφορᾶς ἐπιβάλλει τὴν ἐφαρμογή τους καὶ φυσικὰ ὅταν τὸ διεθνὲς δίκαιο παραπέμπει ρητὰ σ' αὐτό.

Ἀποφασιστικὴ σημασία γιὰ τὴν ὑποβολὴ τῆς διαφορᾶς στὴ Χάγη, ἔχει ἡ ὑπογραφὴ «συνυποσχετικοῦ», γραπτῆς δηλαδὴ συμφωνίας τῶν ἐνδιαφερομένων κρατῶν, μὲ τὸ ὁποῖο θεμελιώνεται ἡ εἰδικὴ συναίνεση ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐκδίκαση τῆς διαφορᾶς ἀπὸ τὸ διεθνὲς δικαστήριο. Εὔλογα λοιπὸν γεννιέται τὸ ἐρώτημα, ποιοὶ κανόνες μποροῦν νὰ ἐφαρμοστοῦν γιὰ τὴν ἐπίλυση τῆς διαφορᾶς γιὰ τὸ Αἰγαῖο. Ὅπως ἔγινε πιὸ πάνω φανερό, θὰ ἐφαρμοστοῦν κατὰ κύριο λόγο οἱ κανόνες τοῦ διεθνοῦς δικαίου· παράλληλα, ὅμως, θὰ ἐφαρμοστοῦν καὶ κανόνες τοῦ ἐσωτερικοῦ δικαίου.

Οἱ σημαντικότεροι κανόνες ἀπορρέουν ἀπὸ τὴ Σύμβαση τῆς Γενεύης τοῦ 1958 γιὰ τὴν ὑφαλοκρηπίδα. Στὴ σύμβαση αὐτὴ βρίσκεται καὶ ὁ συλλογιστικὸς πυρήνας τῆς ἑλληνικῆς πλευρᾶς. Στὸ β' ἐδάφιο τοῦ ἄρθρου ἐντοπίζεται ἡ πρώτη οὐσιαστικὴ διαφορά μας μὲ τὴν Τουρκία. Τὸ ἐδάφιο αὐτὸ προβλέπει ὅτι ὁ ὅρος ὑφαλοκρηπίδα χρησιμοποιεῖται ἐπίσης γιὰ νὰ δηλώσει «τὸν βυθὸ τῆς θάλασσας καὶ τὸ ὑπέδαφος ἀναλόγων ὑποθαλασσίων περιοχῶν ποὺ *παράκεινται στὶς ἀκτὲς τῶν νησιῶν*». Ἡ Τουρκία, ἀντίθετα μὲ ὅσα προβλέπει ἐδῶ ἡ σύμβαση, ἰσχυρίζεται ὅτι τὰ νησιὰ δὲν ἔχουν ὑφαλοκρηπίδα καὶ διατείνεται ὅτι ἡ ὑφαλοκρηπίδα τοῦ Αἰγαίου ἀποτελεῖ φυσικὴ προέκταση τῶν ἀκτῶν τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἐπικυρώσει τὴ σύμβαση τοῦ 1958 γιὰ τὴν ὑφαλοκρηπίδα τὸ 1972 καὶ δεσμεύεται καὶ τυπικὰ ἀπ' αὐτήν. Ἡ Τουρκία, ἀντίθετα, ἔχει ὑπογράψει, ἀλλὰ δὲν ἔχει ἐπικυρώσει τὴ σύμβαση καὶ οὔτε πρέπει νὰ περιμένει βέβαια κανεὶς ὅτι θὰ τὸ κάνει στὸ ἄμεσο μέλλον. Ἂν λοιπὸν ἡ σύμβαση διατυπώνει καθαρὰ συμβατικοὺς κανόνες, ἡ Τουρκία δὲν δεσμεύεται, κατ' ἀρχήν, ἀπ' αὐτή. Ἡ πραγματικότητα, ὅμως, εἶναι διαφορετική· ἡ νομικὴ φύση τῶν κανόνων ποὺ περιλαμβάνει ἡ σύμβαση πρέπει, κατὰ τὴν ὀρθότερη γνώμη, νὰ ἀναζητηθεῖ σὲ κανόνες *ἐθιμικοῦ* δικαίου. Οἱ κανόνες αὐτοὶ διατυπώνονται στὶς διατάξεις τῆς συμβάσεως, οἱ ὁποῖες μποροῦν νὰ ἐφαρμοστοῦν γιὰ τὴν ἐπίλυση τῆς διαφορᾶς.

Στὸ ἐφαρμοστέο δίκαιο γιὰ τὴν ἐπίλυση μιᾶς διαφορᾶς περιλαμβάνονται *καὶ* οἱ ἐθιμικοὶ κανόνες τοῦ διεθνοῦς δικαίου· ἑπομένως οἱ ἐθιμικοὶ κανόνες ποὺ περιλαμβάνονται στὴ Σύμβαση τῆς Γενεύης δεσμεύουν καὶ τὴν Τουρκία, μολονότι δὲν τὴν ἔχει ἐπικυρώσει. Ἔτσι λοιπὸν ἡ τουρκικὴ πλευρὰ δὲν φαίνεται νὰ μπορεῖ νὰ θεμελιώσει βάσιμα τοὺς νομικούς της ἰσχυρισμούς, ὅτι δηλαδὴ τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου δὲν ἔχουν ὑφαλοκρηπίδα, διότι ἡ τελευταία εἶναι προέκταση τῶν ἠπειρωτικῶν της ἀκτῶν.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴ σύμβαση τοῦ 1958 γιὰ τὴν ὑφαλοκρηπίδα, σημαντικὲς εἶναι καὶ οἱ διατάξεις τῆς συμβάσεως ποὺ ὑπογράφτηκε τὴν ἴδια χρονιὰ στὴ Γενεύη γιὰ τὴν αἰγιαλίτιδα καὶ τὴ συνορεύουσα ζώνη. Ἡ αἰγιαλίτιδα ζώνη καὶ τὸ τμῆμα τοῦ βυθοῦ (καὶ τοῦ ὑπεδάφους) ποὺ ἀντιστοιχεῖ σ' αὐτὴν δὲν παρουσιάζουν κανένα πρόβλημα, ὅσον ἀφορᾶ στὸ νομικὸ καθεστὼς ποὺ ἐπικρατεῖ· ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ στὴν ἐναέρια στήλη πάνω ἀπ' αὐτήν, τὸ παράκτιο κράτος ἀσκεῖ πλήρη κυριαρχία, ὅπως καὶ στὸ ἠπειρωτικό του ἔδαφος. Τὰ προβλήματα ἀρχίζουν νὰ δημιουργοῦνται πέρα ἀπὸ τὶς περιοχὲς αὐτές. Ἐκεῖ, γιὰ μὲν τὴν ὑπερκείμενη θάλασσα τὸ διεθνὲς δίκαιο προβλέπει ἄλλο καθεστώς, γιὰ δὲ τὴν ὑφαλοκρηπίδα ἄλλο, ἡ ἀνάλυσή τους ὅμως θὰ ξέφευγε ἀπὸ τὰ στενὰ πλαίσια τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ. Πάντως γίνεται εὔκολα ἀντιληπτό, ὅτι *τὰ ἐξωτερικὰ ὅρια τῆς αἰγιαλίτιδας ζώνης προσδιορίζουν καὶ τὰ ἐσωτερικὰ ὅρια τῆς ὑφαλοκρηπίδας* τοῦ παρακτίου κράτους.

Ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ διαφορά μας μὲ τὴν Τουρκία παρουσιάζουν καὶ μερικὲς διατάξεις τῆς Συνθήκης Εἰρήνης τῆς Λωζάννης τοῦ 1923, ποὺ ἀναφέρονται ἔμμεσα στὸ συνοριακὸ διακανονισμὸ τῆς αἰγιαλίτιδας ζώνης στὴ διαφιλονικούμενη περιοχὴ (ἄρθρο 12, ἀλλὰ καὶ 14). Ἀποφασιστικὴ σημασία ἔχουν καὶ οἱ διατάξεις τοῦ ἐσωτερικοῦ δικαίου τῶν δύο χωρῶν ποὺ ρυθμίζουν τὴν ἔκταση τῆς αἰγιαλίτιδας ζώνης, τὰ ἐξωτερικά της δηλαδὴ ὅρια καὶ ἀντίστοιχα τὰ ἐσωτερικὰ ὅρια τῆς ὑφαλοκρηπίδας. Ἡ σπουδαιότητά τους εἶναι πάρα πολὺ μεγάλη.

Ὁ ἀναγκαστικὸς νόμος 230/17.9.1936 καθορίζει βασικὰ τὸ πλάτος τῆς αἰγιαλίτιδας ζώνης μας σὲ 6 ναυτικὰ μίλια. Ἡ Τουρκία καθορίζει ἐπίσης τὴν ἔκταση τῆς αἰγιαλίτιδας ζώνης της στὸ Αἰγαῖο σὲ 6 ναυτικὰ μίλια. Ἀξίζει νὰ ἀναφέρουμε ὅτι ἡ Τουρκία προσπάθησε τὸ 1963 νὰ δημιουργήσει ἁλιευτικὴ ζώνη - ἔξω ἀπὸ τὴν αἰγιαλίτιδα ζώνη της - πλάτους 12 ναυτικῶν μιλίων, μὲ σχετικὸ νομοσχέδιο ποὺ εἶχε τότε κατατεθεῖ πρὸς ψήφιση στὴν τουρκικὴ ἐθνοσυνέλευση. Πέρα ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτό, πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι ἡ τουρκικὴ νομοθεσία δὲν καθορίζει ἐνιαία τὴν ἔκταση τῆς αἰγιαλίτιδας ζώνης, ἀλλὰ προβλέπει στὶς ἀκτὲς της ποὺ δὲν βρίσκονται ἀπέναντι στὴν Ἑλλάδα, δηλαδὴ στὸν Εὔξεινο Πόντο καὶ στὶς νότιες ἀκτές της, αἰγιαλίτιδα ζώνη πλάτους δώδεκα ναυτικῶν μιλίων.

Βλέπουμε, λοιπόν, ὅτι τὸ 1963, ὅταν ἀκόμη δὲν εἶχε προκύψει θέμα ὑφαλοκρηπίδας καὶ ἐπειδὴ ἡ ἑλληνικὴ νομοθεσία δὲν προέβλεπε ἁλιευτικὴ ζώνη, ἡ Τουρκία προσπάθησε νὰ δημιουργήσει μιὰ τέτοια ζώνη, καὶ μάλιστα πλάτους 12 μιλίων, μὲ φανερὸ σκοπὸ τὸν ἔλεγχο τῆς περιοχῆς καὶ τὴν ἐκμετάλλευση τοῦ ἐνάλιου πλούτου σὲ μιὰ ζώνη 18 συνολικὰ μιλίων ἀπὸ τὶς ἀκτές της. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἦταν χαρακτηριστικὸ τῶν προθέσεων τῆς Τουρκίας καὶ ἀποτέλεσε μιὰ ἀκόμη ἐκδήλωση τῆς ἐπεκτατικῆς πολιτικῆς τῆς Ἄγκυρας στὸ Αἰγαῖο.

Σήμερα ἡ Τουρκία γιὰ νὰ θεμελιώσει τοὺς νομικούς της ἰσχυρισμοὺς φαίνεται ὅτι ἐπικα-

τετραδιο

Μετὰ τὴν τεράστια ἐπιτυχία
τῶν φύλλων τοῦ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ
τῶν ἀφιερωμένων στὰ τραγούδια
τῆς Ἀντίστασης

ΤΩΡΑ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟ!!!

Τὰ ἀντάρτικα τραγούδια
(τῆς Κατοχῆς, τῆς Ἀπελευθέρωσης, τοῦ Ἐμφύλιου)

Οἱ στίχοι 111 τραγουδιῶν
καὶ ἡ μουσικὴ δεκαεπτά.

Γνῶμες καὶ ἄρθρα πολλῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων

Σὲ ὅλα τὰ κεντρικὰ περίπτερα
καὶ στὰ βιβλιοπωλεῖα
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: στὸ τηλ: 614.855

λεῖται *εἰδικὲς περιστάσεις*, ὅπως καλοῦνται χαρακτηριστικὰ οἱ περιπτώσεις ἐκεῖνες ποὺ μπορεῖ νὰ συγχωρηθεῖ διαφορετικὸς τρόπος καθορισμοῦ τῶν ὁρίων τῆς ὑφαλοκρηπίδας ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ προβλέπει ἡ Σύμβαση τῆς Γενεύης γιὰ τὴν ὑφαλοκρηπίδα. Εἶναι δυνατὸν οἱ εἰδικὲς περιστάσεις - γιὰ τὶς ὁποῖες ὅμως κάνει λόγο ἡ ἴδια ἡ Σύμβαση - νὰ ἀναφέρονται καὶ σὲ γεωγραφικοὺς λόγους, ὅπως εἶχε δεχτεῖ ἡ θεωρία τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Γεωγραφικοὶ εἶναι καὶ οἱ λόγοι ποὺ ἐπικαλεῖται ἡ Τουρκία, ὅτι δηλαδὴ τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου δὲν ἔχουν ὑφαλοκρηπίδα, διότι ἡ ὑφαλοκρηπίδα στὴ διαφιλονικούμενη περιοχὴ εἶναι προέκταση τῶν ἀκτῶν τῆς Μ. Ἀσίας. Οἱ τουρκικοὶ ὅμως ἰσχυρισμοὶ ἔρχονται σὲ ἀντίθεση μὲ ρητὲς διατάξεις τῆς ἴδιας συμβάσεως καὶ εἰδικότερα τὸ ἄρθρο 1β, ποὺ ἀναφέραμε πιὸ πάνω. Ἡ Τουρκία, λοιπόν, δὲν φαίνεται ὅτι μπορεῖ νὰ θεμελιώσει τοὺς ἰσχυρισμούς της μὲ κριτήριο τὴ συλλογιστικὴ αὐτή, σὲ νομικὰ σταθερὴ βάση. Σχετικά, ἐξ ἄλλου, μὲ τὸ ἄρθρο 38 παργ. 2 τοῦ καταστατικοῦ τοῦ διεθνοῦς δικαστηρίου, ὑπάρχει μιὰ ρητὴ προϋπόθεση ποὺ τίθεται σ' αὐτό: ἡ συναίνεση τῶν διαδίκων κρατῶν, ὥστε ὁ δικαστὴς νὰ ἐφαρμόσει τὴν ἀρχὴ τῆς ἐπιεικείας, τὴν περίπτωση ὅμως αὐτὴ ἡ ἑλληνικὴ πλευρὰ πρέπει νὰ τὴν *ἀπορρίψει*.

Ἡ ἀποδοχὴ τῆς ἑλληνικῆς προτάσεως ἀπὸ τὴν τουρκικὴ πλευρά, ἔγινε μὲ μιὰ ἐπιφύλαξη· τὴν παραδοχὴ τοῦ ἰσχυρισμοῦ ποὺ προβάλλει ἡ Τουρκία, ὅτι δηλαδὴ τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου δὲν ἔχουν ὑφαλοκρηπίδα. Ἡ πρόταση τῆς Ἑλλάδας στὸ μέτρο αὐτό, ἦταν συμφέρουσα γιὰ τὴν τουρκικὴ πλευρά. Διότι στὰ πλαίσια τῶν διαπραγματεύσεων ποὺ ἀπαιτοῦνται γιὰ τὴν ὑπογραφὴ τοῦ «συνυποσχετικοῦ», ὥστε νὰ γίνει ἡ ἀπὸ κοινοῦ παραπομπὴ τῆς διαφορᾶς στὴ Χάγη, ἡ τουρκικὴ κυβέρνηση ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ ἀσκήσει τεράστια πίεση πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή· θὰ ἐπιδιώξει νὰ συμπεριληφθοῦν τέτοιοι ὅροι στὸ συνυποσχετικό, ὥστε οἱ δυσκολίες ποὺ ἀντικειμενικὰ ὑπάρχουν στὰ πλαίσια τοῦ διεθνοῦς δικαίου νὰ ἀρθοῦν καὶ νὰ διευκολυνθεῖ ἔτσι ἡ ἐπίλυση τῆς διαφορᾶς μὲ βάση τὴ δική της συλλογιστική. Στὸ σημεῖο ἀκριβῶς αὐτὸ βλέπουμε τὴν ἀπάντηση, σὲ πρώτη ὄψη, στὸ ἐρώτημα ποὺ θέσαμε πιὸ πάνω, γιατί δηλαδὴ ἡ Τουρκία ἔσπευσε νὰ δεχτεῖ τὴν ἑλληνικὴ πρόταση καὶ αὐτὸ ἐννοοῦσαμε ὅταν ἀναφερθήκαμε στὶς δυνατότητες ποὺ διαγράφονται γιὰ τὴν τελικὴ συμφωνία τῶν δύο κρατῶν καὶ τὴν ὑποβολὴ τῆς διαφορᾶς στὴ Χάγη.

Ἡ ἐπιφύλαξη τῆς Τουρκίας ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἑλληνικὴ πρόταση διευκόλυνε, σὲ πρώτη φάση, τὶς τουρκικὲς προοπτικές. Ἔτσι, λοιπόν, ἡ ὑποχωρητικότητα ποὺ χαρακτηρίζει τὴν ἑλληνικὴ πρόταση, δὲν ἐνισχύει οὐσιαστικὰ τὶς ἑλληνικὲς θέσεις· ἀπεναντίας, *μειώνει τὴ διαπραγματευτικὴ ἰσχὺ* τῆς ἑλληνικῆς πλευρᾶς.

3. Ἐπίμετρο

Οἱ ἐθιμικοὶ κανόνες τοῦ διεθνοῦς δικαίου συνιστοῦν ἀποφασιστικὸ μέσο ἐπιβολῆς τῶν ἐπιταγῶν του στὴ διεθνὴ κοινωνία· χαρακτηριστικὴ ὅμως ἀδυναμία τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἀποτελοῦν ἡ «ἐλαστικότητά» του καὶ ἡ ἀπουσία, οὐσιαστικά, καταναγκασμοῦ. Τὸ μέτρο τῆς ἐλαστικότητας αὐτῆς ποὺ τὸ χαρακτηρίζει, μποροῦμε νὰ τὸ προσδιορίσουμε σημαντικά, ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψη τὰ ποικιλόμορφα συμφέροντα ποὺ συγκρούονται πάνω στὴν πολιτική, στὴ στρατηγικὴ καὶ στὴν κοινωνικὴ σπουδαιότητα τῶν θεμάτων αὐτῶν. Ἡ ὑφαλοκρηπίδα τοῦ Αἰγαίου δὲν ἀποτελεῖ, βέβαια, ἐξαίρεση. Τὴ διαπίστωση αὐτὴ συμπληρώνει ἡ ἀνάγκη ἄμεσης ἀντιμετώπισης τῆς τουρκικῆς ἐπεκτατικῆς πολιτικῆς. Ἡ κυβέρνηση τῆς Ἄγκυρας δὲν ἔχει σὰν τελευταῖο στόχο της τὴν Κύπρο. Ἡ ὑλοποίηση τῶν ἐπεκτατικῶν της σχεδίων στὸ νησί, ἀποτελεῖ σήμερα μιὰ θλιβερὴ πραγματικότητα. Τὸ Κυπριακό, μὲ τὶς εὐλογίες τοῦ Κίσσινγκερ, τοῦ Πενταγώνου καὶ τοῦ ΝΑΤΟ, ἐξελίσσεται μέχρι σήμερα μὲ τρόπο καλύτερο ἴσως ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ εἶχε προβλέψει ἡ Ἄγκυρα. Μετὰ ἀπὸ τὴν Κύπρο, ὅμως, θ' ἀκολουθήσει τὸ Αἰγαῖο. Ὁ ἔλεγχος τῆς περιοχῆς εἶναι ὁ ἑπόμενος στόχος τῶν ἐπεκτατικῶν σχεδίων τῆς Τουρκίας.

Ἡ πρόταση γιὰ τὴν παραπομπή, ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὴν Τουρκία, τῆς διαφορᾶς στὴ Χάγη, δὲν ἐνισχύει τὶς ἑλληνικὲς θέσεις· ἡ ὑποχωρητικότητα ποὺ τὴ χαρακτηρίζει δὲν εὐνοεῖ οὐσιαστικὰ τὴν ἑλληνικὴ πλευρά, τουλάχιστον σ' αὐτὴ τὴ φάση *τῶν διεθνῶν ἐξελίξεων*. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἀπορρίπτουμε τὴν ὁδὸ τῶν διαπραγματεύσεων· ἀπεναντίας, στόχος μας πρέπει νὰ εἶναι ἡ εἰρηνικὴ ἐπίλυση τῆς διαφορᾶς. Ἡ διαπραγματευτική, βέβαια, θέση τῆς Ἑλλάδας εἶναι θεωρητικὰ ἰσχυρότερη, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν τοποθέτηση τῆς διαφορᾶς στὰ πλαίσια τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ἡ κρίση ὅμως αὐτὴ στηρίζεται *κυρίως* σὲ νομικὰ δεδομένα, ἐνῶ ἡ καθοριστικὴ διάσταση τῆς διαφορᾶς εἶναι ἡ *πολιτική* της διάσταση. Γιὰ τὸ λόγο αὐτό, ἡ ἐνέργεια στὴν ὁποία ἦταν σκόπιμο νὰ προχωρήσει ἡ ἑλληνικὴ πλευρὰ *πρὶν* ἀπὸ *ὁποιαδήποτε ἄλλη*, ἔπρεπε κυρίως νὰ χαρακτηρίζεται ἀπὸ *δυναμικότητα* καὶ ὄχι ὑποχωρητικότητα, ὥστε ἡ Ἑλλάδα νὰ ἐνισχύσει τὴν πολιτικὴ καὶ στρατηγική της θέση καὶ νὰ κατοχυρώσει τὰ δικαιώματα ποὺ τὶς παρέχει τὸ διεθνὲς δίκαιο. Ἡ ἐνέργεια ποὺ ἐπιβάλλεται ἐπιτακτικὰ πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ εἶναι ἡ *ἐπέκταση τῆς αἰγιαλίτιδας ζώνης μας ἀπὸ ἕξη*

● ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΑΠΟΚΤΗΜΑ ● ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΑΠΟΚΤΗΜΑ ●

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

Τιμὴ 200 δρχ.

Σὲ πανόδετο πολυτελὴ τόμο, μὲ πίνακα περιεχομένων, κυκλοφοροῦν τὰ τεύχη (1-9) τῆς Β΄ Περιόδου (1974). Σελίδες 460.

Στὸν τόμο αὐτό, κείμενα καὶ συνεργασίες:
Φ. Βεγλερῆ, Γ. Βούλτεψη, Τ. Βουρνᾶ, Μ. Γλέζου, Μπ. Δρακόπουλου, Κ. Ζεύγου, Στ. Ἡλιόπουλου, Ἡ. Ἡλιοῦ, Μ. Θεοδωράκη, Ἡ. Θερμοῦ, Δ. Καράγιωργα, Γ. Κάτρη, Κ. Κοτζιᾶ, Σπ. Λιναρδάτου, Ἐμ. Μάντακα, Μπόστ, Θ. Παπαδόπουλου, Ἀ. Παπανδρέου, Σ. Πεπονῆ, Κ. Πυρομάγλου, Κ. Σοφούλη, Ἀ. Φακίνου, Γρ. Φαράκου, Β. Φίλια, Κ. Φιλίνη, N. Chomsky, Fr. Fanon, L. Persson, D. Tonge καὶ πολλῶν ἄλλων.

Στὸν τόμο αὐτὸ θὰ διαβάσετε:
● γιὰ τὶς πολιτικές μας ἐξελίξεις ● γιὰ τὴν ἀριστερὰ ● ἀποκαλυπτικὰ κείμενα γιὰ τοὺς μηχανισμοὺς καταπίεσης ● γιὰ τὴν Κύπρο καὶ τὰ διεθνῆ γεγονότα ● γιὰ τὴ νεοελληνικὴ ἱστορία ● τὴν Οἰκονομία, τὴν Παιδεία ● τὶς τέχνες καὶ τὰ γράμματα.

σὲ δώδεκα ναυτικὰ μίλια. Τὴν πρόταση αὐτή, ποὺ συζητιέται σὲ μεγάλη ἔκταση τὸν τελευταῖο καιρό, διατύπωσε γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Γ. Παπαδημητρίου σὲ ἄρθρο ποὺ δημοσίευσε τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1974.[3]

Ἐνῶ μέχρι τὴ συνδιάσκεψη τῆς Γενεύης τοῦ 1958 γιὰ τὸ δίκαιο τῆς θαλάσσης οἱ περισσότερες χῶρες καθόριζαν τὴν αἰγιαλίτιδα ζώνη τους σὲ 3 ναυτικὰ μίλια, οἱ μεταβολὲς ἔκτοτε ἦταν ραγδαῖες. Ἕως τὸ 1972, ἀπὸ 103 κράτη, τὰ περισσότερα καθόριζαν αἰγιαλίτιδα ζώνη πλάτους 12 ναυτικῶν μιλίων. Ἡ τάση αὐτὴ ἐπικράτησε καὶ στὴν Γ΄ Συνδιάσκεψη γιὰ τὸ δίκαιο τῆς θαλάσσης ποὺ ἔγινε στὸ Καράκας τὸ περασμένο καλοκαίρι καὶ ποὺ κύριο χαρακτηριστικό της ἦταν ἡ ἔντονη δραστηριότητα τῶν χωρῶν τοῦ Τρίτου Κόσμου.

Μὲ τὴν ἐπέκταση τῆς αἰγιαλίτιδας ζώνης σὲ 12 ναυτικὰ μίλια ἡ Ἑλλάδα ἐνισχύει σημαντικὰ τὴ θέση της ἀπὸ ἄποψη πολιτική, στρατηγικὴ καὶ οἰκονομική. Ἄμεση συνέπεια στὸ ἐπίμαχο θέμα τῆς ὑφαλοκρηπίδας εἶναι ἡ σημαντικὴ μείωση τῆς ἐκτάσεως τῆς διαφιλονικούμενης περιοχῆς· τοῦτο συμβαίνει διότι τὰ ἐξωτερικὰ ὅρια τῆς αἰγιαλίτιδας ζώνης προσδιορίζουν καὶ τὰ ἐσωτερικὰ ὅρια τῆς ὑφαλοκρηπίδας. Ἔτσι μετὰ τὴν ἐπέκταση, ζώνη ἄλλων ἕξη μιλίων γύρω ἀπ' αὐτὴν ποὺ ὑπάρχει *θὰ ὑπαχθεῖ στὴν ἑλληνικὴ κυριαρχία* καὶ θὰ πάψει - ἀπὸ νομικὴ ἄποψη - ὁποιαδήποτε ἀμφισβήτηση γιὰ τὴν περιοχὴ αὐτή.

Ἡ Τουρκία ἔχει ἐκδηλώσει τὴν ἀντίθεσή της σὲ ἐνδεχόμενη τέτοια ἐνέργεια, ἂν δὲ ὑποθέσουμε ὅτι ἡ ἐφημερίδα «Γκιοὺν Ἀϊντὶν» καταγράφει μὲ «πιστότητα» τοὺς θορύβους ποὺ ἀκούγονται γύρω ἀπὸ τὸ θέμα, τότε ἡ τουρκικὴ κυβέρνηση φαίνεται νὰ ὑποστηρίζει τή ... διεθνοποίηση, σὲ πρώτη εὐκαιρία, τοῦ ζητήματος. Πραγματικά, ἡ ἐφημερίδα αὐτή, στὸ φύλλο της τῆς 4ης Φεβρουαρίου 1975, ἀναφερόμενη στὸ ἐνδεχόμενο ν' αὐξήσει ἡ Ἑλλάδα τὸ πλάτος τῆς αἰγιαλίτιδας ζώνης της, ἔγραφε, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς: «Κατὰ τοὺς διπλωματικοὺς παρατηρητὲς τῆς πρωτευούσης τὸ θέμα τοῦ Αἰγαίου δὲν εἶναι ἑλληνοτουρκικό. Εἶναι θέμα τοῦ ΝΑΤΟ! (τὸ θαυμαστικὸ δικό μας) τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως. Οἱ ἀκτὲς τοῦ Αἰγαίου καὶ ἡ ὑφαλοκρηπίδα βασίζονται, ὅπως καὶ τὰ στενά, στοὺς ὅρους τῆς Συνθήκης τοῦ MONTREUX!!(κι αὐτὰ τὰ θαυμαστικὰ δικά μας), ἡ δὲ διώρυγα τοῦ Σουὲζ μέχρι τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ εἶναι στρατηγικὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ διευθετηθοῦν ἐπὶ διεθνῶν βάσεων». Τὸ δημοσίευμα αὐτὸ τῆς τουρκικῆς ἐφημερίδας συμπλήρωσε ὁ πρώην πρωθυπουργὸς Ἐτζεβίτ, ὁ ὁποῖος μιλώντας στὶς 25 Φεβρουαρίου 1975 σὲ γεωλογικὸ συνέδριο στὴν Ἄγκυρα ὑποστήριξε, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, ὅτι τὰ φυσικὰ σύνορα τῆς Τουρκίας βρίσκονται κάπου στὴ μέση τοῦ Αἰγαίου. Ἔτσι, λοιπόν, ἀφοῦ τόνισε στὴν ὁμιλία του ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ὑφαλοκρηπίδας εἶναι πολιτικό, ὑποστήριξε στὴ συνέχεια, ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ συνδέεται μὲ ἐκεῖνο τοῦ πετρελαίου ποὺ μπορεῖ νὰ βρεθεῖ, ἀλλὰ μπορεῖ καὶ νὰ μὴ βρεθεῖ. Τὸ νὰ διεκδικεῖ, πρόσθεσε ἡ Τουρκία τὴ φυσικὴ κάτω ἀπὸ τὴ θάλασσα προέκταση τῶν ἐδαφῶν της πρὸς δυσμὰς σημαίνει ὅτι διεκδικεῖ τὰ πραγματικά της σύνορα. Καὶ ἂν ἀκόμη, σημείωσε, γνωρίζαμε ὅτι δὲν ὑπάρχει πετρέλαιο στὴν ὑφαλοκρηπίδα, θὰ ἤμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ τὴ διεκδικήσουμε καὶ νὰ δώσουμε μεγάλη σημασία στὸ ζήτημα.

Οἱ θέσεις ὅμως τῆς Τουρκίας στὸ ζήτημα τῆς ἐπεκτάσεως τῆς αἰγιαλίτιδας ζώνης ἔρχονται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν τάση ποὺ ἐπικρατεῖ πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ στὴ διεθνὴ κοινωνία. Ἡ τάση αὐτή, ποὺ διαφάνηκε στὸ Καράκας, θὰ ἐπιβεβαιωθεῖ ὁριστικὰ στὴ Γενεύη, ὅπου συνεχίζεται αὐτὸν τὸν καιρὸ ἡ Συνδιάσκεψη γιὰ τὸ δίκαιο τῆς θαλάσσης.[4]

Ἐπιτακτικὴ πιὰ προβάλλει ἡ ἀνάγκη νὰ ἀναθεωρήσουμε τὴν ἐξωτερική μας πολιτικὴ καὶ νὰ ἐνισχύσουμε τὰ διεθνῆ της ἐρείσματα. Πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσουμε ἀποφασιστικὰ τὴν ἐπεκτατικὴ πολιτικὴ τῆς Ἄγκυρας καὶ νὰ ἀποτρέψουμε τὴν πραγματοποίηση τῶν ἰμπεριαλιστικῶν σχεδίων ποὺ ἐξυφαίνονται σὲ βάρος μας στὰ καταγώγια τοῦ Πενταγώνου καὶ τοῦ ΝΑΤΟ. Πρέπει νὰ ἐμποδίσουμε τὴ δημιουργία τετελεσμένων γεγονότων καὶ στὸ Αἰγαῖο· ἡ τουρκικὴ τακτικὴ εἶναι πιὰ γνωστὴ καὶ στόχο της ἔχει τὴν ὑπὲρ τῆς Τουρκίας ἀνατροπὴ τοῦ «στάτους κβὸ» ποὺ ἐπικρατεῖ σήμερα στὸν *ἀποφασιστικῆς πολιτικῆς καὶ στατηγικῆς σημασίας* χῶρο τοῦ Αἰγαίου.

Δὲν περίμενε, βέβαια, κανεὶς νὰ υἱοθετήσει τὴν πρόταση γιὰ τὴν ἐπέκταση τῆς αἰγιαλίτιδας ζώνης μας ἡ καταγέλαστη κυβέρνηση Ἀνδρουτσόπουλου· θὰ ἦταν, χωρὶς ἄλλο, ἀπαίτηση ἐξωπραγματική. Ἴσως ἦταν «ἀντεθνικὴ» γιὰ τὴν ξενόδουλη συμμορία τοῦ Ἰωαννίδη καὶ τῶν πραιτωριανῶν του. Τὴν πλήρη πολιτικὴ σύγχυση καὶ τὴ διπλωματικὴ «ἀνυπαρξία» τῆς δικτατορίας δὲν ἄργησε νὰ τὴν ἀντιληφτεῖ καὶ ἡ Τουρκία, πού, χωρὶς νὰ χάσει εὐκαιρία, προσπάθησε νὰ ἐκμεταλλευτεῖ ὅσο μποροῦσε περισσότερο τὸ «μέγα βάθος» τῆς πολιτικῆς της ἀνευθυνότητας. Εἶναι ὅμως πιὰ καιρὸς νὰ ἀξιοποιήσουμε τὶς δυνατότητες ποὺ μᾶς παρέχει τὸ διεθνὲς δίκαιο. Χρειάζεται θάρρος καὶ πολιτικὴ ὑπευθυνότητα πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή· πρέπει νὰ προχωρήσουμε στὴν *ἔκδοση νόμου* μὲ τὸν ὁποῖο ἡ αἰγιαλίτιδα ζώνη μας *νὰ ἐπεκτείνεται ἀπὸ 6 σὲ 12 ναυτικὰ μίλια.* Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ εἶναι *ἡ μόνη* ποὺ διευρύνει τὶς ἑλληνικὲς προοπτικὲς στὸ Αἰγαῖο, κατοχυρώνει τὰ δικαιώματά μας στὴ διαφιλονικούμενη περιοχὴ καὶ ἐνισχύει ἀποφασιστικὰ τὴν πολιτικὴ καὶ στρατηγικὴ θέση τῆς Ἑλλάδας.

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ

Τὸ ἄρθρο αὐτὸ γράφτηκε πρὶν τὸ σχηματισμὸ τῆς κυβέρνησης Ντεμιρέλ. Ἔτσι δὲν ἔχουν ληφθεῖ ὑπ' ὄψη οἱ μετέπειτα ἐξελίξεις. Παρὰ τὴν ἀναβολὴ τῆς δημοσιεύσής του προτιμήσαμε νὰ μείνει ἀναλλοίωτο τὸ ἀρχικὸ κείμενο, γιατὶ τὰ γεγονότα ποὺ ἐπακολούθησαν δικαιώνουν σὲ μεγάλο βαθμὸ – μέχρι τὴ στιγμὴ ποὺ συντάσσεται τὸ ὑστερόγραφο αὐτὸ σημείωμα – τὶς πολιτικές μας ἐκτιμήσεις γύρω ἀπὸ τὸ πολυσυζητημένο «συνυποσχετικό». Ἀξιολογοῦμε, ἐνδεικτικά, τὰ κυριότερα ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά: 6 - 4: Ὁ Τοῦρκος πρωθυπουργὸς

6 - 4: Ὁ Τοῦρκος πρωθυπουργὸς Ντεμιρὲλ στὶς προγραμματικὲς δηλώσεις του ὑπογράμμισε στὴν τουρκικὴ Ἐθνοσυνέλευση ὅτι ἡ κυβέρνησή του θὰ ἐπιδιώξει ἴσο διαμερισμὸ τῆς ὑφαλοκρηπίδας τοῦ Αἰγαίου, *μέσω διαπραγματεύσεων,* καὶ ὅτι θὰ ἐναντιωθεῖ στὴ στρατιωτικοποίηση τῶν νησιῶν ποὺ βρίσκονται κοντὰ στὶς τουρκικὲς ἀκτές, ὅπως καὶ στὴν ἐπέκταση τῶν ἑλληνικῶν χωρικῶν ὑδάτων σὲ 12 ναυτικὰ μίλια.

14 - 4: Ἡ τουρκικὴ ἐφημερίδα «Γκιοὺν Ἀϊντίν», ἀναφερόμενη στὰ στρατιωτικὰ μέτρα ποὺ ἔλαβε στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου ἡ Ἑλλάδα, σημειώνει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔλαβαν τὰ μέτρα αὐτά, κυρίως μὲ τὴν πρόβλεψη ὅτι ἡ Συνδιάσκεψη τῆς Γενεύης γιὰ τὸ δίκαιο τῆς θαλάσσης θὰ δεχθεῖ τὴν ἐπέκταση τῆς αἰγιαλίτιδας ζώνης σὲ 12 ναυτικὰ μίλια, καὶ προσθέτει: «Ἂν ἡ Συνδιάσκεψη δὲν ἀναγνωρίσει σὰν *εἰδικὲς προτάσεις* τοὺς διαύλους τῆς Βαλτικῆς Θάλασσας, τοῦ Γιβραλτάρ, καθὼς καὶ *τὸ Αἰγαῖο,* ἡ Τουρκία δὲν θὰ ἀποδεχθεῖ τὴν ἀπόφαση αὐτή, ἐπειδὴ τὸ Αἰγαῖο εἶναι γιὰ τὴν πατρίδα μας ζωτικὸς χῶρος».

17 - 4: Ἡ τουρκικὴ ἐφημερίδα «Χουριὲτ» δημοσιεύει συνέντευξη τοῦ Τούρκου ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν κ. Τσαγλαγιανγκίλ, ποὺ τόνισε: «Ἡ κυβέρνησή μας δὲν θὰ παρεκκλίνει ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ ποὺ διέγραψε μὲ τὶς προγραμματικές της δηλώσεις. Τὸ θέμα τοῦ Αἰγαίου εἶναι πρόβλημα ποὺ συνδέεται μὲ τὴν αἰγιαλίτιδα ζώνη, τῆς ὁποίας τὰ ὅρια θὰ καθοριστοῦν ἔπειτα ἀπὸ διαβουλεύσεις ποὺ θὰ γίνουν μὲ τὸ *Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδας.* Ἂν στὶς συζητήσεις ἐπιδειχθεῖ ἀμοιβαία κατανόηση, θὰ τελειώσουν γρήγορα. *Ἴσως νὰ μὴν ὑπάρξει ἀνάγκη νὰ μεταβοῦμε στὴ Χάγη».*

12 - 5: Ὁ κ. Τσαγλαγιανγκὶλ σὲ συνέντευξή του στὴν «Τζουμχουριέτ», λίγες ἡμέρες πρὶν τὴ συνάντησή του στὴ Ρώμη μὲ τὸν κ. Μπίτσιο, ἀναφερόμενος στὴ συνάντηση αὐτὴ δήλωσε σχετικά: «Οἱ ὑπουργοὶ δὲν μποροῦν βέβαια νὰ ἐπεξεργαστοῦν τὴν ὁριστικὴ μορφὴ ἑνὸς ἐγγράφου γιὰ τὶς διαφορὲς μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν, ἴσως ὅμως μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ συμφωνία ἐπὶ βασικῶν ἀρχῶν καὶ θεμάτων διαδικασίας. Οἱ συνομιλίες αὐτὲς θὰ μποροῦσαν νὰ συνεχιστοῦν ἐπὶ τεχνικοῦ ἐπιπέδου. Ἐλπίζω, σὰν ἀποτέλεσμα τῆς συναντήσεώς μας, νὰ δημιουργηθοῦν συνθῆκες ποὺ θὰ ἐπιτρέψουν *μία λύση μεταξύ μας χωρὶς τὴν προσφυγὴ στὴ Χάγη».*

16 - 5: Σὲ συνέντευξη ποὺ ἔδωσε στὸ πρακτορεῖο «Ἀσσοσιέτεντ Πρὲς» πρὶν τὴν ἀναχώρησή του γιὰ τὴ Ρώμη, ὁ κ. Τσαγλαγιανγκὶλ δήλωσε σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τοῦ Αἰγαίου: «Ὑπάρχουν δύο πιθανοὶ τρόποι ἐπίλυσης τῆς διαφορᾶς. Συμφωνία μὲ διμερεῖς διαπραγματεύσεις ἢ διαιτησία ἀπὸ τὸ διεθνὲς δικαστήριο. *Προτιμῶ τὸν πρῶτο».*

19 - 5: Οἱ τριήμερες συνομιλίες στὴ Ρώμη μεταξὺ τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν Ἑλλάδας καὶ Τουρκίας τερματίστηκαν χωρὶς νὰ καταλήξουν σὲ οὐσιαστικὰ συμπεράσματα. Μολονότι κύριο θέμα τῶν διμερῶν ἐπαφῶν θ' ἀποτελοῦσε ἡ μεθόδευση τῆς λύσης τῆς διαφορᾶς γιὰ τὸ Αἰγαῖο καὶ ἡ ὑπογραφὴ «συνυποσχετικοῦ» γιὰ τὴν παραπομπὴ τῆς διαφορᾶς στὴ Χάγη, ἡ τουρκικὴ πλευρὰ παρουσίασε σειρὰ ἀπόψεων ποὺ δὲν ἀφοροῦσαν παρὰ στὴν ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ, μὲ προφανὴ σκοπὸ νὰ δείξει τὴν «καλὴ πίστη» της στοὺς δυτικοὺς συμμάχους της. Εἶναι χαρακτηριστικό, ὅτι ἐνῶ γιὰ τὸ Κυπριακὸ ὑπῆρχε πλήρης προετοιμασία τοῦ κ. Τσαγλαγιανγκίλ, γιὰ τὸ «συνυποσχετικὸ» ἡ τουρκικὴ ἀντιπροσωπεία *δὲν παρουσίασε* ὄχι μόνο κείμενο κάποιου σχεδίου, ἀλλὰ οὔτε *ἁπλὲς νομικὲς προτάσεις.*

Δὲν μένει πιὰ καμιὰ ἀμφιβολία πῶς ἀντιμετωπίζει ἡ Τουρκία τὸ θέμα τοῦ Αἰγαίου. Ἡ πορεία τῶν ἑλληνοτουρκικῶν ἐπαφῶν ποὺ ἄρχισαν στὴ Ρώμη καὶ θὰ συνεχιστοῦν στὶς Βρυξέλλες μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς διάσκεψης κορυφῆς τοῦ Συμβουλίου τοῦ ΝΑΤΟ ποὺ θὰ ἀρχίσει στὶς 29.5.1975, δὲν φαίνεται αἰσιόδοξη. Ἡ σωβινιστικὴ καὶ συνάμα παρελκυστικὴ τουρκικὴ πολιτική, ποὺ συνεχίζει νὰ ἐκδηλώνεται σὲ κάθε ἐπίπεδο, δὲν δημιουργεῖ μεγάλες προοπτικὲς γιὰ τὴ θεμελίωση ἑνὸς εἰλικρινοῦς ἑλληνοτουρκικοῦ διαλόγου. Ἡ ἑλληνικὴ πλευρὰ πρέπει, ἀναμφίβολα, νὰ ἐπιμείνει στὴ διεύρυνση τῶν προοπτικῶν αὐτῶν· δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἀνεχθεῖ καταστάσεις ἢ νὰ παραλείψει ἐνέργειες ποὺ θὰ καταστήσουν ἀσθενέστερη τὴ θέση της ἀπέναντι στὸν τουρκικὸ ἐπεκτατισμό.

Κώστας Κόϊκας

1: Πρβλ. τὸν «Οἰκονομικὸ Ταχυδρόμο» τῆς 9ης Ἰανουαρίου 1975, σελ. 16.

2. Πρβλ. Γ. Παπαδημητρίου: Τὸ συνταγματικὸ πρόβλημα τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, «Νομικὸν Βῆμα» 23 (1975), τεῦχος 1, σελ. 6 καὶ κυρίως σελ. 7.

3. Πρβλ. τὸν «Οἰκονομικὸ Ταχυδρόμο» τῆς 25ης Ἀπριλίου 1974. Βλ. ἐπίσης τοῦ ἴδιου «Ἡ διαφορὰ γιὰ τὴν ὑφαλοκρηπίδα τοῦ Αἰγαίου καὶ τὸ Κυπριακὸ πρόβλημα», ποὺ κυκλοφορεῖ ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ.

4. Οἱ ἐργασίες τῆς Συνδιασκέψεως ἔχουν ἤδη περατωθεῖ.

Τοῦ Κώστα Χατζηαργύρη

Ὑπάρχει, ὅπως λέγουν μ' ἐπιμονή, ὑπεράφθονο πετρέλαιο, ποὺ νὰ μπορεῖ ν' ἀντληθεῖ μὲ χαμηλὸ σχετικὰ κόστος στ' ἀβαθῆ νερὰ τοῦ Αἰγαίου, σὲ βάθη δηλαδὴ μέχρι καὶ 200 μέτρα: Μιὰ θετικὴ ἀπάντηση σὲ τοῦτο τὸ ἐρώτημα ἐμφανίζεται σὰν περίπου βέβαιη, μ' ὅλη τὴ σιγὴ ἀσφαλείας ποὺ τηροῦν γύρω ἀπὸ τὸ θέμα οἱ ἀμερικάνικες κι ἄλλες καπιταλιστικὲς ἑταιρίες. Τὸ πετρέλαιο τοῦ Αἰγαίου, καὶ τῶν παραλιακῶν περιοχῶν τῆς Βόρειας Ἑλλάδας, εἶναι, μ' αὐτὴν τὴν ἔννοια, ὁπωσδήποτε ἕνας ἀποφασιστικὸς παράγοντας τῆς κρίσης ποὺ διακρίνει τὶς ἑλληνοτουρκικὲς σχέσεις καὶ ποὺ σὲ πεῖσμα ὅσων λέγονται μπορεῖ ἀκόμη καὶ σὲ μιὰ πολεμικὴ ἔκρηξη νὰ ὁδηγήσει σὲ δοσμένη στιγμή, καθὼς καὶ τῆς ὠμῆς ἀποφασιστικότητας μὲ τὴν ὁποία οἱ ΗΠΑ καὶ τὰ πιὸ σπουδαῖα κράτη τῆς νατοϊκῆς Εὐρώπης τάσσονται μὲ τὴ μεριὰ τῆς Τουρκίας κι ἀγωνίζονται γιὰ λύσεις στὸ αἰγαιακὸ ποὺ καὶ τοὺς Τούρκους σωβινιστὲς θὰ εὐνοήσουν καὶ τὸν οὐσιαστικὸ ἔλεγχο πάνω στὴν πετρελαιοπαραγωγὴ θὰ δώσουν στὶς μεγάλες ἑταιρίες τοῦ πετρελαίου. Ἂν λοιπὸν θέλουμε νὰ κατανοήσουμε τὸ σημερινὸ πρόβλημα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς μας, πρέπει νὰ ξεκινήσουμε ἀπὸ τὴν προσμονὴ τούτη, τὴν οὐσιαστικὰ βέβαιη, τῆς μεγάλης σημασίας ποὺ ἔχει τὸ Αἰγαῖο γιὰ τὴ βιομηχανία τοῦ πετρελαίου, γιὰ τὸ μεγαλύτερο δηλαδὴ μονοπωλιακὸ συμφέρον στὴ Δύση καὶ προπάντων τὶς ΗΠΑ. Μὰ ἂν θέλουμε πραγματικὰ νὰ ἐμβαθύνουμε στὸ θέμα, πρέπει νὰ μὴ μᾶς ξεφεύγει πὼς τὸ πετρέλαιο τοῦ Αἰγαίου συνδέεται πολὺ στενὰ μὲ τὸ πετρέλαιο τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, μ' ἄλλα λόγια ὅτι, ἀνεξάρτητα κι ἀπὸ τὸν πλοῦτο τοῦ Αἰγαίου σὲ ὑγρὰ καύσιμα, ἡ κρίση τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς μας εἶναι συνάρτηση καὶ τῆς μεσανατολικῆς κρίσης, ποὺ κείνης τὴν πορεία καλούμαστε ἑπομένως κατ' ἐξοχὴν νὰ κατανοήσουμε.

Μὰ ἂς γυρίσουμε, γιὰ τὸ ξεκίνημά μας, στὸ πετρέλαιο τοῦ Αἰγαίου.

Πρέπει νὰ 'χουμε σὰ βασικὸ δεδομένο στοὺς συλλογισμούς μας πὼς τὸ πετρέλαιο – βασικὴ στρατηγικὴ ὕλη ποὺ ἐνδιαφέρει ἄμεσα μιὰ μεγάλη ἰμπεριαλιστικὴ δύναμη σὰν τὶς ΗΠΑ, ἀλλὰ καὶ τεράστια πηγὴ συγκέντρωσης ὑπεραξίας κι ὑπερκερδῶν γιὰ γιγάντια μονοπώλια – ἀποβαίνει κι ἀπὸ τὶς δυὸ τοῦτες ἀπόψεις ἕνα σταθερὰ πιὸ πολύπλοκο πρόβλημα γιὰ τὶς ΗΠΑ. Δηλαδή:

Μόλο ποὺ σὰν ἀποτέλεσμα τῆς οἰκονομικῆς κρίσης ἡ κατανάλωση τοῦ πετρελαίου στὶς ΗΠΑ παρουσιάζει μιὰν πτώση μέσα στοὺς τελευταίους δεκαοχτὼ μῆνες, ὡστόσο μεγαλώνει σταθερὰ τὸ ποσοστὸ τῆς εἰσαγωγῆς στὴ συνολικὴ κατανάλωση, καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ ποσοστὸ αὐξάνει ἡ συμμετοχὴ τοῦ μεσανατολικοῦ πετρελαίου.

Μερικὰ δεδομένα

Τὸ 1974 38 τοῖς ἑκατὸ τῆς συνολικῆς κατανάλωσης πετρελαίου στὶς ΗΠΑ προέρχονταν ἀπὸ εἰσαγωγές. Ἡ παραγωγὴ πετρελαίου μέσα στὶς ἴδιες τὶς ΗΠΑ πέφτει – παρουσιάζει π.χ. τὸ 1975 μιὰν πτώση κατὰ κάπου 6-7% σὲ σύγκριση μὲ τὸ 1974, ποὺ καὶ κεῖνο ἦταν χρονιὰ χαμηλῆς παραγωγῆς. Οἱ – γνωστὲς τουλάχιστο – ἐφεδρεῖες πετρελαίου στὴ Βενεζουέλα – ποὺ καὶ κείνη δὲν εἶναι πολιτικὰ «ἀσφαλὲς» γιὰ τὶς Ἡν. Πολιτεῖες – εἶναι περιορισμένης σημασίας, μὲ μιὰν τάση, ἀκριβῶς ὅπως στὶς ἴδιες τὶς ΗΠΑ, νὰ λιγοστεύουν. Ἂν τὸ κόστος ἄντλησης στὴν καθαυτὸ Ἀμερικὴ εἶναι, σὰν ἀποτέλεσμα τοῦ βάθους καὶ τῆς σχετικῆς φτώχειας τῶν ἀποθεμάτων κ.λ.π., σχετικὰ μεγάλο, τὸ ἴδιο ἰσχύει γιὰ τὸ πετρέλαιο τῆς Βόρειας Ἀλάσκας, ποὺ τὸ ἔξοδο κατασκευῆς τοῦ ἀγωγοῦ του ὅλο κι ἀνεβαίνει, καὶ ποὺ μόλις τὸ 1980 θ' ἀρχίσει νὰ προμηθεύει μιὰ σχετικὰ ἀξιόλογη ποσότητα ὑγρῶν καυσίμων στὶς ΗΠΑ. Ὁ Καναδάς, ἐπειδὴ θέλει ν' ἀνεξαρτοποιηθεῖ προοδευτικὰ ἀπέναντι στὶς ΗΠΑ, ἀποφάσισε νὰ σταματήσει μέσα σὲ λίγα χρόνια κάθε ἀποστολὴ πετρελαίου στὴ Βόρεια Ἀμερική. Πιὸ πέρα, στὴ Βόρεια Θάλασσα, κράτη σὰν τὴ Νορβηγία καὶ τὴ Βρετανία ἄρχισαν κι αὐτὰ νὰ διεκδικοῦν μιὰν ὅλο καὶ πιὸ μεγάλη συμμετοχὴ στὰ κέρδη τῆς πετρελαιοπαραγωγῆς, κι ἔπειτα τὸ πετρέλαιο τῆς Βόρειας Θάλασσας καὶ πολυέξοδο εἶναι κι ὁπωσδήποτε δὲν ξεπερνάει ὁρισμένα σύνολα καὶ θὰ διατεθεῖ γιὰ τοῦτο σχεδὸν ὅλο γιὰ τὶς ἀνάγκες ὁρισμένων δυτικοευρωπαϊκῶν κρατῶν. Οἱ ἐξελίξεις στὴ Νοτιοανατολικὴ Ἀσία ἔκλεισαν τὸ δρόμο

πρὸς τὰ μεγάλα παράκτια ἀποθέματα κείνης τῆς περιοχῆς. Ὅσον ἀφορᾶ τὰ παράκτια ἀποθέματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας, ἐκεῖ παντοῦ σχεδὸν μιὰ πρωτοβουλία τῶν ἀμερικάνικων ἢ ἄλλων ἱμπεριαλιστικῶν ἑταιριῶν τοῦ πετρελαίου ἀπειλεῖ νὰ προσκόψει στὶς ἀντιρρήσεις καὶ πιθανότατα καὶ στὴν ἐνεργὴ ἀντίδραση τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Κίνας. Ἄφθονο πετρέλαιο ἔχει καὶ ἡ Ἀγκόλα, μὰ καὶ κείνου ἡ ἀνεξέλεγκτη ἀξιοποίηση προσκόβει στὶς ἐξελίξεις τῆς Πορτογαλίας.

Αὐξημένη ἐξάρτηση καὶ συνέπειες

Καθὼς βλέπουμε, λοιπόν, μιὰ ὁλόκληρη σειρὰ ἀπὸ παράγοντες ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα νὰ μεγαλώνει, σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τὸ πετρέλαιο, ἀδιάκοπα ἡ ἐξάρτηση τῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τὸ εἰσαγόμενο κι εἰδικότερα ἀπὸ τὸ μεσανατολικὸ πετρέλαιο. Συνέπεια τούτης τῆς κατάστασης δὲν εἶναι μονάχα νὰ ἐξασθενίζει σταθερὰ ἡ θέση τῶν ἀμερικάνικων ἑταιριῶν τοῦ πετρελαίου καὶ τῆς ἀμερικάνικης κυβέρνησης ἀπέναντι στὴν ΟΠΕΚ. Εἶναι ἐπίσης ν' ἀδυνατίζει τὸ κύριο ἱμπεριαλιστικὸ κράτος καὶ κατὰ προέκταση ὁλόκληρη ἡ ἱμπεριαλιστικὴ παράταξη ἀπέναντι στοὺς ἄλλους παράγοντες δύναμης στὸν κόσμο. Ἐπιβάλλονται μερικὰ λόγια πάνω σὲ τοῦτο τὸ θέμα.

Ἡ αὐξημένη ἐξάρτηση τῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τὶς εἰσαγωγὲς πετρελαίου – στὴν περίπτωση τῆς καπιταλιστικῆς Δυτ. Εὐρώπης καὶ τῆς Ἰαπωνίας ἡ ἐξάρτηση τούτη εἶναι, φυσικά, ἀκόμη πιὸ μεγάλη – ἐπέρχεται σὲ στιγμὴ ποὺ ὁ ὅλος παγκόσμιος συσχετισμὸς δυνάμεων ἀλλάζει πολὺ σὲ βάρος τῆς Ἀμερικῆς, σὲ μιὰν ἱστορικὴ στιγμή, μ' ἄλλα λόγια, ὅπου γιὰ νὰ συγκρατήσει τὰ πράγματα ἡ Ἀμερικὴ θά 'πρεπε νὰ μπορεῖ, περισσότερο παρὰ ποτὲ πρίν, νὰ βασιστεῖ στὶς δικές της οἰκονομικὲς καὶ στρατιωτικὲς δυνάμεις ἀνάσχεσης. Ἡ ἐξέγερση τῶν ἀναπτυσσόμενων λαῶν καὶ χωρῶν ἐναντίον τῆς ἐκμετάλλευσης ποὺ τοὺς ἐπιβάλλουν τὰ πολυεθνικὰ μονοπώλια κι ἡ πραγματικότητα τῆς ἄνισης ἀνταλλαγῆς ἀνάμεσα σ' ἀναπτυσσόμενους κι ἀναπτυγμένους πῆρε τώρα ἀκριβῶς τεράστιες διαστάσεις κι ἀπειλεῖ στὸ σύνολό του τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἱμπεριαλιστικῆς κυριαρχίας στὸν καπιταλιστικὸ κόσμο. Δὲ δικαιολογεῖται πιὰ ἡ παραμικρὴ ψευδαίσθηση σχετικὰ μὲ τὴ δῆθεν πολιτικοστρατιωτικὴ ὑπεροχὴ τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ κόσμου ἀπέναντι στὸ σοσιαλιστικὸ – ἡ κατάσταση αὐτὴ ξεπεράστηκε πρὶν ἄρκετὰ κιόλας χρόνια. Καὶ τ' ἀντιπολεμικὰ κινήματα, καθὼς καὶ τ' ἀντιμονοπωλιακά, στὶς καπιταλιστικὲς χῶρες δυσκολεύουν διαρκῶς περισσότερο τὶς ἱμπεριαλιστικὲς κυβερνήσεις στὴ Δύση.

Σ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες, ὅπου ἡ Οὐάσιγκτον δυσκολεύεται διαρκῶς περισσότερο νὰ καταστήσει πιστευτὲς τὶς ἀξιώσεις της γιὰ τὴν προάσπιση τῆς «πὰξ ἀμερικάνα», τὴ θέση τῆς Ἀμερικῆς περιπλέκει διαρκῶς περισσότερο τὸ γεγονὸς πὼς περιέρχεται γιὰ μιὰ κρίσιμα σπουδαία στρατηγικὴ ὕλη σὰν τὸ πετρέλαιο σὲ μιὰ κατάσταση αὐξανόμενης ἐξάρτησης ἀπὸ τὶς πετρελαιοπαραγωγὲς χῶρες, ποὺ ἀνήκουν στὸν ἀναπτυσσόμενο κόσμο. Καὶ ποὺ ἀποχτοῦν μιὰν ὅλο καὶ πιὸ σαφὴ συναίσθηση τῆς ἀντίθεσης ἀνάμεσα στὰ δικά τους συμφέροντα καὶ κεῖνα τῆς Ἀμερικῆς. Περιορίζεται ἔτσι σ' ὅλο πιὸ μεγάλη κλίμακα ἡ ἱκανότητα τῆς Ἀμερικῆς γιὰ τὴν ἀνάληψη ἐπιθετικῆς δράσης.

Καὶ ὑπάρχουν φυσικὰ οἱ οἰκονομικὲς ἐπιπτώσεις. Οἱ τελευταῖοι μῆνες τῆς σιωπηλῆς ἀναμέτρησης ἀνάμεσα στὶς ΗΠΑ καὶ τὴν ΟΠΕΚ φανέρωσαν ὅτι οἱ πετρελαιοπαραγωγὲς χῶρες ἔχουν τὴν ἱκανότητα νὰ προασπίσουν ἀποτελεσματικὰ τὴν τιμὴ ποὺ αὐτὲς ὁρίζουν γιὰ τὸ πετρέλαιο. Ἡ προσπάθεια τῶν ΗΠΑ καὶ τῶν ἄλλων ἱμπεριαλιστικῶν κρατῶν νὰ σπάσουν τὸ «καρτὲλ τῶν πετρελαιοπαραγωγῶν», ὅπως τὸ ἀποκαλοῦν, ἀπότυχε. Πράγμα ποὺ σημαίνει ὅτι μιὰ μεγάλη ποσότητα ὑπεραξίας μεταβιβάζεται ἀπὸ τοὺς ἱμπεριαλιστὲς τῆς Δύσης, ποὺ τὰ μονοπώλιά τους τὴν ἰδιοποιοῦνταν πρίν, σὲ μιὰ σειρὰ ἀναπτυσσόμενες χῶρες. Κι ὅτι ἔτσι ἀσκεῖται μιὰ πρόσθετη πίεση πάνω στὸ παγκόσμιο μέσο ποσοστὸ τοῦ κέρδους – ἤ, γιὰ νὰ τὸ ποῦμε διαφορετικὰ καὶ πιὸ ρεαλιστικά, ὅτι ἔτσι περιορίζονται τὰ ὑπερκέρδη τῶν ἱμπεριαλιστικῶν μονοπωλίων – σ' ἐποχὴ ποὺ τὸ ποσοστὸ τοῦ κέρδους στὸν καπιταλιστικὸ κόσμο παρουσιάζεται γενικὰ σὰν πεσμένο κι ἡ παγκόσμια καπιταλιστικὴ οἰκονομία περνᾶ ἑπομένως ἀπὸ μιὰ σοβαρὴ κρίση.

Ἡ ἀνάγκη γιὰ τὸ Αἰγαῖο

Γιὰ τοὺς πολλαπλοὺς τούτους λόγους, ἡ ἀμερικάνικη ἡγεσία, πολιτικὴ κι οἰκονομική, βρίσκεται σήμερα στὴν ἀνάγκη ν' ἀναζητήσει καὶ νὰ ἰδιοποιηθεῖ δυνατότητες πετρελαιοπαραγωγῆς ποὺ νὰ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό της, ὅπου κι ὑπερκέρδη νὰ μποροῦν νὰ πραγματοποιοῦν τὰ μονοπώλιά της καὶ ταυτόχρονα νὰ καλύπτεται ἕνα μέρος τουλάχιστο ἀπὸ τὶς εἰσαγωγικὲς ἀνάγκες της σὲ πετρέλαιο καὶ ν' αὐξηθεῖ ἡ ἐλευθερία κινήσεών της στὸ διπλωματικὸ καὶ στὸ στρατιωτικὸ πεδίο. Ἀπὸ τὴν ἄποψη τούτη, τὸ πετρέλαιο τοῦ Αἰγαίου παρουσιάζεται στοὺς Ἀμερικάνους ἱμπεριαλιστὲς σὰ μιὰ διέξοδος ποὺ ἔχουν συμφέρον ἐπιτακτικὸ ν' ἀξιοποιήσουν ὅσο τὸ δυνατὸ γρηγορότερα καὶ κάτω ἀπὸ συνθῆκες ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ συμφέρουσες γι' αὐτούς. Μὲ τὴν ἔννοια τούτη μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ἡ ἐπιβολή τους στὴν Ἑλλάδα, ἡ ἐγκαθίδρυση στὴ χώρα μας ἑνὸς καθεστῶτος προδοτικῆς ὑποτέλειας, σὰν αὐτὸ ποὺ ἀπαρτίζανε οἱ συνταγματαρχέοι, ἀποτελεῖ ἕνα βασικὸ ἀμερικάνικο συμφέρον ποὺ δὲ συνδέεται ἄμεσα μὲ τὴν κρίση στὸ μεσανατολικὸ χῶρο, ἔστω κι ἂν ἐπηρεάζεται ἀναπόφευκτα ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν παγκοσμίων οἰκονομικῶν, πολιτικῶν, διπλωματικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἐξελίξεων, ποὺ μιά τους ὄψη εἶναι τὰ ὅσα διαδραματίζονται στὸ μεσανατολικὸ χῶρο.

Ἀξίζει, νομίζω, νὰ συνειδητοποιήσουμε πὼς τὸ πρόβλημα τοῦ αἰγαιακοῦ πετρέλαιου εἶναι ἕνα σπουδαῖο ἀμερικάνικο συμφέρον ἀκόμη κι ἄσχετα ἀπὸ τὰ ὅσα συντελοῦνται στὴ Μέση Ἀνατολή. Γιατὶ ἡ κατανόηση αὐτοῦ τοῦ γεγονότος μᾶς βοηθεῖ νὰ καταλάβουμε πόσο ἄμεση εἶναι ἡ ἀπειλὴ γιὰ τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμοὺς στὴν Ἑλλάδα, σὲ ποιὸ βαθμὸ ἡ ὕπαρξη στὴ χώρα μας μιᾶς, ἔστω καὶ σὲ περιορισμένη κλίμακα, ἀντιπροσωπευτικῆς κυβέρνησης δὲ συμβιβάζεται μὲ ἄμεσες κι ἐπιταχτικὲς ἀνάγκες κι ἐπιδιώξεις τῶν ἀμερικάνικων μονοπωλίων καὶ τοῦ ἀμερικάνικου κράτους. Ὡστόσο ὑπάρχει καὶ μιὰ ἄλλη ὄψη τοῦ θέματος, στὴν ὁποία ἡ μεσανατολικὴ κρίση παίζει τὸν πρωτεύοντα ρόλο κι ἡ κρίση τοῦ Αἰγαίου καί – ἀνάμεσα στ' ἄλλα – τοῦ πετρελαίου του διαδραματίζει ἕνα δευτερεύοντα ρόλο, ἀποτελεῖ ἕνα παράγωγο τρόπον τινά. Γιὰ νὰ τὴν κατανοήσουμε, πρέπει νὰ σκιαγραφήσουμε σὲ σχετικὴ συντομία τὴν πορεία τῆς μεσανατολικῆς κρίσης, στὴν τριπλή της ὄψη τῆς προσπάθειας τῶν μεσανατολικῶν κυβερνήσεων καὶ κινημάτων νὰ ὁλοκληρώσουν τὸν ἔλεγχό τους πάνω στὸ πετρέλαιο, τῆς ἐπιδίωξης τῶν Ἀράβων ν' ἀκυρώσουν τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐπιθετικῆς πολιτικῆς τοῦ Ἰσραήλ, κράτους ταγμένου νὰ διαδραματίζει τὸ ρόλο τοῦ χωροφύλακα τῶν ἱμπεριαλιστῶν, καὶ τοῦ ἀγώνα τῶν προοδευτικῶν κινημάτων καὶ κρατῶν στὸν ἀραβικὸ καὶ πλατύτερα τὸ μεσανατολικὸ κόσμο νὰ προωθήσουν καὶ νὰ ὁδηγήσουν στὴν ὁλοκλήρωσή της τὴ διαδικασία οἰκονομικοκοινωνικῆς κι ἰδεολογικῆς ἀνάπλασης τοῦ μεσανατολικοῦ χώρου.

Μωσαϊκὸ ποὺ διαλύεται

Ἡ Μέση Ἀνατολή, μὲ τὴν ἔννοια τῆς ὑπαγωγῆς της στὴν ἱμπεριαλιστικὴ ἐπιρροὴ κι ἔμμεση κυριαρχία, μοιάζει σήμερα μ' ἕνα μωσαϊκὸ σὲ προχωρημένο στάδιο ἀποσύνθεσης. Ξεκόβουν, τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς ἀπαρατήρητα, τὰ διάφορα πετραδάκια ποὺ τὸ συνθέτουν, μικρὲς καὶ μεγάλες ἀλλαγὲς σὲ μιὰν ἀτέλειωτη διαδοχὴ ἐξασθενίζουν τὴ συνοχή της, ὁλόκληρα τεμάχια ξεφεύγουν, καὶ μιὰ μέρα, σύντομα, δίχως καλὰ-καλὰ νὰ τὸ καταλάβουμε, ἡ ὅλη κατάσταση θά 'χει ἀλλάξει, τὸ μωσαϊκὸ θὰ φανερωθεῖ πὼς διαλύθηκε, τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἀμερικανοκρατίας θὰ πάψει νὰ ὑπάρχει ξαφνικὰ κι ἀσυγκράτητα. Θὰ συμβεῖ, δηλαδή, στὴ Μέση Ἀνατολὴ κάτι ἀνάλογο μ' αὐτὸ ποὺ συνέβηκε στὴ Νοτιοανατολικὴ Ἀσία. Εἶναι φανερό, ἔστω κι ἂν ἡ ἱμπεριαλιστικὴ προπαγάνδα μάχεται νὰ τὸ συγκαλύψει, ὅτι αὐτὴ ἡ κατάσταση δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ διαρκέσει γιὰ πολύ. Μέσα σὲ λίγα σχετικῶς χρόνια, τὸ σύνολο τῶν ἀδιάκοπων μεταβολῶν θὰ 'χει ἀπολήξει σὲ μιὰν ἀλλαγὴ τόσο δραστικὴ ποὺ νὰ ὁδηγήσει σὲ ποιοτικὸ ἅλμα, τὴν ὁριστικὴ δηλαδὴ ἀνατροπὴ τῆς ἀμερικανοκρατίας.

Περιορίζομαι ν' ἀναφέρω ἀκροθιγῶς μερικὰ ἀπὸ τὰ ὅσα γίνονται. Βῆμα πρὸς βῆμα, προχωρᾶμε πρὸς τὴν ὁλοκληρωτική, ἑκατὸ τοῖς ἑκατό, ἐθνικοποίηση τῶν ἀγγλοαμερικάνικων ἐγκαταστάσεων πετρελαιοπαραγωγῆς. Ἐνῶ παράλληλα ἄρχισε ἡ διαδικασία τῆς ἀνάληψης ἀπὸ τοὺς πετρελαιοπαραγωγοὺς τοῦ ἐλέγχου πάνω στὴ μεταφορὰ καὶ τὴν ἐμπορία τοῦ πετρελαίου. Ἡ δολοφονία τοῦ Φαϊζὰλ στὸ Ριγιὰντ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ ἐπιταχύνει τὴν εὐθυγράμμιση τῶν διαδόχων του μὲ τοὺς ἄλλους πετρελαιοπαραγωγούς. Προηγούμενα, ὁ σάχης, πηγαίνοντας ἀντίθετα στὴν ἀγγλοαμερικάνικη πολιτική, τερμάτισε τὴν ἐξέγερση τοῦ Μπαρζάνι στὸ ἰρακινὸ Κουρδιστάν. Ἡ Συρία ἑνοποίησε τὴ στρατιωτική της διοίκηση μὲ τῶν Παλαιστινίων κι ἡ Ἰορδανία δέχτηκε νὰ σταθμεύσουν συριακὲς μονάδες στὸ ἔδαφός της, ὥστε νὰ προληφτεῖ κάθε δυνατότητα ἰσραηλινῆς ὑπερφαλάγγισης. Κάτω ἀπὸ γενικὴ πίεση, ἡ Αἴγυπτος δὲ δέχτηκε νὰ μετάσχει στοὺς διχαστικοὺς ἐλιγμοὺς τοῦ Κίσσινγκερ, ἐνῶ ἡ Λιβύη προχώρησε στὴ σύσφιγξη τῶν σχέσεών της μὲ τὴν ΕΣΣΔ.

Τὰ γεγονότα τοῦ Λίβανου

Ὅλες αὐτὲς οἱ, μερικὰ σχεδὸν ἀνεπαίσθητες, ἐξελίξεις ὁδήγησαν στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ Μάη σὲ γεγονότα ποὺ ἔριξαν ξαφνικὸ φῶς στὴν ἔκταση τῆς συντελούμενης διαφοροποίησης. Ἀναφέρομαι στὴν αἱματηρὴ ἀναμέτρηση ἀνάμεσα στοὺς φασιστὲς φαλαγγίτες τοῦ Τζεμάγιελ, ἀφενός, τοὺς Παλαιστίνιους ἀντάρτες μαζὶ μὲ τὸ σύνολο τοῦ προοδευτικοῦ λαοῦ στὸ Λίβανο, ἀφετέρου. Στὴν ἀναμέτρηση τούτη ἀνακατεύτηκαν, θετικὰ ἢ ἀποθετικά, ὅλοι οἱ γνώριμοι παράγοντες. Οἱ στρατηγοὶ τοῦ Λίβανου ἀποπειράθηκαν νὰ ἐπιβάλουν τὴ διχτατορία, ὥστε νὰ ἐλευθερώσουν τὰ χέρια τους ἐνάντια στοὺς Παλαιστίνιους. Οἱ Ἰσραηλινοὶ στρατοκράτες, μ' ἐπιδρομὲς ποὺ σύμφωνα μὲ τὸν ἰσραηλινὸ τύπο ἐνέκρινε τὸ Πεντά-

γωνο, δοκίμασαν ν' ἀκινητοποιήσουν τὶς ἰσχυρὲς ἀνταρτικὲς δυνάμεις στὰ νότια τοῦ Λίβανου κι ἔτσι νὰ εὐκολύνουν τὸ ἔργο τοῦ λιβανέζικου στρατοῦ. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἡ Συρία ἔριξε ὅλο της τὸ βάρος στὸ πλευρὸ τῶν Παλαιστίνιων.

Ἡ ἀμερικάνικη πολιτικὴ ἀγωνίζεται, γιὰ χρόνια τώρα, νὰ κρατήσει τὸ Λίβανο, καθὼς καὶ τὴν Ἰορδανία, σὰν προγεφυρώματά της στὴ Μέση Ἀνατολή, ἐνισχύοντας ἔτσι τὴ θέση τοῦ Ἰσραήλ. Τὸ 1958 δὲ δίστασε μπροστὰ στὴν ὠμὴ στρατιωτικὴ ἐπέμβαση στὸ Λίβανο, ἐνῶ οἱ Ἄγγλοι ἔστελναν στρατεύματά τους στὴν Ἰορδανία. Τὸ 1968-1973, ἡ ἀμερικάνικη πολιτικὴ ἐξώθησε ἔτσι τὸ Χουσεῖν τῆς Ἰορδανίας σ' ἕνα λουτρὸ αἵματος σὲ βάρος τοῦ παλαιστινιακοῦ λαοῦ, καὶ ματοκύλησε ἐπανειλημμένα τὸ Λίβανο μὲ τὴ βοήθεια τῶν φασιστῶν τοῦ Τζεμάγιελ. Στὴν κάθε τέτοια περίπτωση, παρεμβαλλόταν μιὰ σαφὴς ἀπειλή, στηριγμένη καὶ στὴν ἔγκαιρη ἐμφάνιση τοῦ Ἔκτου Στόλου, γιὰ μιὰν ἐνδεχόμενη ἐπέμβαση τῶν Ἀμερικανῶν πεζοναυτῶν καὶ τῆς ἀμερικάνικης ἀεροπορίας. Σ' ὅλες αὐτὲς τὶς περιπτώσεις, ὁ συσχετισμὸς τῶν ἐσωτερικῶν κι ἐξωτερικῶν δυνάμεων ἦταν τέτοιος ἀναφορικὰ μὲ τὸ Λίβανο ποὺ ἔβγαινε κάθε φορὰ ἐνισχυμένη ἡ λιβανέζικη δεξιὰ καὶ μαζί της ἡ ἀμερικάνικη πολιτική.

Ἡ διαφορὰ ποὺ σημειώθηκε

Αὐτὴ τὴ φορά, σημειώθηκε μιὰ μεγάλη διαφορὰ ποὺ πρέπει νὰ ὑπογραμμίσουμε. Δὲν ὑπῆρξε καμιὰ ἀμερικάνικη ἀπειλή, ὁσοδήποτε ἔμμεση, γιὰ ἐπέμβαση. Δὲ σημειώθηκε καμιὰ ἀμερικάνικη ἀντίδραση στὴν προειδοποίηση τῆς Συρίας πὼς θὰ λάβει μέτρα οἰκονομικὰ καὶ στρατιωτικὰ στὴν περίπτωση ποὺ θὰ ἐπικρατοῦσε τὸ φασιστικὸ πραξικόπημα τοῦ Τζεμάγιελ μὲ τὸ στρατό. Κι ὁ συσχετισμὸς δυνάμεων μέσα στὸ Λίβανο ἦταν τέτοιος ποὺ μέσα σὲ τρεῖς μόλις μέρες οἱ πραξικοπηματίες καταρρεύσανε. Ἀντὶ νὰ ἐπικρατήσουν αὐτοί, διαμορφώθηκε ἕνα ἰσοζύγιο δυνάμεων ποὺ θὰ ὠθήσει τὸ Λίβανο βαθμιαῖα σὲ καταστάσεις πιὸ δημοκρατικές, πιὸ ἀντιϊμπεριαλιστικές, πιὸ προοδευτικές.

Τὰ ὅσα ξετυλίχτηκαν στὸ Λίβανο ἀποτέλεσαν μιὰ προειδοποίηση γιὰ τοὺς Ἀμερικανούς. Τοὺς φανέρωσαν τὴν κρισιμότητα, τὴν αὐξανόμενη ἀδυναμία τῆς θέσης τους. Τοὺς ἔδειξαν πὼς κινδυνεύουν νὰ ἐμπλακοῦν ἀνεπανόρθωτα στὰ γοργὰ περιστρεφόμενα γρανάζια μιᾶς ὁλοκληρωτικῆς καταστροφῆς. Οἱ συνέπειες μιᾶς τέτοιας ἐξέλιξης θὰ εἶναι ἀσύγκριτα πιὸ σοβαρὲς γιὰ τὸν ἀμερικάνικο ἰμπεριαλισμὸ ἀπὸ τὴν κατάρρευση τοῦ μετώπου του στὴ Νοτιοανατολικὴ Ἀσία. Ἡ διαπίστωση τούτη ἔχει ἕνα περιεχόμενο τόσο οἰκονομικὸ ὅσο ἐπίσης πολιτικὸ καὶ στρατηγικό. Ἀπόρροιά της εἶναι τὸ συμπέρασμα πώς, ἂν θέλει ν' ἀντιταχτεῖ ἔγκαιρα σὲ μιὰ τέτοια ἀπειλή, ἐνδεχόμενα ἀποφασιστικῆς σημασίας, ἡ Οὐάσιγκτον ὀφείλει ν' ἀναθεωρήσει κατεπειγόντως τὴν ὅλη στρατηγική της στὸ χῶρο τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου, νὰ ἐξασφαλίσει ἀπαραίτητους συμμάχους καὶ νὰ κινητοποιήσει γι' αὐτὸν τὸ σκοπό της ὅλες τὶς ἀπαραίτητες δυνάμεις καὶ βάσεις της.

Ἡ ἐμπειρία τῶν ἰμπεριαλιστῶν

Τῆς κάθε ἰμπεριαλιστικῆς δύναμης ἡ πολιτικὴ στὴν κάθε δοσμένη στιγμὴ ξεκινάει ἀναγκαστικὰ ἀπὸ τὰ λάθη ποὺ διάπραξε στὸ παρελθόν. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀμπάριζά της. Μετὰ τὸν Ὀχτώβρη τοῦ 1973, ὅταν ὁ ἀραβοϊσραηλινὸς πόλεμος τῆς πρωταποκάλυψε τὴν κρισιμότητα τῆς θέσης της, ἡ Ἀμερικὴ γύρεψε μιὰ πρώτη ἀπάντηση σὲ τοῦτο ἀκριβῶς τὸ βασικό της πρόβλημα, μὲ τὸ νὰ φέρει στὴν ἐξουσία τὸν Ἰωαννίδη κι ἔπειτα νὰ προχωρήσει σὲ μιὰ νέα κυπριακὴ περιπέτεια, πρῶτα διαμέσου τῶν συνταγματαρχῶν κι ἔπειτα διαμέσου τῶν Τούρκων σωβινιστῶν. Ἔτσι πέτυχε ὥστε ἡ κρίση τῆς Μέσης Ἀνατολῆς νὰ ἐπεκταθεῖ μέσω τῆς Κύπρου στὶς ἑλλαδοτουρκικὲς σχέσεις καὶ νὰ μετατραπεῖ αὐτόματα σὲ κρίση τοῦ Αἰγαίου ἐπίσης. Πράγμα ποὺ εἶχε σὰ συνέπεια καὶ τὸ πετρέλαιο τοῦ Αἰγαίου νὰ συνδέσει ἄμεσα μὲ τὴ γρήγορη ἐπιδείνωση τῆς ἀμερικάνικης θέσης στὴ Μέση Ἀνατολὴ καὶ ἐπίσης νὰ τὸ κάνει στόχο τῆς ἐπιθετικῆς πολιτικῆς μιᾶς χώρας ποὺ ἡ ἐσωτερική της κοινωνικοπολιτικὴ διάρθωση συγκλονίζεται ὅλο καὶ πιὸ ἐπικίνδυνα. Ἡ Τουρκία βλέπει τὸ πετρέλαιο τοῦ Αἰγαίου καὶ γενικὰ τὸν ἔλεγχό της, στρατηγικὸ καὶ πολιτικό, πάνω σ' ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ Αἰγαίου σὰν πανάκεια, προπαγανδιστικὴ ἀλλὰ καὶ οἰκονομική, γιὰ τὴν ὅλη της κακοδαιμονία. Καὶ ἡ Ἀμερικὴ βλέπει τὸ πετρέλαιο τοῦ Αἰγαίου ὄχι μονάχα σὰ μιὰ ἄμεση δική της οἰκονομικὴ καὶ στρατηγικὴ ἀνάγκη, μεγάλης σημασίας τόσο γιὰ τὸν κρατικό της μηχανισμὸ ὅσο γιὰ τὰ πολυεθνικά της μονοπώλια, μὰ ἐπίσης καὶ σὰ δόλωμα, μὲ τὸ ὁποῖο θὰ δέσει τὴν τουρκικὴ ἡγεσία στὸ ἅρμα της, σὰν ὅπλο ποὺ μὲ τη σωστή του χρήση θὰ μπορέσει νὰ πραγματοποιήσει τὸν ἄλλο της στόχο, νὰ ξαναεπιβάλει στὴν Ἑλλάδα ἕνα διχτατορικὸ καθεστὼς τῆς δικῆς της ἀρεσκείας κι ἐπιλογῆς, κι ἔτσι τελικὰ νὰ ξαναποχτήσει συμμάχους στὴ Μέση Ἀνατολή.

Τὸ ἀνησυχητικὸ συμπέρασμα

Ἡ ὅλη παραπάνω ἀνάλυση καταλήγει στὸ βαθύτατα ἀνησυχητικὸ συμπέρασμα ὅτι, σὰν ἀποτέλεσμα καὶ τῆς γενικῆς κρίσης τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ, σὲ παγκόσμια καθὼς ἐπίσης σὲ περιφερειακὴ κλίμακα, καὶ τῶν συνδεμένων μὲ τὸ πετρέλαιο τοῦ Αἰγαίου κρίσιμων ἐξελίξεων στὶς σχέσεις Ἑλλάδας καὶ Τουρκίας, ἡ ἀπειλὴ γιὰ τὴ χώρα μας νὰ τὴ μετατρέψουν οἱ Ἀμερικανοὶ μὲ τοὺς Τούρκους καὶ μὲ τὴ βοήθεια ντόπιων προδοτικῶν στοιχείων σὲ μιὰν ἐθνικὰ καὶ πολιτικὰ ὑπόδουλη χώρα, εἶναι καὶ παραπολὺ σοβαρὴ καὶ παραπολὺ ἐπείγουσα. Ὅλη ἑπομένως ἡ προσπάθεια τῶν προοδευτικῶν πολιτικῶν δυνάμεων στὴ χώρα πρέπει ν' ἀποβλέπει, παράλληλα, στοὺς ἀπαραίτητους ἐσωτερικοὺς στόχους, καὶ στὴν κατοχύρωση τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν ἰμπεριαλιστικὴ ἀπειλή, στὴ διαμόρφωση ἑνὸς πλατιοῦ ἀντιϊμπεριαλιστικοῦ μετώπου ποὺ θὰ μπορέσει νὰ σώσει τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸ συνδυασμένο κίνδυνο ἐσωτερικῆς κι ἐξωτερικῆς ὑποδούλωσης ποὺ συμβολίζει γι' αὐτὴν ὁ ἀμερικάνικος ἰμπεριαλισμός. Ἡ ἀνάγκη γιὰ μιὰ τέτοια ἀντιϊμπεριαλιστικὴ πολιτικὴ συνεπάγεται βέβαια καὶ τὴν ὑποχρέωση τῆς ἀναθεώρησης τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς μας. Ὄχι μὲ τὴν ἔννοια τῶν στερημένων ἕνα βαθύτερο νόημα χειρονομιῶν πρὸς διάφορες ἀβλαβεῖς κατευθύνσεις, στὶς ὁποῖες ἐπιδίνονται οἱ Μπίτσιοι. Ἀλλὰ μὲ τὴν ἔννοια τῆς διαρκῶς πιὸ σταθερῆς προσέγγισης καὶ συνεργασίας μας μὲ τὶς προοδευτικὲς χῶρες καὶ τὰ προοδευτικὰ κινήματα σ' ὅλον τὸν κόσμο, μὲ τὰ σοσιαλιστικὰ δηλαδὴ κράτη καθὼς καὶ μὲ τὶς ἀναπτυσσόμενες χῶρες καί, τέλος, κάθε ἀστικὴ χώρα ποὺ δέχεται ν' ἀντιταχτεῖ στὸν ἀμερικάνικο ἰμπεριαλισμό.

Θ' ἀποτελοῦσε σφάλμα τραγικὸ νὰ πιστέψουμε, στὶς σημερινὲς συνθῆκες, πὼς ἡ Ἀμερικὴ ἐνδιαφέρεται ἁπλῶς γιὰ θεαματικὲς χειρονομίες κι ἔχει βάλει νερὸ στὸ κρασί της. Ἡ σταθερὴ ὀξύνση τῆς κρίσης τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ἔχει, στὰ λόγια μιᾶς συντηρητικῆς γαλλικῆς ἐφημερίδας, σὰν ἀποτέλεσμα ν' ἀποβαίνει ὁ ἀμερικάνικος ἰμπεριαλισμὸς πιὸ ἀπαιτητικὸς καὶ πιὸ ἐπιθετικὸς ἀπέναντι στοὺς «φίλους» καὶ «συμμάχους τῶν ΗΠΑ». Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴ ὀφείλουμε νὰ ξεκινᾶμε σήμερα.

Κώστας Χατζηαργύρης

ΕΦΕΥΡΕΤΗΣ Χ–Υ

τοῦ Ν. Μαρουλάκη

ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΛΛΗΝΟ – ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Τοῦ Νικοκρέοντα

●

Ποιὲς πορεῖες ἀκολούθησαν ἀπὸ τὸ Νοέμβριο 1974, ὅταν ψηφίσθηκε ἡ ἀπόφαση 3212 τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Η.Ε., ἡ Κύπρος, ἡ Ἑλλάς, ἡ Τουρκία; Δηλαδὴ τὰ κύρια ἐνδιαφερόμενα μέρη στὸ Κυπριακὸ πρόβλημα, ὄχι ὅμως καὶ τὰ μόνα. Καὶ μὲ μόνο τὰ τρία αὐτὰ κράτη - μέλη τοῦ ΟΗΕ ἐμπλεγμένα, τὸ Κυπριακὸ θὰ εἶχε βγεῖ ἀπὸ τὴν περιορισμένη σφαίρα τῶν διμερῶν ἐκείνων προβλημάτων ποὺ μποροῦν δυὸ κράτη νὰ τὰ χειρισθοῦν ἂν ὄχι ἐρήμην, πάντως ὄχι σὲ συνεχὴ ἀναφορὰ πρὸς τὴν ὑπόλοιπη διεθνὴ κοινωνία. Ἐνῶ μποροῦσε νὰ ὑποστηριχθεῖ μὲ βασιμότητα ὡς τὸ 1955 πὼς τὸ Κυπριακὸ ἦταν πρόβλημα διμερὲς ἑλληνο-ἀγγλικό, καὶ ὄχι διεθνές, ἢ «διεθνοποιημένο» ὅπως λένε σήμερα, τὰ πράγματα ἄλλαξαν ὅταν ἡ Ἀγγλία κατόρθωσε νὰ τοῦ προσδώσει μιὰ περιορισμένη στὴν εὐρωπαϊκὴ «οἰκογένεια» διεθνοποίηση, ἐμπλέκοντας τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Δυτικοευρωπαίους ἑταίρους τοῦ ΝΑΤΟ: Ἡ Ἑλλάδα τότε, ὠθούμενη ἀπὸ τοὺς ἐπαναστατημένους Ἑλληνοκυπρίους, προσπάθησε νὰ τὸ διεθνοποιήσει ἀληθινά, μέσω τῶν Η.Ε., δίχως ὅμως νὰ κατορθώσει νὰ ξεπεράσει ἀποφασιστικὰ τὶς «οἰκογενειακὲς» εὐρωπαϊκές της δεσμεύσεις.

●

Τώρα, 20 χρόνια ἀργότερα, τὸ Κυπριακὸ *εἶναι* διεθνὲς ἢ «διεθνοποιημένο» πρόβλημα. Κι ἀπομένει στὴν Κύπρο ἡ ἀξιοποίηση τῶν ἑκάστοτε διεθνῶν συσχετισμῶν δυνάμεων, καὶ ἡ ἀποφυγὴ κάθε ἀπομόνωσης ἀπὸ αὐτούς. Ὅτι καταβάλλονται προσπάθειες γιὰ τέτοια ἀπομόνωση, γιὰ ἕνα στένεμα τοῦ πεδίου τῶν Κυπριακῶν χειρισμῶν, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἐπαναφορὰ σὲ πιὸ εὔχρηστα γιὰ τὸ «Δυτικὸ» κόσμο «οἰκογενειακὰ» ἢ διμερῆ πλαίσια, εἶναι ἀναμφισβήτητο. Τὸ ἐπισημαίνει ὁ ἴδιος ὁ Μακάριος, ὅταν βρίσκεται στὴν ἀνάγκη νὰ τὸ διαψεύσει δηλώνοντας (28.5.75): «Δὲν θὰ ἔλεγα ὅτι ἡ συνάντησις τῶν Βρυξελλῶν εἶναι τέτοιας φύσεως ὥστε νὰ ὁδηγήση στὴν ἀποδιεθνοποίηση τοῦ Κυπριακοῦ... Δὲν διαβλέπω κινδύνους ἀποδιεθνοποιήσεως, γιατὶ δὲν θὰ ἐπιτρψουμε τὸν περιορισμὸ τοῦ Κυπριακοῦ σὲ στενὰ πλαίσια. Τὸ Κυπριακὸ ἔλαβε κιόλας καὶ θὰ διατηρήση διεθνεῖς διαστάσεις». Ἔχει δίκαιο ὁ Μακάριος. Δὲν μπορεῖ νὰ παραμείνει τὸ Κυπριακὸ «διεθνοποιημένο» τὴ στιγμὴ ποὺ ἐχτὸς ἀπὸ τὰ τρία κύρια ἐνδιαφερόμενα μέρη καὶ ἄλλα κράτη-μέλη τοῦ ΟΗΕ, ὅπως οἱ ΗΠΑ, ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωση, ἡ Ἀγγλία, θέλουν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὸ νησὶ γιὰ προώθηση τῶν διεθνῶν θέσεών τους. Ἡ πολιτική τους στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο συναρτᾶται βέβαια πρωταρχικὰ μὲ τὴν ἀραβο-ἰσραηλινὴ διένεξη. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ διάσταση ἀκριβῶς τούτη, τὸ Κυπριακὸ διεθνοποιεῖται ἀμετάκλητα. Γιατὶ ἔχουν καταστεῖ ἄμεσα ἐνδιαφερόμενα μέρη τὰ παράκτια τῆς Ἀν. Μεσογείου ἀραβικὰ κράτη-μέλη τοῦ ΟΗΕ, ἀπὸ τὴ Συρία ὡς τὴ Λιβύη, ἀκόμα καὶ τὸ ἀντίπαλό τους ἐπίσης μέλος τοῦ ΟΗΕ Ἰσραήλ. Ἀντίθετα πρὸς τὶς μεγάλες δυνάμεις, τὰ κράτη αὐτὰ ἔχουν ὅλα ἐπενδυμένο συμφέρον (vested interest) νὰ ἐπιδιώκουν τὴ σταθεροποίηση μιᾶς Κύπρου ἀνεξάρτητης, ἑνιαίας, ἀδέσμευτης καὶ ἀποστρατιωτικοποιημένης.

Ἡ ἐπιδίωξη αὐτὴ συμπίπτει μὲ τὰ πραγματικὰ συμφέροντα τῆς Κύπρου, ἔτσι ὅπως τὰ ἀντιλαμβάνονται ἡ μέγιστη πλειοψηφία τῶν Ἑλληνοκυπρίων, ἴσως καὶ μιὰ μερίδα φωτισμένων Τουρκοκυπρίων. Ὅλοι βλέπουν στὴν ἐπιβίωση τοῦ νησιοῦ σὰν ἀνεξάρτητου κράτους, ἑνιαίου, ἀδέσμευτου καὶ ἀποστρατιωτικοποιημένου, μιὰ μεγαλύτερη καὶ ἐλπιδοφόρα δυνατότητα γιὰ τὴν ἀνάπτυξή τους, καθὼς καὶ τῆς Ἀν. Μεσογείου ὁλόκληρης, σὲ εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, ἔξω ἀπὸ τοὺς οἱουσδήποτε συνασπισμοὺς (ΝΑΤΟ, Βαρσοβία, ΣΕΝΤΟ), οἱ ὁποῖοι, σὲ τελευταία ἀνάλυση, ἔχουν μετατραπεῖ σὲ μηχανισμοὺς γιὰ τὴν ἄσκηση τῆς ἰδιαίτερης πολιτικῆς τῶν ὑπερδυνάμεων.

Ἡ δυναμικὴ τούτη σύμπτωση τῶν μακροπρόθεσμων συμφερόντων τῆς Κύπρου καὶ τῶν παράκτιων κρατῶν τῆς Ἀν. Μεσογείου (στὰ ὁποῖα γιὰ ἱστορικοπολιτικοὺς λόγους δὲ μποροῦν ἀκόμα νὰ περιληφθοῦν Ἑλλάδα καὶ Τουρκία) ἀποτελεῖ τὴν κυριότερη ἴσως σταθερὰ τῆς διεθνοῦς πορείας τῆς Κύπρου. Οἱ Ἄραβες βρίσκονται καὶ θὰ παραμείνουν –ὅσοι πάντως κυβερνοῦνται ἀπὸ σχετικὰ προοδευτικὲς κυβερνήσεις– στὸ πλευρὸ τῶν Κυπρίων. Τὸ Ἰσραὴλ ἔχει κάθε συμφέρον νὰ ἀνέχεται τὴν εὐθυγράμμιση αὐτή, ὅσο ἀδυνατεῖ νὰ τὴν ἀκολουθήσει. Κάτι τέτοιο θὰ μποροῦσε νὰ γίνει μόνο ὅταν ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὸ νοσηρὰ ἐθνικιστικό, κατὰ βάθος ρατσιστικό, βραχνὰ τοῦ σιωνισμοῦ, καὶ ἀποχτήσει ἡγεσία προοδευτική, φιλειρηνική, καὶ διατεθειμένη νὰ στηριχτεῖ ὄχι σὲ μακρινὲς ὑπερδυνάμεις, ἀλλὰ στὴ συνεργασία μὲ τοὺς ἄμεσους γείτονές του «ὅπως εἶναι καὶ εὑρίσκονται», μὲ τοὺς προαιώνιους συνοίκους τους, προβαίνοντας σὲ ὅλες τὶς ἀναγκαῖες καὶ ἀμοιβαῖες παραχωρήσεις καὶ προσαρμογές. Σ' ἕνα τέτοιο ἀστερισμὸ λαῶν στηρίζεται φυσιολογικὰ ἡ πολιτικὴ τῆς «πραγματικῆς» Κύπρου, ποὺ ἐνσαρκώνεται ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας Μακάριο. Ὑπάρχει βέβαια καὶ ὁ μικρὸς ἀριθμητικά, ἀλλὰ ἰσχυρὸς οἰκονομικὰ κύκλος Κυπρίων ἐπιχειρηματιῶν καὶ ἐμπόρων μὲ κεφαλαιοκρατικοὺς δεσμοὺς στὸ ἐξωτερικὸ (Ἀγγλία, Ἑλλάδα, ΗΠΑ) ποὺ δὲν εἶναι τόσο βέβαιοι γιὰ τὰ πλεονεκτήματα ἑνὸς τέτοιου προσανατολισμοῦ τῆς κυπριακῆς πολιτικῆς καὶ γυρεύουν πάντα ἐξωτερικὰ «δυτικὰ» στηρίγματα γιὰ νὰ τὸν ἀναστρέψουν. Τὸν κύκλο αὐτὸ ἐκφράζει, ὡς ἕνα σημεῖο, ὁ Γλ. Κληρίδης καὶ οἱ φίλοι του, καθὼς καὶ τὰ ὑπολείμματα τῆς ἀντικομμουνιστικῆς, φασιστικῆς ΕΟΚΑ-Β', μὲ τὶς διασυνδέσεις τους μὲ τὸν ἑλλαδικὸ χουντισμό. Κι ἀπὸ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ἀκόμα, ὅσα δὲν στεροῦνται κυπριακοῦ πατριωτισμοῦ, θὰ μείνουν ἀναγκαστικὰ κοντὰ στὸ Μακάριο, ὅσο τοῦτος ζεῖ καὶ ἔχει τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν κυπριακῶν μαζῶν.

Ἡ πορεία τῆς Κύπρου κατὰ τὸ περασμένο ἑξάμηνο ὑπῆρξε συνισταμένη τῶν δυὸ αὐτῶν τάσεων, μὲ τελικὴ πάντα τὴν ἐπικράτηση, παρὰ ὁρισμένες παρεκκλίσεις τοῦ Κληρίδη, τόσο χτυπητὲς ποὺ πρέπει νὰ ἦταν ἠθελημένες, τῆς γραμμῆς ποὺ ἐνσαρκώνει ὁ Μακάριος. Ἐκδηλώνεται μὲ τὶς προσπάθειες ἐφαρμογῆς τῆς ἀποφάσεως 3212 τῆς Γ.Σ. τῶν Η.Ε., μὲ τὴν προσεχτικὴ ἀποφυγὴ ἐπεισοδίων κατὰ μῆκος τῆς διαχωριστικῆς γραμμῆς μὲ τὸν τουρκικὸ στρατό, τὴν ἔντονη ἀλλὰ διπλωματικὴ μόνο ἀντίδραση γιὰ τὴ μεταφορὰ τῶν Τουρκοκυπρίων προσφύγων ἀπὸ τὶς ἀγγλικὲς βάσεις, μὲ τὴν προσφυγὴ στὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας ὅταν ἀνακοινώθηκε ἡ ἵδρυση «τουρκοκυπριακοῦ ὁμόσπονδου κρατιδίου» (ἡ προσφυγὴ κατέληξε στὴν ἀπόφαση τοῦ Σ.Α. τῆς 12.3.75 ποὺ καταδικάζει τὸ νέο αὐτὸ τουρκικὸ τετελεσμένο γεγονός), μὲ τὰ ταξίδια τοῦ Μακαρίου καὶ ἄλλων κυπριακῶν προσωπικοτήτων (Ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν Βενιαμὶν στὴ Μόσχα, Λυσσαρίδη, ἀρχηγοῦ ΕΔΕΚ, στὴ Γιουγκοσλαβία, Αἴγυπτο) γιὰ τὴν ἐνίσχυση τοῦ φιλοκυπριακοῦ μετώπου στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη καὶ στὸν τρίτο κόσμο, μὲ τὶς συναντήσεις τοῦ Μακαρίου μὲ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν κρατῶν τῆς Κοινοπολιτείας (Τζαμάϊκα, Ἀπρίλιος 1975) μὲ τὸν Κίσσινγκερ (Μάϊος 1975), μὲ τὸν Καραμανλῆ (Μάϊος 1975), ποὺ ἐστήριξαν τὴν ἰδιότητά του σὰν ἀναγνωρισμένου διεθνῶς ἀρχηγοῦ τοῦ κυπριακοῦ κράτους, σὲ πεῖσμα τῆς τουρκικῆς προπαγάνδας.

●

Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

Στὸ ἴδιο ἑξάμηνο, οἱ Τοῦρκοι, ποὺ εἶχαν ψηφίσει καὶ ἐκεῖνοι τὴν ἀπόφαση 3212 τῆς Γ.Σ. τῶν Η.Ε., συνεχίζουν μὲ ὠμὴ συνέπεια τὴ δική τους πορεία. Δὲν προσπάθησαν νὰ παρακάμψουν μὲ νομικοὺς ἢ διπλωματικοὺς ἐλιγμοὺς τὶς ὑποχρεώσεις ποὺ τοὺς ἐπέβαλλε ἡ ἀπόφαση. Ἁπλῶς τὴν ἀγνόησαν ὁλότελα. Τὸν Ἰανουάριο 1975 μετέφεραν 10.000 Τουρκοκύπριους πρόσφυγες ἀπὸ τὶς ἀγγλικὲς βάσεις τοῦ νησιοῦ. Ἡ ἐπιχείρηση, ποὺ χρειάστηκε ἀρκετὲς μέρες γιὰ νὰ συντελεστεῖ, ἔφερε πίσω στὴ Βόρεια Κύπρο, τὴν κατεχόμενη ἀπὸ τὸν τουρκικὸ στρατό, τοὺς πρόσφυγες αὐτοὺς σὰν ἀπρόθυμους, ὅπως φαίνεται, ἐποίκους στὰ πρώην ἑλληνοκυπριακὰ χωριά. Πρέπει νὰ ἔγινε μὲ συνεννόηση μὲ τοὺς Ἄγγλους πρὶν τὰ Χριστούγεννα 1974. Ἡ διαμαρτυρία τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἦταν ἴσως ἔντονη ἀλλὰ πλατωνική, ἐφόσον ἐγνώριζαν τὴ συνεννόηση οἱ Ἕλληνες ἁρμόδιοι ἀρκετὰ νωρὶς (συνάντηση Μπίτσιου-Κάλλαχαν, Δεκέμβριος 1974) καὶ δὲν τὴν κατάγγειλαν ἀμέσως.

Στὶς 13 Φεβρουαρίου ἀνακηρύσσει ὁ Ντενκτὰς τὸ τουρκοκυπριακὸ «ὁμόσπονδο» κρατίδιο. Ἀκολούθησαν τρεῖς μῆνες μὲ ὑπερπτήσεις στρατιωτικῶν ἀεροπλάνων καὶ μικροεπεισόδια πάνω στὴ διαχωριστικὴ γραμμὴ ποὺ προκλήθηκαν ἀπὸ Τούρκους, μὲ δηλώσεις ὅτι ἡ Τουρκία δὲν θὰ ὑπέκυπτε σὲ ἐκβιασμοὺς καὶ πιέσεις, ἀντίθετα θὰ λάβει μέτρα ἐναντίον τῶν «ἑλληνικῶν προκλήσεων» στὸ Αἰγαῖο κ.ο.κ. Ἡ καμπάνια αὐτὴ κορυφώθηκε μὲ τὴ δήλωση τοῦ νέου πρωθυπουργοῦ Ντεμιρὲλ (MONDE 20.5.75), ποὺ ἀποτελεῖ τὴν πιὸ ὠμὰ εἰλικρινὴ ἔκφραση τῆς πολιτικῆς τοῦ τετελεσμένου γεγονότος, ποὺ ἄσκησαν οἱ Τοῦρκοι καὶ στὸ ἑξάμηνο αὐτό. Δὲν ἔχουμε μόνο τὴ συνεχιζόμενη βαρύτατη προσβολὴ τῆς ἀκεραιότητας ἑνὸς ἀνεξάρτητου κράτους-μέλους τῶν Η.Ε., ἀλλὰ καὶ μιὰ κατάφωρη καὶ ἀδιάντροπη παραβίαση τῶν διεθνῶν ὑποχρεώσεων τῆς ἴδιας τῆς Τουρκίας καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ Χάρτη τῶν Η.Ε., καθὼς καὶ ἐκείνων ποὺ τουρκικὴ ἀντιπροσωπεία συζητεῖ αὐτὲς τὶς μέρες στὴ σύνοδο τῆς Διασκέψεως Ἀσφαλείας καὶ Συνεργασίας στὴν Εὐρώπη. Οἱ Τοῦρκοι εἶναι τουλάχιστο συνεπεῖς στὴν ἐξωτερικὴ πολιτική τους, πρᾶγμα ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ διδάξει πολλούς, ὥστε νὰ μὴν ἐκπλήσσονται γιὰ ἐκδηλώσεις ὅπως ἡ συνέντευξη Ντεμιρέλ, ποὺ ὑπῆρξε ἀπόλυτα συνειδητὴ ἐνέργεια προγραμματισμένη γιὰ μιὰ φάση τῆς ἑλληνοτουρκικῆς ἀναμέτρησης ὅπου ἡ ἑλληνικὴ πλευρὰ ἔδειχνε μεγαλύτερη διαλλακτικότητα. Βέβαια οἱ Τοῦρκοι δὲν στηρίζονται μόνο στὶς δικές τους δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ σ' ἐκεῖνες τῆς ἀμερικανικῆς κυβερνήσεως, ποὺ ἔχει ἀποδείξει ὅτι εἶναι ἕτοιμη νὰ παραβιάσει καὶ τὴν ἐσωτερική της νομοθεσία ἀκόμα γιὰ νὰ προωθηθεῖ ἡ ρεάλπολιτικ τοῦ Κίσσινγκερ.

Στὸ βαθμὸ πληγωμένης ἐθνικῆς εὐαισθησίας καὶ διπλωματικῆς ἀδυναμίας στὸν ὁποῖο βρίσκονται σήμερα διεθνῶς οἱ Ἀμερικανοὶ μετὰ τὴν κατάρρευση τῆς πολιτικῆς τους στὴν Ἰνδοκίνα, οἱ Τοῦρκοι στρέφουν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀκόμα καὶ τὴν ἀπαγόρευση τῆς παροχῆς ὁπλισμοῦ καὶ ἐφοδίων, ἀπειλώντας καὶ ἐκβιάζοντας τοὺς Ἀμερικανοὺς ὅτι θὰ φύγουν ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ, ὅτι θὰ καταργήσουν ἀμερικανικὲς βάσεις κ.τ.λ. ἀπὸ ὑπερβάλλοντα ζῆλο γιὰ τὸ ΝΑΤΟ καὶ ἀπὸ ἀνησυχία πὼς δὲν θὰ εἶναι σὲ θέση νὰ ἐκτελέσουν τὶς στρατιωτικὲς ὑποχρεώσεις τους πρὸς τὴ συμμαχία... κατόπιν τῆς ἑλληνικῆς ἀποχωρήσεως. Καὶ στὸ μεταξὺ ἐφοδιάζονται μὲ ἀμερικανικὰ ἀνταλλακτικὰ καὶ ὅπλα ἀπὸ τὴν Ἰταλία, τὴ Γερμανία καὶ ἀπὸ ἀλλοῦ (Πακιστάν; Ἰράν;). Τὶς πιέσεις αὐτὲς οἱ Ἀμερικανοὶ τὶς μεταφέρουν στὸ ΝΑΤΟ, τὸ ὁποῖο θεωροῦν τὸν τελευταῖο χαλινὸ πάνω σὲ μιὰν Εὐρώπη ποὺ δείχνει ὑποτυπώδεις τάσεις ἀνεξαρτοποιήσεως. Στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς Μεσογείου ἡ Ἱσπανία παίζει ἕνα ἐκβιαστικὸ παιχνίδι παρόμοιο μὲ τὸ τουρκικὸ καλλιεργώντας τὶς ἀμερικανικὲς ἀνησυχίες γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς ἀναγεννημένης σοσιαλιστικῆς Πορτογαλίας.

Ἔτσι οἱ Τοῦρκοι προχωροῦν ἀκλόνητοι σὲ μιὰ γραμμὴ ριψοκίνδυνη, ἀλλὰ καὶ σίγουροι ὅπως ὁ πιὸ ἔμπειρος σχοινοβάτης ποὺ ξέρει ὅτι ὑπάρχει κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του τὸ ἀμερικανικὸ δίχτυ. Φυγὴ πρὸς τὰ μπρὸς ἀναμφίβολα, πρὸς τὶς ἐξωτερικὲς περιπέτειες, γιὰ νὰ ἀποτρέψουν τὴν προσοχὴ τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ ἀπὸ τὰ τεράστια ἐσωτερικὰ προβλήματα, φυγὴ στὴν ὁποία δὲ θὰ διστάσουν ν' ἀνατρέψουν –τώρα ἢ ἀργότερα– καὶ ἄλλα «ἐμπόδια», ὅπως εἶναι π.χ. τὰ ἑλληνοτουρκικὰ σύνορα στὴν ξηρὰ ἢ στὴ θάλασσα, ἢ νὰ προσποιηθοῦν ὅτι πᾶνε νὰ τὰ ἀνατρέψουν, ἐφόσον γνωρίζουν μ' ἕνα μεγάλο ποσοστὸ βεβαιότητας, ὅτι οἱ ΗΠΑ δὲν θὰ παρεμβληθοῦν, ὅπως τὸ 1954 ἢ τὸ 1967, καὶ πὼς οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχουν ἀποφασίσει ἀκόμα ἂν θὰ στυλώσουν τὰ πόδια καὶ θ' ἀρνηθοῦν ὁποιοδήποτε συμβιβασμό, χωρὶς νὰ ἐπιτεθοῦν, ἢ ἂν θὰ δεχθοῦν ἕνα συμβιβασμὸ –ἕνα package deal– ποὺ θὰ τοὺς φανεῖ στὰ πρῶτα ἀνταλλάγματά του (τὰ κυπριακὰ) ἀζήμιος.

●

ΔΙΧΑΣΜΕΝΗ ΒΟΥΛΗΣΗ ΘΟΛΗ ΣΚΕΨΗ

Στὴν πορεία τῆς Ἑλλάδας τὸ περασμένο ἑξάμηνο εἶναι ἔκδηλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς διχασμένης βούλησης καὶ τῆς θολῆς σκέψης ποὺ ὀφείλονται στὴ διαιώνιση πλεγμάτων ποὺ ἐξέ-

...με λίγη προσοχή

ΤΟΥ ΠΑΝΟΥ ΚΟΥΤΡΟΥΛΑΡΗ

θρεψε ἡ δικτατορία, καὶ ποὺ τὰ ἀποδέχθηκε ἡ πρώτη κυβέρνηση Καραμανλῆ, δίχως νὰ διεκδικήσει τὸ εὐεργέτημα τῆς ἀπογραφῆς, καὶ τὰ παρέδωσε ὕστερα στὶς ἑπόμενες κυβερνήσεις ἀνεκκαθάριστα: βαρύτατες πολιτικὲς καὶ στρατιωτικὲς ἐνοχές, σοβαρότατες οἰκονομικὲς δυσχέρειες πέρα ἀπὸ τὶς διεθνεῖς, κοινωνικὲς ἀνωμαλίες εὐρύτατες κ.ἄ. Ἐξετάζοντας τὶς δημόσιες ἐκδηλώσεις τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς, ἔχει κανεὶς τὴν ἐντύπωση μιᾶς συνεχοῦς ἀναμετρήσεως δυὸ τάσεων μέσα στὴν κυβέρνηση, ποὺ θυμίζουν χονδρικὰ τὶς δυὸ τάσεις ποὺ διακρίναμε καὶ στὴν Κύπρο, τὴ μιὰ πιὸ τολμηρὴ καὶ προσγειωμένη μέσα στὴν πραγματικότητα, τὴν ἄλλη ὑπηρετούσα τὰ συμφέροντα μιᾶς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ἀντίδρασης ποὺ ζεῖ ἀκόμα μέσ' στὸν ψυχρὸ πόλεμο. Ἡ διαφορὰ μὲ τὴν Κύπρο εἶναι μόνο πὼς κι οἱ δυὸ τάσεις κινοῦνται μέσα στὴ δεξιά, καὶ πὼς ἡ δεύτερη ἔχει σχεδὸν ἴσες δυνάμεις μὲ τὴν πρώτη. Ἔτσι, ἐνῶ ὁ πρωθυπουργὸς καὶ οἱ φίλοι του ἐμφανίζονται ν' ἀκολουθοῦν στὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ κάποια συγκεκριμένη γραμμή, βασικὰ τὴ γραμμὴ ποὺ συμφωνήθηκε μὲ τὸ Μακάριο τὸν περασμένο Νοέμβριο – διατήρηση καὶ διεύρυνση τῆς «διεθνοποιήσεως», πάντα μέσα στὰ πλαίσια τῶν Η.Ε., πολυπεριφερειακὴ ὁμοσπονδία, ἐπιστροφὴ ὅλων τῶν προσφύγων στὶς ἑστίες τους, ὄχι ἐπάνοδο στὸ στρατιωτικὸ ΝΑΤΟ, πίεση πάνω στοὺς Ἀμερικανοὺς γιὰ τὶς βάσεις, ἡ ἄλλη τάση, ποὺ ἐκπροσωπεῖται μέσα στὴν κυβέρνηση κυρίως ἀπὸ τὸν Ἀβέρωφ καὶ ὁρισμένους ἄλλους ὑπερδεξιοὺς ὑπουργούς, προωθεῖ ὅσο μπορεῖ λύσεις στενὰ «δυτικὲς» καὶ ἀμερικανικές, ποὺ κινδυνεύουν νὰ καταλήξουν στὴ διχοτόμηση τῆς Κύπρου καὶ στὸν ἀφανισμό της σὰν ἀνεξάρτητου κράτους, γιὰ νὰ ρυθμισθοῦν οἱ ἑλληνοτουρκικὲς διαφορὲς καὶ νὰ ἀποκατασταθεῖ ἡ ἑνότης τῆς Ν.Α. πτέρυγας τοῦ ΝΑΤΟ.

Ὅταν ἔλθει κανεὶς στὴν ἐκτίμηση τῶν προσφορότερων μέσων ἐφαρμογῆς τῆς πολιτικῆς τοῦ πρωθυπουργοῦ, ποὺ ἀπαιτεῖ μιὰ σφαιρικὴ καὶ εὐρύτατη δράση πρὸς ὅλους τοὺς ὁρίζοντες, γιὰ νὰ ἐξασφαλιστοῦν σύμμαχοι καὶ ὑποστηριχτὲς πέρα ἀπὸ τοὺς συμβατικοὺς τῆς τελευταίας τριακονταετίας, ἔχει τὴν αἴσθηση πὼς ἀρχίζουν οἱ δισταγμοὶ καὶ οἱ ταλαντεύσεις, ποὺ ἀνοίγουν ἔτσι πλευρὸ στὶς κακόβουλες καὶ ἰδιοτελεῖς ἐπεμβάσεις καὶ ἐπηρεασμούς. Ἔτσι τὰ ἀνοίγματα πρὸς τοὺς Ἄραβες καὶ πρὸς τὰ Βαλκάνια γίνονται μὲ τὴ φυσιολογικὴ μετὰ τὴν ἀπομόνωση τῆς δικτατορίας τυμπανοκρουσία (ταξίδι Καραμανλῆ στὸ Βουκουρέστι, Μπιτσίου στὸ Κάιρο καὶ στὴ Βηρυτό, Γεωργάκη στοὺς ἀπώτερους Ἄραβες), διερωτᾶται κανεὶς ὅμως πόσο προωθήθηκαν τὰ οὐσιαστικὰ θέματα, τὸ Κυπριακό, ἡ ὀργάνωση τοῦ Βαλκανικοῦ ἢ Μεσανατολικοῦ χώρου, καὶ τί ἄμεσες πρόοδοι ἀποκομίζονται, ἢ μήπως πρόκειται μόνο γιὰ οἰκονομικὲς καὶ ἐμπορικὲς διευθετήσεις, μήπως ἀκόμα τὰ ταξίδια αὐτὰ ἀποβλέπουν στὴν ἁπλὴ ἀποκατάσταση τῆς διεθνοῦς «εἰκόνας» τῆς Ἑλλάδας ποὺ εἶχε τόσο διαβληθεῖ κατὰ τὴ δικτατορία, χωρὶς νὰ κλονισθοῦν οἱ πατροπαράδοτες σχέσεις μὲ τὴ «Δύση». Τὰ ἀνοίγματα ἀκριβῶς μὲ τούτη (ταξίδια Καραμανλῆ στὸ Παρίσι, στὴ Βόννη, στὶς Βρυξέλλες, μετὰ τ' ἀνάλογα περυσινὰ ταξίδια τοῦ Μαύρου, ταξίδι Μπιτσίου στὴ Ρώμη) καὶ πιὸ πανηγυρικὰ ὑπῆρξαν κι ἔφεραν μερικὰ ἄμεσα ἀλλὰ περιορισμένα ἀποτελέσματα, κυρίως στρατιωτικὰ καὶ οἰκονομικά. Εἶναι σαφὲς ὅτι ἡ ἑλληνικὴ διπλωματία καὶ ἡ σημερινὴ κυβέρνηση αἰσθάνονται πολὺ πιὸ ἄνετα στὶς σχέσεις τους μὲ τοὺς Δυτικοευρωπαίους, κι ἔχουν πάντα τὴν ἐλπίδα πὼς αὐτοὶ θὰ βοηθήσουν στὴν ἐπίλυση ὅλων τῶν προβλημάτων μας. Βεβαίως γι' αὐτοὺς καὶ οἱ ΗΠΑ εἶναι «Δύση». Ἐδῶ ἀρχίζει τὸ θόλωμα, καὶ φέρνει μιὰ ταλάντευση ὁλέθρια γιὰ τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς ἀκολουθούμενης ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Γιατὶ εἶναι σαφὲς ὅτι τουλάχιστο ἀπὸ τὸν περασμένο Ἰούλιο οἱ Ἀμερικανοὶ ἔχουν ἐπιλέξει σὰν κύριο στήριγμά τους στὴν Ἀν. Μεσόγειο, μετὰ τὸ Ἰσραήλ, τοὺς Τούρκους. Οἱ πιέσεις τους κατευθύνονται πολὺ ἐντονότερες πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἄμεσα ἢ ἔμμεσα, νὰ «συμβιβασθεῖ» στὸ Κυπριακό, δηλαδὴ νὰ ἐγκαταλείψει τὴν Κύπρο καὶ τὸ Μακάριο, νὰ ἐπανέλθει στὸ ΝΑΤΟ, καὶ τότε ἴσως μπορέσουν νὰ κάνουν κάτι γιὰ τὴν Ἑλλάδα στὸ θέμα τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς ὑφαλοκρηπίδας. Καὶ τὰ δυὸ τοῦτα θέματα ἐνδιαφέρουν ζωτικὰ τὶς ἀμερικανικὲς ἑταιρίες πετρελαίων, ποὺ τόσο ἐπηρεάζουν τὴν ἀμερικανικὴ κυβέρνηση.

. Οἱ Τοῦρκοι, ἀπὸ τὴ θέση ἰσχύος ποὺ κατέλαβαν τὸν περασμένο Ἰούλιο στὴν Κύπρο, δὲν πιέζονται οὐσιαστικὰ ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανούς. Ἀντίθετα τοὺς πιέζουν, σὰν κατέχοντες ποὺ ἐπι-

διώκουν νὰ ἐξαργυρώσουν τὸ κατεχόμενο ἔδαφος ὅσες φορὲς γίνεται. Καρποῦνται τὴν κατεχόμενη Κύπρο ἀπειλώντας τὴν Ἑλλάδα ὄχι στὴν Κύπρο, ἀλλὰ στὸ Αἰγαῖο, χρησιμοποιώντας την σὰν ὑποθετικὸ ἀντάλλαγμα γιὰ ν' ἀποσπάσουν ἀπὸ τὶς ΗΠΑ ὁπλισμό, μὲ τὸν ὁποῖο θὰ κρατήσουν τὸ νησὶ ἀκόμα πιὸ γερά. Ἡ Κύπρος εἶναι πολύτιμο ἐνέχυρο τὸ ὁποῖο θὰ ἐξαργυρωθεῖ ἀκόμα πολλὲς φορὲς ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ἔχοντας ἐξασφαλίσει τὴν ἐνίσχυση τῶν Ἀμερικανῶν, ἔχουν ὠθήσει τοὺς Ἕλληνες στὸ χεῖλος μιᾶς ἀπαίσιας ἐπιλογῆς: ἢ νὰ συνδιαλλαγοῦν μὲ τὴν Τουρκία ἐγκαταλείποντας τὴν Κύπρο, γιὰ νὰ γλιτώσουν περιπλοκὲς στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου καὶ στὴ Δ. Θράκη, ἢ νὰ ἀποδεχθοῦν μιὰν πολεμικὴ ἀναμέτρηση τὴν ὁποία ἴσως οἱ Ἀμερικανοὶ ν' ἀνακόψουν πρὶν διευρυνθεῖ κι ἀπὸ τὴν ὁποία ἴσως γλιτώσουν καθαυτὸ ἑλλαδικὰ ἐδάφη, ἀλλὰ ποὺ θὰ ὁδηγήσει στὴν ὁλικὴ κατάληψη τῆς Κύπρου, καὶ τὴν ἐξάλειψή της ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν ἀνεξάρτητων κρατῶν-μελῶν τοῦ ΟΗΕ. Καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις οἱ Τοῦρκοι εἶναι κερδισμένοι. Θὰ ἔχουν ἀνατρέψει ριζικὰ ὁλόκληρο τὸ στάτους κβὸ ποὺ στερεώθηκε μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς καὶ τοὺς δυὸ Παγκόσμιους πολέμους μὲ τὶς συνθῆκες τοῦ Βουκουρεστίου, τῆς Λωζάννης, τοῦ Μοντρὲ (1936) καὶ τοῦ Παρισιοῦ (1946), ἱκανοποιώντας τάσεις ποὺ ἔχουν ἐκδηλώσει ἀπὸ παλιὰ καταπατώντας τὰ ἄρθρα τῆς Λωζάννης γιὰ τὸ καθεστὼς τῆς ἑλληνικῆς μειονότητας στὴν Ἴμβρο, στὴν Τένεδο καὶ στὴν Πόλη, παραμερίζοντας τὴν πανηγυρικὴ παραίτησή τους ἀπὸ τὴν Κύπρο (ἄρθρο 16 τῆς Λωζάννης), καὶ ποὺ τὶς ἐκδηλώνει ξανὰ ὁ Ντεμιρὲλ μιλώντας στὸ MONDE καὶ σὲ ἄλλους ξένους δημοσιογράφους γιὰ τὰ «ἐδάφη ποὺ ἀνῆκαν προαιώνια ἢ πρὶν τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία». Ἀπὸ τὴν ἐπιχείρηση αὐτὴ ὅμως θὰ βγοῦν οἱ Ἀμερικανοὶ περισσότερο κερδισμένοι ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Γιατὶ θὰ ἐξασφαλίσουν ὄχι μόνο τὴ σιωπὴ καὶ τὴν ἀταραξία τοῦ θανάτου στὴ μεγαλόνησο, σὲ στιγμὴ ποὺ δὲ χρειάζονται ἄλλες ἑστίες ἀνησυχίας στὴν ἀναθερμαινόμενη περιοχὴ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ μιὰ βάση ἐξόρμησης πρὸς ἐπιβολὴ τῶν ἐπιθυμιῶν τους στὴν ἴδια περιοχὴ πρὸς ὑπερφαλάγγιση τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως τὴ στιγμὴ ποὺ ξανανοίγει ἡ Διώρυγα τοῦ Σουέζ. Εἶναι ἀπὸ τὶς λίγες περιπτώσεις ὅπου ἡ Ἱστορία κινδυνεύει νὰ ἐπαναληφθεῖ. Τὸ 1878 οἱ Ἄγγλοι πῆραν τὴν Κύπρο ἀπὸ τὴν Τουρκία γιὰ νὰ ἐλέγχουν τὴ νεότευκτη τότε Διώρυγα καὶ τὸν αὐτοκρατορικὸ δρόμο πρὸς τὶς Ἰνδίες. Τὸ 1975, ποὺ ξανανοίγει ἡ Διώρυγα, οἱ Ἀμερικανοὶ γυρεύουν νὰ προστατεύσουν τὶς ἱμπεριαλιστικὲς προσβάσεις τους πρὸς τὰ πετρέλαια τῆς Μ. Ἀνατολῆς, γιὰ τὸν ἔλεγχο ὅλης τῆς περιοχῆς ἀπὸ τὴν Κρήτη ὡς τὸ Ἰράν, ἐναντίον ἀνερχόμενων δυνάμεων ποὺ πιέζουν τόσο ἀπὸ τὸ Βορρᾶ (Ἀνατολικὴ καὶ Ν. Εὐρώπη) ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ Νότο (Ἄραβες καὶ Ἀφρικανοί).

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ «ΝΟΣΤΑΛΓΩΝ»

Μέσα στὸν κυκεώνα αὐτό, τὸν τεχνητὰ συντηρημένο γιὰ νὰ νομιμοποιεῖται ἡ ἔνοπλη παρουσία τῶν ὑπερδυνάμεων, ἡ πορεία τῆς Ἑλλάδος στὸ ἑξάμηνο δὲν ὑπῆρξε ὅσο σταθερή, ὅσο συνεπὴς θὰ μποροῦσε καὶ θὰ χρειαζόταν. Μποροῦσε ὁ πρωθυπουργὸς νὰ εἶχε πάει στὶς Βρυξέλλες μὲ εὐνοϊκότερες γιὰ τὸν τόπο συνθῆκες, μποροῦσε νὰ μὴν εἶχε πάει καθόλου. (Ὁ Γάλλος συνάδελφός του δὲν ἐπῆγε). Τὸν ἔσπρωξαν ἐκεῖ οἱ ἑλληνικὲς ἐκεῖνες δυνάμεις τῆς συντήρησης καὶ τῆς ἀντίδρασης ποὺ ζοῦν ἀκόμα στὸ ψυχροπολεμικὸ κλίμα τῆς δεκαετίας '50, ποὺ δὲν διστάζουν νὰ καλύψουν τοὺς προδότες τῆς Κύπρου. Οἱ δυνάμεις αὐτὲς πιστεύουν πὼς οἱ παλιὲς τακτικὲς ἐπιλογὲς τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς εἶναι στρατηγικὲς σταθερὲς ποὺ ἰσχύουν μόνιμα, μὴ βλέποντας ὅτι δὲν πρόκειται πιὰ οὐσιαστικὰ γιὰ ἐπιλογὲς ἀλλὰ γιὰ μονῆς καὶ ὑποχρεωτικῆς κατευθύνσεως προκαταλήψεις μὲ τὶς ὁποῖες προσπαθοῦν νὰ κρατήσουν τὸ λαὸ σὲ πολιτική, οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ὑποτέλεια. Πῶς ἀλλιῶς μποροῦν νὰ περιγραφοῦν οἱ νοσταλγοὶ τῆς «ἐπιστροφῆς» – ἂν ὑποθέσουμε ὅτι ὑπῆρξε «ἀποχώρηση» – σὲ μιὰ συμμαχία ποὺ δὲν ἦταν ποτὲ πιὸ συνεπὴς στ' ὄνομά της ἀπὸ τώρα, ποτὲ πιὸ «ἀτλαντικὴ» καὶ λιγότερο εὐρωπαϊκὴ ἀπὸ τώρα, καὶ στὴν ὁποία τώρα, 25 χρόνια μετὰ τὴν ἵδρυσή της, γιὰ τὴν προάσπιση τῆς δημοκρατίας ἐναντίον τοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ, ἐπιδιώκουν οἱ Ἀμερικανοὶ νὰ εἰσαγάγουν τὸ τελευταῖο φασιστικὸ κράτος τῆς Εὐρώπης, ἐνῶ ἀμφισβητοῦν τὴ συμμετοχὴ ἄλλου ποὺ ἀξιώθηκε μετὰ μισὸν αἰώνα νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴ δική του δικτατορία. Πῶς ἀλλιῶς νὰ περιγραφοῦν οἱ ζηλωτὲς τῆς ἐσπευσμένης εἰσδοχῆς τῆς Ἑλλάδας στὴν Κοινὴ Ἀγορά, δίχως νὰ ἔχουν ἀνανεωθεῖ καὶ στερεωθεῖ οἱ οἰκονομικὲς καὶ κοινωνικὲς δομὲς τῆς χώρας, δίχως νὰ ἔχει σηκωθεῖ ἡ ὑποθήκη ποὺ θέλουν νὰ ἐγγράψουν οἱ Ἀμερικανοὶ πάνω στὴν Κοινὴ Ἀγορὰ τὴν ἴδια μὲ οἰκονομικὰ καὶ πολιτικὰ μέσα, γιὰ νὰ τὴν κάνουν καὶ αὐτὴ περσότερο ἀτλαντικὴ καὶ λιγότερο εὐρωπαϊκή.

Ἀπομονωμένη καὶ ἀτροφικὴ ἀπόφυση τῆς Δύσης, ἢ βλαστάρι ποὺ θ' ἁπλώσει μὲ τὸν καιρὸ τὰ γερὰ κλαδιά του πρὸς ὅλα τ' ἀνοίγματα ποὺ τοῦ προσφέρει ὁ χῶρος ὅπου ζεῖ; Ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος ἴσως νὰ παίζεται αὐτὲς τὶς μέρες στὶς Βρυξέλλες, πρωτεύουσα τοῦ ΝΑΤΟ καὶ τῆς ΕΟΚ.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΑΡΤΙΑ

Οἱ πορεῖες τῆς Κύπρου, τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Τουρκίας συναντιοῦνται καὶ συγκρούονται στὶς Βρυξέλλες. Ἡ Κύπρος ἀπουσιάζει τυπικά, δεσπόζει ὅμως σ' ὅλων τὴ σκέψη. Ἴσως νὰ μὴν ἔπρεπε νὰ εἶναι παρούσα, ἀφοῦ δὲ συνέρχεται ἐκεῖ κανεὶς ἀπὸ τοὺς διεθνεῖς ὀργανισμοὺς στοὺς ὁποίους ἀνήκει. Ἀλλὰ τότε ὑποχρέωση τῶν μελῶν τοῦ ΝΑΤΟ, καὶ ἰδιαίτερα τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ν' ἀρνηθοῦν νὰ συζητήσουν κάθε τι ποὺ ἀναφέρεται στὴν Κύπρο, γιατὶ εἶναι κράτος ἀνεξάρτητο ποὺ ἔδειξε πὼς μπορεῖ μόνο του νὰ διαφεντέψει τὶς τύχες του. Στὴ διπλωματικὴ ἀναμέτρηση μὲ τὴν Τουρκία θὰ εἶναι πολὺ ἰσχυρὴ ἡ θέση τῆς Ἑλλάδος ἐὰν περιορισθοῦν οἱ διμερεῖς ἢ πολυμερεῖς συζητήσεις μόνο στὶς διαφορὲς ποὺ χωρίζουν δυὸ ἑταίρους τοῦ ΝΑΤΟ, στὶς διαφορὲς ποὺ οὐσιαστικὰ ἐδημιούργησαν οἱ Τοῦρκοι, ὅπως τῆς ὑφαλοκρηπίδας, ἴσως ὄχι ἀποκλειστικὰ ἀπὸ δικό τους ὑπολογισμό, ἢ σ' αὐτὲς ποὺ δείχνουν πρόθεση νὰ δημιουργήσουν, ὅπως τὸ θέμα τῶν νησιῶν τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς τουρκικῆς μειονότητας στὴ Δ. Θράκη, ποὺ τὰ ἐμνημόνευσε στὸ MONDE ὁ Ντεμιρὲλ πρὶν 10 μέρες. Σ' ὅλα τὰ σημεῖα αὐτὰ ἡ νομικὴ καὶ πολιτικὴ θέση τῆς Ἑλλάδος εἶναι πολὺ ἰσχυρή. Γιὰ νὰ ἰσοφαρίσουν ἢ νὰ ξεπεράσουν αὐτὴ τὴν ἰσχύ, οἱ Τοῦρκοι γνωρίζουν ὅτι θὰ ἔχουν τὶς πλάτες τῶν Ἀμερικανῶν, ἀλλὰ Ἀμερικανῶν τοὺς ὁποίους βλέπουν οἱ περσότεροι ἑταῖροι τοῦ ΝΑΤΟ μὲ αὔξουσα δυσπιστία (ἴσως μόνο ἡ Γερμανία νὰ τοὺς δέχεται σήμερα δίχως συζήτηση). Τὸ μειωμένο αὐτὸ γόητρο καὶ ἡ ἐξασθενημένη πειστικότητα (credibility) εἶναι χαρτὶ ἀξιόλογο στὸ παιχνίδι τοῦ Καραμανλῆ, ἂν τὸν ἀφήσουν νὰ τὸ ἀξιοποιήσει οἱ φίλοι τῶν Ἀμερικανῶν στὴν Ἀθήνα. Ἄλλο καλὸ χαρτὶ εἶναι τὸ ἄνοιγμα πρὸς τὰ Βαλκάνια, πού, γιὰ ὁρισμένους ζηλωτὲς τοῦ ΝΑΤΟ, κρύβουν πάντα δόλιες ἐπιβουλὲς πίσω ἀπὸ κάποιο «σιδηροῦν παραπέτασμα». Τὸ ἄνοιγμα αὐτὸ συμβολίζει ἀνάγλυφα ἡ ἄφιξη τοῦ Καραμανλῆ στὶς Βρυξέλλες κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὸ Βουκουρέστι. Εἶναι ἕνα εὐρωπαϊκὸ χαρτὶ ποὺ μπορεῖ νὰ ξεπεράσει σὲ πολιτικὴ βαρύτητα τὴ συμπαράσταση, τὴν μὲ τόσες ταλαντεύσεις καὶ ἐπιφυλάξεις δοσμένη, τῶν 9 τῆς ΕΟΚ πρὸς τὸν πρῶτο χρονολογικὰ καὶ ἀναπτυξιακὰ εὐρωπαῖο μέλλοντα ἑταῖρο τους, τὴν Ἑλλάδα. Ἔστω κι ἂν οἱ ἀνταλλαγὲς τῶν Βρυξελλῶν λήξουν χωρὶς ἀποτέλεσμα, ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ εἶναι ζημιωμένη. Γιὰ τὶς ἑπόμενες, καὶ ἀναπόφευκτες, φάσεις ἑνὸς μακροῦ διπλωματικοῦ ἀγώνα, ποὺ πρέπει νὰ εἶναι δυναμικὸς καὶ ὄχι στατικός, θὰ εἶχε πολλὰ νὰ κερδίσει ἀπὸ μιὰν ἐνεργότερη συμμετοχὴ στὴ Διάσκεψη τῆς Γενεύης γιὰ τὴν Ἀσφάλεια καὶ τὴ Συνεργασία στὴν Εὐρώπη. Ὅσο γιὰ τὸ Κυπριακό, εἶναι φανερὸ πὼς ἡ θέση του σήμερα δὲν εἶναι ἀνάμεσα στὰ εὐρωπαϊκὰ προβλήματα, ἀλλ' ἀνάμεσα στὰ προβλήματα τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, οὐσιαστικὰ σὰν πρόβλημα Κύπρου-ΗΠΑ, ποὺ θὰ συζητηθοῦν στὴ Γενεύη μέσα στὸ 1975. Ἂν ἡ Ἑλλὰς ἔπαιρνε μέρος καὶ σὲ τούτη τὴ διάσκεψη τῆς Γενεύης, ἔστω καὶ σὰν παρατηρητής, θὰ μποροῦσε καὶ τὴ δική της πολιτικὴ στὴν περιοχὴ νὰ προωθήσει καὶ νὰ βοηθήσει σημαντικὰ στὴν ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ σύμφωνα μὲ τὰ συμφέροντα τῶν λαῶν τῆς Κύπρου καὶ τῶν ἀραβικῶν χωρῶν γύρω της.

29.5.75

Νικοκρέων

ἀνάλυση τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς κυβερνήσεως

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΕΟΚ

(καὶ τὸ εἰδικὸ βάρος Γαλλίας – Δ. Γερμανίας – Ἀγγλίας)

Τοῦ Μάριου Νικολινάκου

Τὰ δύο πρόσφατα ταξίδια τοῦ κ. Καραμανλῆ στὸ Παρίσι καὶ τὴ Βόννη ἐντάσσονται μέσα στὸ πλαίσιο μιᾶς νέας ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν κατάρρευση τῆς χούντας, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1974, καὶ τῆς ὁποίας ὁ ὁρίζοντας χαράζεται, ὅπως λέγεται, εὐρύτερα, μὲ τὰ ἀλλεπάλληλα μελλοντικὰ ταξίδια τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ στὶς πρωτεύουσες κι ἄλλων χωρῶν στὰ Βαλκάνια καὶ στὴ Μ. Ἀνατολή. Εἶναι δεδομένο ὅτι ἡ ἔνταξή μας στὴν Κοινὴ Ἀγορὰ ἀποτελεῖ τὸν ἐπιδιωκόμενο στόχο ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ἀστικὴ τάξη καὶ τὴν κυβέρνηση ποὺ τὴν ἐκπροσωπεῖ, γιὰ λόγους οἰκονομικοὺς πρῶτα καὶ μὲ ἀπώτερο σκοπὸ πάρα πέρα τὴν κατοχύρωση μιᾶς κάποιας ἀνεξαρτησίας ἀπέναντι στὶς ΗΠΑ. Ἐὰν ἔτσι δεχτοῦμε πὼς ὁ κύριος ἄξονας τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ποὺ ἀκολουθεῖ ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1974 καὶ δῶθε εἶναι βασικὰ ἡ κίνηση τοῦ πόλου ἐξάρτησης ἀπὸ τὶς ΗΠΑ πρὸς τὴν Κοινὴ Ἀγορά, μέσα στὴ βασικὴ ἐπιλογὴ ποὺ ἔχει κάνει ἡ ἀστικὴ τάξη, παραμονῆς βασικὰ στὸ χῶρο τῆς Δύσης, τότε ἡ ἔρευνα τῶν σχέσεων Κοινῆς Ἀγορᾶς καὶ Ἑλλάδας μᾶς δίνει τὸ κέντρο, τὸν κορμὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Ἡ διαμόρφωση τῶν σχέσεών μας μὲ ἄλλες χῶρες ἀποτελεῖ, στὴν περίπτωση αὐτή, ἐπικουρικὸ στόχο, ὁ ὁποῖος δίνει μιὰ περισσότερη εὐχέρεια κινήσεων γιὰ τὴν ἐπίτευξη τοῦ κύριου στόχου.

Αὐτὴ ἡ γενικὴ ὑπόθεση, ποὺ ἐδῶ τὴν παρουσιάζουμε κάπως ἀξιωματικά, φαίνεται πὼς εἶναι βασική. Ἡ λογική της ἀπόδειξη εἶναι ἡ ἑξῆς: Θεμελιώδης εἶναι ἡ βασικὴ ἐπιλογὴ ποὺ ἔχει ἐκφραστεῖ ἐπανειλημμένα ἀπὸ ἐπίσημα καὶ ὑπεύθυνα χείλη, πὼς ἡ Ἑλλάδα ἀνήκει στὴ Δύση. Εἶναι μιὰ ἐπιλογὴ ποὺ ἐκφράζει τὸ συσχετισμὸ τῶν πολιτικῶν δυνάμεων στὸν ἑλληνικὸ χῶρο καὶ σύγχρονα τὴν κυριαρχικὴ κατεύθυνση ποὺ δίνει ἡ ἀστικὴ τάξη ποὺ κατέχει τὴν ἐξουσία. *Ἡ ἀλλαγή, ἑπομένως, ποὺ ἔγινε μὲ τὴν πτώση τῆς χούντας, δὲν ἐσήμαινε παρὰ ἀλλαγὴ τοῦ πόλου ἐξάρτησης ἀπὸ τὶς ΗΠΑ στὴν Εὐρώπη, κι ὄχι μιὰ ριζικὴ ἀναθεώρηση τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς.* Δὲν πρέπει νὰ λησμονεῖται ὅτι ἡ κίνηση αὐτή, μ' ὅλο ποὺ εἶχε ὁρισμένα στοιχεῖα αὐτονομίας, ἐπισπεύσθηκε ἀπὸ τὴ στάση τῶν ΗΠΑ στὸ Κυπριακὸ καὶ ἀπὸ τὴν κίνηση ποὺ ἐπιχείρησε ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνηση, ἀποχωρώντας ἀπὸ τὴ συμμαχία τοῦ ΝΑΤΟ, ὡς πρὸς τὸν στρατιωτικὸ τομέα. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἡ «ἔξοδος» αὐτὴ ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ εἶναι καθοριστική, τόσο τῆς κίνησης γιὰ τὴ μεταφορὰ τοῦ πόλου ἐξάρτησης ἀπὸ τὶς ΗΠΑ στὴ Δυτ. Εὐρώπη, ὅσο καὶ τῶν κινήσεων διαμόρφωσης νέων σχέσεων μὲ ἄλλα κράτη

ποὺ θὰ στήριζαν τὴν πρώτη σχέση. Δὲν ὑπάρχει καμία ἔνδειξη πὼς τὸ ἄνοιγμα πρὸς τὴ Ρουμανία καὶ τὶς ἀραβικὲς χῶρες ἔχει αὐτόνομα κίνητρα.

Τοῦτο θὰ ἦταν δυνατό, μόνον ἂν ἡ ἀστικὴ τάξη ἦταν ὑποκειμενικὰ σύμφωνη νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τοὺς δεσμούς της μὲ τὸ ξένο κεφάλαιο, γενικά, δημιουργώντας τὶς βάσεις γιὰ μιὰν ἀνεξάρτητη ἀνάπτυξη τῆς Ἑλλάδας, πράγμα ποὺ θὰ ἀπαιτοῦσε νέες συμμαχίες, κι ἂν τοῦτο ἦταν ἀντικειμενικὰ δυνατό. Καὶ τοῦτο εἶναι ἀντικειμενικὰ ἀδύνατο στὴ φάση αὐτή, γιὰ δυὸ λόγους, ἕναν ἐσωτερικὸ κι ἕναν ἐξωτερικό. Ὁ πρῶτος λόγος ἦταν πὼς ἡ ἀστικὴ τάξη εἶναι διασπασμένη καὶ πὼς ἡ ὀλιγαρχία καὶ τὸ μεγάλο κεφάλαιο ποὺ καθόρισαν τὶς σχέσεις ἐξουσίας κατὰ τὴ δικτατορία, εἶναι ἀναγκασμένοι τώρα νὰ περιορίσουν τὴν καθοριστική τους ἐπίδραση. Βασικὰ ὅμως ἔχουν ἐρείσματα καὶ στὸ στρατὸ καὶ στὸν κρατικὸ μηχανισμὸ καί, γενικότερα, πιέζουν μάλιστα πρὸς τὴν κατεύθυνση κατάλυσης τοῦ δημοκρατικοῦ καθεστῶτος ποὺ νομιμοποιήθηκε μὲ τὶς ἐκλογὲς τοῦ Νοέμβρη 1974 καὶ μὲ τὸ δημοψήφισμα. Ὁ δεύτερος λόγος εἶναι πὼς μιὰ ριζικὴ ἀναπροσαρμογὴ τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς θὰ εἶχε σὰν συνέπεια τὴν ἄμεση ἀντίδραση τόσο τῆς Ἀμερικῆς, ὅσο καὶ τῶν χωρῶν τῆς Δυτ. Εὐρώπης, οἱ ὁποῖες στοιχειοθετοῦν, κατὰ κάποιο τρόπο, ἕνα ἱστορικὸ δικαίωμα πάνω στὴν Ἑλλάδα, ὑπὸ τὴν ἔννοια πὼς ἡ Ἑλλάδα ἀνήκει – ἔτσι ἢ ἀλλιῶς – στὴ Δύση καὶ δὲν πρέπει νὰ ξεφύγει. Εἶναι χαρακτηριστικὲς οἱ ἀντιδράσεις ὄχι μόνο τῶν Εὐρωπαίων χριστιανοδημοκρατῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ἀπέναντι στὶς ἐξελίξεις στὴν Πορτογαλία, ποὺ φτάνουν μέχρι καὶ τὴν ἐπέμβαση στὰ ἐσωτερικὰ τῆς χώρας αὐτῆς. *Ὑπάρχει ἑπομένως μιὰ ἄτεγκτη ἀντικειμενικὴ λογικὴ ποὺ καθορίζει τὶς κινήσεις ποὺ γίνονται ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση στὸ χῶρο τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Τὸ ἄνοιγμα πρὸς τὴ Ρουμανία καὶ τὶς ἀραβικὲς χῶρες δίνει μιὰ εὐχέρεια κινήσεων γιὰ τὴ διευκόλυνση τῆς μεταβολῆς τοῦ πόλου ἐξάρτησης, ὅπως εἰπώθηκε πιὸ πάνω, καὶ προσδιορίζει τὸ οἰκογενειακὸ ὑπόβαθρο πάνω στὸ ὁποῖο θὰ στηριχτεῖ ὁ ρόλος τῆς Ἑλλάδας μέσα στὴν Κοινὴ Ἀγορά: ὁ ρόλος μιᾶς ὑπο-ἰμπεριαλιστικῆς δύναμης, βάσης τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κεφαλαίου γιὰ τὴν προσπέλαση στὶς ἀραβικὲς ἀγορές.*

Μέσα στὸ πλαίσιο αὐτὸ τὰ ἐρωτήματα ποὺ μπαίνουν εἶναι, ἑπομένως, πολυεδρικά: τὸ πρῶτο ἐρώτημα εἶναι ποιὸς εἶναι ὁ ρόλος τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς καὶ τὸ μέλλον της· εἶναι πάρα πέρα φανερὸ ὅτι εἶναι καθοριστικὴ ἡ σχέση Κοινῆς Ἀγορᾶς καὶ ΗΠΑ, ἐπίσης καθοριστικὰ τὰ συγκεκριμένα οἰκονομικὰ καὶ πολιτικὰ συμφέροντα στὴ Μεσόγειο καὶ στὴ Μέση Ἀνατολή. *Ἡ διαμόρφωση τῶν σχέσεων τῆς Ἑλλάδας καὶ χωρῶν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς εἶναι, σὲ τελευταία ἀνάλυση, συνάρτηση τῶν στόχων τῶν κρατῶν αὐτῶν σὲ σχέση μὲ τὴν Ἑλλάδα, ὅπως καθορίζονται ἀπὸ τὶς πάρα πάνω μεταβλητές, καθὼς καὶ τῶν στόχων τῆς Ἑλλάδας.*

Εἶναι ἀναμφισβήτητο πὼς ἡ Κοινὴ Ἀγορὰ περνάει μιὰ κρίση τὰ τελευταῖα χρόνια, ἡ ὁποία γίνεται πιὸ βαριὰ κάτω ἀπὸ τὸ ἐπικείμενο δημοψήφισμα στὴν Ἀγγλία γιὰ τὸ ἂν ἡ χώρα αὐτὴ θὰ μείνει ἢ ὄχι μέλος τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὑπάρχει μιὰ σειρά, ἀφενός, θετικῶν, συνεκτικῶν στοιχείων, καὶ ἀφετέρου ἀρνητικῶν στοιχείων.

Στὰ θετικὰ στοιχεῖα θὰ πρέπει νὰ ἀναφερθοῦν ἡ διεύρυνση τῶν ἐμπορικῶν ἀνταλλαγῶν μεταξὺ τῶν μελῶν, ὁ συντονισμὸς τῆς πολιτικῆς σὲ ὁρισμένους τομεῖς (π.χ. ἐνέργεια), βασικὰ ἡ συμπαγὴς ἐμφάνιση πρὸς τὰ ἔξω, πρὸς τὶς χῶρες τοῦ λεγόμενου τρίτου κόσμου, ποὺ κορυφώθηκε μὲ τὴν πρόσφατη ὑπογραφὴ τῆς συμφωνίας τοῦ Λομὲ καὶ τὴ λεγόμενη Μεσογειακὴ Πολιτική.

Στὰ ἀρνητικὰ στοιχεῖα θὰ πρέπει νὰ ἀναφερθοῦν τὸ λίμνασμα σὲ σχέση μὲ τὴν οἰκονομικὴ ἑνοποίηση ποὺ θὰ συμπεριελάμβανε καὶ ἑνοποίηση τοῦ νομισματικοῦ συστήματος καὶ μεταφορὰ ἑνὸς μέρους τουλάχιστον τῆς ἁρμοδιότητας λήψης οἰκονομικῶν ἀποφάσεων ἀπὸ τὶς ἐθνικὲς κυβερνήσεις, σὲ κεντρικὸ ὄργανο, ἐπίσης ἡ πλήρης ἀποτυχία γιὰ μιὰ πολιτικὴ ἑνοποίηση, ἔτσι ὥστε ἡ Κοινὴ Ἀγορὰ νὰ διατηρεῖται σὲ μιὰν ἐνδιάμεση φάση, ποὺ δημιουργεῖ βέβαια ὁρισμένα πλεονεκτήματα γιὰ τὸ κεφάλαιο, δὲν ἐξαντλεῖ ὅμως τὶς δυνατότητες, οἰκονομικὲς καὶ πολιτικές, ποὺ θὰ ἔδινε μιὰ πάρα πέρα οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ἑνοποίηση. *Πλασματικά, ἔτσι, ἡ Κοινὴ Ἀγορὰ δημιουργεῖ τὴν εἰκόνα ἑνὸς παράγοντα ποὺ βαραίνει στὴ διεθνὴ σκακιέρα* – κι ἀπὸ ἐδῶ πηγάζει ἡ σημασία ποὺ δίνουν σ' αὐτὴν ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωση καὶ ἡ Κίνα – *στὴν οὐσία ὅμως ἀποτελεῖ ἕναν ὀργανισμὸ γεμάτο ἀντιφάσεις, ποὺ προσδιορίζονται, πρῶτα ἀπὸ τὴ διαλεκτικὴ σχέση γιὰ μιὰ διατήρηση ἰσορροπίας μεταξὺ τῆς Δυτ. Γερμανίας καὶ τῆς Γαλλίας, ὅσον ἀφορᾶ κάποιον ἡγετικὸ ρόλο, κι ὕστερα ἀπὸ τὴ συνεχὴ ἀναφορὰ στὶς ΗΠΑ, ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ δεύτερη διαλεκτικὴ σχέση καθοριστικὴ τόσο τῆς διεθνοῦς θέσης ὅσο καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἰσορροπίας τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς.*

Ἡ πολιτικὴ τοῦ Ντὲ Γκὼλ ἦταν μιὰ πολιτικὴ ποὺ καθορίστηκε ἀπὸ τὶς δυὸ παραπάνω διαλεκτικὲς σχέσεις. Ἡ στάση τῆς Μ. Βρετανίας προσδιορίζεται τελικὰ ἀπὸ τὶς ἴδιες δυὸ σχέσεις. Τέλος ἡ ταύτιση τοῦ ΝΑΤΟ μὲ τὴν Κοινὴ Ἀγορά, ποὺ ἔγινε γιὰ πρώτη φορὰ τόσο ἀνοικτὰ ἀπὸ τὸ Γερμανὸ Καγκελάριο Σμὶτ κατὰ τὴν πρόσφατη ἐπίσκεψη τοῦ κ. Καραμανλῆ στὴ Βόννη, δείχνει καθαρὰ τὰ ὅρια τῶν κινήσεων καὶ τῆς αὐθυπαρξίας τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς.

Κι ἐδῶ βλέπει κανεὶς πόσο τὸ σχῆμα «Κοινὴ Ἀγορὰ» εἶναι ἄχρηστο πέρα ἀπὸ ὁρισμένο σημεῖο καὶ πόσο ἡ ἀνάλυση ἀποκτᾶ πραγματοφάνεια μόνον ἂν γίνει στὸ ἐπίπεδο τῶν χωρῶν ξεχωριστά, μιὰ καὶ σὲ τελευταία ἀνάλυση ἡ πολιτικὴ τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς πρὸς τὰ ἔξω εἶναι ἡ συνισταμένη τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιφάσεών της, ὅπως προσδιορίζονται ἀπὸ τὶς δυὸ διαλεκτικὲς σχέσεις ποὺ ἀναφέρθηκαν πιὸ πάνω.

Ἂν δοῦμε πιὸ κοντὰ ἔτσι τὶς ἑλληνικὲς σχέσεις μὲ τὴν Κοινὴ Ἀγορά, θὰ πρέπει νὰ καθορίσουμε τὴ σχετικὴ θέση τῶν τριῶν βασικῶν χωρῶν – Ἀγγλίας, Γαλλίας, Δυτ. Γερμανίας. Οἱ μικρὲς χῶρες δὲν παίζουν καθοριστικὸ ρόλο. Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ γίνει μιὰ σημαντικὴ διαπίστωση: *Πῶς οἱ σχέσεις τῆς Ἑλλάδας μὲ τὴν Κοινὴ Ἀγορὰ ἑνῶ βασικὰ στοχεύουν στὴν οἰκονομικὴ ἔνταξη τῆς χώρας στὸν οἰκονομικὸ αὐτὸ χῶρο στὸ σύνολό του, καθορίζονται οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὶς εἰδικὲς σχέσεις τῆς Ἑλλάδας μὲ τὶς παραπάνω τρεῖς χῶρες, καὶ σὲ δεύτερη μοίρα ἀπὸ τὶς σχέσεις μὲ τὶς μικρότερες χῶρες.*

Διαπιστώσαμε πιὸ πάνω τὴ δυναμικὴ σχέση πὼς ἡ Ἑλλάδα, μὲ τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ ποὺ ἀκολουθεῖ, ἐπιδιώκει μιὰ μετάθεση τοῦ πόλου ἐξάρτησης ἀπὸ τὶς ΗΠΑ στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη. Στὸ βραχυχρόνιο ἐπίπεδο τοῦτος ὁ στόχος φαίνεται νὰ ἔχει μόνο πολιτικὴ διάσταση. Φαίνεται νὰ εἶναι ἡ ἀντίθεση στὴν πολιτικὴ τῆς χούντας, πολιτικὴ μιᾶς ὁλοκληρωτικῆς ὑποταγῆς στὴν Ἀμερική. Ἡ νέα, ὅμως, εὐρωπαϊκὰ κεντρισμένη ἐξωτερικὴ πολιτικὴ δὲν ἀποτελεῖ παρὰ τὴ συνέχιση τῆς ἐπιλογῆς ποὺ ἔγινε τὸ 1962 μὲ τὴ Συμφωνία Σύνδεσης μὲ τὴν ΕΟΚ. Δὲν μπορεῖ νὰ ἀμφισβητηθεῖ, παραπέρα, πὼς οἱ εὐρωπαϊκὲς χῶρες – ἡ μιὰ πολύ, ἡ ἄλλη λίγο – βρίσκονται σὲ μιὰ συγκεκριμένη σχέση πολιτικῆς ἐξάρτησης ἀπὸ τὶς ΗΠΑ. Πιὸ ἔντονη εἶναι ἡ σχέση αὐτὴ στὴν περίπτωση τῆς Δυτ. Γερμανίας, ποὺ ζεῖ μὲ κάποιο κατάλοιπο φόβου «κομμουνιστικοῦ κινδύνου», πιὸ χαλαρὴ στὴν περίπτωση τῆς Γαλλίας. Τὸ φάσμα τοῦ βαθμοῦ ἐξάρτησης τῶν ὑπολοίπων χωρῶν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς κινεῖται μέσα στοὺς δυὸ αὐτοὺς πόλους. *Μιὰ μεγαλύτερη προσέγγιση, ἑπομένως, τῆς Ἑλλάδας πρὸς τὴν Κοινὴ Ἀγορά, κι ἀκόμη περισσότερο μιὰ ἔνταξη στὴν*

Σκίτσα τοῦ Ἀλ. Κυριτσόπουλου

Κοινὴ Ἀγορά, σημαίνει μιὰ μεταφορὰ τῆς σχέσης ἐξάρτησης τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὶς ΗΠΑ, ἀπὸ τὸ ἄμεσο, ὁμερὲς ἐπίπεδο, στὸ ἔμμεσο, πολυμερὲς ἐπίπεδο τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Σημαίνει, μὲ ἄλλα λόγια, μιὰ διάχυση τῆς σχέσης ἐξάρτησης ἔτσι ὥστε αὐτὴ νὰ προσδιορίζεται μέσα στὸ πολυπολικὸ σχῆμα τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ἔχει μεγάλη σημασία νὰ προσδιορίσουμε τὴ διαπίστωση αὐτή. Γιατὶ ἀντικαθιστᾶ βέβαια τὴν ἄμεση ἐξάρτηση ἀπὸ τὴν Ἀμερική, καὶ τὴ σχετικοποιεῖ, τὴ διατηρεῖ ὅμως στὸ ἔμμεσο ἐπίπεδο ποὺ ἀποτελεῖ ἡ Κοινὴ Ἀγορά. Δίνει ἔτσι μιὰν εὐχέρεια κίνησης στὴν Ἑλλάδα, ἡ εὐχέρεια αὐτὴ κίνησης ὅμως προσδιορίζεται πιὰ ἀπὸ τὸν εὐρωπαϊκὸ χῶρο. *Πόσο μεγάλη εἶναι στὸ ἑξῆς ἡ εὐχέρεια αὐτὴ* – ἂν δεχτοῦμε σταθερὸ τὸν δυτικο-ευρωπαϊκὸ προσανατολισμὸ τῆς ἑλληνικῆς ἀτικῆς τάξης – *ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ διαλεκτικὴ σχέση Κοινῆς Ἀγορᾶς καὶ ΗΠΑ.* Ὅσο ἡ ἀντίθεση αὐτὴ αὐξάνει, τόσο ἡ εὐχέρεια κίνησης εἶναι εὐρύτερη.Πρόκειται γιὰ μιὰ ποιοτικὰ διαφορετικὴ σχέση ἀπὸ τὴν προηγούμενη. *Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ ἐπιλογὴ στροφῆς πρὸς τὴ Δυτικὴ Εὐρώπη ποὺ κάνει τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἡ μεσοαστικὴ καὶ μικροαστικὴ τάξη στὴν Ἑλλάδα εἶναι, βέβαια, ποιοτικὰ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ σχέση ἄμεσης ἐξάρτησης ἀπὸ τὶς ΗΠΑ, ποὺ ἦταν ἡ πολιτικὴ τῆς ὀλιγαρχίας καὶ τοῦ μεγάλου κεφαλαίου, εἶναι ὅμως καὶ ποιοτικὰ διαφορετικὴ ἀπὸ μιὰ σχέση ἀνεξαρτησίας ποὺ θὰ ἀκολουθοῦσαν οἱ ἐργαζόμενες μάζες καὶ ποὺ θὰ ἐκφραζόταν ἀπὸ μιὰ ριζικὴ ἀναθεώρηση τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς μὲ κατεύθυνση τὰ Βαλκάνια καὶ τὶς ἀραβικὲς χῶρες.*

Ἀπὸ τὴν ἄποψη τώρα τῶν χωρῶν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ἡ Ἑλλάδα παίζει κάποιο ρόλο, πρῶτα ἀναφορικὰ πρὸς τὴ σχέση ΕΟΚ-Ἀμερικῆς, ὕστερα σὲ σχέση μὲ τὰ συμφέροντα ποὺ συγκρούονται στὸ μεσογειακὸ χῶρο, τέλος σὲ σχέση μὲ τὸ πετρέλαιο καὶ τὶς ἀραβικὲς χῶρες.

Ἡ Μεσόγειος, μετὰ μάλιστα ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα τῆς διώρυγας τοῦ Σουέζ, ἀποκτᾶ ὅλο καὶ μεγαλύτερη σημασία, ἀπὸ οἰκονομικὴ ἄποψη. Στὸ ἐπίπεδο αὐτὸ ὁ οἰκονομικὸς πόλεμος ἀνάμεσα στὴν ΕΟΚ καὶ τὶς ΗΠΑ ἔχει ἤδη κηρυχτεῖ ἀπὸ τὸ 1972, ὅταν ἡ Κοινὴ Ἀγορὰ ἔκανε τὴν πρώτη προσπάθεια γιὰ μιὰ συλλογικὴ σύμβαση σύνδεσης τῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Καραϊβικῆς καὶ διατύπωσε τὶς πρῶτες ἀρχὲς μιᾶς μεσογειακῆς πολιτικῆς. Μέχρι τότε ὁ οἰκονομικὸς ρόλος τῶν ΗΠΑ στὸ χῶρο αὐτὸ ἦταν ἀδιαφιλονίκητος. Στὸ ρόλο αὐτὸ ἀντιστοιχοῦσε τὸ στρατηγικὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖο ἡ Ἀμερικὴ τὸ ἐξυπηρετοῦσε γιὰ τὸν Ἕκτο Στόλο στὸ ὄνομα ὅλων τῶν ἑταίρων τοῦ ΝΑΤΟ. Ἡ οἰκονομική, ὅμως, ἄνδρωση τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς καὶ οἱ οἰκονομικὲς ἐξελίξεις στὸ ἐσωτερικὸ τῶν χωρῶν-μελῶν της εἶχαν σὰν ἀποτέλεσμα μιὰ φυσικὴ ἐπεκτατικὴ διάθεση καὶ τάση ποὺ μόνο μὲ τὸ ἀμερικανικὸ κεφάλαιο ἦταν πραγματοποιήσιμη. Ἡ πτωτικὴ τάση τοῦ δολαρίου μετὰ τὸ 1968 καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ τοῦ διεθνοῦς νομισματικοῦ συστήματος, ἡ ἥττα τῶν ΗΠΑ στὸ Βιετνάμ, ποὺ ἦταν πιὰ στὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ 1960 βέβαιη, τέλος ὁ πληθωρισμὸς καὶ ἡ κρίση τῆς ἀμερικάνικης οἰκονομίας, ἀποτέλεσαν εὐνοϊκὸ κλίμα γιὰ τὴν ἐπίθεση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κεφαλαίου. Τὴν κίνηση αὐτὴ τὴν εὐνοοῦσε καὶ ὁ σχετικὸς περιορισμὸς καὶ αὐτῆς τῆς στρατηγικῆς ὑπεροχῆς τῆς Ἀμερικῆς στὴ Μεσόγειο. Ὅπως ἔχει ἀναφερθεῖ, ἡ ἐπεκτατικὴ αὐτὴ πολιτικὴ τῆς Δυτ. Εὐρώπης πῆρε σάρκα καὶ ὀστᾶ στὴ συνθήκη τοῦ Λομέ, ποὺ ὑπογράφτηκε πρὶν ἀπὸ μῆνες καὶ μὲ τὴν ὁποία συνδέθηκαν μὲ τὴν ΕΟΚ 43 χῶρες τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Καραϊβικῆς καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ – πρώην ἀποικίες – καὶ τὴ μεσογειακὴ πολιτική, ἡ ὁποία προβλέπει τὴ δημιουργία μιᾶς δεύτερης μεγάλης ἀγορᾶς γιὰ τὰ εὐρωπαϊκὰ προϊόντα. Τὸν καιρὸ αὐτὸ διεξάγονται διαπραγματεύσεις μὲ διάφορες μεσογειακὲς χῶρες, ἐνῶ πρόσφατα ὑπογράφτηκε νέα ἐμπορικὴ σύμβαση τῆς ΕΟΚ μὲ τὸ Ἰσραήλ.

Ἡ κίνηση αὐτὴ γιὰ μιὰν ἀνεξαρτοποίηση τῆς Δυτ. Εὐρώπης συνεχίστηκε καὶ ἔγινε πιὸ ἔντονη τὸ Νοέμβρη τοῦ 1973, ὅταν τὰ ἀραβικὰ κράτη ἐπέβαλαν τὸ μποϋκοτὰζ πετρελαίου. Ἡ ΕΟΚ διαχώρισε τὴ θέση της ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ καὶ ἔκανε σταθερὰ βήματα γιὰ μιὰν ἀνεξάρτητη ἐνεργειακὴ πολιτική, ἡ ὁποία, κάτω ἀπὸ τὶς νέες συνθῆκες, ἐπιτρέπει τὴν ἀπαλλαγὴ τῆς Δυτ. Εὐρώπης ἀπὸ τὴν ἐξάρτησή της ἀπὸ τὰ ἀμερικανικὰ μονοπώλια πετρελαίου. *Εἶναι, ὅμως, χαρακτηριστικὸ ὅτι ἡ Δυτ. Εὐρώπη δὲν ἀμφισβήτησε τὸ ρόλο χωροφύλακα τῆς Ἀμερικῆς στὴ Μεσόγειο.* Μὲ μιὰ ὑστεροβουλία ποὺ μέχρις ἑνὸς σημείου ἀνταποκρίνεται καὶ σὲ ἀντικειμενικὲς ἀδυναμίες, ἡ Δυτ. Εὐρώπη ἔχει ἀποφύγει νὰ ἀναλάβει στρατιωτικὲς πρωτοβουλίες. *Μένοντας πιστὴ στὸ ΝΑΤΟ, ἔχει ἀναθέσει τὴν εὐθύνη καὶ τὴ φροντίδα γιὰ τὴ διασφάλιση τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὅρων μὲ βάση τοὺς ὁποίους μπορεῖ νὰ ἀξιοποιηθεῖ τὸ κεφάλαιο στοὺς Ἀμερικανούς. Μέσα στὸ πλαίσιο αὐτό, κοινὸ γιὰ ὅλο τὸ κεφάλαιο τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου, ἡ ΕΟΚ ἐκμεταλλεύεται τὶς ἀδυναμίες τῆς Ἀμερικῆς γιὰ νὰ προωθήσει τὶς δικές της θέσεις.*Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ γίνεται φανερὴ ἡ ἀντίφαση ποὺ ἔχει ἐκδηλωθεῖ σὲ σχέση μὲ τὸ Κυπριακό.

Τὰ συμφέροντα τῆς Ἀμερικῆς στὴν Ἀν. Μεσόγειο βρίσκονται σὲ κίνδυνο μετὰ τὸ ξύπνημα τῶν Ἀράβων καὶ τὴ θέση ποὺ πῆραν στὸ διεθνὲς σύστημα. Τὸ Ἰσραήλ, ἀπομονωμένο, εἶναι ἀνίσχυρο νὰ ἀντέξει στὴν ἀραβικὴ πίεση, κι ἀκόμη νὰ παίξει σημαντικὸ ρόλο στὸ πλαίσιο τῶν ἀναγκῶν γιὰ ἔλεγχο τῶν πετρελαίων. Ἡ Ἑλλάδα κάτω ἀπὸ τὴ χούντα εἶχε χορηγήσει μιὰ γερὴ βάση κάλυψης στὸ Ἰσραήλ. *Ἐὰν τὸ θέμα ξεκαθαριζόταν στὴν Κύπρο μὲ τὴν ὁριστικὴ ἀπομάκρυνση τοῦ Μακάριου, θὰ εἶχαν δημιουργηθεῖ οἱ συνθῆκες τοῦ ἄξονα Ἰσραὴλ -Κύπρος - Ἑλλάς, ποὺ μέσα στὸ ἀμερικανικὸ σχέδιο ἀποτελοῦσε πλέον σημαντικὸ κλειδὶ γιὰ τὸν ἔλεγχο τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ τοῦ Σουέζ. Ἡ τουρκικὴ εἰσβολὴ στὴν Κύπρο δὲν ἦταν παρὰ μιὰ ἐφεδρικὴ κίνηση τῶν Ἀμερικανῶν, ὅταν τὸ σχέδιο ἀπομάκρυνσης τοῦ Μακάριου ἀπέτυχε.* Δημιουργήθηκε ὁ ἐφεδρικὸς ἄξονας Ἰσραὴλ - Κύπρος - Τουρκία, ποὺ θὰ ἦταν ἀνεκτός, ἂν ἡ Ἑλλάδα δὲν ξανάμπαινε κάτω ἀπὸ τὸν ἀπόλυτο ἀμερικανικὸ ἔλεγχο κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο, κι ὁπωσδήποτε ἦταν βραχυχρόνια ἕνας σημαντικὸς μοχλὸς γιὰ τὴν ἐπίτευξη τοῦ πρώτου ἄξονα, ἴσως μὲ τὸ συνδυασμὸ Ἑλλὰς - Τουρκία στὸ τελευταῖο σκέλος τοῦ ἄξονα. Ἡ λύση αὐτὴ θὰ ἦταν πιὸ συμφέρουσα, τελικά, μιὰ καὶ ἡ ἀποχώρηση τῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς νοτιο-ανατολικῆς Ἀσίας, ποὺ ἦταν πιὰ βέβαιη ἤδη ἀπὸ τὸ 1970, ἀνάγκασε τὸ ἀμερικανικὸ Πεντάγωνο νὰ μεταφέρει τὴν ἐφεδρική του γραμμὴ ἄμυνας ἀπέναντι στὴ Σοβ. Ἕνωση στὸ χῶρο τῆς Ἀν. Μεσογείου καὶ στὴν Περσία.

Ἡ ἐμπλοκὴ ποὺ δημιουργήθηκε στὸ σχέδιο αὐτὸ μὲ τὴν ἀποχώρηση τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ ἔθεσε πιὰ προβλήματα ποὺ ἀφοροῦν καὶ τὴν ἴδια τὴν Εὐρώπη. *Γιατὶ ἡ Δυτ. Εὐρώπη θέλει βέβαια νὰ ἑδραιώσει τὴ θέση της στὸ χῶρο τῆς Μεσογείου σὲ βάρος τοῦ ἀμερικάνικου κεφαλαίου, γιὰ νὰ δημιουργήσει βάση προσπέλασης στὶς ἀγορὲς τῶν ἀραβικῶν κρατῶν, δὲν θέλει ὅμως νὰ ἀδυνατίσει τὸν ἀμυντικὸ ρόλο τῆς Ἀμερικῆς στὸ χῶρο αὐτό, γιατὶ εἶναι ἀνίκανη σὰν Δυτ. Εὐρώπη νὰ ἀναλάβει μόνη της στρατιωτικὸ ρόλο στὴν περιοχὴ αὐτή, ἀλλὰ καὶ στὸν εὐρωπαϊκὸ χῶρο γενικότερα.* Τοῦτο ἐκφράστηκε καθαρὰ ἀπὸ τὸν Σμίτ, ὅταν δήλωσε στὸν κ. Καραμανλῆ, πὼς ΕΟΚ καὶ ΝΑΤΟ ταυτίζονται κατὰ κάποιο τρόπο καὶ ἄσκησε πίεση γιὰ μιὰν ἐπάνοδο τῆς Ἑλλάδας στὴ Βορειοατλαντικὴ Συμμαχία.

Κι ἐδῶ ἀγγίζουμε ἕνα ἄλλο σημαντικὸ σημεῖο τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιφάσεων τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ὁ Σμίτ, ἐκπρόσωπος τῆς Δυτ. Γερμανίας, μιᾶς χώρας εὐθυγραμμισμένης στὴν ἐξωτερική της πολιτικὴ μὲ τὴν πολιτικὴ τῆς Ἀμερικῆς, ἀνέλαβε εὐχάριστα τὸ ρόλο τοῦ φερέφωνου τῶν Ἀμερικανῶν, πιέζοντας τὴν Ἑλλάδα νὰ ξαναγυρίσει στὸ ΝΑΤΟ. Ὁ προσεκτικὸς μελετητὴς τῶν δηλώσεων ποὺ ἔγιναν στὴ διάρκεια τῆς ἐπίσκεψης τοῦ κ. Καραμανλῆ στὴ Βόννη, ἀνακαλύπτει μερικὲς ἔμμεσες ὑποσχέσεις γιὰ χορήγηση οἰκονομικῆς βοήθειας καὶ γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ γερμανικοῦ κεφαλαίου γιὰ τὴν Ἑλλάδα! Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἡ Γαλλία προσπάθησε νὰ ἐκμεταλλευτεῖ τὴν ξεχωριστή της θέση μέσα στὸ ΝΑΤΟ, προσεταιριζόμενη τὴν Ἑλλάδα ὅσο τὸ ἀπαιτοῦν τὰ οἰκονομικά της συμφέροντα, χωρὶς ὅμως νὰ προχωρήσει πάρα πολύ, ὅσον ἀφορᾶ τὸ θέμα Κοινὴ Ἀγορὰ καὶ πλήρης ἔνταξη τῆς Ἑλλάδας, καὶ τὸ θέμα τῶν σχέσεων μὲ τὴν Τουρκία καὶ τὸ Κυπριακό.

Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦνται οἱ ψίθυροι γιὰ μιὰν ἀλλαγὴ τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς ἀπὸ τὸν Ζισκὰρ Ντ' Ἐσταὶν καὶ ἡ εἴδηση πὼς ἀναζητεῖται μιὰ κάποια φόρμουλα γιὰ μιὰ συνεργασία καὶ πάλι τῆς Γαλλίας μέσα στὸ ΝΑΤΟ. Ὁ λόγος γιὰ μιὰν ἀνάλογη φόρμουλα ἔγινε καὶ σὲ σχέση μὲ τὴν ἐπάνοδο τῆς Ἑλλάδας στὸ ΝΑΤΟ λίγες μέρες μετὰ τὴν ἐπίσκεψη τῆς Βόννης. Ἡ συνδιάσκεψη κορυφῆς τοῦ ΝΑΤΟ θὰ δείξει τὶς κατευθύνσεις ποὺ θὰ ἀκολουθηθοῦν (τὸ κείμενο αὐτὸ ἔχει γραφτεῖ δυὸ μέρες πρὶν ἀρχίσει ἡ συνδιάσκεψη τοῦ ΝΑΤΟ στὶς Βρυξέλλες).

Ἡ Ἀμερικὴ τώρα ἐπιζητεῖ νὰ λύσει τὸ πρόβλημά της μὲ ὅσο γίνεται πιὸ χαμηλὸ κόστος: *στόχος της ἡ ἐμπέδωση τοῦ ἄξονα Ἰσραὴλ - Κύπρος - Τουρκία - Ἑλλάδα, ποὺ σημαίνει ἔλεγχο τῆς Ἑλλάδας καὶ σταθεροποίηση τοῦ ΝΑΤΟ. Ἂν αὐτὸ γίνει μὲ συμφωνία Τουρκίας Ἑλλάδας, ἔχει ἐπιτευχθεῖ τὸ ἄριστο καὶ μέγιστο ἀποτέλεσμα.* Ἂν γίνει σύγκρουση Τουρκίας - Ἑλλάδας καὶ ἢ ἐσωτερικὲς μεταβολὲς στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ ἀντιδραστικὲς ἢ φιλοβασιλικὲς δυνάμεις μὲ τὴ βοήθεια τῆς CIA – σὲ περίπτωση ποὺ ἡ τωρινὴ κυβέρνηση δὲν ἐνδώσει κατὰ κάποιο τρόπο – τότε ἡ σταθεροποίηση τοῦ ΝΑΤΟ θὰ ἔχει κλονιστεῖ καὶ θὰ δημιουργηθοῦν πιὸ πέρα προβλήματα μὲ τοὺς μεγάλους πιὰ Εὐρωπαίους συνεταίρους μέσα στὸ

ΝΑΤΟ. Δὲν εἶναι ἀσήμαντο τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ΗΠΑ, μπροστὰ στὴν κατάρρευση τῆς πολιτικῆς του στὴν Ἀσία, στὸ ἀνέβασμα τῆς δύναμης τῶν πετρελαιοπαραγωγῶν χωρῶν καὶ στὸ ἀναπάντεχο ρῆγμα ποὺ δημιουργήθηκε στὸ ΝΑΤΟ ἀπὸ τὴ σύγκρουση Ἑλλάδας-Τουρκίας μὲ ἀφορμὴ τὸ Κυπριακό, ἀφ' ἑνός, καὶ ἀπὸ τὶς ἐξελίξεις τῆς Πορτογαλίας, ἀφ' ἑτέρου, φαίνεται νὰ ἔχουν χάσει τὴν ψυχραιμία τους. Ἔτσι πρέπει νὰ ἐξηγηθεῖ τὸ αἴτημά τους γιὰ εἰσδοχὴ τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἕνωσης στὸ ΝΑΤΟ, ποὺ ἀπορρίφτηκε ἀπὸ τὶς λοιπὲς χῶρες. Εἶναι ἑπόμενο ἔτσι πὼς οἱ εὐρωπαϊκὲς χῶρες θὰ φροντίσουν γιὰ μιὰ λύση τῶν διαφορῶν Τουρκίας καὶ Ἑλλάδας καὶ γιὰ ἐπάνοδο τῆς Ἑλλάδας στὸ ΝΑΤΟ κατὰ κάποιον τρόπο, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὶς ἀλλοπρόσαλλες ἀπαιτήσεις τῶν Ἀμερικανῶν. *Ὁ μέγιστος καὶ ἄριστος στόχος τῶν Εὐρωπαίων εἶναι ἔτσι νὰ ἐνισχυθοῦν οἱ δεσμοὶ τῆς Ἑλλάδας μὲ τὴν Εὐρώπη, νὰ δοθεῖ ὅμως σύγχρονα μιὰ λύση ποὺ νὰ ἐγγυᾶται τὰ στρατιωτικὰ συμφέροντα τῶν Ἀμερικανῶν – καὶ ἔμμεσα καὶ τῶν δυτικοευρωπαίων – στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο.* Αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα ἄμεσης πίεσης ποὺ ἄσκησαν οἱ Γερμανοὶ στὸν κ. Καραμανλῆ καὶ τῆς διακριτικῆς στάσης τῶν Γάλλων.

Τὸ θέμα τῆς Ἀνατολ. Μεσογείου θὰ πρέπει νὰ ἰδωθεῖ μέσα στὸ πλαίσιο τῆς Σοβιετικῆς παρουσίας σ' αὐτὴ τὴ θάλασσα. Ἡ ἀντιπαράταξη Ἀμερικανῶν – Σοβιετικῶν γίνεται ὅλο καὶ πιὸ ὠμὴ στὸ χῶρο αὐτό, μὲ κύρια ἔκφραση τὸ Παλαιστινιακὸ πρόβλημα καὶ μὲ μιὰ αὐξανόμενη ὑπεροχὴ τῆς Σοβ. Ἕνωσης. Πρόσφατα δημοσιεύτηκε στὸν τύπο ἡ πιθανότητα σοβιετικῶν βάσεων στὴ Λιβύη, ἐνῶ οἱ Ἀμερικανοὶ διώχνονται ἀπὸ παντοῦ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Πορτογαλία καὶ τὴν Ἑλλάδα, κι αὐτὴ ἡ Τουρκία εἶναι ἐπισφαλῆς κατὰ τὴν ἔκταση ποὺ μπορεῖ νὰ ἐκβιάζει τὴν ἀμερικανικὴ κυβέρνηση. Εἶναι γνωστά, ἐξ ἄλλου, τὰ ἀντιαμερικανικὰ αἰσθήματα τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ, ὅπως ὅλων τῶν λαῶν ποὺ γνώρισαν τὴν ἀμερικάνικη κατοχή. Θὰ πρέπει νὰ ἀναφερθοῦν στὸ σημεῖο αὐτὸ τὰ ἔντονα αἰτήματα γιὰ ἀποχώρηση καὶ τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ ποὺ ἐκφράστηκαν τὸ καλοκαίρι τοῦ 1974, μετὰ τὴν ἀναγγελία τῆς ἀποχώρησης τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸ μέρος τῆς Ἀτλαντικῆς Συμμαχίας. *Ἔτσι ὑπάρχει μιὰ τάση τῶν Ἀμερικανῶν νὰ δημιουργήσουν ἀκόμη καὶ μὲ βίαια μέσα τὶς προϋποθέσεις παρουσίας τους στὸ μεσογειακὸ χῶρο, ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, καὶ μιὰ τάση τῶν δυτικοευρωπαίων νὰ βροῦν πιὸ ἤπιες μορφὲς ἱκανοποίησης τῆς ἀνάγκης αὐτῆς, πρὸς τὸ συμφέρον τους, τελικά.*

Μέσα στὰ πλαίσια τῆς παραπάνω ἀνάλυσης καθορίζονται, ἑπομένως, οἱ κινήσεις τῆς νέας ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδας – κατὰ τὴν ἔκταση ποὺ ἡ πολιτικὴ αὐτὴ εἶναι «νέα» – καὶ ἰδιαίτερα οἱ ἐξωτερικὲς σχέσεις μὲ τὶς χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ποὺ φαίνεται νὰ ἀποτελοῦν τὸ βασικὸ κορμὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καὶ τὸ νόημα μιᾶς κάποιας ἀναπροσαρμογῆς μετὰ τὴν πτώση τῆς χούντας. Οἱ παραπάνω διαπιστώσεις δείχνουν καθαρὰ τὰ ταξικὰ πλαίσια τῆς «νέας» αὐτῆς πολιτικῆς. Ὅπως εἰπώθηκε, πρόκειται γιὰ μιὰ ἀναπροσαρμογὴ καθοριζόμενη ἀπὸ τοὺς νέους συσχετισμοὺς μέσα στὸ πλαίσιο τῆς ἄρχουσας ἀστικῆς τάξης. Ἡ ἀναπροσαρμογὴ αὐτὴ δὲν προσδιορίζεται, ἑπομένως, ἀπὸ τὰ συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων. Τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅμως, πὼς ἡ μεταβολὴ ποὺ γίνεται, ὅπως ὁρίστηκε στὴν ἀρχή, σὰν κίνηση τοῦ πόλου ἐξάρτησης ἀπὸ τὶς ΗΠΑ πρὸς τὴν Κοινὴ Ἀγορά, δὲν ἀνοίγει περιθώρια ἐπηρεασμοῦ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν λαϊκῶν τάξεων καὶ τῶν κομμάτων ποὺ τὶς ἐκπροσωποῦν. Ἀκριβῶς στὸ βοηθητικὸ χαρακτήρα τῶν σχέσεων μὲ ἄλλες χῶρες ἐκτὸς ἀπὸ τὶς χῶρες τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς βρίσκεται ἡ δυνατότητα μιᾶς μελλοντικῆς μεταβολῆς ποὺ μπορεῖ νὰ σημαίνει μιὰ ριζικὴ ἀναθεώρηση τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ὑπὸ τὴν ἔννοια ὅτι οἱ σχέσεις αὐτὲς μὲ τὶς τρίτες χῶρες μπορεῖ νὰ ἀναχθοῦν σὲ κύριες σχέσεις τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Τοῦτο εἶναι συνάρτηση τῶν ἐσωτερικῶν ἐξελίξεων στὸν ἑλληνικὸ χῶρο καὶ τῶν πολιτικῶν συσχετισμῶν ποὺ ἐπικρατοῦν κάθε φορά. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, πρέπει νὰ τονιστεῖ ὅτι οἱ κινήσεις ποὺ γίνονται στὸν τομέα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἔχουν ἐπιπτώσεις πάνω στὶς ἐσωτερικὲς ἐξελίξεις. Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς χώρας, ἑπομένως, σ' αὐτὴ τὴ φάση, εἶναι συνάρτηση μιᾶς σειρᾶς ἀπὸ ἀλληλεξαρτώμενους παράγοντες στὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ ἐξωτερικό. Λόγω τῆς φύσης ἐξάρτησης τῆς Ἑλλάδας καὶ τῶν σχέσεων ποὺ ὑπάρχουν ἀκόμα ἀνάμεσα στὸν προηγούμενο πόλο ἐξάρτησης, τὶς ΗΠΑ, καὶ κοινωνικὲς ὁμάδες στὸ ἐσωτερικό, εἶναι δύσκολο νὰ πεῖ κανεὶς ποιοὶ παράγοντες, οἱ ἐσωτερικοὶ ἢ οἱ ἐξωτερικοί, εἶναι οἱ καθοριστικοί. Ὁπωσδήποτε, οἱ σχέσεις ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας βρίσκονται τὴ στιγμὴ αὐτὴ σὲ μιὰ δυναμικὴ ἀνάπτυξη, ἂν καὶ μέσα στὰ καθορισμένα πλαίσια ποὺ ἔδειξε ἡ παραπάνω ἀνάλυση.

Μάριος Νικολινάκος

ΑΤΤΙΚΟΝ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ • ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ
ΙΑΤΡΙΚΗΣ • ΓΕΩΠΟΝΙΚΗΣ • ΟΙΚΟΝ. ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Ι. ΑΛΕΥΡΑΣ • Σ. ΑΝΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ • Π. ΒΙΚΑΤΟΣ • Π. ΓΕΩΡΓΙΑΚΑΚΗΣ
Π. ΔΕΛΦΙΝΟΣ • Κ. ΚΑΣΙΑΡΗΣ • Α. ΚΟΥΚΛΑΔΑΣ • Ι. ΝΤΑΝΗΣ

Διεύθυνσις:

Γ' Σεπτεμβρίου 42 καὶ Πολυτεχνείου 7

τηλ: 541.314

(ἀκριβῶς ἔναντι Ε. Μ. Πολυτεχνείου)

ΠΡΩΤΟ ΣΕ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ

ΝΕΑ ΤΜΗΜΑΤΑ:

(α) Τὴν 26.6.75 Ἐντατικὰ θερινῆς περιόδου (ἐξετάσεις 1975)

- Πολυτεχνείου, Φυσικομαθηματικῆς, Γεωπονικῆς: ὧραι 31
- Ἰατρικῆς, Φαρμακευτικῆς: ὧραι 30
- Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν: ὧραι 26

(β) Τὴν 26.6.75 Ἐντατικὰ θερινῆς περιόδου διὰ μαθητὰς ἐξ ἐπαρχίας ΣΤ' τάξεως (ἐξετάσεις 1976).

- Μὲ τὸ παραπάνω πρόγραμμα.

(γ) Τὴν 1.7.75 διὰ μαθητὰς ΣΤ' τάξεως (ἐξετάσεις 1976)

- Πολυτεχνείου, Φυσικομαθηματικῆς, Γεωπονικῆς: ὧραι 18
- Ἰατρικῆς, Φαρμακευτικῆς: ὧραι 18
- Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν: ὧραι 15

γιὰ τὸν ἰταλικὸ λαὸ

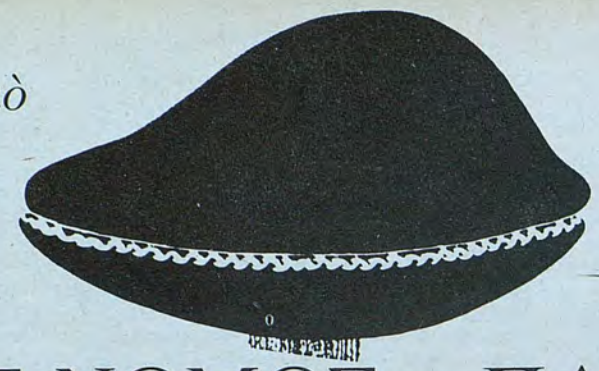

ΕΝΑΣ ΝΟΜΟΣ – ΠΑΓΙΔΑ

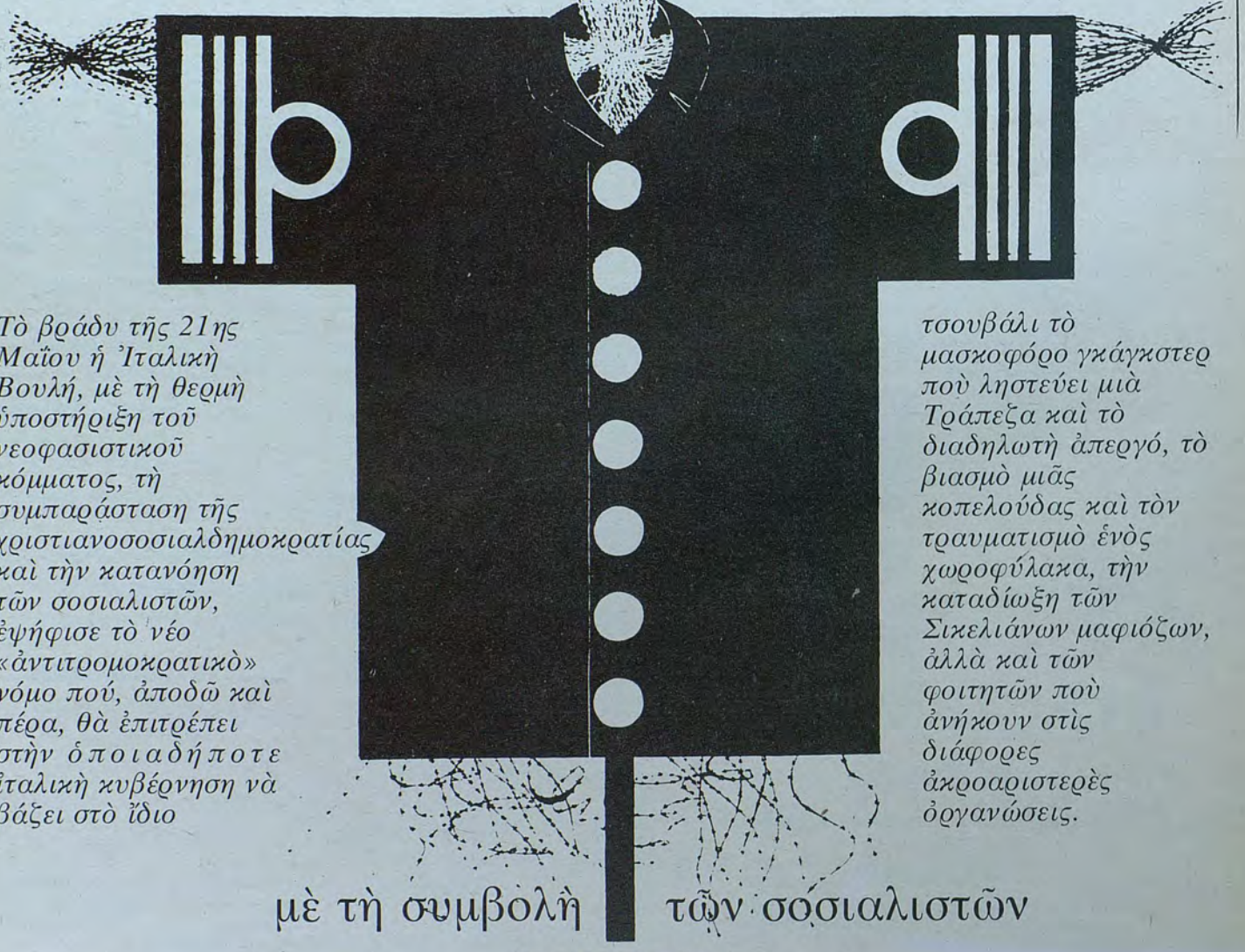

Τὸ βράδυ τῆς 21ης Μαΐου ἡ Ἰταλικὴ Βουλή, μὲ τὴ θερμὴ ὑποστήριξη τοῦ νεοφασιστικοῦ κόμματος, τὴ συμπαράσταση τῆς χριστιανοσοσιαλδημοκρατίας καὶ τὴν κατανόηση τῶν σοσιαλιστῶν, ἐψήφισε τὸ νέο «ἀντιτρομοκρατικὸ» νόμο πού, ἀποδῶ καὶ πέρα, θὰ ἐπιτρέπει στὴν ὁποιαδήποτε ἰταλικὴ κυβέρνηση νὰ βάζει στὸ ἴδιο τσουβάλι τὸ μασκοφόρο γκάγκστερ ποὺ ληστεύει μιὰ Τράπεζα καὶ τὸ διαδηλωτὴ ἀπεργό, τὸ βιασμὸ μιᾶς κοπελούδας καὶ τὸν τραυματισμὸ ἑνὸς χωροφύλακα, τὴν καταδίωξη τῶν Σικελιάνων μαφιόζων, ἀλλὰ καὶ τῶν φοιτητῶν ποὺ ἀνήκουν στὶς διάφορες ἀκροαριστερὲς ὀργανώσεις.

μὲ τὴ συμβολὴ τῶν σοσιαλιστῶν

Τοῦ Ἄρη Φακίνου

Οἱ μόνοι ποὺ δὲν ψήφισαν τὸν «ἐλευθεριοκτόνο» αὐτὸ νόμο (ἔτσι τὸν χαρακτήρισαν ἀνενδοίαστα ἑκατοντάδες δικαστικοί, νομομαθεῖς καὶ καθηγητὲς Πανεπιστημίων) ἦταν οἱ κομμουνιστές. Οἱ σοσιαλιστὲς τὸν ἐπικρότησαν ὕστερα ἀπὸ πολλὲς ἀμφιταλαντεύσεις καὶ δικονομικὰ νάζια καὶ μάλιστα, ὅπως δήλωσαν, μὲ «μισὴ καρδιά», ὑπονοώντας ἴσως ὅτι ἡ ἄλλη μισὴ βρίσκεται μὲ τὸ μέρος τῶν ἀκροαριστερῶν ὀργανώσεων καὶ σχηματισμῶν ποὺ ἄρχισαν κιόλας νὰ πληρώνουν τὶς συνέπειες τοῦ ὑπεραντιδραστικοῦ αὐτοῦ νόμου, μὲ ἄγρια καταδίωξη ἀπὸ τὴν ἀστυνομία. Ἔτσι, στὴ Ρώμη, δυὸ ἀνώτατοι δικαστικοί, γνωστοὶ γιὰ τὸ ἀντικομμουνιστικό τους μένος, διέταξαν ἀνακρίσεις γύρω ἀπὸ τὴ δραστηριότητα τῆς ἀκροαριστερῆς ὀργάνωσης AVENGUARDIA OPERAIA. Τὰ κεντρικὰ γραφεῖα τῆς ὀργάνωσης αὐτῆς, στὴν ἰταλικὴ πρωτεύουσα, ἐρευνήθηκαν συστηματικὰ καὶ μὲ τὴ βία ἀπὸ τὴν ἀστυνομία, μὲ τὴν ὁποία, σύμφωνα μὲ καταγγελίες ποὺ δημοσιεύθηκαν ἀπὸ τὸν ἀριστερὸ τύπο, συνεργάσθηκαν μέλη τῶν δυνάμεων κρούσης τοῦ νεοφασιστικοῦ κόμματος. Ὅπως πάντα, οἱ κατάλληλοι ἄνθρωποι στὰ κατάλληλα πόστα. Στὸ Ρέτζιο ντὶ Καλάμπρα ἀστυνομικὲς δυνάμεις «ἐρεύνησαν» τὰ γραφεῖα μιᾶς ἄλλης ἀκροαριστερῆς ὀργάνωσης, τῆς LOTTA CONTINUA, φωτογραφίζοντας τὰ ἀρχεῖα καὶ «μπουζουριάζοντας» μερικὰ στελέχη καὶ διαβάτες ποὺ τόλμησαν νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἐνάντια στὶς... δημοκρατικὲς αὐτὲς διαδικασίες. Στὸ Κόμο καὶ στὸ Τορίνο συνελήφθησαν σταριωτικοί, ὄχι γιατὶ εἶχαν λάβει μέρος, ὅπως θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ φανταστεῖ, σὲ κάποια ἀντιδημοκρατικὴ συνωμοσία, ἀλλὰ γιατὶ εἶχαν ὑπογράψει ἕνα δριμύτατο ἀντιφασιστικὸ μανιφέστο στὶς ἀρχὲς τοῦ Μάη.

Ξύλο κατὰ βούληση καὶ μπαγλάρωμα κατὰ τὸ δοκοῦν

Ὁ νέος νόμος συγκεντρώνει σὲ ἑφτὰ γλαφυρότατα κεφάλαια ὄχι μονάχα τὸ νομικὸ ἀντιτρομοκρατικὸ ὁπλοστάσιο τῶν προηγούμενων χριστιανοδημοκρατικῶν κυβερνήσεων καὶ ἐκεῖνο ποὺ προοριζόταν μέχρι σήμερα, ἀποκλειστικά, γιὰ τὴν καταπολέμηση τοῦ γκαγκστερισμοῦ καὶ τῆς μαφιόζικης δραστηριότητας, ἀλλὰ καὶ νέες ρηξικέλευθες διατάξεις ποὺ θὰ δώσουν στὶς δυνάμεις ἀσφαλείας τῆς χώρας τὴ δυνατότητα νὰ ἀναπτύξουν ἐλεύθερα καὶ ἀπερίσπαστα τὶς ἐθνοσωτήριες δραστηριότητές τους καί, τὸ χειρότερο, νὰ καταντήσουν μὲ τὸν καιρὸ ἀληθινὸ ὑπερκράτος ἐν κράτει, ἕτοιμο νὰ τεθεῖ στὴν ὑπηρεσία μιᾶς φασιστικῆς κυβέρνησης, ἂν τὰ πράγματα δὲν πᾶνε καλὰ γιὰ τὴν ἰταλικὴ δεξιὰ καὶ χρειαστεῖ νὰ παρ-

θοῦν «δραστήρια μέτρα». Στὴν Οὐάσιγκτον, ὁ Χένρυ Ταίηλορ, ἀνώτατος ὑπάλληλος τοῦ Σταίητ Ντηπάρτμεντ καὶ ἀδελφικὸς φίλος τοῦ ἀμερικανοῦ πρεσβευτῆ στὴ Ρώμη, Τζὼν Βόλπε, δὲν παρέλειψε, πρὶν μερικὲς βδομάδες, νὰ δηλώσει ξεκάθαρα ὅτι «ἡ Ἰταλία εἶναι ὥριμη γιὰ πραξικόπημα, *ὅπως καὶ ἡ Ἑλλάδα τὸ 1967*».

Πρὶν ἀπὸ τὴν ψήφιση τοῦ νέου νόμου, ἡ λήψη τοῦ μέτρου τῆς προσωρινῆς κράτησης δὲν ἐπιτρεπόταν στὴν Ἰταλία παρὰ γιὰ δυὸ περιπτώσεις: γιὰ κείνη τοῦ ἐπ' αὐτοφώρω ἀδικήματος καὶ γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ ἐνδεχόμενου ἀπόδρασης συλληφθέντος ὕστερα ἀπὸ τὴν ἔκδοση κανονικοῦ ἐντάλματος. Τώρα ἡ κατάσταση ἀλλάζει. Ἡ ἀστυνομία μπορεῖ, ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, νὰ μπουντρουμιάζει τὸν ὁποιονδήποτε Ἰταλὸ πολίτη, φτάνει νὰ ὑπάρχουν «ἐπαρκεῖς ἐνδείξεις γιὰ τὴν ἐνοχή του» καὶ γιὰ περιπτώσεις στοιχειοθέτησης ἀδικημάτων ποὺ μποροῦν νὰ ἐπισύρουν μέχρι καὶ *ἕξη χρόνια φυλάκισης*. Αὐτὸ σημαίνει δυὸ πράγματα: α) ὅτι οἱ Ἰταλοὶ χωροφύλακες καὶ ἀσφαλίτες θὰ ἔχουν στὸ μέλλον τὴν ἴδια ἐξουσία μὲ τὶς ἀνακριτικὲς καὶ εἰσαγγελικὲς ἀρχές, ἐφόσον ὄχι μονάχα θὰ προβαίνουν μὲ δική τους πρωτοβουλία στὴ λήψη τοῦ μέτρου τῆς προσωρινῆς κράτησης, ἀλλὰ –κι αὐτὸ εἶναι τὸ χειρότερο– *θὰ κρίνουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι* γιὰ τὴν ἀνάγκη αὐτῆς τῆς λήψης. β) Ὅτι ἡ ἐκτίμηση τῶν *ἐνδείξεων* (καὶ ὄχι «ἀποδείξεων»), ποὺ θὰ καταλήγει στὴ στέρηση τῆς ἐλευθερίας τοῦ Ἰταλοῦ πολίτη, δὲν ἀποτελεῖ πιὰ θέμα δικαστικῆς συνείδησης καὶ κρίσης, ἀλλὰ ζήτημα «κεφιοῦ», «ζοχάδας», ἀντιτρομοκρατικοῦ ζήλου ἢ ὑστερίας τοῦ ὅποιου κομπλεξικοῦ ἀξιωματικοῦ τῆς χωροφυλακῆς. Στὸ Μιλάνο, τὸ Κίνημα Δημοκρατικῶν Δικαστικῶν, MAGISTRATURA DEMOCRATICA, χαρακτήρισε αὐτὴ καὶ μόνο τὴν παράγραφο τοῦ νέου νόμου σὰν «ἐξαιρετικὰ ἐπικίνδυνη γιὰ τὸ μέλλον τῶν πολιτικῶν καὶ ἄλλων ἐλευθεριῶν στὴν Ἰταλία», ὑπογραμμίζοντας ἐπιπρόσθετα ὅτι «ἔτσι ἀνοίγει ὁ δρόμος γιὰ μιὰν ἀκόμα βαθύτερη ὑπονόμευση τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν στὴ χώρα». Ὑπονόμευση ποὺ ἔχουν ἀρχίσει ἄλλωστε ἀπὸ καιρὸ οἱ νεοφασιστικοὶ ἀσπάλακες.

Ἡ ἀνεξέλεγκτη λήψη τοῦ μέτρου τῆς προσωρινῆς κράτησης ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς χωροφύλακες «ζευγαρώθηκε» μ' ἕνα πραγματικὰ πρωτότυπο κυβερνητικὸ εὕρημα. Πρόκειται γιὰ μιὰ διάταξη ποὺ ἀπαγορεύει τὴν προσωρινὴ ἀπελευθέρωση σὲ ἀναμονή, ὑποτίθεται, δίκης, ἂν ὁ κρατούμενος εἶναι ἀνήλικος ἢ ἂν κατηγορεῖται γιὰ ἄσκηση σωματικῆς βίας. Μπορεῖ τὸ δεύτερο σκέλος αὐτῆς τῆς διάταξης νὰ φαίνεται σὰν ἀνώδυνο (ἔστω καὶ ἂν οἱ λέξεις «σωματικὴ βία», ὅπως ὑπογράμμισαν οἱ δημοκρατικοὶ δικηγόροι Ρώμης, ἀναφέρονται ἀποκλειστικὰ στὴ δυνατότητα τοῦ ξυλοκοπούμενου πολίτη νὰ προστατέψει τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὸ ἀστυνομικὸ ἀραμπαδόξυλο), ἀλλὰ τὸ πρῶτο θὰ δώσει στὴν ἰταλικὴ ἀστυνομία τὴ δυνατότητα νὰ προβαίνει σὲ *ἐκβιασμούς*, πρὶν ἀπὸ τὴ δίκη, μὲ τὴν ἀπειλὴ τοῦ χαραχτηρισμοῦ τοῦ ἀνήλικου διαδηλωτῆ σὰν παραβάτη τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ δίκαιου καὶ προοπτικὴ τὴν ἀπόσπαση «ὁμολογιῶν».

Παραβίαση οἰκογενειακοῦ ἄσυλου καὶ... ὅποιον πάρει ὁ χάρος

Ἡ ἰταλικὴ ἀστυνομία εἶναι ἀπόλυτα ἐλεύθερη νὰ προβαίνει «κατὰ τὴν κρίση της» καὶ «*χωρὶς προηγούμενο δικαστικὸ ἔνταλμα*» σὲ κατ' οἶκον ἔρευνες καὶ συλλήψεις (πρόκειται γιὰ τὰ λεγόμενα μεταμεσονύχτια «ντού»), ἀλλὰ σὲ περιπτώσεις μονάχα «ἔκτακτης ἀνάγκης». Ἔλα ὅμως ποὺ τὸ «ἔκτακτο» τῆς ἀνάγκης μπαίνει κάτω ἀπὸ τὴν κρίση τῆς ἀστυνομίας καὶ ὄχι τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς...Βέβαια, ἐπίσημα δόθηκε ἡ δικαιολογία ὅτι οἱ ἀστυνομικὲς δυνάμεις δὲν «μποροῦν νὰ χάνουν πολύτιμο χρόνο σὲ περίπτωση ποὺ *ὑποψιάζονται*

Ἰταλοὶ καραμπινιέροι ἕτοιμοι γιὰ τὴ μάχη! Φυσικὰ ἐναντίον τῆς Ἀριστερᾶς.

τὴν ὕπαρξη ὅπλων, πυρομαχικῶν ἢ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν σὲ κάποιο σπίτι». Ὅμως, ὁ θαυμάσιος αὐτὸς νέος νόμος δὲν καθορίζει οὔτε ποιὰ μπορεῖ νὰ εἶναι (καὶ κατὰ τὴν κρίση ποιοῦ;) ἡ «ἔκτακτη ἀνάγκη» ποὺ θὰ ὑποχρεώσει τὴν ἰταλικὴ ἀστυνομία νὰ μπεῖ σὲ ὁποιοδήποτε σπίτι καὶ νὰ τὰ κάνει λίμπα, οὔτε ποιὸς θὰ φέρει τὴν εὐθύνη σὲ περίπτωση ποὺ δὲν βρεθεῖ μήτε φαλτσέτα...

Ὅσο γιὰ τὸν ταλαίπωρο Ἰταλὸ πολίτη, δὲν θά 'χει, ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, τὸ παραμικρὸ δικαίωμα νὰ σηκώσει βέβηλο χέρι ἐνάντια στὸν «ἀντιπρόσωπο τῆς ἐξουσίας», ἀκόμα καὶ στὴν περίπτωση ποὺ τὸν κλωτσοπετάξουν νυχτιάτικα ἀπὸ τὸ κρεβάτι του καὶ στήσουν τὴ φαμίλια του ἕνα γύρω στοὺς τοίχους τῆς κάμαρης μὲ τὰ χέρια ψηλά. Ὁ νέος νόμος, ἂν σημειωθεῖ μιὰ τέτοια «ἱεροσυλία», ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸ θύμα τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσει ν' ἀφεθεῖ προσωρινὰ ἐλεύθερο σὲ ἀναμονὴ τῆς δίκης του καὶ τοῦ προσθέτει σὰν πανωγόμι τὴν ἀπειλὴ τῆς «ἐφαρμογῆς *ἐπιταχυμένης* διαδικασίας», δηλαδὴ τῆς δίκης καὶ καταδίκης του στὰ γρήγορα καὶ «στὸ γόνατο».

Μέχρι σήμερα, ὁ Ἰταλὸς χωροφύλακας δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ κάνει χρήση τοῦ ὅπλου του παρὰ σὲ περίπτωση ποὺ διαπιστωνόταν ἡ «φανερὴ ἀνάγκη ἀντιμετώπισης φυσικῆς βίας ἢ ἀντίστασης στὶς ἀρχές». Στὸ μέλλον, ἡ κάθε ἰταλικὴ πόλη κινδυνεύει νὰ γίνει ἀλκαπονικὸ Σικάγο, ἐφόσον ὁ νέος νόμος δίνει στοὺς χωροφύλακες καὶ ἀστυνομικοὺς τὸ δικαίωμα νὰ «βαρᾶνε στὸ ψαχνὸ» καὶ «*κατὰ τὴν κρίση τῶν ἐπικεφαλῆς ἀξιωματικῶν*», σὲ περιπτώσεις ποὺ ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἀπαγωγὴ προσωπικοτήτων καὶ τοὺς φόνους, φθάνοντας ὅμως μέχρι τά...σιδηροδρομικὰ δυστυχήματα καὶ τὰ ναυάγια! Τὸ Κίνημα MAGISTRATURA DEMOCRATICA, ποὺ γι' αὐτὸ μιλήσαμε παραπάνω, δημοσίευσε μιὰ πολυσέλιδη μελέτη ἀφιερωμένη ἀποκλειστικὰ σ' αὐτὴ τὴν παράγραφο τοῦ νέου νόμου, ὑπογραμμίζοντας ὄχι μονάχα τοὺς ἀφάνταστους κινδύνους ποὺ θὰ προκύψουν ἀπὸ τὴ χρήση καὶ κατάχρηση τοῦ ἀστυνομικοῦ δικαιώματος τοῦ «καθαρίζειν καὶ μὴ πληρώνειν», γιὰ νὰ μεταχειριστοῦμε μιὰ μπονσταντζόγλεια γλαφυρὴ ἔκφραση, ἀλλὰ καὶ παρατηρώντας ὅτι μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἀνοίγεται ἕνας πρόσθετος δρόμος πρὸς τὴν ὑπονόμευση τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν, ποὺ δὲν χρειαζόντουσαν καὶ τόσο πολὺ τὴν κυβερνητικὴ συμβολὴ γιὰ νὰ κλονισθοῦν ἀκόμα περισσότερο.

Ὁ θλιβερὸς κατάλογος τῶν νέων καταπιεστικῶν μέτρων δὲν ἐξαντλεῖται μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ «καθαρίζειν», ποὺ θά 'χει ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ὁ Ἰταλὸς χωροφύλακας, ἐφόσον στὸ νέο νόμο προστέθηκαν, τὴν τελευταία σχεδὸν στιγμή, δυὸ ἐδάφια ποὺ ὁ ἰταλικὸς τύπος χαρακτήρισε σὰν «διαμάντια ἀστυνομικῆς νοοτροπίας, ἄξια νὰ στολίσουν τὸ στέμμα ὁποιουδήποτε δικτάτορα». Μὲ τὸ πρῶτο, ἡ ἰταλικὴ κυβέρνηση, μὴ ἀρκούμενη, ὅπως φαίνεται, στὴν παραχώρηση τοῦ δικαιώματος «ζωῆς καὶ θανάτου» στὸ ὄργανο τῆς «τάξης», ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸν Ἰταλὸ πολίτη τὸ δικαίωμα τῆς *παραμικρῆς ἄμυνας* ἐνάντια στὴν ἀστυνομικὴ βία, ἀφοῦ τοῦ ἀπαγορεύει ἀκόμα καὶ νὰ *προστατέψει τὸ κεφάλι* του ἀπὸ τὰ ἀστυνομικὰ ροπαλοχτυπήματα καὶ τὶς σφαῖρες! Δὲν πρόκειται γιὰ λεκτικὴ ὑπερβολή. Νὰ τί ἀναφέρει ρητὰ τὸ ἐδάφιο αὐτό: «*Οἱ διαδηλωτὲς* ποὺ θὰ φοροῦν κράνος ὁποιουδήποτε τύπου ἢ ποὺ θὰ 'χουν σκεπασμένο τὸ πρόσωπό τους, ὁλικὰ ἢ *μερικά*, θὰ μποροῦν νὰ καταδικασθοῦν σὲ ποινὲς φυλάκισης ἀπὸ ἕνα μέχρι τρία χρόνια». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ Ἰταλὸς πολίτης ἔχει μὲν τὸ δικαίωμα νὰ διαδηλώνει ἐλεύθερα (!) καὶ ἀβίαστα (!), ἀλλὰ μὲ τὸν ὅρο νὰ προσφέρει τὸ κεφάλι του ἀκάλυπτο στὰ χτυπήματα, τὸν σβέρκο του στὶς ροπαλιές, τὰ μάτια καὶ τὰ πνευμόνια του στὰ δακρυγόνα καὶ στὰ ἄλλα ἀνάλογα ἀέρια. Θέλοντας νὰ προτάξει μιὰ κάποια δικαιολογία γιὰ τὴ λήψη τοῦ καταπληκτικοῦ αὐτοῦ μέτρου, ἡ ἰταλικὴ κυβέρνηση δήλωσε ὅτι ἡ κρανοφορία θεωρεῖται σάν...πολεμικὴ ἐνέργεια κι ὅτι ἡ προστασία τοῦ προσώπου δυσκολεύει τή ...φωτογράφιση τῶν διαδηλωτῶν.

Τέλος, σὰν ἐπιδόρπιο, ὁ νέος νόμος προσφέρει στὸν κρατικὸ καταπιεστικὸ μηχανισμὸ τὸ ἀνεξέλεγκτο δικαίωμα τῆς *ἐπιτήρησης, παρακολούθησης, σύλλψης καὶ ἀπέλασης ἢ φυλάκισης* κάθε ἀτόμου ποὺ ἡ ἀστυνομία ἁπλῶς *ὑποπτεύεται* γιὰ προετοιμασία *ἀνατρεπτικῶν* ἐνεργειῶν. Πρόκειται οὐσιαστικὰ γιὰ βελτιωμένη καὶ ἐπαυξημένη ἐπανέκδοση ἑνὸς νόμου ποὺ εἶχε ψηφισθεῖ τὸ 1965 καὶ ποὺ ἀποσκοποῦσε στὴν καταπολέμηση τῶν μελῶν τῆς Μαφίας...Τὰ σχόλια περιττεύουν.

Βέβαια, κατὰ τὴ διάρκεια τῶν συζητήσεων γύρω ἀπὸ τὸ νέο νόμο, ἡ κυβέρνηση χρησιμοποίησε ὅσο μπόρεσε τὸ ρεφραὶν τῆς «πάλης ἐναντίον τῶν φασιστικῶν τρομοκρατικῶν ὀργανώσεων», ποὺ δὲν ἐνοχλήθηκαν ἄλλωστε καὶ πολὺ ἀπὸ τὰ νέα καταπιεστικὰ μέτρα. Φτάνει ν' ἀναφέρουμε ὅτι οἱ νεοφασίστες ὑποστήριξαν μέ...θέρμη τὴν κυβερνητικὴ πρωτοβουλία, πού, ἂν κρίνουμε ἀπὸ τὶς τελευταῖες τουλάχιστον τρομοκρατικές τους δραστηριότητες, δὲν φαίνεται νά 'χει προκαλέσει τὴν παραμικρὴ ἀνάσχεση τοῦ κύματος ἀποπειρῶν ποὺ συγκλονίζει τὴν Ἰταλία, καὶ πού, ἀντίθετα, ἔχει στραφεῖ, μέχρι τὴν ὥρα τουλάχιστον, ἐναντίον τῶν ἀκροαριστερῶν ὀργανώσεων καὶ τοῦ συνδικαλοφοιτητικοῦ κινήματος. Καὶ στὴν Ἰταλία, ὅπως καὶ στὴν Ἑλλάδα τῶν ἐτῶν 1960, ἡ νόμιμη κυβέρνηση τῆς χώρας –καὶ πάντα μὲ τὶς «καλύτερες προθέσεις»– προετοιμάζει τὸ δρόμο τῆς παρανομίας. Γνωστὰ παθήματα, ἀλλὰ ὄχι μαθήματα.

Ἄρης Φακίνος

γύρω ἀπὸ τὶς θέσεις καὶ τοὺς ἀγῶνες τῆς Χιλιανῆς Ἀριστερᾶς

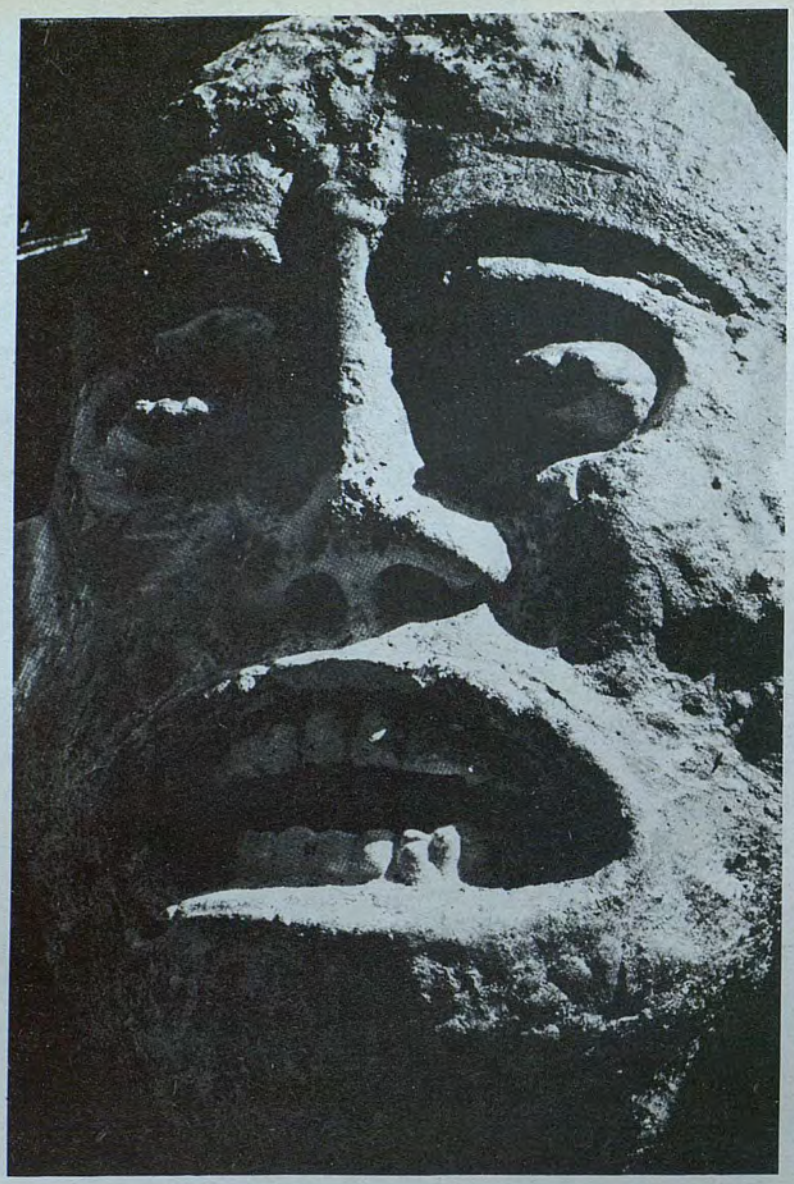

«Μάσκα» ἀπὸ τὸ Στάδιο τῆς Χιλῆς τοῦ JEFF SCHLANGER (1974) (Ὕλη: πηλὸς καὶ ὁμάλτο).

Μιλᾶ ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ M.I.R

ἡ ὀπτική, ἡ πορεία, οἱ σκληρὲς ἐμπειρίες, οἱ προοπτικὲς τῆς ἐπαναστατικῆς Ἀριστερᾶς

Τοῦ Πέτρου Εὐθυμίου

ΑΝΤΙ – Πότε ἱδρύθηκε τὸ MIR καὶ τί στόχους ἔβαζε καὶ ποιὰ μορφὴ ἀγώνα ἐπέλεξε γιὰ τὴν πραγμάτωσή τους;

MIR—Τὸ MIR δημιουργήθηκε τὸ 1965, ὅταν ὑπῆρχε ἤδη μιὰ βαθιὰ κρίση στὴν παραδοσιακὴ ἀριστερὰ τῆς Λατ. Ἀμερικῆς, κι ἔβαλε σὰ στόχο του νὰ ἐξασφαλίσει τὴν αὐτόνομη δράση τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τὸ σοσιαλισμό. Στὴν ἱδρυτική του διακήρυξη διευκρίνιζε πὼς ὁ σοσιαλιστικὸς μετασχηματισμὸς θὰ εἶναι ἀποτέλεσμα ἑνὸς μακρόχρονου καὶ πολύπλευρου ἀγώνα. Μ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα, τὸ MIR δὲν εἶχε ποτὲ αὐταπάτες καὶ ψευδαισθήσεις γιὰ ἕναν «εἰρηνικὸ δρόμο» πρὸς τὸ σοσιαλισμό.

Ἡ ἀναγκαιότητα ἑνὸς τέτοιου φορέα εἶχε ἀρχίσει νὰ γίνεται αἰσθητὴ ἀρκετὰ νωρίτερα. Ὁ Μιγκὲλ Ἐνρίγκουεζ παραιτήθηκε τὸ 1963 ἀπὸ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα, καθὼς καὶ ἄλλοι σύντροφοι τοῦ MIR, ποὺ ἀποχώρησαν ἀπὸ τὸ Σ.Κ. μὲ τὴν πεποίθηση ὅτι τὸ κόμμα αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ ἐπαναστατικὸ ὄργανο στὴν ὑπηρεσία τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τοῦ λαοῦ. Τὸ MIR, λοιπόν, δημιουργήθηκε σὰν ἀποτέλεσμα τοῦ κοινοβουλευτικοῦ κρετινισμοῦ ποὺ κυριαρχοῦσε στὴν ἀριστερά.

Δὲν ἦταν τυχαῖο ὅτι πολλὰ λαϊκὰ στρώματα ποὺ δὲν βρίσκανε ἔκφραση στὴν κοινοβουλευτικὴ ἀριστερά, βρήκανε μιὰ ἔκφραση στὸ MIR. Στὴν περίοδο 67-70, εἰδικά, γίνεται στενότερη ἡ σύνδεση τῶν φτωχῶν τῆς ὑπαίθρου καὶ τῆς πόλης μὲ τὸ MIR.

Σ' αὐτὴ τὴν περίοδο ἡ χιλιανὴ κοινωνία ἔπεσε σὲ μιὰ βαθιὰ οἰκονομικὴ κρίση ποὺ βάθυνε τὶς κοινωνικὲς καὶ πολιτικὲς συγκρούσεις. Τὴ στιγμὴ ποὺ τὸ Κ.Κ. δούλευε κυρίως προσπαθώντας νὰ «καναλιζάρει» τοὺς ἐργατικοὺς καὶ λαϊκοὺς ἀγῶνες μέσα στὸ θεσμικὸ πλαίσιο τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος, τότε ἀνάπτυξε τὸ MIR σ' αὐτοὺς τοὺς τομεῖς νέες μορφὲς πάλης.

Ἔτσι, οἱ φτωχοὶ τῆς πόλης δὲν περίμεναν νὰ πάρουν ἕνα

σπίτι ἀπὸ μιὰ ὁποιαδήποτε κυβέρνηση, ἀλλὰ ἄρχισαν νὰ καταλαμβάνουν οἱ ἴδιοι τὴ γῆ καὶ νὰ οἰκοδομοῦν τὶς δικές τους συνοικίες, ὅπου ὀργάνωναν τὴν αὐτοδιοίκησή τους σὲ δημοκρατικὴ βάση.

Στὰ νότια τῆς χώρας, ὅπου ζοῦσε ἡ φτωχὴ ἀγροτιὰ (βασικὰ οἱ Ἰνδιάνοι Μαποῦτσες) ποὺ τὰ αἰτήματά της δὲν μποροῦσε νὰ ἱκανοποιήσει ἡ κυβέρνηση Φρέϊ (Χριστιανοδημοκράτες), καταλάμβαναν μόνοι τους τὰ λατιφούντια ἢ βγάζαν τὰ συρματοπλέγματα, προεκτείνοντας μόνοι τους τὴν ἰδιοκτησία τους.

Αὐτοὶ οἱ ἀγῶνες καθοδηγήθηκαν ἀπὸ δύο μαζικὲς ὀργανώσεις τοῦ MIR: 1) M.C.R. (MOVIMENTO CAMPESINO REVOLUTIONARIO): Ἐπαναστατικὸ Ἀγροτικὸ Κίνημα. 2) τὸ M.P.R. (MOVIMENTO DE POBLADORES REVOLUTIONARIOS): Ἐπαναστατικὸ Κίνημα τῶν Ἐποικιστῶν.

Αὐτὲς οἱ μορφὲς ἀγώνα παῖρναν ὅλο καὶ δυναμικότερη μορφή. Ἰδιαίτερα μετὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ Ἀλλιέντε τὸ 1970, ἄρχισαν νὰ ἐφαρμόζονται ἀπὸ ὅλο τὸ μαζικὸ κίνημα. Λίγο πρὶν τὸ 1970 ἱδρύθηκε τὸ F.T.R. (FRENTE TRABAJADORES REVOLUTIONARIO), ποὺ ἐφάρμοζε τὴ μαζικὴ δουλειὰ τοῦ κόμματος στὴν ἐργατικὴ τάξη.

ΑΝΤΙ – Ὑποστήριξε τὸ MIR τὸν Ἀλλιέντε τὸ 1970 καὶ πῶς ἔβλεπε τὴ συμμαχία μαζί του;

MIR – Πρέπει νὰ εἰπωθεῖ ὅτι ἤδη τὸ 1969 τὸ MIR ἦταν ἀναγκασμένο νὰ περάσει στὴν παρανομία, μετὰ ἀπὸ διώξεις ποὺ ἐξαπέλυσε ἐναντίον του ἡ κυβέρνηση Φρέϊ, καὶ εἶχε ἀρχίσει νὰ ἐκτελεῖ ἄμεσες, μικρὲς ἔνοπλες συγκρούσεις, γιὰ νὰ ξεσκεπάσει τὸν καταπιεστικὸ χαρακτήρα τῆς κυβέρνησης Φρέϊ, ἐνέργειες ποὺ βρῆκαν μεγάλη ἀνταπόκριση στὸ λαό. (Ἐπρόκειτο κυρίως γιὰ «ἀπαλλοτριώσεις» Τραπεζῶν).

Στὶς ἀρχὲς τοῦ '70 σταματήσαμε τὶς τέτοιου εἴδους ἐνέργειες, γιὰ νὰ μὴ διαταράξουμε τὴν ἐκλογικὴ περίοδο. Τὸ MIR κάλεσε ὅλα τὰ μέλη του νὰ ψηφίσουν τὸν Ἀλλιέντε, ἀλλὰ σὰν ὀργάνωση δὲν εἶχε ὑποψηφίους οὔτε ἔκανε καμπάνια γιὰ τὶς ἐκλογές. Ὑπῆρχε τὸ σύνθημα πάντως: «στὸ ἕνα χέρι τὴν ψῆφο καὶ στ' ἄλλο τὸ τουφέκι». Τὸ ἐκλογικὸ ἀποτέλεσμα τὸ χαρακτηρίσαμε σὰν νίκη τοῦ λαοῦ, ποὺ ἄνοιγε τοὺς δρόμους γιὰ τὴν ὄξυνση καὶ τὸ βάθαιμα τῶν ταξικῶν ἀγώνων, καὶ ρίξαμε ὅλες τὶς δυνάμεις μας γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε αὐτὴ τὴ νίκη.

Ἤδη ἀμέσως μετὰ τὶς ἐκλογές, καὶ πρὶν ὁρκιστεῖ ἡ νέα κυβέρνηση, ἡ ἀστικὴ τάξη ἐπιχείρησε ἕνα πραξικόπημα, ὅπου ἡ κυβέρνηση Φρέϊ καὶ ἡ I.T.T. ἔπαιξαν ἕνα βασικὸ ρόλο. Τὸ κόμμα μας ἐγγυήθηκε τὴν ἀσφάλεια τῆς ζωῆς τοῦ Ἀλλιέντε. Ἤμαστε τὸ μόνο κόμμα ποὺ διέθετε στρατιωτικὸ μηχανισμό, καὶ γιὰ ἕνα χρόνο ὁλόκληρο τοῦ προσφέραμε εἰδικὴ φρουρά.

ΑΝΤΙ – Ποιὲς ἦταν οἱ ἀναλύσεις ποὺ καθόρισαν τὴν τακτικὴ τοῦ MIR τὸ 70-73 ὡς πρὸς τὸν Ἀλλιέντε καὶ τὴν προοπτικὴ τῆς ἔνοπλης σύγκρουσης;

MIR — Εἶναι γνωστὸ ὅτι τὸ MIR ὑποστήριξε ὅλα τὰ μέτρα τῆς Λαϊκῆς Ἑνότητας ποὺ ἐξυπηρετοῦσαν τὶς μάζες καὶ βοηθοῦσαν τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἀγώνων τους. Ταυτόχρονα, ὅμως, κριτίκαρε ὅλες τὶς ἄλλες ἐνέργειες, ποὺ δὲν ἐξυπηρετοῦσαν αὐτοὺς τοὺς σκοπούς. Ἀπὸ τὴν ἀνάλυσή μας, ἡ κρίση τοῦ συστήματος δὲν μποροῦσε νὰ λυθεῖ μὲ μεταρρυθμίσεις στὰ πλαίσια τοῦ ἀστικοῦ συστήματος, καὶ γι' αὐτὸ τὸ MIR ὑποστήριζε ὅτι ἡ κυβέρνηση ἔπρεπε νὰ μπεῖ στὴν ὑπηρεσία τοῦ μαζικοῦ κινήματος καὶ νὰ χρησιμοποιηθεῖ σὰν ὄργανο γιὰ τὴν ἀποσύνθεση τοῦ συστήματος ἐξουσίας. Παράλληλα, ὑποστηρίζαμε τὴν ἀνάπτυξη τοῦ μαζικοῦ κινήματος, ποὺ ἐπιβαλλόταν νὰ δημιουργήσει τὰ δικά του ὄργανα ἐξουσίας, ὥστε τελικὰ νὰ δημιουργηθοῦν οἱ συνθῆκες ποὺ θὰ ἐπέτρεπαν τὴν κατάλυση τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος καὶ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας σὰν ἀποτέλεσμα τῶν ἀγώνων τοῦ μαζικοῦ κινήματος.

ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ

Ὑπῆρξαν πολλὲς προτάσεις τῆς κυβέρνησης Λαϊκῆς Ἑνότητας καὶ τοῦ Ἀλλιέντε στὸ MIR γιὰ συμμετοχή του στὴν κυβέρνηση. Βάλαμε σὰν ὅρο τὴν ἐμβάθυνση τοῦ προγράμματος τῆς κυβέρνησης, κυρίως πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ ἐργατικοῦ ἐλέγχου τῶν μεσαίων καὶ μικρῶν βιομηχανιῶν. (Τὸ πρόγραμμα τῆς Λαϊκῆς Ἑνότητας εἶχε σὰν στόχο του τὴν κρατικοποίηση μόνο τοῦ μονοπωλιακοῦ κεφαλαίου). Ταυτόχρονα ζητήσαμε τὴν ἐπέκταση τῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης μὲ τὴν ἀπαλλοτρίωση τῶν ἀγροτικῶν ἰδιοκτησιῶν μεταξὺ 40-80 ἑκταρίων (1 ἑκτάριο = 10 στρέμματα). (Ἡ Λαϊκὴ Ἑνότητα ἐφάρμοζε στὴν πραγματικότητα τὸ ἀγροτικὸ μεταρρυθμιστικὸ πρόγραμμα τῆς κυβέρνησης Φρέϊ, ποὺ βέβαια ἐκείνη δὲν τό 'χε προωθήσει).

Ἂν αὐτὲς οἱ συνομιλίες δὲν κατέληξαν σὲ θετικὸ ἀποτέλεσμα, αὐτὸ δὲν εἶναι δική μας εὐθύνη. Ὁ Ἀλλιέντε, καὶ ἰδιαιτέρως τὸ ΚΚ, προτιμοῦσαν νὰ διαλέγονται μὲ τὸ χριστιανοδημοκρατικὸ κόμμα καὶ νὰ ἀναζητοῦν μαζί του μιὰ πλατφόρμα συνεννόησης. Πράγμα, βέβαια, ποὺ ἐμπόδιζε τὴν κυβέρνηση νὰ ἐλέγξει τὶς μικρὲς καὶ μεσαῖες βιομηχανίες καὶ νὰ ἐπιχειρήσει τὴν ἀγροτικὴ μεταρρύθμιση ποὺ ζητάγαμε, γιὰ τὸν ἁπλὸ λόγο, ὅτι τὰ συμφέροντα ποὺ ἐκπροσωποῦνταν ἐκεῖ εἶχαν τὴν πολιτική τους ἔκφραση στὸ Χρ. Δ. Κόμμα.

Αὐτὴ ἤτανε μιὰ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐπιλογὴ τῆς κυβέρνησης Ἀλλιέντε, ποὺ βρισκόταν κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴ τοῦ ΚΚ. Μ' αὐτὴ τὴν ἐπιλογὴ ἐπεδίωκε νὰ διευκολύνει μιὰ συμμαχία μὲ τὸ ΧΡ.Δ.Κόμμα. Ἐμεῖς, ἀντίθετα, ὑποστηρίξαμε ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ γίνει καμιὰ συμμαχία μὲ τὸ κόμμα αὐτὸ τῆς ἀστικῆς τάξης, ὅτι ἔπρεπε νὰ τὸ οὐδετεροποιήσουμε, καὶ νὰ κλείσουμε μιὰ σταθερὴ συμμαχία μὲ τοὺς φτωχοὺς τῆς πόλης καὶ τῆς ὑπαίθρου, ποὺ θά 'πρεπε νὰ ἀποτελέσουν καὶ τὴν κοινωνικὴ βάση τῆς κυβέρνησης.

Μέχρι μιὰ μέρα πρὶν τὸ πραξικόπημα προτιμοῦσε ἡ Λαϊκὴ Ἑνότητα καὶ τὸ ΚΚ νὰ συνομιλοῦν μὲ τὸ ΧΡ.Δ.Κόμμα. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ διηγηθοῦμε τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς τέτοιας πολιτικῆς. Τὸ ΧΡ.Δ.Κόμμα ἔπαιξε τὸν πιὸ δραστήριο ρόλο στὴν ἀνατροπὴ τῆς κυβέρνησης καὶ ὁ κ. Φρέϊ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς κύριους ὑπεύθυνους γιὰ τὴ σφαγὴ τοῦ λαοῦ μας.

ΧΩΡΙΣ ΑΥΤΑΠΑΤΕΣ

ΑΝΤΙ – Πῶς ἀντιμετώπισε τὸ MIR τὸ πραξικόπημα;

MIR – Τὴν ἴδια μέρα τοῦ πραξικοπήματος, τὸ MIR κάλεσε τὶς ἡγεσίες τῶν κομμάτων σὲ κοινὴ συνεδρίαση. Ὁ Γ.Γ. τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος ἦλθε τὸ μεσημέρι στὴ συνεδρίαση ποὺ γινόταν σ' ἕνα ἐργοστάσιο. Ὁ σ. τοῦ ΚΚ ἦλθε στὶς 3μ.μ. Προτείναμε νὰ προβληθεῖ ἀμέσως ἔνοπλη ἀντίσταση, καὶ ὁ σ. τοῦ ΚΚ δήλωσε ὅτι τὸ κόμμα του περιμένει νὰ ἐξακριβώσει ἂν ὁ στρατὸς θὰ καταργήσει τὴ Βουλή (τὸ προεδρικὸ μέγαρο εἶχε ἤδη ἰσοπεδωθεῖ). Ἀλλὰ ὁ κοινοβουλευτικὸς κρετινισμὸς μπορεῖ ἀκόμα νὰ ζεῖ καὶ τὴ στιγμὴ τοῦ θανάτου ...

Ὁ λαός, τὸ κόμμα μας καὶ σύντροφοι διαφόρων κομμάτων πρόβαλαν μιὰ θαρραλέα ἀντίσταση. Ἕνα παράδειγμα: ὅλα τὰ μέλη τοῦ Π.Γ. μας λάβανε μέρος στὴν καθοδήγηση ἐνόπλων συγκρούσεων, τὴν ἴδια στιγμὴ ποὺ ἡγετικὰ στελέχη τῶν ἄλλων κομμάτων ζητοῦσαν πολιτικὸ ἄσυλο σὲ διάφορες πρεσβεῖες.

Ἀλλὰ ἡ ὑπεροπλία τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἡ μὴ ἑνότητα τῆς Ἀριστερᾶς δὲν ἀφήνανε δυνατότητα νίκης. Μὲ τὸν πιὸ αἱματηρὸ τρόπο βρῆκαν τέλος οἱ αὐταπάτες τοῦ ρεφορμισμοῦ στὴ Χιλή. Τὸ MIR ἦταν ἡ ὀργάνωση ποὺ κτυπήθηκε λιγότερο ἀπ' ὅλες τὶς ἄλλες. Αὐτὸ δὲν εἶναι μόνο ἀποτέλεσμα μιᾶς ὀργανωτικῆς δομῆς, ἀλλὰ κυρίως τῆς γενικῆς μας πολιτικῆς. Ὅτι δηλαδὴ δὲν εἴχαμε ποτὲ καμιὰ αὐταπάτη γιὰ τὸν «εἰρηνικὸ δρόμο» πρὸς τὸ σοσιαλισμό.

Ὅταν ἀναλύσαμε τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν τοῦ 1970, χαιρετήσαμε μὲν τὴ νίκη τῆς Λαϊκῆς Ἑνότητας, εἴπαμε ὅμως ὅτι τὸ πρόγραμμά της δὲν ἀρκοῦσε γιὰ νὰ ξεπεράσει τὴν ἀντίσταση τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ κρίση τοῦ συστήματος δὲν θὰ μποροῦσε νὰ λυθεῖ στὰ θεσμικὰ πλαίσια τοῦ ἴδιου τοῦ συστήματος, οἱ ἀντιθέσεις θὰ βάθαιναν ἀκόμα περισσότερο, καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἑτοιμάζεται κανεὶς γιὰ μιὰ κατὰ μέτωπο σύγκρουση μὲ τὸ καθεστώς. Γι' αὐτὸ ἐμεῖς πλατύναμε καὶ βαθύναμε τὴ μαζική μας δουλειά, ἀλλὰ ταυτόχρονα κρατήσαμε καὶ ἀναπτύξαμε ὁρισμένα στοιχεῖα παράνομης δουλειᾶς.

ΑΝΤΙ – Ὁρισμένα στοιχεῖα ἢ ὁλόκληρο παράνομο μηχανισμό;

MIR – Ὄχι, ἡ δομὴ τοῦ κόμματος ἤτανε τέτοια ὥστε νὰ συμβάλλει στὴν ἐπιτυχία τῆς πλατιᾶς μαζικῆς δουλειᾶς· ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, κρατούσαμε ὁρισμένα στοιχεῖα, γιὰ νὰ εἴμαστε ἕτοιμοι σὲ μιὰ ἀλλαγὴ τῆς κατάστασης. Τὸ κόμμα μας δὲν ὑπῆρξε ποτὲ ἕνα μαζικὸ κόμμα, ἀλλὰ ἕνα μαρξιστικὸ - λενινιστικὸ κόμμα στελεχῶν, ποὺ λειτουργοῦσε μὲ τὶς ἀρχὲς τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ, μὲ μιὰ αὐστηρὴ ἐσωτερικὴ πειθαρχία.

Γιὰ τὴ μαζικὴ δουλειὰ τοῦ κόμματος δημιουργήθηκαν μέτωπα, ὅπως τὸ Ἐπαναστατικὸ Μέτωπο τῶν Ἀγροτῶν, τὸ Ἐπαν. Μέτωπο τῶν Ἐργατῶν, τῶν Φοιτητῶν καὶ τῶν Ἀστέγων. Τὰ μέλη ὅμως τοῦ ἴδιου τοῦ κόμματος εἶχαν μιὰ αὐστηρὴ ἐσωτερικὴ πειθαρχία, ἕνα ἰδεολογικὸ ξεκαθάρισμα ποὺ τὰ ἔδενε, ἐνῶ κάθε μέλος ἔπρεπε νὰ ἔχει καὶ μιὰ στρατιωτικὴ ἐκπαίδευση. Ἑπομένως, τὸ κόμμα μας ἔκανε ἕνα συνδυασμὸ πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς δουλειᾶς, ὅπου ὅμως τὸ πολιτικὸ σκέλος εἶχε τὸ προβάδισμα.

Πάντως, ὅσο τὰ γεγονότα ἐπιβεβαίωναν τὶς ἀναλύσεις μας, καὶ ὀξυνόταν ἡ κρίση τῆς χιλιανῆς κοινωνίας, τόσο περισσότερο προετοιμαζόμαστε γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὸ φασισμό, γιατὶ βλέπαμε ὅτι τὸ ἐρώτημα ποὺ εἶχε τεθεῖ ἦταν: σοσιαλισμὸς ἢ φασισμός.

Ἀπ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους μπορεῖ νὰ γίνει φανερὸ γιατί τὸ MIR δὲν βρέθηκε ἀπροετοίμαστο μπρὸς στὸ φασισμό, ἀλλὰ καὶ γιατί δὲν χρεωκόπησε ἰδεολογικὰ ἀπὸ τὸ πραξικόπημα, πράγμα ποὺ ἔγινε ὡς ἕνα βαθμὸ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα κόμματα τῆς ἀριστερᾶς στὴ Χιλή. Ἐνῶ ἡ στρατηγικὴ τοῦ «εἰρηνικοῦ δρόμου» τοῦ ΚΚ δέχτηκε ἀνεπανόρθωτο πλῆγμα, ἐμεῖς θεωρήσαμε τὸ πραξικόπημα σὰν τὴ στιγμὴ ὅπου χτυπήθηκε ἡ ρεφορμιστικὴ πολιτικὴ καὶ ὄχι ἡ δική μας ἐπαναστατικὴ γραμμή.

ΙΔΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ – ΑΛΛΗ ΤΑΚΤΙΚΗ

Ἐνῶ λοιπὸν οἱ περισσότεροι, ἂν ὄχι ὅλοι, μείνανε ἄφωνοι καὶ ἁπλοὶ θεατὲς τῆς καταστροφῆς τῶν κομμάτων τους καὶ ἄλλοι κατέφευγαν στὶς πρεσβεῖες, ζητώντας ἄσυλο, ἐμεῖς ἁπλῶς διατηρήσαμε τὴν ἴδια στρατηγική, ἀλλάζοντας βέβαια τὴν τακτική, προσαρμόζοντάς την στὶς συνθῆκες τοῦ φασισμοῦ ποὺ ἐπικράτησε.

ΑΝΤΙ – Ποιὰ εἶναι ἡ τακτικὴ τοῦ MIR μετὰ τὸ πραξικόπημα;

MIR – Ἔπρεπε νὰ λύσουμε βασικὰ δυὸ κύρια προβλήματα: 1) Νὰ ἀναδιοργανώσουμε τὸ κόμμα μὲ τέτοιο τρόπο ὥστε νὰ ἀνταποκρίνεται ἀποτελεσματικότερα στὶς νέες συνθῆκες καὶ 2) νὰ ἀναδιοργανώσουμε τὸ μαζικὸ κίνημα. Σὲ ἕνα μεγάλο βαθμὸ πρόκειται γιὰ τὶς δυὸ ὄψεις τοῦ ἴδιου πράγματος. 3-4 μῆνες μετὰ τὸ πραξικόπημα τὸ κόμμα εἶχε ἤδη ἀναδιοργανωθεῖ, καὶ κατὰ 80% λειτουργοῦσε κανονικὰ καὶ μποροῦσε πιὰ νὰ ρίξει ὅλο τὸ βάρος στὴν κατεύθυνση τῆς ἀναδιοργάνωσης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Γιὰ μᾶς, λοιπόν, ἔμπαινε τὸ σημαντικὸ καθῆκον νὰ ὀργανώσουμε τὴν ἀντίσταση ἔτσι, ὥστε νὰ ξανακερδίσουμε ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ δεύτερο νὰ βοηθήσουμε τὴν ἐργατικὴ τάξη τὴν ἴδια μόνη της νὰ ἀντισταθεῖ στὴ χούντα.

ΑΝΤΙ – Πῶς βλέπετε γενικότερα τὴν ἀντίσταση;

MIR – Κάναμε μιὰ πλατφόρμα ποὺ δώσαμε στὶς ἄλλες ἀριστερὲς ὀργανώσεις. Τὰ σπουδαιότερα σημεῖα: α) Νὰ δημιουργήσουμε ἕνα πλατύ, ἀντιστασιακὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα. β) Νὰ φτιάξουμε ἕνα πολιτικὸ μέτωπο τῆς Ἀντίστασης, ὅπου νὰ πάρει μέρος ἡ ἡγεσία ὅλων τῶν ἀριστερῶν κομμάτων, καὶ νὰ ἀγωνιστοῦμε γιὰ ἕνα πρόγραμμα μὲ τρία βασικὰ σημεῖα: 1) νὰ ὑπερασπιστοῦμε τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ, 2) πτώση τῆς δικτατορίας καὶ δίκη τῶν ὑπευθύνων, 3) πλήρης ἀπόδοση τῶν δημοκρατικῶν δικαιωμάτων.

Αὐτὰ εἶναι τὰ σημεῖα ποὺ ἐμεῖς βλέπουμε σὰν MINIMUM βάση γιὰ τὴν ἑνότητα ὅλων τῶν ἀριστερῶν δυνάμεων. Σ' αὐτὸ τὸ πρόγραμμα χωροῦσαν καὶ κομμάτια τῶν προοδευτικῶν μικροαστῶν καὶ κομμάτια τῶν ΧΡ.Δ. ποὺ ἀντιστέκονταν ἤδη ἐνεργὰ στὴ δικτατορία. Πάνω σ' αὐτὴ τὴ βάση δημιουργοῦμε καὶ ἀναπτύσσουμε τὶς Ἐπιτροπὲς Ἀντίστασης, ὅπου συμμετέχουν ἄνθρωποι ἀπ' τὰ κόμματα, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἀνῆκαν σὲ κανένα κόμμα. Οἱ Ε.Α. δημιουργήθηκαν βασικὰ στὰ ἐργοστάσια, ὅπου καὶ ἀναπτύχθηκαν καλύτερα.

Πρέπει νὰ μνημονεύσει κανεὶς ὅτι γίνανε καὶ γίνονται συγκεκριμένες πράξεις προπαγάνδας, σαμποτὰζ καὶ ὀργανωτικῆς ἀνάπτυξης: Οἱ ἐργάτες ἀφήνανε, φεύγοντας, τὸ φῶς ἀνοιχτὸ ἢ τὸ νερὸ νὰ τρέχει, ὥστε νὰ αὐξάνει τὸ κόστος παραγωγῆς. Πρόσεχαν νὰ μὴν καταστραφοῦν βασικὲς μηχανὲς τοῦ ἐργοστασίου γιὰ νὰ μποροῦν οἱ ἐργάτες νὰ συνεχίσουν νὰ ἐργάζονται.

ΕΝΟΠΛΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

Μερικὲς ὁπλισμένες μονάδες τοῦ κόμματός μας ἐπιχειροῦν πράξεις ἔνοπλης προπαγάνδας. Δηλαδὴ ὁρισμένες προπαγανδιστικὲς πράξεις, π.χ. μοίρασμα προκηρύξεων ἢ γράψιμο συνθημάτων, γίνανε ὑπὸ τὴν προστασία ὁπλισμένων συντρόφων, γιατὶ ὑπάρχει μεγάλος κίνδυνος ἀπὸ τὴν ὁλοκληρωτικὴ ἀστυνόμευση τῆς χούντας. Αὐτὴ ἡ ἔνοπλη δραστηριότητα δὲν ἔπρεπε κατὰ κανένα τρόπο νὰ βρίσκεται πιὸ πάνω ἀπ' τὸ δοσμένο ἐπίπεδο συνείδησης τῶν μαζῶν, καὶ παραπάνω ἀπὸ τὶς συγκεκριμένες ὀργανωτικές τους δυνατότητες. Ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι ἡ ἀντίσταση δὲν πρέπει νὰ γίνεται ἐν ὀνόματι τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ ἀπ' τὸ λαὸ τὸν ἴδιο.

Ἄλλες πράξεις ἔνοπλης προπαγάνδας ἔχουν βέβαια μεγαλύτερη ἀποτελεσματικότητα καὶ γίνανε πιὸ γνωστές, π.χ. βόμβες ποὺ ὅταν σκάνε σκορπίζουν προκηρύξεις καὶ δὲν προκαλοῦν καταστροφές.

Μ' ὅλες αὐτὲς τὶς δραστηριότητες ἀποβλέπουμε νὰ ἀποκτήσει ἡ ἐργατικὴ τάξη μεγαλύτερη αὐτοπεποίθηση, νὰ γίνει ἰσχυ-

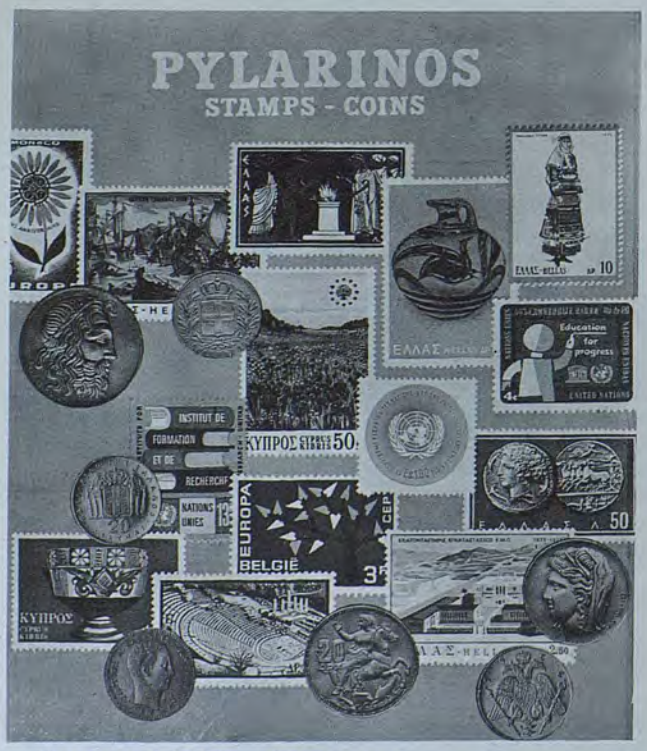

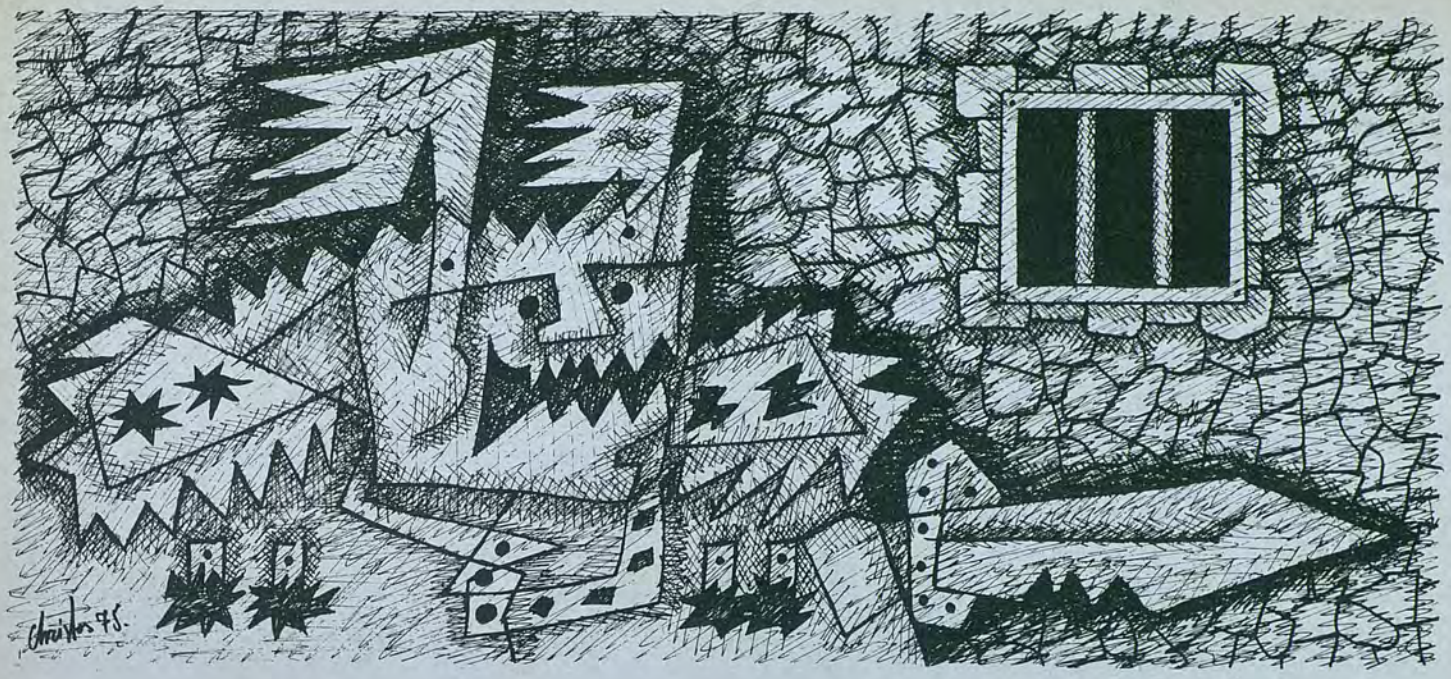

ρότερη καὶ νὰ ἀναλάβει τὸν ἀγώνα ἡ ἴδια μόνη της. Αὐτὸς εἶναι ὁ συγκεκριμένος ἀγώνας ποὺ κάνουν οἱ Ἐπιτροπὲς Ἀντίστασης. Ταυτόχρονα, ὅμως, πιστεύουμε ὅτι, μακροπρόθεσμα, ἡ χούντα θὰ πέσει μόνο μ' ἕναν στρατιωτικὸ ἀγώνα καὶ ὅτι οἱ Ε.Α. θὰ ἐξελιχτοῦν σὲ πυρῆνες ἑνὸς λαϊκοῦ στρατοῦ ποὺ θὰ ἀναμετρηθεῖ μὲ τὴ χούντα.

ΑΝΤΙ – Ποιὲς οἱ σχέσεις μὲ τ' ἄλλα κόμματα τῆς ἀριστερᾶς σ' αὐτὴ τὴ φάση τοῦ ἀγώνα;

MIR – Ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι ἂν γίνει δυνατὴ ἡ ἑνότητα τῶν ἀντιστασιακῶν δυνάμεων ἡ θέση τῆς χούντας αὐτὴ τὴ στιγμὴ θά 'ταν πολὺ πιὸ δύσκολη. Ἂν καὶ πιστεύω ὅτι δὲν ὑπάρχουν βασικὲς διαφορὲς σ' αὐτὸ τὸ MINIMUM πρόγραμμα πού 'χουμε θέσει, μέχρι σήμερα δὲν ἔχουμε ἐπίσημη ἀπάντηση ἀποδοχῆς του ἀπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ ΚΚ, ἀλλὰ ἔχουμε μαζί τους τὶς καλύτερες σχέσεις.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἡγετικὰ στελέχη τοῦ ΚΚ λένε ὅτι δὲν ἀποκλείουν τὸν ἔνοπλο ἀγώνα. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι γιὰ μᾶς τὸ βασικὸ σημεῖο. Τὸ σημαντικὸ εἶναι νὰ πετύχουμε τὴν ἑνότητα καὶ νὰ ἀναπτύξουμε μαζί, ἀμέσως, τὴ μαζικὴ ἀντίσταση.

Τὴ στιγμή, ὅμως, ποὺ τὸ ΚΚ προσπαθεῖ νὰ κλείσει μιὰ συμφωνία καὶ μιὰ ἑνότητα μὲ τὸ ΧΡ. Δ.Κ., ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη εἶναι προβληματικὴ ἡ δική μας ἑνότητα μὲ τὸ Κ.Κ. Ὅμως δὲν σταματοῦμε νὰ ἐπιδιώκουμε τὴν ἑνότητα καὶ θὰ συνεχίσουμε νὰ τὴν ἐπιδιώκουμε. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται, βέβαια, γι' αὐτὸ τὸ λόγο νὰ σταματήσουμε τὴ δουλειά μας. Γιατί, τελικά, ὁ καλύτερος ὅρος γιὰ τὴν ἑνότητα εἶναι νὰ δομήσουμε ἕνα ἰσχυρὸ ἀντιστασιακὸ κίνημα. Καὶ αὐτὸ προσπαθοῦμε.

ΑΝΤΙ – Ποιὰ εἶναι γιὰ τὸ MIR ἡ σχέση ἀντίστασης - ἐπαναστατικῆς προοπτικῆς;

MIR – Πρῶτα-πρῶτα πρέπει νὰ τονιστεῖ ὅτι βλέπουμε τὴν ἀντιστασιακὴ δουλειά μας σὰν μιὰ προοπτικὴ γιὰ νὰ στεριώσουμε τὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα στὴ Χιλή. Πιστεύουμε ὅτι μὲ τὸ νὰ δημιουργήσουμε τὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου, ἀπ' τὴ μιὰ μεριά, καὶ νὰ ἐνισχύσουμε τὸ ἀντιστασιακὸ κίνημα, ἀπ' τὴν ἄλλη, δημιουργοῦμε τὶς βασικὲς προϋποθέσεις, ὥστε μετὰ τὴν πτώση τῆς δικτατορίας νὰ ὑπάρχουν οἱ δυνατότητες νὰ προχωρήσουμε παραπέρα.

Πρέπει νὰ γίνει ὅμως κατανοητὸ ὅτι, σήμερα, σὰν ἄμεσο στόχο δὲν βάζουμε τὸ σοσιαλισμό. Ἀλλὰ αὐτὸ βέβαια δὲν σημαίνει ὅτι κάθε μέρα, κάθε στιγμή, σὲ κάθε περίπτωση δὲν κάνουμε τέτοια δουλειά, ὥστε νὰ δημιουργηθοῦν οἱ συνθῆκες ποὺ θὰ μπορέσουν ν' ἀνοίξουν τὸ δρόμο τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἀπὸ τὴν ἰσχὺ τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Κόμματος καὶ τὴν ἰσχὺ τοῦ Ἀντιστασιακοῦ Κινήματος θὰ κριθοῦν μετὰ τὴν πτώση τῆς δικτατορίας οἱ προοπτικὲς γι' αὐτό.

Ὁ ἀγώνας, λοιπόν, ποὺ κάνουμε, συνίσταται στὸ νὰ δημιουργήσουμε τὶς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις, ὥστε τὸ προλεταριάτο νὰ συνειδητοποιηθεῖ τόσο, ὥστε νὰ ἔχει μιὰ ἡγετικὴ θέση σὲ μιὰ κυβέρνηση μετὰ τὴ χούντα καὶ νὰ μπορέσει μετά, ἰσχυρὸ τὸ ἴδιο, νὰ ὁδηγήσει τὴ χώρα στὸ σοσιαλισμό.

Αὐτό, βέβαια, δὲν σημαίνει ἀπὸ μέρους μας ἀποδοχὴ μιᾶς ἐπανάστασης σὲ στάδια, ἀλλὰ ὅτι ἐμεῖς ἀγωνιζόμαστε κάθε μέρα γιὰ νὰ δημιουργήσουμε τὶς συνθῆκες ποὺ θὰ εὐνοήσουν τὴν κατάκτηση παραπέρα στόχων, δρώντας πάντα ὅμως συγκεκριμένα, σύμφωνα μὲ τὶς συνθῆκες ποὺ ὑπάρχουν.

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Ἡ χούντα εἶναι πιὸ ἀδύνατη τώρα ἀπ' ὅ,τι πρὶν ἕνα χρόνο καὶ ἡ ἀντίσταση πιὸ ἰσχυρή. Ἡ ἀντίσταση στὸ ἐσωτερικὸ ἐμπόδισε νὰ ἀποκτήσει ἡ χούντα ἕνα ψευτοδημοκρατικὸ προσωπεῖο. Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, ἡ ἀλληλεγγύη τῶν ξένων κρατῶν καὶ ἡ διεθνὴς ἀπομόνωση τῆς χούντας εἶναι μιὰ μεγάλη βοήθεια.

Ἀλλὰ εἶναι καθῆκον μας νὰ μὴν ἔχουμε αὐταπάτες. Ὁ συσχετισμὸς δυνάμεων εἶναι ἀκόμα ὑπὲρ τῆς χούντας. Οἱ ἀντιφάσεις της δὲν ἔχουν ἀκόμα πολὺ βαθύνει, οὔτε ἡ ἀντίσταση ἀνάλογα ἰσχυροποιηθεῖ. Δὲν πιστεύουμε, λοιπόν, ὅπως ἴσως ἄλλες ἀριστερὲς ὀργανώσεις, ὅτι σύντομα ἡ χούντα θὰ πέσει, καὶ θὰ ἀποκατασταθεῖ τὸ παλιὸ καθεστώς. Ἡ χούντα ἐκφράζει τὰ συμφέροντα τοῦ ντόπιου καὶ ξένου μονοπωλιακοῦ κεφαλαίου καὶ ὑπολογίζει στὴν ὑποστήριξη τῆς Βραζιλίας καὶ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν.

Ἑπομένως, ὁ ἀγώνας θὰ εἶναι μακρὺς καὶ πολὺ δύσκολος. Ἤδη ἔχει στοιχίσει πάρα πολὺ στὸ λαό. Καὶ σὲ μᾶς ἔχει στοιχίσει πολύ. Εἴμαστε περήφανοι γιὰ τοὺς ἥρωες καὶ τοὺς μάρτυρές μας. Δὲν χρειάζεται νὰ μνημονεύσω τὶς ἑκατοντάδες συντρόφους ποὺ πέσανε στὴ μάχη ἢ ποὺ βασανίστηκαν μέχρι θανάτου ἀπ' τὴ χούντα. Ἀλλὰ κι αὐτὸ εἶναι πολὺ λίγο σὲ σχέση μ' αὐτοὺς ποὺ ἔπεσαν ἀπ' τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ τὸ λαό.

Πρέπει κανεὶς νὰ ὑπενθυμίσει ἐδῶ πέρα ὅτι ἡ ἐπανάσταση δὲν εἶναι κανένας περίπατος. Ἐκεῖνοι ποὺ χαίρονται γιὰ τὸ ὅτι ἤδη ἔχουμε ἀπώλειες, παίζουν ἀντικειμενικὰ τὸ παιχνίδι τῆς χούντας. Ὑπάρχουν ὁρισμένοι ποὺ διαδίδουν ἐπίσης ὅτι τὸ MIR ἔχει διαλυθεῖ. Δὲν ξέρω ἂν οἱ ἴδιοι διέδωσαν τὸ 1970 τὴν εἴδηση ὅτι οἱ Βιετ-κὸγκ ἔχουν ἐξοντωθεῖ. (σ.σ. ἀναφέρεται σὲ δημοσίευμα μιᾶς ἑβδομαδιαίας ἐφημερίδας τῆς ἀριστερᾶς ποὺ δημοσίευσε τὴν εἴδηση ὅτι διαλύθηκε τὸ MIR).

Πιστεύουμε λοιπὸν ὅτι μποροῦμε νὰ προχωρήσουμε ἀργά, μὰ σταθερά. Οἱ ἀντιθέσεις μέσα στὴ χούντα καὶ τὴν ἀστικὴ τάξη θὰ βαθύνουν. Ἡ θέση τῆς δικτατορίας λοιπὸν θὰ εἶναι πάντα ἀσταθής.

Χαιρετίζουμε τὴ νίκη τῆς ἐπανάστασης στὸ Βιετνάμ, τὴν Καμπότζη καὶ τὸ Λάος. Τὸ παρὸν τῆς Ἰνδοκίνας εἶναι τὸ μέλλον τῆς Λατ. Ἀμερικῆς.

Π. Εὐθυμίου

ἀπὸ τὴ διάσπαση τοῦ ΚΚΕ – στὴ διάσπαση τῆς ΕΦΕΕ

Ὁ φοιτητὴς Ἄγγ. Γκόγκογλου ἀπαντᾶ στὸν Ν. Κοτζιὰ

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΜΙΑ ΟΔΥΝΗΡΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Δυστυχῶς, τὸ ξέκομμα, στὰ χρόνια τοῦ φασισμοῦ, τοῦ Φοιτητικοῦ Κινήματος στὸ ἐξωτερικὸ ἀπὸ τὸ ΦΚ στὴν Ἑλλάδα, εἶναι ἡ αἰτία γιὰ μιὰ σειρὰ διαστρεβλώσεις, ποὺ γίνονται σὲ σχέση μὲ τὴν πορεία καὶ τὰ γεγονότα ποὺ γίνανε στὸ ἐξωτερικὸ στὴ διάρκεια αὐτή. Πιστεύοντας ὅτι κάποτε θὰ πρέπει νὰ ἀρχίσει νὰ λέγεται ἡ ἀλήθεια, θὰ ἤθελα νὰ ἀπαντήσω σὲ ὁρισμένες σκόπιμες διαστρεβλώσεις ποὺ γίνονται ἀπὸ τὸν συνάδελφο Ν. Κοτζιᾶ, στὸ ἄρθρο του, ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ ΑΝΤΙ, ἀρ. 18, τῆς 3ης τοῦ Μάη 1975.

Ἡ φασιστικὴ διχτατορία βρῆκε φυσικὰ καὶ τὸ ΦΚ στὸ ἐξωτερικὸ ἀπροετοίμαστο, τόσο ὀργανωτικὰ ὅσο καὶ πολιτικά. Οἱ φοιτητικοὶ σύλλογοι ποὺ ὑπῆρχαν καὶ ποὺ ἦταν ἀρκετὰ μαζικοποιημένοι καὶ δραστήριοι, ἄρχισαν νὰ ἀπομαζικοποιοῦνται. Καὶ οἱ λόγοι τῆς ἀπομαζικοποίησης δὲν βρίσκονται μόνο στὴν τρομοκρατία τῶν χουντικῶν προξενείων. Βασικὸ ρόλο ἔπαιξε καὶ ἡ πολιτικὴ γραμμὴ τοῦ ἑνιαίου καὶ διασπασμένου μετὰ ΚΚΕ –μιὰ καὶ αὐτὸ ἔλεγχε τοὺς περισσότερους συλλόγους. Ἡ διάσπαση τοῦ ΚΚΕ ἀποτέλεσε καὶ γιὰ ἕνα μεγάλο ἀριθμὸ φοιτητῶν μιὰν ἀπογοήτευση, μιὰ καὶ τὶς ἐλπίδες τους γιὰ ἕναν ἀγώνα ἐνάντια στὴ Χούντα τὶς στήριζαν πρὸς αὐτό. Τὸ ΚΚΕεσ., ἐλέγχοντας τὴν πλειοψηφία τῶν Συλλόγων, εἶχε τὴ γραμμὴ τῆς μετατροπῆς τῶν ΦΣ σὲ ἀντιστασιακὲς ὀργανώσεις ποὺ τὰ μέλη τους θὰ πρόβαιναν σὲ μιὰ σειρὰ ἐνέργειες ἐνάντια στὸ φασισμό. Τὸ ΚΚΕεξ. εἶχε τὴ γραμμὴ τῶν ἀπολιτικῶν συλλόγων, ὅπου ἀπαγορεύονταν ὄχι μόνο νὰ πεῖς ὅτι ἀνήκεις ἢ δέχεσαι τὴ γραμμὴ μιᾶς παράταξης, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ὅτι εἶσαι ἐνάντια στὴ ΧΟΥΝΤΑ!!!! Ἡ δουλειὰ ἔπρεπε νὰ γίνεται «ὑπογείως» καὶ μυστικά, γιὰ νὰ μὴν τρομάξουν οἱ φοιτητὲς καὶ φύγουν ἀπὸ τὸ Σύλλογο. Ἀποτέλεσμα τῶν δύο αὐτῶν γραμμῶν ποὺ ἐπικρατοῦσαν μετὰ τὸ '67, ἦταν ἡ ἀπομαζικοποίηση τῶν φοιτητικῶν συλλόγων, μιὰ καὶ οἱ περισσότεροι δὲν βλέπανε καμιὰ ἄλλη δυνατότητα ἀπὸ τὸ εἴτε νὰ γίνονται κομάντος, εἴτε νὰ συζητοῦν γιὰ τὰ μαθήματά τους καὶ τὰ κάλλη τῆς Ἑλλάδας. Αὐτὴ πάλι ἡ ἀπομαζικοποίηση τῶν ΦΣ εἶχε σὰν συνέπεια ἀπὸ τὴ μιὰ τὰ λίγα μέλη τῶν συλλόγων νὰ μὴν μποροῦν νὰ κάνουν τίποτα τὸ συγκεκριμένο, ἀπὸ τὴν ἄλλη τὰ Προξενεῖα τῆς Χούντας νὰ παίρνουν μέτρα ἐναντίον τους, μιὰ καὶ ἦταν πιὸ εὔκολο νὰ ἀφαιρέσουν 10 διαβατήρια παρὰ 1000.

Μέχρι τὶς ἀρχὲς τοῦ 1971 πραγματοποιήθηκαν τρία συνέδρια τῶν φοιτητικῶν συλλόγων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τὸ πρῶτο ἔγινε ἀμέσως μετὰ τὸ πραξικόπημα στὸ Παρίσι, ἀκολούθησε τὸ δεύτερο στὴ Λοὺντ καὶ τὸ τρίτο καὶ τελευταῖο στὴν Κοπεγχάγη. Κανένα ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ συνέδρια δὲν ἦταν ἀντιπροσωπευτικό, καὶ ἂν γίνεται λόγος ἀπὸ τὸ συνάδελφο Ν. Κοτζιᾶ γιὰ τὸ δεύτερο καὶ τὸ τρίτο, εἶναι γιατὶ τὸ πρῶτο ἔγινε πρὶν ἀπὸ τὴ διάσπαση τοῦ ΚΚΕ. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ὅμως τῆς διάσπασης καὶ ἀφοῦ ἡ τότε συντονιστικὴ ἐπιτροπὴ τῶν ἑλληνικῶν φοιτητικῶν συλλόγων ἐξωτερικοῦ τάχθηκε μὲ τὴν πλευρὰ τοῦ Γραφείου Ἐσωτερικοῦ, ἡ παράταξη τοῦ Κολιγιάννη ἔβαλε καὶ θέμα ἀντιπροσωπευτικότητας τῆς ἐπιτροπῆς.

Τὸ συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης ἄρχισε νὰ προετοιμάζεται ἀπὸ τὸ 1969. Ὅλοι ξέρανε ὅτι θὰ γίνει, καὶ πολὺ περισσότερο ἡ παράταξη τοῦ συνάδελφου Ν. Κοτζιᾶ, ποὺ θέλει νὰ παρουσιάσει ὅτι αὐτοὶ δὲν τὸ ξέρανε κὰν καὶ ἐντελῶς τυχαῖα βρέθηκαν στὸ συνέδριο οἱ σύλλογοι ἀπὸ τὶς ἀνατολικὲς εὐρωπαϊκὲς χῶρες –ποὺ τοὺς ἐκπροσωποῦσαν– καὶ ὅτι ἐντελῶς τυχαῖα δὲν παραβρέθηκαν οἱ σύλλογοι ἀπὸ τὶς δυτικὲς χῶρες. Γιὰ τὸ συνάδελφο Ν. Κοτζιᾶ, καὶ τὴν παράταξή του, τὸ μόνο ποὺ ἔχει σημασία –καὶ σήμερα ἀκόμη, μετὰ ἀπὸ τόσα χρόνια καὶ παρὰ τὶς ἐμπειρίες τους– εἶναι νὰ ἀποδείξουν ὅτι αὐτοὶ εἶχαν τὴν πλειοψηφία καὶ ὄχι νὰ προσπαθήσουν νὰ δώσουν μιὰν ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα, γιὰ ποιοὺς λόγους τὸ Φοιτητικὸ Κίνημα στὸ ἐξωτερικὸ δὲν πρόσφερε περισσότερα στὸν ἀγώνα ἐνάντια στὴ Χούντα.

Ἀλλὰ μιὰ καὶ ὁ συνάδελφος Ν. Κοτζιᾶς θέλει καὶ ἐπιμένει νὰ μετρᾶ τὴν ἱστορία μὲ κουκιά, καλὸ καὶ σωστὸ θὰ ἦταν νὰ μάθουνε καὶ οἱ ἄλλοι τί ἀκριβῶς ἔγινε καὶ μὲ τὰ κουκιά!!!

Ἡ παράταξη τοῦ συνάδελφου Ν. Κοτζιᾶ κινητοποίησε τὰ πάντα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη γιὰ νὰ ἔχει τὴν πλειοψηφία στὸ Συνέδριο. Μιὰ καὶ δὲν ἦταν αὐτὸ δυνατὸ μὲ τοὺς συλλόγους τῶν δυτικῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ἀφοῦ μόνο δυὸ-τρεῖς ὑποστήριζαν τὴν παράταξή του, ἔβγαλε στὴν ἐπιφάνεια τοὺς συλλόγους τῶν ἀνατολικῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ποὺ οἱ περισσότεροι δὲν

ὑπῆρχαν ἢ καὶ ἂν ὑπῆρχαν δὲν εἶχαν καμιὰ ἀπολύτως δράση(ἢ μήπως ξέρει κανεὶς γιὰ κανένα σύλλογο στὶς σοσιαλιστικὲς χῶρες ποὺ νὰ ἔχει καὶ τὴν παραμικρὴ ἔστω δράση; Γι' αὐτὸ ἂς μὴν παραξενευτεῖ κανείς, ἂν στὸ συνέδριο τῆς ΕΦΕΕ, ποὺ μέλλει νὰ γίνει, παρουσιαστοῦν καὶ τέτοιοι ἀντιπρόσωποι). Ἐξαίρεση τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἀποτελοῦσαν οἱ φοιτητικοὶ σύλλογοι τῆς Μόσχας, ποὺ τὴν πλειοψηφία τὴν εἶχε τὸ ΑΜΕΕ, καὶ ὁ σύλλογος τῆς Δρέσδης, ποὺ τὴν πλειοψηφία τὴν εἶχε τὸ Γραφεῖο Ἐσωτερικοῦ –καὶ γι' αὐτὸ τοὺς διαλύσανε ἀργότερα.

Γράφει ὁ συνάδελφος Ν. Κοτζιᾶς, ὅτι μιὰ σειρὰ σύλλογοι δὲν προσκλήθηκαν καὶ γι' αὐτὸ τὸν λόγο δὲν πῆραν μέρος καὶ καταγγείλανε τὸ Συνέδριο. «...τέτοιοι σύλλογοι ἦσαν : οἱ ἑλληνικοὶ φοιτητικοὶ σύλλογοι τοῦ Ἄαχεν, τῆς Μπολώνιας, τῆς Φλωρεντίας, Πάρμας, Παλέρμου, Κολωνίας κ.ἄ...» (ΑΝΤΙ 3.5.75, ἀρ.18,σελ.46,2η στ.). Καὶ παρακάτω γράφει, ὅτι ἀπὸ τοὺς συλλόγους ποὺ πῆραν μέρος στὸ Συνέδριο ἀποχώρησαν «...οἱ φοιτητικοὶ σύλλογοι: τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης, Βουλγαρίας, Οὐγγαρίας, Μπολώνιας, Ἄαχεν, Πάρμας, Παλέρμου, Φλωρεντίας, Μόσχας ...» (ΑΝΤΙ 3.5.75,ἀρ.18,σελ.46,3η στ.). Τί ἔγινε τελικά, συνάδελφε Κοτζιᾶ; Πῆραν μέρος στὸ συνέδριο καὶ ἀποχώρησαν οἱ σύλλογοι ποὺ ἀναφέρεις, ἢ δὲν πῆραν μέρος στὸ συνέδριο καὶ δὲν χρειάστηκε νὰ ἀποχωρήσουν; Ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια εἶναι ἄλλη!

Στὸ συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης πῆραν μέρος 30 σύλλογοι, μὲ 70 περίπου ψήφους. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς διαδικασίας χάθηκε γιὰ τὴν ἀναγνώριση τῶν ἀντιπροσώπων, γιατὶ γίνονταν ἐνστάσεις μὴ ἀντιπροσωπευτικότητας. Ἕνα χαρακτηριστικὸ εἶναι ἡ ἀντιπροσωπεία τοῦ συλλόγου τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης, ποὺ ὑποτίθεται ὅτι ἐκπροσωποῦσε 800 φοιτητὲς καὶ τοὺς συλλόγους τους. Στὶς ἐκλογὲς τοῦ συλλόγου τῆς Τασκένδης γιὰ τοὺς ἐκπροσώπους στὸν σύλλογο τῆς ΣΕ, ἀπ' ὅπου θὰ ἔβγαιναν καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι γιὰ τὸ συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης, ὁ συνάδελφος ἀντιπρόσωπος τοῦ συλλόγου τῆς ΣΕ καταψηφίστηκε μὲ 18 κατὰ καὶ 6 ὑπέρ. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ «ἐκλεγεῖ» ἀπὸ τὸ σύλλογο τῆς ΣΕ σὰν ἀντιπρόσωπος στὸ συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ νὰ ἔχει καὶ δικαίωμα 4 ψήφων, μιὰ καὶ «ἐκπροσωποῦσε» 800 φοιτητές...

Δυστυχῶς γιὰ τὸ συνάδελφο Ν. Κοτζιᾶ, τὸ συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης ἀπότυχε, γιατὶ ἡ παράταξη Κολιγιάννη δὲν εἶχε τὴν πλειοψηφία, μὲ τὸ ἐπακόλουθο νὰ ἀποχωρήσουνε στὴ διάρκεια τοῦ συνεδρίου. Ὁ συνάδελφος Κοτζιᾶς θὰ ἔπρεπε ἐδῶ νὰ φρεσκάρει λίγο τὴ μνήμη του, γιατὶ δὲν ἀποχώρησαν, ὅπως ἀναφέρει, οὔτε ὁ σύλλογος τῆς Μπολώνιας, οὔτε τῆς Πάρμας, οὔτε τοῦ Παλέρμου, οὔτε τῆς Φλωρεντίας, οὔτε τῆς Μόσχας. Ἀποχώρησαν οἱ σύλλογοι τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ δυὸ τρεῖς ἀπὸ τὴ Δύση. Τὸ βασικὸ ζήτημα, γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο περιστράφηκε ἡ προσοχὴ τοῦ συνεδρίου, δὲν ἦταν βέβαια ἡ ἀποχώρηση τῶν συλλόγων τῆς παράταξης τοῦ Ν. Κοτζιᾶ, ἀλλὰ ὁ χαρακτήρας τοῦ συνεδρίου. Δηλαδὴ ἂν εἶναι συνέδριο τῆς ΕΦΕΕ –μιὰ καὶ κάτι τέτοιο ἦταν ἀδύνατο νὰ πραγματοποιηθεῖ στὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ ἡ χούντα εἶχε καταργήσει τὴν ΕΦΕΕ– ἢ ἂν ἦταν ἁπλῶς ἕνα συνέδριο ὁρισμένων συλλόγων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ κατάσταση ποὺ δημιουργήθηκε ἀπὸ αὐτὸ τὸ θέμα, ὁδήγησε στὴν ἐκλογὴ ἑνὸς ὀργάνου, ὄχι ὅμως ἀπὸ τὴν πλειοψηφία τῶν συνέδρων, ἀφοῦ οἱ περισσότεροι ἀπεῖχαν ἀπὸ τὴν ψηφοφορία, καὶ ποὺ τελικὰ ὀνομάστηκε «συντονιστικὸ γραφεῖο τῶν συλλόγων ἐξωτερικοῦ, μελῶν τῆς ΕΦΕΕ».

Ἡ διάσπαση ὅμως ἄρχισε μετὰ τὸ συνέδριο. Ἡ ὁμάδα Κολιγιάννη ἵδρυσε στὸ Λονδίνο ἕνα δικό της ὄργανο, ποὺ τοῦ ἔδωσε τὸν τίτλο «Συντονιστικὸ Γραφεῖο Ἑλλήνων Φοιτητῶν Ἐξωτερικοῦ» (ΣΓΕΦΕ), πού, ὅπως λέει καὶ τὸ ὄνομά του, δὲν ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ παραταξιακὴ ὀργάνωση, ὅπως τὸ παρουσιάζει σήμερα ὁ συνάδελφος Ν. Κοτζιᾶς, ἀλλὰ γιὰ ἕνα γραφεῖο συντονισμοῦ ὅλων τῶν φοιτητῶν. Ἕνα συντονιστικὸ γραφεῖο ὅμως προϋποθέτει μιὰ ἀντιπροσωπευτικότητα καὶ ἐκπροσώπηση. Ποιὸν ἐκπροσωποῦσε καὶ ποιὸν ἀντιπροσώπευε ὅμως τὸ ΣΓΕΦΕ; Τὴν ἀπάντηση τὴν ἔδινε ἡ Διεθνὴς Ἕνωση Φοιτητῶν κάνοντας μὰν ἐσκεμμένη ἐπέμβαση στὰ ἐσωτερικὰ τοῦ ἑλληνικοῦ φοιτητικοῦ κινήματος, ἀφ' ἑνὸς μὲν μὴ ἀναγνωρίζοντας τὸ Συντονιστικὸ Γραφεῖο τοῦ Συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης, ἀφ' ἑτέρου καλώντας στὶς συνεδριάσεις της σὰν ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεία τὸ ΣΓΕΦΕ. Μὰ ἡ ἐπέμβαση τῆς ΔΕΦ στὰ ἐσωτερικὰ τοῦ κινήματός μας δὲν ἀφοροῦσε μόνο τοὺς Ἕλληνες φοιτητὲς τοῦ ἐξωτερικοῦ. Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ στέλνει ἀγωνιστικὰ μηνύματα στοὺς ἀγωνιζόμενους Ἕλληνες φοιτητὲς τῆς ΑΝΤΙ-ΕΦΕΕ, λὲς καὶ μόνον αὐτοὶ ἀγωνίζονταν, ἢ μόνον ἡ ΑΝΤΙ-ΕΦΕΕ λειτουργοῦσε σὰν ὀργάνωση. Σὲ λίγο μᾶς πληροφοροῦσαν οἱ ἐδῶ ἐκπρόσωποι τῆς ὁμάδας Κολιγιάννη, ὅτι ἡ ΔΕΦ ἀναγνώριζε σὰν μοναδικὸ ἐκπρόσωπο τῶν φοιτητῶν στὴν Ἑλλάδα τὴν ΑΝΤΙ-ΕΦΕΕ καὶ γι' αὐτὸ τὴν καλοῦσε στὰ συνεδριά της.

Εἶναι ὑπόθεση τοῦ ἑλληνικοῦ φοιτητικοῦ κινήματος, συνάδελφε Ν. Κοτζιᾶ, νὰ προσχωρήσει ἢ ὄχι στὴ ΔΕΦ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅμως, καλὸ θὰ ἦταν σὲ περίπτωση προσχώρησης νὰ ἔχει ἀπὸ πρὶν τὴ βεβαίωση ἀπὸ τὴ ΔΕΦ, ὅτι παρόμοιες ἱστορίες μὲ τὴν παράταξή σου στὰ χρόνια τῆς διχτατορίας καὶ τέτοιες ἐπεμβάσεις στὰ ἐσωτερικὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ΦΚ δὲν θὰ ἐπαναληφθοῦν.

Πιστεύοντας ὅτι μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο συμβάλλω στὴν ἀποκατάσταση τῆς ἀλήθειας καὶ στὴν ἑνότητα τοῦ ἑλληνικοῦ ΦΚ, ἐλπίζω στὴ δημοσίευση αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου-ἐπιστολῆς μου.

Ἄγγελος Γκόγκογλου
φοιτητὴς
Δυτ. Βερολίνο

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΘΛΙΒΕΡΗΣ ΣΥΚΟΦΑΝΤΙΑΣ

Ἕνα γράμμα τοῦ Αἴηπριλ Κάρτερ, ἄλλοτε Προέδρου τῆς Βρετανικῆς Ἐκστρατείας, γιὰ τὸν Πυρηνικὸ Ἀφοπλισμὸ

Κάθε κίνημα ἔχει, φυσικὸ εἶναι νὰ ἔχει, ὄχι μόνο ἀρετές, ἀλλὰ καὶ ἀδυναμίες. Κάποτε ἀδυναμίες βαρύτατες, ἀπαράδεκτες –ἀλλὰ ποὺ δὲν φτάνουν τὴν ἀθλιότητα. Καὶ προσπαθεῖ κανείς, ὄχι βέβαια νὰ τὰ δικαιολογήσει ὅλ' αὐτά, ἀλλὰ τουλάχιστον νὰ τὰ ἐξηγήσει, νὰ τὰ καταλάβει κατὰ κάποιο τρόπο. Ὅταν ὅμως οἱ ἀδυναμίες αὐτὲς ξεπεράσουν ὁρισμένα ὅρια καὶ καταντήσουν ἀθλιότητα, τότε δὲν μένει χῶρος γιὰ καμιά, καμιὰ ἀπολύτως κατανόηση.

Αὐτὸ τὸ τελευταῖο ἰσχύει ἀπόλυτα γιὰ τὴ συκοφαντία, γιὰ τὴ διατύπωση κατηγοριῶν–ἀβασάνιστων κατηγοριῶν– ποὺ λερώνουν τὴν ἀγωνιστικὴ τιμὴ καὶ ὑπόληψη συντρόφων. Ἔστω κι ἂν γιὰ διάφορους λόγους δὲν τοὺς θεωροῦμε πιὰ συντρόφους. Καὶ κάτι τέτοιο ἔγινε στὸ ἄρθρο (ΑΝΤΙ, φυλ. 18, 3.5.75) μὲ τὸ ὁποῖο ὁ Ν. Κοτζιὰς ἀπαντοῦσε σὲ προηγούμενο ἄρθρο τοῦ Γιάννη Ἀνδρικόπουλου, σχετικὸ μὲ τὶς περιπέτειες τῆς ΕΦΕΕ στὸ ἐξωτερικό, στὴ διάρκεια τῆς δικτατορίας. Περιεῖχε, δηλαδή, τὸ ἄρθρο τοῦ Ν. Κ. βαρύτατες κατηγορίες ἐναντίον τοῦ Γ. Α. πού, εἴτε ἠθελημένα εἴτε ἀβασά-

νιστα, σκόπευαν στὴ σπίλωση τῆς ἀγωνιστικῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπόληψης τοῦ τελευταίου.

Γι' αὐτό, μὲ θλίψη γιατὶ οἱ κατηγορίες αὐτὲς διατυπώθηκαν, δημοσιεύουμε ἐδῶ ἐπιστολὴ ποὺ πήραμε ἀπὸ τὴν Ὀξφόρδη τῆς Ἀγγλίας, γραμμένη ἀπὸ τὸν Αἴηπριλ Κάρτερ, ἄλλοτε Πρόεδρο τῆς CND(Βρετανικῆς Ἐκστρατείας γιὰ τὸν Πυρηνικὸ Ἀφοπλισμό), ποὺ ἀποκαλύπτει τὴ συκοφαντία:

«Σᾶς γράφω γιὰ νὰ διορθώσω μιὰ σοβαρὴ ἀνακρίβεια (miss-statement) πού, ὅπως καταλαβαίνω, ὑπῆρχε σ' ἕνα πρόσφατο ἄρθρο στὸ ὁποῖο ἰσχυριζόσαστε (Σ.σ.: ὄχι ἐμεῖς, ἀλλὰ ὁ Ν.Κ.) ὅτι ὁ Γιάννης Ἀνδρικόπουλος ὀργάνωσε μιὰ διαδήλωση στὸ Λονδίνο, στὶς 28 Νοεμβρίου 1970, μὲ χρήματα τῆς CIA, καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἐπιβεβαιώθηκε ἀπὸ τὸ βρετανικὸ φιλελεύθερο τύπο.

»Ἡ διαδήλωση αὐτή, ποὺ στρεφόταν ἐναντίον τοῦ ΝΑΤΟ καὶ τοῦ Συμφώνου τῆς Βαρσοβίας, ξεκίνησε καὶ ὀργανώθηκε ἀπὸ τὴ Βρετανικὴ Ἐκστρατεία γιὰ τὸν Πυρηνικὸ Ἀφοπλισμό, τὴν ὀργάνωση ποὺ ἦταν ὑπεύθυνη γιὰ τὴ διοργάνωση τῶν Πορειῶν τοῦ Ἀλντερμάστον ἐναντίον τῆς ὑδρογονοβόμβας. Ἡ CND ὀργανώνει ἐκστρατεῖες ἐναντίον τῶν πυρηνικῶν ὅπλων καὶ ἐναντίον τῶν στρατιωτικῶν συμμαχιῶν ποὺ στηρίζονται στὰ πυρηνικὰ ὅπλα ἀπὸ τὸ 1958. Σ' αὐτὴ τὴ συγκεκριμένη διαδήλωση ὁ σκοπὸς ἦταν νὰ στρέψουμε ἐπίσης τὴν προσοχὴ πρὸς τοὺς πολιτικοὺς κινδύνους τῆς διαίρεσης τῆς Εὐρώπης σὲ δυὸ στρατιωτικοὺς συνασπισμούς, μὲ ἰδιαίτερη ἀναφορὰ στὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τσεχοσλοβακία. Γι' αὐτὸ ἡ CND ἐπεζήτησε τὴ συνεργασία ἑλληνικῶν καὶ τσεχοσλοβακικῶν φοιτητικῶν ὀργανώσεων στὴ Βρετανία σ' αὐτὴ τὴ διαδήλωση.

»Οἱ πληροφορίες ποὺ δημοσιεύτηκαν στὸ βρετανικὸ τύπο γι' αὐτὴ τὴ διαδήλωση ἀναφέρονταν, στὶς πιὸ πολλὲς περιπτώσεις, στὸν ὀργανωτικὸ ρόλο τῆς CND· σὲ καμιὰ περίπτωση, ὅσο ξέρω, δὲν προβλήθηκε ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ διαδήλωση χρηματοδοτήθηκε ἀπὸ τὴ CIA. Ἡ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία καὶ ἀκεραιότητα τῆς CND καὶ ἡ ἀδέσμευτη θέση της στὸν ψυχρὸ πόλεμο, ἀναγνωρίστηκε γενικὰ ἀπὸ τὸ βρετανικὸ τύπο.

»Ἂν θέλετε μιὰ ἀκριβὴ ἔκθεση γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς διαδήλωσης σᾶς συνιστῶ νὰ ἐλέγξετε τὴν ἔκθεση τῆς βρετανικῆς κομμουνιστικῆς ἐφημερίδας «Δὴ Μόρνιγκ Στάρ», ποὺ δημοσίευσε ἐπίσης δυὸ ἄρθρα πάνω στὴν πολιτικὴ γραμμὴ τῆς διαδήλωσης.

»Ὡς Πρόεδρος τῆς CND τὸ Νοέμβριο τοῦ 1970, ἐλπίζω ὅτι θὰ ἀποσύρετε χωρὶς ἐπιφυλάξεις ἕναν ἰσχυρισμὸ ποὺ ὄχι μόνο εἶναι συκοφαντικός, ἀλλὰ προσφέρει κακὲς ὑπηρεσίες στοὺς συντροφικοὺς δεσμοὺς ποὺ ὑπῆρξαν στὸ παρελθὸν ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνες καὶ Βρετανοὺς ποὺ διαμαρτύρονταν ἐναντίον τῶν πυρηνικῶν ὅπλων καὶ τοῦ ΝΑΤΟ».

Αἴηπριλ Κάρτερ

Μιὰ ἀποστομωτικὴ ἀπάντηση

ΕΔΕΚ: ἀρχὲς καὶ πρόγραμμα

Τοῦ Α. Χριστοδουλίδη

Μὲ ἀφορμὴ τὸ βιβλίο τοῦ Πλουτῆ Σέρβα γιὰ τὴν Κύπρο, ὁ δημοσιογράφος Ἀλ. Κωνσταντινίδης, προσπαθεῖ μ' ἕνα δημοσίευμα στὸ περιοδικό σας, νὰ ψαρέψει σὲ θολὰ νερά, ἀραδιάζοντας μιὰ σειρὰ ἀπὸ ψευδολογίες –μοναδικὸς τρόπος νὰ στηρίξει ὅσα δὲν τολμᾶ νὰ μολογήσει ἀνοιχτὰ στὸ σημείωμά του. Δὲν νιώθω καθόλου τὴν ἀνάγκη νὰ ἀντιπαραθέσω στοιχεῖα σ' ὅσες «φαιδρότητες» ἀραδιάζονται στὸ σημείωμα, γιατὶ κάθε Κύπριος, κι ὕστερα ἀπὸ τὸ πραξικόπημα κάθε Ἕλληνας, γνωρίζει τοὺς ἀγῶνες καὶ τὶς θυσίες τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος τῆς Κύπρου ΕΔΕΚ. Ὅμως ἡ παρουσία τοῦ κειμένου αὐτοῦ μέσα ἀπὸ τὶς στῆλες τοῦ ΑΝΤΙ (ἑνὸς περιοδικοῦ ποὺ προβληματίζεται στὸ χῶρο τῆς ἀριστερᾶς) μπορεῖ νὰ δημιουργήσει ἐντυπώσεις, μιὰ καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες ἀναγνῶστες δὲν ξέρει πόσο «ἀριστερὰ» εἶναι τοποθετημένος ὁ κ. Κωνσταντινίδης. Ἔτσι θά 'θελα, μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτή, νὰ δώσω μερικὰ μόνο ἀπὸ τὰ κείμενα καὶ τὶς θέσεις τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος Κύπρου, ποὺ δείχνουν τὴν ἰδεολογικὴ τοποθέτησή του καὶ τοὺς ἀντιιμπεριαλιστικοὺς ἀγῶνες του.

Σωστὰ ὁ κ. Κ. ἀναφέρει πὼς τὸ κόμμα τῆς ΕΔΕΚ στὴν ἱδρυτική του διακήρυξη δὲν ὀνομάζεται σοσιαλιστικὸ κόμμα. Τὸ μόνο ἴσως σημεῖο ὅπου ὁ κ. Κ. λέει τὴν ἀλήθεια. Ὅμως κι ἐδῶ τυπικά. Ἀποφεύγει νὰ μπεῖ στὴν οὐσία καὶ νὰ δικαιολογήσει τὴν ἄποψή του, παραθέτοντας στοιχεῖα ἀπὸ κείμενα τοῦ πρώτου ἱδρυτικοῦ συνεδρίου τῆς ΕΔΕΚ ποὺ θά 'δειχναν τὴν «ἀντισοσιαλιστικὴ» τοποθέτηση τοῦ Κόμματος. Δὲν τὸ κάνει, γιατὶ καὶ οἱ ἀρχὲς καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς ΕΔΕΚ στὸ πρῶτο ἱδρυτικό της συνέδριο (1969) ἔδιναν στὸ κόμμα τὴ σοσιαλιστική του μορφή. Ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ πολιτικὴ τῆς ΕΔΕΚ δὲν διέφερε στὴ βάση μὲ τὴν πολιτικὴ ἑνὸς γνήσιου σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἱστορία τῆς πλειοψηφίας ἀπὸ τὰ ἱδρυτικὰ μέλη του ἔδειχνε καθαρὰ ποιὸ δρόμο θ' ἀκολουθοῦσε τὸ κόμμα. Λίγα χρόνια μόνο μετὰ τὴν ἵδρυσή του κι ἀφοῦ προηγήθηκαν μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἰδεολογικὲς συζητήσεις, τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο τοῦ κόμματος πρότεινε στὸ Β΄ Παγκύπριο Συνέδριο τὴ μετονομασία τῆς ΕΔΕΚ σὲ σοσιαλιστικὸ κόμμα, ἔτσι ποὺ καὶ ὁ τίτλος τοῦ κόμματος νὰ ἀντιπροσωπεύει σωστότερα τὴν ἰδεολογία καὶ τοὺς στόχους του.

Παραπέμπω στὸ ἄρθρ. Ι τοῦ προσωρινοῦ καταστατικοῦ ποὺ ἐγκρίθηκε στὸ Β΄ Παγκύπριο Συνέδριο, ὅπου ρητὰ ἀναφέρεται ὅτι ἡ ΕΔΕΚ στηρίζεται στὸν ἐπιστημονικὸ σοσιαλισμὸ καὶ στόχος της εἶναι ἡ κατάργηση τῆς ἐκμετάλλευσης ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο. Παραπέμπω, ἐπίσης, στὴν εἰσήγηση γιὰ τὴ νεολαία στὸ Β΄ Παγκύπριο Συνέδριο τῆς ΕΔΕΚ (20-21 Ἀπρίλη 1974), ὅπου ἀναφέρεται: «Ἡ σοσιαλιστικὴ νεολαία ΕΔΕΝ εἶναι μιὰ καθαρὰ πολιτικὴ ὀργάνωση, μὲ ἐπαναστατικὸ σοσιαλιστικὸ φιλοσοφικὸ ὑπόβαθρο, καὶ ἔχει σὰν κύριο στόχο της τὴν καθολικὴ ἀπελευθέρωση τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ τὸν ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ τῆς κοινωνίας μὲ βάση τὴ θεωρία τοῦ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ». Μὰ ἡ ΕΔΕΚ δὲν σταματᾶ μόνο στὶς δηλώσεις, προχωρεῖ σὲ κριτικὴ ἀπέναντι στὶς σοσιαλδημοκρατικὲς ἀντιλήψεις καὶ τὴ νεοαριστερὴ ἄποψη τῆς μονοδιάστατης κοινωνίας. Λέει ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος ΕΔΕΚ στὴν εἰσήγησή του, στὸ Β΄ Παγκύπριο Συνέδριο: «Ἕνα ἄλλο ἀπατηλὸ φαινόμενο τῶν διεθνῶν ἐξελίξεων εἶναι ἡ δῆθεν δυνατότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης νὰ συμμετάσχει στὸν ἔλεγχο τῶν μέσων παραγωγῆς μέσω μετοχικῆς συμμετοχῆς, φαινόμενο ποὺ ὁδήγησε στὴν ἄποψη πὼς ἤδη τὸ ἐξελιγμένο καπιταλιστικὸ σύστημα μετατρέπεται σὲ μονοδιάστατο. Ἡ θεωρία εἶναι καὶ λαθεμένη καὶ ἐπικίνδυνη. Στόχος τῶν μεγάλων αὐτῶν ἑταιριῶν εἶναι ὁ ἐπανέλεγχος τοῦ συσσωρευμένου κεφαλαίου στὰ χέρια τῆς ἐργατικῆς ἢ μικροαστικῆς τάξης καὶ ἡ ἐπανεκμετάλλευση αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου πρὸς ὄφελος τῆς νέας οἰκονομικῆς ὀλιγαρχίας... *Τὸ κόμμα μας πιστεύει στὴν ἀνάγκη οὐσιαστικῆς σοσιαλιστικῆς διάρθρωσης μὲ πλήρη ἔλεγχο τοῦ λαοῦ στὰ μέσα παραγωγῆς καὶ στὶς ἐθνικοπολιτικὲς δυνατότητες*». Καὶ πιὸ κάτω στὴν εἰσήγησή του ὁ ἀρχηγὸς τῆς ΕΔΕΚ, γιὰ νὰ μὴν ἀφήσει περιθώρια παρεξήγησης, στὸ κεφάλαιο οἱ σχέσεις μεταξὺ Κύπρου καὶ χωρῶν τοῦ «τρίτου κόσμου», ἀναφέρει: «Ἡ σημερινὴ συμμετοχὴ στὸν τρίτο κόσμο, ἐπιθυμητὴ ἀπὸ πλευρᾶς κρατικῆς πολιτικῆς, ἔχει τὸ μειονέκτημα ὅτι περικλείει ἰδεολογικὰ ἀντιφατικὲς δυνάμεις, ἀκόμα καὶ κυβερνητικοὺς κύκλους ποὺ βρίσκονται στὴ σφαίρα ἐπιρροῆς τῶν μεταποικιακῶν δυνάμεων, γι' αὐτὸ ἐπιβάλλεται μιὰ λαϊκὴ ὑπόσταση στὶς χῶρες τοῦ τρίτου κόσμου, μὲ συγκεκριμένη ἰδεολογία, ποὺ δὲν μπορεῖ *γιὰ μᾶς νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν ἰδεολογία τῆς ἐλευθερίας, τῆς δημοκρατίας, τοῦ σοσιαλισμοῦ...*»

Στὸ ἴδιο συνέδριο τόνιζε, ἀναφερόμενος

στὴν Εὐρώπη καὶ τὶς συμμαχίες (στρατιωτικές, πολιτικές, οἰκονομικὲς): «Κι αὐτὲς οἱ συμμαχίες ἀποτελοῦν ἑδραίωση ἀντισοσιαλιστικῶν κατεστημένων, τροχοπέδη στὴ σοσιαλιστικὴ ἐξέλιξη... Μόνο μιὰ σοσιαλιστικὴ μεταρρύθμιση στὴν Εὐρώπη θὰ δώσει ἀπάντηση στὰ μεγάλα πολιτικοοικονομικὰ θέματα. Οὔτε εἶναι ἀνεκτὴ μιὰ ψευδοδημοκρατία στηριζόμενη πάνω σὲ ἀνισότητα, ἐκμετάλλευση ἢ μονοπωλιακὴ ὀλιγαρχικὴ κατοχὴ τῶν μέσων παραγωγῆς... Ἡ δημοκρατία εἶναι ἀσυμβίβαστη μὲ δικτατορίες μὲ «ἐπαΐοντες», μὲ αὐτοδιοριζόμενους ἢ μὲ κλειστοὺς κύκλους...» Πιὸ κάτω, ἀπαντώντας σ' ἄλλα ποὺ θίγει ὁ κ. Κ., θὰ προσθέσουμε περισσότερα στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὶς συγκεκριμένες θέσεις τῆς ΕΔΕΚ πάνω στὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ θέματα.

Ὁ Κύπριος δημοσιογράφος δὲν παραλείπει νὰ χρησιμοποιήσει καὶ τὴ γνωστὴ μέθοδο τῶν σοβιετολόγων: Κατηγορεῖ τὸν ἀρχηγὸ τῆς ΕΔΕΚ πὼς ἔφτιαξε ἕνα προσωπικὸ κόμμα!! Βέβαια εἶναι γνωστὸ πὼς ὅταν γίνονταν οἱ προετοιμασίες γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος ὁ κ. Κ. βρισκόταν στὴν ἀντίπερα ὄχθη. Ἡ προσπάθεια γιὰ δημιουργία σοσιαλιστικοῦ κόμματος ξεκίνησε ἀπὸ πολὺ παλιὰ (ἤδη ἀπὸ τὸ 1965 σὲ μιὰ συζήτηση μὲ τὸ Δρα Λυσσαρίδη στὴν Ἀθήνα εἶχα βάλει τὸ ἐρώτημα), ἀλλὰ οἱ πρῶτοι πυρῆνες γιὰ τὴ δημιουργία τῆς ΕΔΕΚ φτιάχτηκαν λίγες ἑβδομάδες μετὰ τὴ δικτατορία στὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ μιὰ ὁμάδα ἀτόμων ποὺ ἀποτέλεσαν τὸ πιὸ ζωντανὸ τμῆμα τῆς ἀντιδικτατορικῆς ἐπιτροπῆς στὴν Κύπρο. Βέβαια οὔτε τότε εἶχε τὴν εὐαισθησία νὰ τοποθετηθεῖ ὁ κ. Κ.

Πολλὲς συναντήσεις εἶχαν γίνει τότε. Φτιάχτηκαν διάφορες ὁμάδες, μπῆκε ἡ βάση γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ἡ ΕΔΕΚ. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Β. Λυσσαρίδη σὰν ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος ἔγινε στὸ πρῶτο στάδιο ἀπὸ τὴν ὁμάδα πρωτοβουλίας γιὰ τὴν ἵδρυση τοῦ κόμματος καὶ σὲ δεύτερο στάδιο ἀπὸ τὸ πρῶτο ἱδρυτικὸ συνέδριο (Λευκωσία, 1969, Θέατρο Παλλάς). Ἡ ἐπανεκλογὴ ἔγινε στὸ Β΄ Παγκύπριο Συνέδριο (1974). Καὶ στὶς τρεῖς περιπτώσεις κριτήριο γιὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ Β. Λυσσαρίδη στὴ θέση τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος ἦταν ἡ μεγάλη προσφορά του στὸν ἀγώνα τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, καὶ ἡ προοδευτικὴ σοσιαλιστικὴ τοποθέτησή του. Γιὰ ὅσους δὲν θυμοῦνται, ὅπως ἴσως ὁ κ. Κ., ὑπενθυμίζουμε πὼς ὁ Β. Λυσσαρίδης πρόσφερε τεράστιες ὑπηρεσίες στὸν ἐθνικοαπελευθερωτικὸ ἀγώνα 1955-59, στὴ διάρκεια τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς 1963-64, καὶ εἶναι μιὰ ἐξέχουσα προσωπικότητα στὸ χῶρο τῶν ἀγωνιζόμενων γιὰ τὴν ἐλευθερία τους λαῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας.

Τὸ κείμενο ὅμως τοῦ κ. Κ. βασικὰ στηρίζεται σὲ τούτη τὴν κατηγορία:

«Ἡ ΕΔΕΚ ἀγωνίζεται γιὰ τὴ διατήρηση τοῦ κατεστημένου καὶ τῆς κυβέρνησης Μακαρίου, ποὺ ἐκφράζει τὰ συμφέροντα τῆς κεφαλαιοκρατικῆς τάξης καὶ τῆς φεουδαλικῆς ἐκκλησίας....» καὶ πὼς ἡ ΕΔΕΚ «ποτὲ δὲν στράφηκε ἐναντίον τῆς κυπριακῆς ἐκκλησίας, ποὺ ἀποτελεῖ ἀπὸ τὴ μιὰ τὸ μεγαλύτερο κεφαλαιοκρατικὸ καὶ τσιφλικάδικο συγκρότημα στὴν Κύπρο καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν πιὸ ἀνασταλτικὴ καὶ ἀντιδραστικὴ δύναμη στὸ νησί...». Καὶ σὲ μιὰ ὑποσημείωση, δείχνοντας τὸ πραγματικὸ πρόσωπό του, ὁ κ. Κ. παρουσιάζει τὸ γνωστὸ δεξιὸ κόμμα ΔΕΚ (ὄργανο τῶν ἀντιδραστικῶν νατοϊκῶν κύκλων καὶ τῶν λακέδων τους στὴν Κύπρο) σὰν τὸν μόνο ὑπέρμαχο τῶν συμφερόντων τοῦ λαοῦ σὲ ἀντιπαράθεση μὲ τὴν κεφαλαιοκρατικὴ ἐκκλησία, μιὰ καὶ ὑποστήριζε μόνο αὐτὸ (!!) τὴ διανομὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς γῆς στοὺς ἀγρότες!!

Στὴν εἰσήγηση γιὰ τὸ ἀγροτικὸ καὶ κτηνοτροφικὸ πρόβλημα (Β΄ Παγκύπριο Συνέδριο) μεταξὺ ἄλλων ὁ σύντροφος εἰσηγητὴς λέει:

«Σύμφωνα μὲ τὴν τελευταία ὀργανωμένη ἐπίσημη ἀπογραφὴ (1960) ἡ κυπριακὴ καλλιεργήσιμη γῆ εἶναι μοιρασμένη σὲ 69.455 ἰδιοκτησίες καὶ σὲ 66.880 κομμάτια:

Κατηγ. ἰδιοκτητῶν	Ἀρ. ἰδ/τῶν	Σύνολο σκαλῶν ποὺ κατέχει ἡ κατηγορία	Ποσοστὸ ἀναλογίας
1. Ἐκκλησία, Μοναστήρια, Ἐφκαφ (τουρκικὸ)	7355	1399040	43 %
2. Φτωχομεσαῖοι 40-100 σκάλες	18181	1139009	35,2%
3. Φτωχογεωργοὶ 5-40 σκάλες	35791	674756	20,9%
4. Ἀκτήμονες κάτω ἀπὸ 5 σκάλες	8118	20175	0,6%

Μιὰ ἁπλὴ μελέτη τῆς πιὸ πάνω εἰκόνας φανερώνει τὴν ἀδικία ποὺ ὑπάρχει ὅσον ἀφορᾶ τὴν κατοχὴ γῆς, ποὺ στὸ *μεγαλύτερό της μέρος* βρίσκεται στὰ χέρια μὴ *καλλιεργητῶν* καὶ ἀποτελεῖ *μέσο ἐκμετάλλευσης σὲ βάρος τῆς μεγάλης μάζας τῶν πραγματικῶν καλλιεργητῶν της*...». Καὶ ἡ εἰσήγηση καταλήγει: «Βασικὲς προϋποθέσεις γιὰ τὸν σχηματισμὸ καὶ τὴν προκοπὴ τῶν ἀγροτικῶν αὐτῶν μονάδων (σημ: ἀναφέρεται στὴ δημιουργία παραγωγικῶν συνεταιρισμῶν) εἶναι:

α) *Ἡ ἀπαλλοτρίωση τῆς ἐκκλησιαστικῆς γῆς*, τῆς γῆς ποὺ δὲν ἀνήκει στοὺς καλλιεργητὲς καὶ τῆς γῆς ποὺ βρίσκεται στὴν κυβερνητικὴ κατοχή, μὲ σκοπὸ νὰ δημιουργηθοῦν πλατιὲς ἀγροτικὲς μονάδες ἢ νὰ ἐνισχυθοῦν ἄλλες μικρότερες.

β) Ἡ ἀπαλλοτρίωση τῶν νερῶν καὶ ἡ δημιουργία ἀρδευτικῶν μονάδων κάτω ἀπὸ τὴν διαχείριση τῶν ἴδιων τῶν γεωργῶν...»

Ὅσο γιὰ τὴν ἐνίσχυση τοῦ κατεστημένου, παραθέτουμε ἀπὸ τὴν εἰσήγηση τοῦ σύντροφου στὸ Β΄ Παγκύπριο Συνέδριο τῆς ΕΔΕΚ πάνω στὴν οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ κόμματος, γιὰ νὰ δοῦμε πῶς ἡ ΕΔΕΚ ἔβλεπε τὴν ἄρχουσα τάξη στὴν Κύπρο:

«Ἡ πραγματικὴ ἀπειλὴ τοῦ μονοπωλιακοῦ κεφαλαίου καὶ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ὄχι μόνο ἀπαιτεῖ ἐπιστράτευση καὶ ἐπαγρύπνηση ὁλόκληρου τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ ἀπαιτεῖ καὶ ἐπιστράτευση συμμάχων ποὺ ἀντιμετωπίζουν τὸν ἴδιο ἐχθρό... Σήμερα τὸ ξένο κεφάλαιο ὀργώνει τὸν τόπο μας:

Ἀπὸ τὶς 6 τράπεζες οἱ 4 εἶναι ξένες
Ἀπὸ τὶς 5 ἑταιρίες λιανοπώλησης πετρελαιοειδῶν οἱ 4 εἶναι ξένες.
Ἀπὸ τὶς 50 ἀσφαλιστικὲς ἑταιρίες οἱ 48 ξένες.
Ἀπὸ τὰ 6 μεταλλεῖα τὰ 4 ξένα καὶ τὸ ἄλλο ἕνα κατὰ 50% μὲ ξένα κεφάλαια.
Στὴν ἰδιοκτησία τῆς γῆς, ἰδίως τουριστικῆς, οἱ ξένοι σπεκιουλαδόροι σὲ συνεργασία μὲ ντόπιους φτωχοσυμμάχους πρωταγωνιστοῦν στὸ σκάνδαλο τῆς τιμῆς...

Τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα τῆς ΕΔΕΚ ἔχει ἀναλάβει τὴν κοινωνικο-οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικο-πολιτικὴ ἀποστολὴ τῆς δημιουργίας μιᾶς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς βάσης γιὰ τὸ χτίσιμο μιᾶς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, δημιουργώντας ἕνα πανίσχυρο δημόσιο τομέα, περιορίζοντας τὸ ἰδιωτικὸ κεφάλαιο, ἀντιμετωπίζοντας τὴ γραφειοκρατία καὶ ἀναπτύσσοντας στὸ ἐλάχιστο δυνατὸ τὴ βιομηχανία γιὰ τὸ κοινὸ συμφέρον.... Τὸ ἰδιωτικὸ κεφάλαιο στὸν τόπο μπορεῖ νὰ παίξει προσωρινὰ ἕνα ρόλο στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ τόπου. *Δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ εἶναι ὁ φορέας τῆς βιομηχανοποίησης καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας μας οὔτε ὁ πρωταγωνιστὴς γιὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἀνατροπὴ ἢ ἀντιμετώπιση τῆς ἰμπεριαλιστικῆς καὶ μεταποικιακῆς πίεσης, γιατὶ εἶναι καταδικασμένο νὰ παίξει τὸ ρόλο ἑνὸς μεσάζοντα στὰ χέρια τῶν καπιταλιστικῶν μονοπωλίων....* Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ μεγαλοαστικὴ τάξη δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μιὰ συνεπὴς ἀντιιμπεριαλιστικὴ δύναμη στὸν ἀγώνα γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ τόπου....

Καὶ στὴ σύνοψη τῶν *ἀμέσων* οἰκονομικῶν εἰσηγήσεων στὴν ὁμιλία τοῦ Δρα Λυσσαρίδη στὸ Παγκύπριο Συνέδριο ἀναφέρονται τὰ πιὸ κάτω μεταξὺ πολλῶν ἄλλων:

«α. Ἐθνικοποίηση τραπεζῶν.

β. Νομοθετικὴ κατοχύρωση κατοχῆς γῆς καὶ νεροῦ ἀπὸ τοὺς *καλλιεργητές*. Σ' αὐτὸ ὑπάγεται ἡ ἐκκλησιαστικὴ γῆ, χαλίτικη γῆ (κρατικὴ γῆ) καὶ χαμηλὰ δάση.

γ. Κρατικὸς ἔλεγχος ὑδατίνων πόρων.

δ. Ἐθνικοποίηση μεταλλείων.

ε. Ἐθνικοποίηση ἀσφαλιστικῶν ἑταιριῶν».

Ἂν ὅλα τοῦτα ἀποτελοῦν ὑποστήριξη πρὸς τὸ κατεστημένο, τότε δὲν χρειάζεται νὰ προσθέσει κανεὶς τίποτ' ἄλλο.

Κι ἂς ἔρθουμε τώρα σ' ὅσα γράφει ὁ κ. Κ. σχετικὰ μὲ τὴ θέση τῆς ΕΔΕΚ ἀπέναντι στὸ Μακάριο, τὴν κατηγορία πὼς «ἀπέρριψε τὸ σχέδιο ποὺ εἶχε προτείνει ὁ τότε πρωθυπουργὸς *(sic)* Γ. Παπαδόπουλος καὶ ποὺ προνοοῦσε λύση ἀνεξαρτησίας μὲ παραχώρηση τοπικῆς αὐτοδιοίκησης στὴν τουρκοκυπριακὴ κοινότητα....» καὶ ἄλλα πολλά. Στὴν εἰσήγηση τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ΕΔΕΚ στὸ Β΄ Παγκύπριο Συνέδριο, ἀναλύοντας τὸ κυπριακὸ καθορίζει καὶ τὶς ἀναγκαῖες συμμαχίες.:

«Τὸ Κυπριακὸ πρόβλημα εἶναι πρόβλημα ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης. Ὁ χαρακτήρας τοῦ βασικοῦ ἀγώνα μας ὄχι μονάχα καθορίζει τὶς κύριες προοπτικές, ἀλλὰ καὶ τὴ σύνθεση καὶ τὶς συμμαχίες τοῦ κινήματός μας... Στὸ στάδιο

τῆς ἐθνικο-ἀπελευθερωτικῆς ἐπανάστασης δὲν ἔγινε μιὰ *ἐπιστημονικὴ* ἀνάλυση τῶν διεθνῶν καὶ τοπικῶν παραγόντων ποὺ καθόριζαν τὸ στίγμα καὶ τὴν τακτικὴ τοῦ ἀγώνα κι ἔτσι διαπράχθηκαν μιὰ σειρὰ *λαθῶν* ποὺ ὁδήγησε σὲ καταστάσεις ποὺ διάνοιγαν προοπτικὴ γιὰ μεταποικιακὲς δεσμεύσεις. Αὐτὰ τὰ λάθη ἐπέτρεψαν στοὺς ἐχθροὺς τῆς αὐτοδιάθεσης νὰ κινητοποιήσουν τὸ τουρκικὸ στοιχεῖο καὶ νὰ δημιουργήσουν συνθῆκες ποὺ στὸ παρὸν στάδιο νὰ μὴν ἐπιτρέπουν στὸν Κυπριακὸ λαὸ νὰ χωρήσει στὴν ἐφαρμογὴ αὐτοῦ τοῦ δικαιώματος... Διαπιστώναμε ἤδη ἀπὸ τὸ πρῶτο συνέδριο (1969), πὼς ἡ παρουσίαση τοῦ προβλήματος σὰν μιᾶς διαμάχης ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς Τούρκους ἀποτελοῦσε μιὰ προσχηματικὴ τοποθέτηση γιὰ δικαιολόγηση τῆς μεταποικιακῆς διείσδυσης. Τὸ πρόβλημα εἶναι καὶ παραμένει μιὰ ἀναμέτρηση ἀνάμεσα στοὺς ἰμπεριαλιστικοὺς κύκλους καὶ τοὺς πληρεξουσίους τους ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ τὸν Κυπριακὸ λαὸ ποὺ ἀγωνίζεται γιὰ λεφτεριὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἡ ΕΔΕΚ, ποὺ ἦταν ἄλλωστε ἡ πρώτη ποὺ θαρραλέα προέβη σὲ μιὰ ἀνατομία τῆς κατάστασης κι ὑπέδειξε σαφῶς τοὺς κύκλους καὶ τὶς πηγὲς τῆς συνωμοσίας καὶ τῆς ἀνωμαλίας, προειδοποιοῦσε ἤδη ἀπὸ τὸ πρῶτο της συνέδριο πὼς τὰ σχέδια Νατοποίησης- Τουρκοποίησης τῆς Κύπρου προσέκρουαν στὴν ἄμυνα τοῦ δημοκρατικοῦ λαοῦ. ἀλλὰ καὶ στὴν *ἄρνηση τοῦ Προέδρου Μακαρίου νὰ ἀποδεχθεῖ συνεργασία πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση* καὶ πὼς οἱ ξένοι θἄπρεπε νὰ δράσουν ὥστε ἕνα διάδοχο σχῆμα ν' ἀποδέχεται νὰ διαδραματίσει αὐτὸ τὸ ρόλο». Πόσο προφητικὴ ἡ ἄποψη αὐτὴ τῆς ΕΔΕΚ! Ἡ τραγωδία τῆς Κύπρου, ποὺ βρῆκε τοὺς ἀγωνιστὲς τῆς ΕΔΕΚ πρώτους στὶς ἐπάλξεις, καὶ τὰ τραγικὰ θύματά της, εἶναι ἡ μοναδικὴ ἀπάντηση στὸν κ. Κ.

Καὶ πιὸ κάτω: «Ἡ ΕΔΕΚ εἰσηγήθηκε ἀπὸ τὸ πρῶτο συνέδριο πὼς «στροφὴ πρὸς τὸν λαό, πάταξη τῶν συνωμοτῶν, συμμαχία μὲ τοὺς ἀντισυνωμοτικοὺς παράγοντες ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικά, ἀποτελοῦν κλειδιὰ γιὰ ἔξοδο ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο». Βέβαια αὐτὸ δὲν ἔγινε ἀποδεχτὸ οὔτε καὶ ἡ πρόταση τῆς ΕΔΕΚ γιὰ δημιουργία πολιτικοστρατιωτικοῦ περίγυρου καὶ πολιτο-

φυλακῆς. Ἡ ΕΔΕΚ σ' ὅλα τοῦτα τὰ χρόνια ἀγωνιζόταν μόνη γιὰ νὰ ἐπιβάλει τὶς ἀπόψεις της. Δὲν δείλιασε νὰ ρθεῖ ἀκόμα καὶ σὲ ἀνοιχτὴ ρήξη μὲ τὴν κυβέρνηση τοῦ Μακάριου ὅταν κατήγγελλε τὴν ἐπίθεση τῶν φασιστῶν, κάτω ἀπὸ τὰ μάτια τῆς ἀστυνομίας, ἐναντίον τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴ Δημοκρατία στὴν Ἑλλάδα (21 Ἀπρίλη 1972). Κι ὅταν καταδίκαζε ἀνοιχτὰ τὴν πολιτικὴ τοῦ Μακάριου νὰ διατηρεῖ καλὲς σχέσεις μὲ κάθε ἑλληνικὴ κυβέρνηση, παραβλέποντας τὸ γεγονὸς πὼς κάθε κυβέρνηση γιὰ νὰ ἐκφράζει τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα πρέπει τουλάχιστο νὰ ἔχει μία λαϊκὴ βάση.

Γιατί ὅμως ἡ ΕΔΕΚ δέχτηκε νὰ συνεργαστεῖ μὲ δυνάμεις ποὺ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὸ σοσιαλιστικὸ στρατόπεδο; Στὴν εἰσήγησή του ὁ Δρ Λυσσαρίδης στὸ Β΄ Συνέδριο γράφει: «ὁ ἐθνικοαπελευθερωτικὸς χαρακτήρας τοῦ ἀγώνα δημιουργεῖ ἀντικειμενικὲς προϋποθέσεις γιὰ ἑνότητα ὅλων τῶν πατριωτικῶν δυνάμεων ποὺ ἀντιτίθενται στὰ ἰμπεριαλιστικὰ σχέδια. Ἡ μεταποικιακὴ ὑφὴ σχέσεων ἐδημιούργησε τὰ ἐσωτερικὰ προγεφυρώματα μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι ἀδιανόητη ὁποιαδήποτε κοινοπραξία χωρὶς τὸν κίνδυνο ἄμεσης ἢ ἔμμεσης ὑπαναχώρησης στὶς μεταποικιακὲς ἀξιώσεις. Ἔτσι καθορίζει ἡ ΕΔΕΚ καὶ τὴν ἑνότητα καὶ τὸν διαχωρισμό. Ἑνότητα ὅλων τῶν πατριωτικῶν δυνάμεων ὅλων τῶν ἀποχρώσεων ποὺ ἀγωνίζονται γιὰ ἐθνικὴ ἐπιβίωση, ποὺ ἀπορρίπτουν τὰ πολυκηδεμονικὰ σχέδια, ποὺ ὑποστηρίζουν τὶς δημοκρατικὲς διαδικασίες, ποὺ σέβονται τὴ λαϊκὴ ἐτυμηγορία, ποὺ προασπίζονται τὴν ἐκλεγμένη ἡγεσία. Ναί.» Σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο ἔθετε πάντα τὴ συνεργασία της ἡ ΕΔΕΚ μὲ τὸν Πρόεδρο Μακάριο. Καὶ τὰ γεγονότα τὰ ἴδια, μετὰ τὶς 15 Ἰουλίου, ἀποτελοῦν τρανὴ ἐπιβεβαίωση τῶν ἀπόψεων καὶ θέσεων τῆς ΕΔΕΚ. Κι ἀκόμα γιὰ τὴν κριτικὴ τῆς ΕΔΕΚ σὲ πολλὲς λαθεμένες ἀποφάσεις τοῦ Προέδρου Μακαρίου ὑπάρχουν δεκάδες κείμενα, παραπέμπουμε τοὺς ἀναγνῶστες τοῦ ΑΝΤΙ στὴ σελίδα 14 τοῦ περιοδικοῦ (ἀρ. 20), τὸ ἴδιο δηλ. τεῦχος ποὺ δημοσιεύεται τὸ κείμενο τοῦ κ. Κ., στὸ ἄρθρο τοῦ Π. Σέρβα «Τὸ Κυπριακὸ σὲ σταυροδρόμι».

Ὅσο γιὰ τὶς σχέσεις μὲ τοὺς Τουρκοκυπρίους, στὸ πρῶτο συνέδριο τονιζόταν πώς: «Τὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ καὶ ὅλα τὰ προβλήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν Κυπριακὸ λαό, θὰ πρέπει νὰ λύνονται πρὸς ὄφελος ὅλων, ἀνεξάρτητα ἀπὸ φυλή, θρησκεία ἢ χρῶμα», καὶ πὼς «ἂν οἱ Τουρκοκυπριακὲς μάζες ἦταν ἐλεύθερες νὰ συνομιλήσουν μαζί μας, ἡ ἐξεύρεση λύσης ἦταν δυνατὴ» καὶ ὅτι «τὸ ἐμπόδιο εἶναι ἡ ἐπέμβαση ἐξωκυπριακῶν συμφερόντων». Στὴν Παγκύπρια Συνδιάσκεψη (1973) ἡ ΕΔΕΚ διαπίστωνε πὼς «δικά μας λάθη τακτικῆς ἐπέτρεψαν στὴν ἀποικιοκρατία ν' ἀξιοποιήσει σχεδὸν στὸ ἀκέραιο τὴν Τουρκοκυπριακὴ μειονότητα. Ἀποτύχαμε νὰ τοὺς διαφωτίσουμε γιὰ τὸ σωστὸ περιεχόμενο τοῦ ἀντιαποικιακοῦ ἀγώνα καὶ γιὰ τὰ πλεονεκτήματα ποὺ καὶ οἱ ἴδιοι θὰ εἶχαν ...Ὑπάρχουν δημοκρατικὲς μάζες στοὺς Τουρκοκυπρίους καὶ ἐπιβάλλεται ἡ ἐπαφὴ μαζί τους, ἡ προώθηση αὐτῶν τῶν πολιτικῶν μαζῶν στὸ προσκήνιο, ἡ δημιουργία συμμαχικῶν γιὰ μᾶς παραγόντων...» Στὴν εἰσήγηση πρὸς τὸ Β΄ Παγκύπριο Συνέδριο πρόσθετε ὁ ἀρχηγὸς τῆς ΕΔΕΚ: «Οἱ τουρκοκυπριακὲς μάζες ξυπνοῦν. Οἱ ἐργάτες, οἱ φοιτητὲς ἀπαιτοῦν μιὰ πιὸ ἀνθρώπινη ζωή, ἀπαιτοῦν ἐλευθερία ἀπὸ τὴ δικτατορική τους διακυβέρνηση, ἀπαιτοῦν εἰρήνη καὶ συνεργασία μὲ τοὺς Ἕλληνες. Πρέπει νὰ ὀργανώσουμε αὐτὴ τὴ συνεργασία. Πρέπει νὰ σπάσουμε τὸ μονοπωλιακὸ προγεφύρωμα ποὺ δημιούργησαν οἱ μεταποικιακοὶ κύκλοι. Παρουσιάζουμε καθυστερήσεις σ' αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ποὺ πρέπει νὰ ξεπεραστοῦν...» Καὶ συνέχιζε: «Διαπιστώνουμε πὼς ὑπῆρξε οἰκονομικὴ καθυστέρηση τῆς Ἰουρκοκυπριακῆς κοινότητας λόγω τῆς στάσης τῆς ἡγεσίας της. Στὰ πρῶτα στάδια αὐτῆς τῆς ἐξομάλυνσης τὸ κατὰ κεφαλὴ ἔξοδο γιὰ τὶς καθυστερημένες Τουρκικὲς περιοχὲς θὰ πρέπει νὰ 'ναι πάνω ἀπὸ τὸ μέσο...' Ἀπὸ τὴν ἄλλη θὰ πρέπει νὰ προωθηθοῦν μέτρα προσελκύσεως μαζῶν τόσο ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἡγεσία ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ κράτος. Νὰ διευκολύνουμε τὴν ἐπανασύνδεση σ' ὅλους τοὺς τομεῖς. Νὰ προσελκύσουμε περισσότερους Τούρκους σὲ οἰκονομικὴ συνεργασία. Νὰ ξαναγυρίσουν στὰ σπίτια τους καὶ τὶς δουλειές τους. Νὰ ὑποδείξουμε πὼς *κοινὸς* ἐχθρὸς εἶναι ὁ *μεταποικισμός*». Ποῦ βλέπει τὸ σωβινισμὸ ὁ κ. Κ. καὶ τὴ φτηνὴ συνθηματολογία; Κι ἀκόμα, σ' ἀπάντηση τῆς προσπάθειας ποὺ κάνει ὁ κ. Κ. γιὰ νὰ μειώσει τὴ σημασία ποὺ εἶχαν οἱ δραστηριότητες τῶν Τουρκοκυπρίων, τὸν παραπέμπω στὶς ἐφημερίδες τῶν ἐτῶν 1968-69-70 γιὰ νὰ δεῖ (ἐλπίζω νὰ ἔγραψε στὴν ἐφημερίδα ποὺ συνεργαζόταν τότε κάποια λέξη γιὰ τοὺς ἀριστεροὺς Τουρκοκύπριους φοιτητὲς) τὶς ἀποφάσεις καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τους στὴν Κύπρο καὶ τὴν ἴδια τὴν Τουρκία (δὲν πιστεύω νὰ ξέχασε καὶ τὸν ξυλοδαρμὸ Τουρκοκυπρίων φοιτητῶν καὶ δασκάλων στὴ Λεμεσὸ γιατὶ ὑποστήριξαν σὲ συνέδριό τους τὴ συνεργασία μὲ Ἕλληνες).

Ὅσο γιὰ τὴν ἀντίδραση τῶν Τουρκοκυπρίων στὴν ἐκλογὴ τοῦ Μακάριου σὰν προέδρου τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, παρατηρῶ μόνο πὼς ἐκεῖνο ποὺ εἶχε σημασία σὲ τούτη τὴν περίοδο δὲν ἦταν ἡ ὕπαρξη ἢ ὄχι ἑνὸς θρησκευτικοῦ ἡγέτη στὴν ἡγεσία τοῦ κράτους, ἀλλὰ ἡ ὑποταγή του ἢ ὄχι στὰ ξένα συμφέροντα. Μ' αὐτὴ τὴ σκοπιὰ ἀντιμετωπίζοντας τὸ θέμα Μακάριος οἱ Τοῦρκοι προοδευτικοὶ ἀντὶ νὰ χαίρουν γιὰ τὴν πραξικοπηματικὴ ἐκδίωξή του, ὅπως μερικοὶ ἄλλοι, γράφουν στὸ Δελτίο ποὺ ἐκδίδουν στὸ Λονδίνο («TURKEY TODAY», Σεπτέμβρης 1974, Ἀρ. 18) καὶ τὰ πιὸ κάτω: «Κύκλοι τοῦ ΝΑΤΟ στραγγάλισαν τὴν ἀνεξαρτησία καὶ κυριαρχία τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας καὶ φέραν αἷμα καὶ ἐρείπια στὸ νησί, πρῶτα μὲ τὴ χούντα καὶ μετὰ μὲ τὴν εἰσβολὴ τῆς τουρκικῆς κυβέρνησης καὶ τῆς στρατιωτικῆς κλίκας. Ἡ ἀδέσμευτη καὶ φιλειρηνικὴ πολιτικὴ τῆς κυβερνήσεως Μακαρίου, ἀπετέλεσε γιὰ καιρὸ στόχο τῶν σχεδίων τῶν ΗΠΑ καὶ τοῦ ΝΑΤΟ στὴν προσπάθειά τους νὰ περικυκλώσουν τὶς σοσιαλιστικὲς χῶρες καὶ νὰ ἐνισχύσουν τὴ θέση τους στὸ χῶρο τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Οἱ ΗΠΑ, ἡ ΣΙΑ καὶ κύκλοι τοῦ ΝΑΤΟ ἄμεσα ἢ ἔμμεσα ἀναμίχθηκαν στὸ πραξικόπημα ἐναντίον τοῦ Ἀρχ. Μακαρίου, τοῦ νόμιμα ἐκλεγμένου ἡγέτη μιᾶς ἀνεξάρτητης χώρας...»

Αὐτὰ γιὰ τοὺς ἀναγνῶστες τοῦ ΑΝΤΙ. Γιὰ τὸν κ. Κ. ὑπάρχει ὁ λαὸς ποὺ κρίνει καὶ ἡ Ἱστορία, ποὺ γράφει καὶ τοὺς ἀγῶνες ὅσων κατηγορεῖ μὰ καὶ τοὺς δικούς του!

Ἀ. Χριστοδουλίδης

●

'75 Κυκλοφορεῖ
Τὸ Σάββατο
καὶ κάθε Σάββατο
'75 Διευθυντής:
Μανώλης Γλέζος

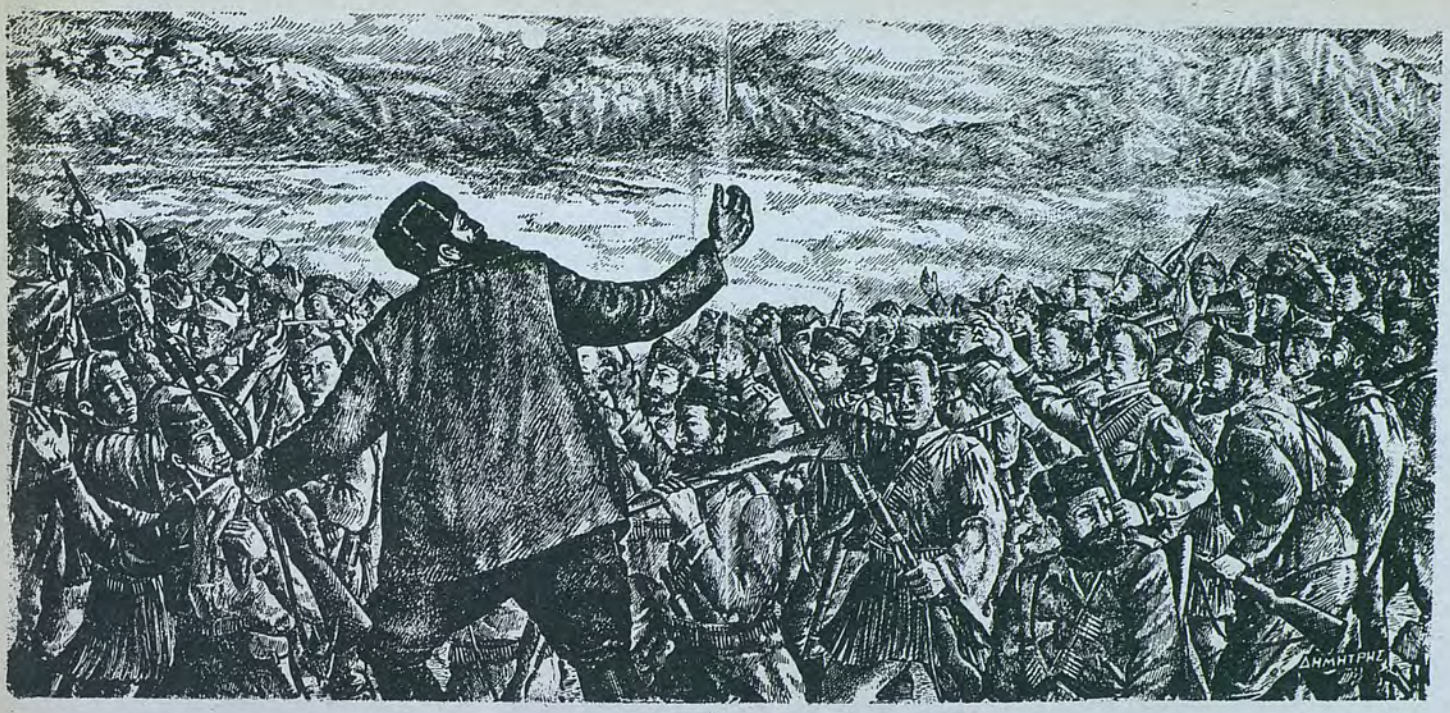

μετὰ τὶς τραυματικὲς ἐμπειρίες τῶν τελευταίων 40 χρόνων

ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΘΕΩΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΑΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ (1941 - 45)

Τοῦ Γερμανοῦ ἱστορικοῦ Χάιντς Ρίχτερ

IV. Τὸ 1944

Τὸ 1944

Τὸν Αὔγουστο τοῦ 1943 εἶχαν παρθεῖ τέτοιες ἀποφάσεις ποὺ ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ὁδηγοῦσαν σὲ ἔνοπλη σύγκρουση τὸν βρετανικὸ ἰμπεριαλισμὸ μὲ τοὺς Ἕλληνες ἐκείνους ποὺ ἀγωνίζονταν γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τους. Ἡ μοναδικὴ πιθανότητα νὰ ἀποφευχθεῖ ἡ σύγκρουση καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ νὰ κατακτηθεῖ ἡ ἀνεξαρτησία ἦταν ἡ ἑξῆς: Τὸ ΕΑΜ ἔπρεπε νὰ μπεῖ στὴν κυβέρνηση ἐξορίας ἔτσι ὥστε νὰ ἀναγκάσει τοὺς Βρετανοὺς σὲ ἀλλαγὴ πορείας. Γιὰ τὸ σκοπὸ ὅμως αὐτό, τὸ ΕΑΜ ἔπρεπε βέβαια νὰ ἔχει μιὰ πλήρη καὶ καθαρὴ πολιτικὴ ἀντίληψη τῶν πραγμάτων. Τὸ ΕΑΜ ὅμως ἄρχισε μὲ στρατηγικὰ καὶ τακτικὰ λάθη. Ἀποτέλεσμα τῶν λαθῶν αὐτῶν ἦταν ἡ ἔνοπλη ἐπέμβαση τῆς Μ. Βρετανίας στὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ ἥττα τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων.

Ἀπὸ τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1943 ὁ Τσουδερὸς εἶχε ἀποκτήσει ἐπαφὴ μὲ τὸν ἀρχιεπίσκοπο Δαμασκηνὸ γιὰ νὰ μπορέσει νὰ δώσει εὐρύτερη βάση στὴν κυβέρνησή του μὲ τὴν εἴσοδο σ' αὐτὴν πολιτικῶν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Παράλληλα διεξάγονταν διαπραγματεύσεις μὲ τὸ ΕΑΜ. Τὸ ΕΑΜ ἐπανῆλθε στὶς προτάσεις του τοῦ Αὐγούστου καὶ ζήτησε τὸ σχηματισμὸ «κυβερνήσεως ἐθνικῆς ἑνότητος», ἕνα μέρος τῆς ὁποίας ἔπρεπε νὰ ἔχει τὴν ἕδρα του στὰ ἑλληνικὰ βουνά. Ἰδιαίτερη σημασία ἀποκτᾶ ἡ πρόταση αὐτὴ ἀναφορικὰ μὲ τὰ σχέδια τοῦ ΕΑΜ νὰ σχηματίσει, ἀκριβῶς ὅπως καὶ ὁ Τίτο, κυβέρνηση στὰ βουνά.

Στὸ μεταξὺ εἶχαν ἐπιδεινωθεῖ οἱ σχέσεις μεταξὺ Τσουδεροῦ καὶ Γεωργίου Β΄, πρὸ πάντων ἐπειδὴ ὁ βασιλιὰς καὶ ἡ αὐλική του καμαρίλα ἀσκοῦσαν παράλληλη μὲ τὴν κυβέρνηση πολιτικὴ καὶ ὁ Τσουδερὸς – ἀπὸ ὀπορτουνιστικοὺς λόγους – εἶχε χαράξει δημοκρατικὴ πορεία στὴν κυβέρνησή του.

Ὁ Τσουδερὸς ἐκμεταλλεύτηκε τὴν ἀπάντηση τῶν πολιτικῶν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα γιὰ μιὰ νέα ὄξυνση τοῦ θέματος τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ βασιλιᾶ στὴν Ἑλλάδα. Οἱ πολιτικοὶ τῆς Ἀθήνας – σὲ πλήρη ὁμοφωνία μὲ τὴν ἀντίσταση – πρότειναν νὰ ἀκολουθηθεῖ ἕνας νέος δρόμος: Παραίτηση ἀπὸ δεσμευτικὴ δήλωση τοῦ βασιλιᾶ καὶ ἀντὶ γι' αὐτὸ ὑπογραφὴ ἀπὸ τὸ βασιλιὰ ἑνὸς νόμου ποὺ θὰ καθιστοῦσε τὸ Δαμασκηνὸ ἀντιβασιλιὰ μετὰ τὴ γερμανικὴ ἀποχώρηση.

Ὁ Τσουδερὸς ἀνακοίνωσε τὴν πρόταση αὐτὴ στὸ Λῆπερ καὶ στὸν Ἀμερικανὸ πρεσβευτὴ Mac Veach, μὲ τὴν παράκληση νὰ ὑποστηριχθεῖ ἀπὸ τὸ Λονδίνο καὶ τὴν Οὐάσιγκτον. Στὶς 8-3 ἐπικοινώνησε στὸ Λονδίνο ὁ Τσουδερὸς μὲ τὸ βασιλιὰ καὶ τοῦ τόνισε ὅτι ἡ πρόταση περὶ ἀντιβασιλείας ὑποστηρίζεται ἀπ' ὅλες τὶς πολιτικὲς παρατάξεις τῆς Ἑλλάδας. Στὶς 10.3 ὁ Γεώργιος ἀπαντᾶ ἀρνητικά. Ὁ Τσουδερὸς δὲν ἀνακοινώνει τὴν ἄρνηση αὐτὴ στὸ ἑλληνικὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο. Περίμενε ἀκόμα τὴν ἀμερικανικὴ καὶ ἀγγλικὴ ὑποστήριξη.

Στὸ μεταξύ, καὶ λόγω τοῦ σχηματισμοῦ στὰ ἑλληνικὰ βουνὰ τῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐθνικῆς Ἀπελευθερώσεως (ΠΕΕΑ), ἀρχίζει ὁ Τσουδερὸς νὰ πιέζεται ἀπὸ τὸ χρόνο: Ἤξερε ὅτι ἂν δὲν κατάφερνε νὰ μεταστρέψει τὸ βασιλιά, θὰ ἔπρεπε νὰ παραιτηθεῖ καί, ἀκριβῶς ὅπως στὴν περίπτωση τῆς Γιουγκοσλαβίας, οἱ σύμμαχοι θὰ ἦταν ἀναγκασμένοι τελικὰ νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ΠΕΕΑ. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὰ πρῶτα τηλεγραφήματα τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς τὸν Τσουδερὸ ἦταν συμφιλιωτικά, ἡ ΠΕΕΑ ὅμως ἐπέμενε στὸ σχηματισμὸ κυβέρνησης ἐθνικῆς ἑνότητας. Ἡ ἀπαίτηση αὐτὴ ἔφερε τὸν Τσουδερὸ σὲ ἀμηχανία: Γιατὶ ἂν οἱ πολιτικοὶ τῆς Ἀθήνας εἶχαν δεχτεῖ νὰ παραχωρηθοῦν στοὺς ἀριστεροὺς μόνο δύο ὑπουργικὰ χαρτοφυλάκια στὴν κυβέρνηση τοῦ Καΐρου, τώρα ἐρχόταν τὸ ΕΑΜ καὶ ζητοῦσε τέσσερις ὑπουρ-

γούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἕναν ἀντιπρόεδρο, ποὺ θὰ εἶχαν τὴν ἕδρα τους στὰ ἑλληνικὰ βουνά.

Ὁ Τσουδερὸς ἔρχεται σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸ Σοφούλη στὴν Ἀθήνα καὶ τοῦ ζητάει νὰ ἀντιταχτεῖ στὸ ΕΑΜ. Μὲ ἀπανωτὰ τηλεγραφήματα πιέζει ἐξάλλου τὸ βασιλιὰ νὰ λάβει μιὰ ἀπόφαση. Ὁ Γεώργιος Β΄ ἀπαντᾶ ἐπιφυλακτικά. Στὸ μεταξὺ ἡ ΠΕΕΑ προειδοποιεῖ τὸν Τσουδερὸ ὅτι δὲν θὰ ἀνεχθεῖ καμία ὑπερβολικὴ καθυστέρηση.

Ἡ δημιουργία τῆς ΠΕΕΑ ὁδήγησε σὲ ἀναταραχὴ τὶς στρατιωτικὲς δυνάμεις, οἱ ὁποῖες φοβήθηκαν μιὰ ἐξέλιξη παρόμοια μὲ τοῦ 1943. Στὶς 31.3 ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἀεροπορίας, ἐνεργώντας κατ' ἐντολὴν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων ποὺ ἔλεγχαν, δηλώνουν στὸ Τσουδερὸ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀναγνωριστεῖ ἡ ΠΕΕΑ καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνει εὐρὺς ἀνασχηματισμὸς στὸ Κάϊρο. Πάλι πληροφορεῖ ὁ Τσουδερὸς τὸ Γεώργιο Β΄ στὸ Λονδίνο καὶ τοῦ ζητάει νὰ ἀποδεχτεῖ τὸ σχέδιο τῆς ἀντιβασιλείας.

Ἡ κατάσταση ἐπιδεινώνεται καὶ πάλι τὶς ἑπόμενες μέρες. Ὁ Τσουδερὸς ζητάει ἀπὸ τὸν πολιτικὸ κόσμο τῆς Ἀθήνας καὶ ἀπὸ τὴν ἀντίσταση νὰ στείλουν τὸ γρηγορότερο ἀντιπροσώπους στὸ Κάϊρο. Στὸ βασιλιὰ γνωστοποιεῖ ὅτι ἐπίκειται παραίτηση ὅλων τῶν μελῶν τῆς κυβέρνησής του, ἂν δὲν ἀποφασίσει σύντομα. Ἡ ἀναταραχὴ στὸ στράτευμα αὐξάνει. Τὸ ναυτικὸ ἑνώνεται στὶς διαμαρτυρίες. Ὁ Βενιζέλος δηλώνει στὸν Τσουδερὸ ὅτι μόνο ἂν γίνει ὁ ἴδιος πρωθυπουργὸς θὰ μπορέσει καὶ πάλι νὰ ἀποκτήσει τὸν ἔλεγχο τῆς κατάστασης. Ὁ Τσουδερὸς βλέπει ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθεῖ στὴ θέση του καὶ παραιτεῖται. Τώρα ἀντιδρᾶ ὁ Γεώργιος Β΄ ἀμέσως καὶ δὲν ἀποδέχεται τὴν παραίτηση. Ταυτόχρονα ὁ βασιλιὰς ζητάει ἀπὸ τοὺς Βρετανοὺς – ἐν ἀγνοίᾳ τῆς κυβέρνησής του – νὰ καταστείλουν βίαια τὴν ἀναταραχή. Ὁ Τσουδερὸς ἀπευθύνει ἀκόμα μιὰ φορὰ ἔκκληση στὸ βασιλιά, νὰ δώσει ἐντολὴ σχηματισμοῦ νέας κυβέρνησης στὸ Βενιζέλο, γιατὶ μόνο αὐτὸς μπορεῖ νὰ διατηρήσει τὴν ἑνότητα. Ὁ Γεώργιος ὅμως δὲν ἀπαντᾶ. Οἱ Βρετανοὶ στὸ μεταξὺ εἶχαν ὑποτιμήσει ἀρχικὰ τὴν ἀναταραχὴ στὶς ἑλληνικὲς ἔνοπλες δυνάμεις. Τώρα ἡ ἀντίδραση εἶναι λαθεμένη. Ὁ ἴδιος ὁ Τσώρτσιλ ἐπεμβαίνει στὰ γεγονότα. Τηλεγραφεῖ στὸν Τσουδερὸ ὅτι δὲν κατανοεῖ τὴν παραίτησή του καὶ στὸν Λῆπερ ὅτι μποροῦσε νὰ κάνει ὅ,τι ἔκρινε σκόπιμο ὥστε νὰ κρατήσει τὸν Τσουδερὸ στὸ ἀξίωμά του μέχρι νὰ ἔλθει ὁ Γεώργιος Β΄ στὸ Κάϊρο. Μετὰ ὅμως ἀπὸ μιὰ συνομιλία του μὲ τὸ βασιλιά, ὁ Τσώρτσιλ συναινεῖ στὸ διορισμὸ τοῦ Βενιζέλου σὰν πρωθυπουργοῦ: Ὁ Τσώρτσιλ εἶχε ἀποφασίσει νὰ ἀκολουθήσει σκληρὴ γραμμὴ στὸ θέμα τῶν ἑλληνικῶν ἐνόπλων δυνάμεων, καὶ τὴν εὐθύνη γι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ τὴ φέρει ὁ δημοκρατικὸς Βενιζέλος.Πληροφορεῖ τὸ Λῆπερ ὅτι ὁ Γεώργιος Β΄ εἶναι ὁ συνταγματικὰ ἀνώτατος ἄρχων τῆς Ἑλλάδας, ὅτι εἶναι σύμμαχος τῆς Μεγ. Βρετανίας καὶ ὅτι «ἐμιγκρέδες, μηδαμινότητες καὶ λῃστὲς» (οἱ ἀγωνιστὲς τῆς ἀντίστασης) δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ ἀλλάξουν τίποτα. Ἡ πολιτικὴ ἀναταραχὴ στὸ στράτευμα μεταβάλλεται στὸ μεταξὺ σὲ ἀνταρσία. Στὶς 10.4 ἔρχεται ὁ Γεώργιος Β΄ στὸ Κάϊρο. Μόλις στὶς 14.4. δίνει ἐντολὴ στὸ Βενιζέλο νὰ σχηματίσει κυβέρνηση. Στὸ μεταξὺ οἱ Βρετανοὶ ἔχουν προβοκάρει μὲ διάφορες στρατιωτικὲς κινήσεις τὶς ἑλληνικὲς ἔνοπλες δυνάμεις καὶ τὶς ἔχουν ἀναγκάσει νὰ πάρουν θέση μάχης. Μετὰ ἀπὸ ρητὴ διαταγὴ τοῦ Τσώρτσιλ αὐξάνονται σὲ τέτοιο βαθμὸ οἱ στρατιωτικὲς πιέσεις, ποὺ ἀναγκάζουν τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα νὰ παραδοθοῦν. Ὅσοι ὑποτάχτηκαν ὑποβλήθηκαν σὲ πολιτικὲς ἐκκαθαρίσεις: Οἱ δημοκρατικοὶ μεταφέρονται σὲ στρατόπεδα συγκέντρωσης, ὅπου καὶ παραμένουν μέχρι τὸ καλοκαίρι τοῦ 1945. Τὸ πεδίο μένει ἐλεύθερο στοὺς βασιλόφρονες: Στὴν κορυφὴ τοῦ στρατεύματος τοποθετεῖται ἕνας ἀποστάτης τῆς δημοκρατίας, ὁ στρατηγὸς Βεντήρης (ὁ ἕνας ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴ τῶν 6 συνταγματαρχῶν), ὁ ὁποῖος προβαίνει σὲ τέτοιας ἔκτασης ἐκκαθαρίσεις στὸ στρατό, ὥστε στὸ τέλος νὰ μὴν ἔχουν μείνει ἄλλα στοιχεῖα παρὰ βασιλικοὶ καὶ ἀντικομμουνιστές. Ἡ συντριβὴ τῆς ἀντιπολίτευσης στὸν ἑλληνικὸ στρατὸ ἐπίσπευσε καὶ τὸ τέλος τῆς κυβέρνησης τοῦ Βενιζέλου. Ἡ ἀφιξη τῶν πολιτικῶν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἀντίστασης ἀναμενόταν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ καὶ ὁ Βενιζέλος θὰ μποροῦσε νὰ ἐλπίζει σὲ συμπαράσταση ἀπ' αὐτὴ τὴν πλευρά. Μετὰ ὅμως ἀπὸ ἄσκηση μαζικῆς πίεσης ἀπὸ τὴ βρετανικὴ πλευρά, ὁ Βενιζέλος ἐξαναγκάζεται νὰ ἀνακοινώσει στὶς 25.4 τὴν παραίτησή του. Στὶς 26.4 γίνεται πρωθυπουργὸς ὁ Γεώργιος Παπανδρέου.

Ἄγγελου Θεοδωρόπουλου: «Τὸ κελλί».

Ἂν συγκρίνει κανεὶς αὐτὴ τὴν «ἀνταρσία» μὲ κείνη τοῦ περασμένου χρόνου, θὰ διαπιστώσει παράλληλα γεγονότα. Ἡ ἀποφασιστικὴ διαφορὰ ἦταν ὅτι ὁ Τσώρτσιλ τὸ 1944 μπόρεσε νὰ χαράξει σκληρὴ γραμμὴ λόγω τῆς γενικῆς μεταβολῆς τῆς στρατιωτικῆς κατάστασης. Οὔτε τὸ 1943 οὔτε τὸ 1944 ὑπῆρξε κομμουνιστικὴ ἀνταρσία, μόνο ποὺ τὸ 1944 εἶχε πιάσει ἡ σπορὰ τοῦ κομμουνιστικοῦ κινδύνου: μποροῦσε κανεὶς νὰ κατηγορεῖ τοὺς δημοκρατικοὺς σὰν κομμουνιστὲς καὶ νὰ τοὺς «μεταχειρίζεται» παρόμοια. Γι' αὐτὸ ἀκόμα πιὸ ἐκπληκτικὸς εἶναι ὁ διορισμὸς τοῦ «δημοκράτη» Παπανδρέου σὰν πρωθυπουργοῦ. Πῶς μπορεῖ αὐτὸ νὰ ἐξηγηθεῖ; Τὸ χειμώνα τοῦ 1943 ὁ Παπανδρέου ὑπέστη μιὰ ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς μεταμορφώσεις ποὺ ἀργότερα τοῦ πρόσδωσαν τὴν προσωνυμία «ἀνεμοδούρας». Ὁ Παπανδρέου «ἀναγνώρισε» ξαφνικὰ τὸν κίνδυνο ποὺ προερχόταν ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῶν κομμουνιστῶν. Σὲ ἐπανειλημμένα μηνύματα καὶ ἐκθέσεις ποὺ ἀπευθύνονται στοὺς Βρετανοὺς, διοχετεύει προτάσεις γιὰ τὸν τρόπο ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐξοντωθεῖ τὸ ΕΑΜ–ΕΛΑΣ. Ἀποφασιστικὸ ἦταν, ὅμως, ὅτι σύναψε μὲ τὸν ἀρχιεπίσκοπο Χρύσανθο τὴν ἀκόλουθη συμφωνία: Ἐὰν γινόταν πρωθυπουργός, θὰ ἔφερνε τὸ βασιλιὰ πίσω στὴν Ἑλλάδα. Αὐτὸ ἔκρινε τὴν ὅλη ἐξέλιξη, καὶ οἱ Βρετανοὶ μετέφεραν τὸ «νέο» ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὸ Κάϊρο.

Ἀκόμα δὲν εἶχε φτάσει καλὰ καλὰ ὁ Παπανδρέου στὸ Κάϊρο καὶ οἱ Ἄγγλοι ἔβαλαν τὴν προπαγανδιστικὴ μηχανή τους νὰ δουλεύει ἐξυμνώντας τὸν Παπανδρέου σὰν τὸ νέο Τσαμπιον τῆς ἐθνικῆς ἑνότητας. Οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πολιτικοὶ ἀρνήθηκαν νὰ λάβουν μέρος στὴ νέα κυβέρνηση. Αὐτὸ δὲν ἐμπόδισε βέβαια τὸν Παπανδρέου νὰ ἀνακοινώσει τὶς προγραμματικές του δηλώσεις. Τὸ κύριο σλόγκαν του ἦταν: Μία πατρίδα, μία κυβέρνηση, ἕνας στρατός. Πάρα πέρα ἀνακοίνωνε ὅτι θὰ ἐξάλειφε τὴν τρομοκρατία στὰ ἑλληνικὰ βουνὰ – μ' αὐτὸ βέβαια δὲν ἐννοοῦσε τὴν τρομοκρατία τῶν κατακτητῶν.

Οἱ προγραμματικὲς αὐτὲς δηλώσεις ἀποτελοῦσαν στὴν οὐσία κήρυξη πολέμου κατὰ τοῦ ΕΑΜ. Ἡ κυβέρνηση «ἐθνικῆς ἑνότητας» δὲν θὰ ἦταν παρὰ κυβέρνηση ἀντικομμουνιστικῆς ἑνότητας. Γι' αὐτὸ ἦταν καταδικασμένη σὲ ἀποτυχία ἡ σύγκληση διάσκεψης γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῆς ἐθνικῆς ἑνότητας. Στὸ ΕΑΜ δὲν ἀπόμεινε ἄλλη ἐκλογὴ παρὰ ἡ ὑποταγὴ ἢ ἡ ἀθέτηση τῶν συμφωνιῶν. Ἴσως ὅμως νὰ εἶχε ἀκόμα μιὰ εὐκαιρία: μὲ ἄμεση εἴσοδο στὴν κυβέρνηση θὰ μποροῦσε τουλάχιστον νὰ ἐπηρεάσει, ἔστω καὶ λίγο, τὴν ἐξέλιξη.

Στὶς 4.2 παύουν οἱ ἐχθροπραξίες μεταξὺ ΕΛΑΣ καὶ ΕΔΕΣ. Στὶς 7.2 ἀρχίζουν οἱ διαπραγματεύσεις στὸ Μυρόφυλλο. Ὁ διαπραγματευτικὸς στόχος τοῦ ΕΑΜ ἦταν ἡ δημιουργία ἑνὸς ἑνωμένου ἀνταρτικοῦ στρατοῦ καὶ ὁ σχηματισμὸς κυβέρνησης ἐθνικῆς ἑνότητας. Τὸ Κάϊρο ὑπέδειξε στὸ Γουντχάουζ νὰ ματαιώσει τὴν ἕνωση τῶν ὁμάδων καὶ νὰ παραλύσει τὴ συζήτηση γύρω ἀπὸ τὸ πολιτικὸ θέμα.

Στὸ τέλος πάρθηκαν μόνο δύο ἀποφάσεις ποὺ καταδίκαζαν τοὺς δοσίλογους μέλη τοῦ ΕΔΕΣ καὶ κατηγοροῦσαν τὰ τάγματα ἀσφαλείας σὰν ὄργανα τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ διαπραγματεύσεις γιὰ τὸ στρατὸ καὶ γιὰ τὴν κυβέρνηση τορπιλλίστηκαν ἀπὸ τὸ Γουντχάουζ. Ἐπίσης κανένα ἀποτέλεσμα δὲν ἔφερε ἡ συνέχιση τῆς διάσκεψης στὴν Πλάκα. Τὸ σύμφωνο τῆς 29 – 2 ἐπιβεβαίωνε στὴν οὐσία μόνο τὸ status quo. Σπουδαιότερη ἦταν μιὰ μυστικὴ συμπληρωματικὴ ρήτρα, μὲ τὸ ἀκόλουθο περιεχόμενο: Ὅλες οἱ ἀντιστασιακὲς ὀργανώσεις θὰ διευκόλυναν τὴ διείσδυση συμμαχικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων στὴν Ἑλλάδα πρὶν ἀπὸ τὴ γερμανικὴ ἀποχώρηση, καὶ θὰ λάβαιναν μέρος στὴν ἐπιχείρηση «καταδίωξη τῶν Γερμανῶν». Ὁ Γουντχάουζ σχολιάζει:

«Αἱ συμμαχικαὶ δυνάμεις ἔπρεπε νὰ ἐνοχλήσουν ἐντατικῶς τὴν ὑποχώρησιν τῶν Γερμανῶν, ἀλλὰ ταυτοχρόνως εἶχον κατὰ νοῦν τὸν χρήσιμον ρόλον τὸν ὁποῖον θὰ ἔπρεπε νὰ παίξουν ἐμποδίζοντας τὸν ΕΛΑΣ μὲ ἕνα κίνημα νὰ καταλάβει τὴν ἐξουσίαν τὴν στιγμὴν τῆς ἀπελευθερώσεως».

Ἡ ἀποδοχὴ αὐτῆς τῆς ρήτρας ἦταν γιὰ τὸ ΕΑΜ τὸ ἀποφασιστικὸ λάθος. Κατ' ἀρχὰς διευκόλυνε τὴν ἔνοπλη ἐπέμβαση τῶν Βρετανῶν. Στὴν Πλάκα διασπάστηκε ὁριστικὰ ἡ ἑνότητα τοῦ δημοκρατικοῦ κόσμου. Ἕνα μέρος δημοκρατῶν παλιᾶς μορφῆς ὑπὸ τὸν Ζέρβα πλησίασε τὴν ἀντικομμουνιστικὴ δεξιά, ἐνῶ ἕνα ἄλλο τμῆμα δημοκρατῶν προσέγγισε τὸ ΚΚΕ, ποὺ ἄρχισε νὰ κερδίζει μὲ τὴν πρόοδο τῶν γεγονότων.

Ἡ δημιουργία τῆς ΠΕΕΑ ἀποτελεῖ ἔκφραση στιγμιαίας ἀδυναμίας τοῦ ΚΚΕ. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἔγινε ἀφορμὴ γιὰ νὰ βροῦν μέσα στὸ ἴδιο τὸ ΕΑΜ κάποια ἀπήχηση οἱ ἀντικομμουνιστικὲς τάσεις. Ἔτσι ἡ δημιουργία τῆς ΠΕΕΑ ἦταν τὸ ἐξωτερικὸ σημάδι γιὰ τὴ γραμμὴ ποὺ χάραζε τὸ ΕΑΜ προσπαθώντας νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὴν ἀπομόνωση ποὺ τὸ ἀπειλοῦσε. Ἡ θεμελιώδης διαφορὰ ἀπὸ τὴν ὀργάνωση τοῦ Τίτο AVNOS* ἦταν, ὅτι ἡ ΠΕΕΑ δὲν εἶχε σὰν στόχο νὰ ἀνατρέψει τὴν ἐξόριστη κυβέρνηση: ἁπλῶς ἤθελε νὰ μπεῖ σ' αὐτήν. Ἀπὸ πίσω κρυβόταν ἡ πρόθεση νὰ ἀποκατασταθεῖ καὶ πάλι ἡ δημοκρατικὴ ἑνότητα, ὅπως τὸν Αὔγουστο τοῦ 1943. Τὸ πραγματικὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ΠΕΕΑ ἀποτελοῦνταν κυρίως ἀπὸ δημοκρατικὲς προσωπικότητες, ὑπογράμμιζε τὴν πολιτικὴ αὐτή. Ἡ ΠΕΕΑ εἶχε κάθορίσει τρεῖς στόχους: Ἑνοποίηση τῆς ἀντίστασης, σχηματισμὸς κυβέρνησης ἐθνικῆς ἑνότητας καὶ διοίκηση τῆς

ἐλεύθερης ὀρεινῆς Ἑλλάδας. Ἀπ' αὐτοὺς πέτυχε τὸν τρίτο στόχο: Ἡ αὐτοδιοίκηση καὶ ἡ λαϊκὴ δικαιοσύνη, ποὺ εἶχαν παραλύσει ἀπὸ τὶς γερμανικὲς ἐπιθέσεις, ἀναδημιουργήθηκαν καὶ τελειοποιήθηκαν. Μία περιεκτικὴ νομοθετικὴ δραστηριότητα ρύθμιζε τὰ κρατικὰ ἔσοδα, τὴν ἐκπολιτιστικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ πολιτική, καθὼς καὶ τὴν ἀσφάλεια. Οἱ ἐκλογὲς γιὰ τὴν ἀνάδειξη μελῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου θὰ πρόσδιδαν τὴν ἀναγκαία νομιμότητα. Μετὰ τὴ διεξαγωγὴ αὐτῶν τῶν ἐκλογῶν, τὸ Συμβούλιο ἐπεξεργάστηκε ἕνα Σύνταγμα γιὰ ὅλη τὴν ὀρεινὴ Ἑλλάδα, ποὺ ἀπεικόνιζε ἀκόμα καθαρότερα τὴ συμφιλιωτικὴ στάση τοῦ ΕΑΜ.

Ἂν μποροῦσαν ὅλα τὰ στελέχη τοῦ ΚΚΕ νὰ κρατηθοῦν σ' αὐτὴ τὴ γραμμή, θὰ μποροῦσε ἴσως ἡ ΠΕΕΑ νὰ εἶχε πετύχει τὸν πρῶτο της στόχο. Ἀντὶ γι' αὐτὸ ὅμως εἴχαμε ἐθνικὴ καταστροφή: Ὁ Ἄρης Βελουχιώτης ἐπιτίθεται ἐναντίον τοῦ 5/42 συντάγματος καὶ τὸ διαλύει. Ὁ Ψαρρὸς φονεύεται.

Τὰ πολιτικὰ παρασκήνια αὐτῆς τῆς ὑπόθεσης: ὅπως ὁ ΕΔΕΣ ἔτσι καὶ τὸ ΕΚΚΑ εἶχε ὑποστηριχθεῖ ἀπὸ τοὺς Βρετανοὺς καὶ εἶχε ἐπανδρωθεῖ μὲ βασιλόφρονες ἀξιωματικούς. Μία ὁμάδα βασιλικῶν εἶχε διαχωριστεῖ ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη ἀντίσταση καὶ εἶχε δημόσια ἀνακοινώσει τὴν πίστη της στὸ Γεώργιο καὶ στοὺς Βρετανούς. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Ψαρρὸς ἐπέκρινε αὐτὴ τὴν ἐνέργεια, δὲν μπόρεσε ὅμως νὰ κάνει τίποτα ἐναντίον τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν. Μερικὲς διαφορὲς ἀνάμεσα σ' αὐτὴ τὴν ὁμάδα καὶ στὸν ΕΛΑΣ ἔδωσαν τὴν εὐκαιρία στὸν Ἄρη, χωρὶς τὴν ἔγκριση τῆς ΠΕΕΑ, νὰ ξεδιαλύνει τὴν κατάσταση. Ὁ Ἄρης, ποὺ ἀνῆκε στοὺς «ἱέρακες», εἶδε μόνο μιὰ λύση: Τὴν ἐξόντωση τοῦ 5/42 Συντάγματος. Τὰ ἴδια τὰ μέλη τοῦ ΚΚΕ στὴν ΠΕΕΑ ἦταν ἀπογοητευμένα, γιατὶ μ' αὐτή του τὴν ἐνέργεια ὁ Ἄρης καθιστοῦσε τὴ συμφιλιωτικὴ πολιτική τους ἀναξιόπιστη.

Ἡ ΠΕΕΑ δὲν διαχώρισε ποτὲ δημόσια τὴ θέση της ἀπὸ τὸν Ἄρη καὶ φέρει ἔτσι, τουλάχιστον ἠθικά, ἕνα αἴσθημα συνενοχῆς. Οὔτε ὅμως οἱ Βρετανοὶ ἔκαναν καμιὰ ἐνέργεια γιὰ νὰ παρεμποδίσουν τὴ διάλυση τοῦ συντάγματος, παρ' ὅλο ποὺ εἶχαν πληροφορίες γιὰ τὴν ἐπικείμενη ἐπίθεση. Εἶναι ἐνδεχόμενο ἡ βρετανικὴ ἡγεσία νὰ ἐνδιαφερόταν γιὰ τὴν παραπέρα ἀποδυνάμωση τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων καὶ τὴν ἐνοχοποίηση τῆς ΠΕΕΑ.

Ὁ πρῶτος στόχος, λοιπόν, τῆς ΠΕΕΑ, ἡ ἑνοποίηση δηλ. τῆς ἀντίστασης, εἶχε ἀποτύχει. Τὸ μόνο ποὺ ἀπόμενε ἦταν ὁ σχηματισμὸς κυβέρνησης ἐθνικῆς ἑνότητας. Ἡ διάσκεψη τοῦ Λιβάνου, ποὺ εἶχε συγκληθεῖ ἀπὸ τὸν Τσουδερὸ καὶ τὸ Βενιζέλο, ἄρχισε τὸ Μάη. Ἀντίθετα μὲ τὴ διάσκεψη τοῦ Αὐγούστου, ἐδῶ ὁ δημοκρατικὸς κόσμος ἦταν διασπασμένος καὶ ἡ ἐθνικὴ ἀντίσταση κατακερματισμένη. Στὸ ἐδώλιο τοῦ κατηγορουμένου δὲν καθόταν ὁ Γεώργιος Β', ἀλλὰ τὸ ΕΑΜ. Καινούργιο ἦταν ἐπίσης τὸ στοιχεῖο ὅτι στὴ διάσκεψη αὐτὴ ἀντιπροσωπεύονταν καὶ οἱ δεξιοὶ μυστικοὶ σύνδεσμοι. Ἡ ἐξέλιξη τῆς διάσκεψης ἦταν ἀπὸ πρὶν καθορισμένη: Ὁ Λήπερ κρατοῦσε συνεχὴ ἐπαφὴ μὲ τοὺς δεξιοὺς σύνεδρους καὶ τὸν Παπανδρέου. Ὁ ἴδιος ὁ Παπανδρέου προσπάθησε, πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῆς διάσκεψης, νὰ σχηματίσει ἕνα μέτωπο ἐναντίον τοῦ ΕΑΜ. Στὸν ἐναρκτήριο λόγο του ὁ Παπανδρέου ἐπιτέθηκε κατὰ τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ: Στὴν Ἑλλάδα ἐπικρατεῖ χαώδης κατάσταση, οἱ Γερμανοὶ σφάζουν, τὰ τάγματα ἀσφαλείας σφάζουν, οἱ ἀντάρτες σφάζουν... Ἔνοχος γιὰ τὴ δημιουργία τῶν ταγμάτων ἀσφαλείας εἶναι τὸ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ. Ἡ ἐθνικὴ ἑνότητα μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ μόνο μὲ τὴ διάλυση τοῦ ΕΑΜ. Ἔτσι ἔθαβε ὁ Παπανδρέου τὴν ἠθικότητα τῆς ἀντίστασης. Τὴ στιγμάτιζε σὰν ληστρική, χρησιμοποιώντας τὰ ἐπιχειρήματα τῆς γερμανικῆς καὶ ἀγγλικῆς προπαγάνδας. Ταύτισε τὸ ΕΑΜ μὲ τὸ ΚΚΕ καὶ πρόβαλε τὸ παθολογικὸ κομμουνιστικὸ μίσος τῆς ἑλληνικῆς μπουρζουαζίας κατὰ τοῦ ΕΑΜ: Ἂν τὸ ΕΑΜ δηλ. δὲν ὑποχωροῦσε, τότε θὰ ἔπαιρνε τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν ἀποτυχία τῆς διάσκεψης καὶ θὰ μποροῦσε νὰ καταγγελθεῖ σὰν ἀντεθνικὴ ὀργάνωση. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ ἔπεσαν στὴ φάκα ποὺ τοὺς ἔστησε ὁ Παπανδρέου καὶ παρέμειναν στὴν ὀργάνωση. Στὴ συνέχεια ὁ Παπανδρέου κατεύθυνε κυριάρχα τὰ ἄλυτα ἐθνικὰ προβλήματα. Ἡ διάσκεψη ἔκφρασε τὴν ἄποψη πάνω στὸ θέμα τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ βασιλιᾶ, ὅτι ὁ Γεώργιος Β' δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψει πρὶν ἀπὸ τὸ δημοψήφισμα. Ὁ Παπανδρέου πέτυχε νὰ ἀνατεθεῖ στὴν κυβέρνησή του τὸ ξεκαθάρισμα τοῦ θέματος αὐτοῦ, ὅπως εἶχε γίνει καὶ μὲ τὴ δήλωση τοῦ βασιλιᾶ τῆς 8:11.1943. Τὰ τάγματα ἀσφαλείας δὲν διαλύθηκαν. Ἡ τιμωρία τους ἀνατέθηκε σὲ μιὰ μελλοντικὴ κυβέρνηση. Ἡ νέα κυβέρνηση ποὺ θὰ σχηματιζόταν ἔπρεπε νὰ ἑδρεύει στὸ Κάϊρο καὶ τὸ ΕΑΜ νὰ συμμετέχει σ' αὐτὴ μόνο κατὰ τὸ ἕνα τέταρτο (τὸ ΕΑΜ εἶχε ζητήσει τοὺς μισοὺς ὑπουργούς), σὲ καμιὰ περίπτωση δὲ δὲν θὰ ἔπαιρνε βασικὰ ὑπουργεῖα. Ἡ «ἀνταρσία» τῶν ἐξόριστων στρατιωτικῶν δυνάμεων καταδικάστηκε. Οἱ νέες ἔνοπλες δυνάμεις ἔπρεπε νὰ εἶναι «ἀπολιτικὲς» καὶ νὰ ὑπακούουν στὶς προσταγὲς τῆς κυβέρνησης. Οἱ ἀνταρτικὲς δυνάμεις ἔπρεπε τὸ γρηγορότερο νὰ μετατραποῦν καὶ νὰ πάρουν τὸ σχῆμα τοῦ νέου στρατοῦ. Ἡ πρωτοβουλία γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῶν παραπάνω θὰ ἀνήκει στὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση.

Στὶς 20-5 ὁ Παπανδρέου συνόψισε τὰ ἀποτελέσματα τῶν διαπραγματεύσεων σὲ ἕνα λόγο, τὸ κείμενο τοῦ ὁποίου ὑπογράφτηκε ἀπὸ ὅλους τοὺς σύνεδρους γιὰ νὰ γίνει μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ὁ ἐθνικὸς χάρτης τῶν Ἑλλήνων. Παρ' ὅλο ποὺ ἀναγκάστηκε, μετὰ ἀπὸ πίεση τῶν βρετανικῶν στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν, νὰ ἐγκαταλείψει τὰ ἀρχικά του σχέδια γιὰ τὴ διάλυση τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, ὁ Παπανδρέου συνέχιζε νὰ ἀκολουθεῖ τὴν ἴδια πολιτική. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Πυρομάγλου ἀρνήθηκε νὰ διακινδυνεύσει ἕνα νέο ἐμφύλιο πόλεμο, ὁ Παπανδρέου ἀποφάσισε νὰ τὸν ἐπιχειρήσει μὲ τὴ βοήθεια τῶν Βρετανῶν.

Εἶναι παράξενο πῶς ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς ΠΕΕΑ καὶ τοῦ ΕΑΜ ὑπόγραψαν αὐτὲς τὶς συμφωνίες. Ἡ ἐξήγηση βρίσκεται στὴ γραμμὴ γιὰ συνεργασία ποὺ ἀκολουθοῦσαν, κυρίως ὅμως στὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἀντιπροσωπεία δὲν εἶχε ἐπαφὴ μὲ τὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΕΑΜ καὶ βρισκόταν συνεχῶς κάτω ἀπὸ πίεση.

Ἡ διάσκεψη τοῦ Λιβάνου πραγματοποίησε μιὰ τομή: Ἡ πόλωση ποὺ ὑπῆρχε μέχρι τώρα μεταξὺ δημοκρατικῶν καὶ βασιλικῶν μεταβλήθηκε, χάρις στὸν ἐπιτυχὴ χειρισμὸ τοῦ Παπανδρέου, σὲ πόλωση μεταξὺ κομμουνισμοῦ καὶ ἀντικομμουνισμοῦ. Οἱ δημοκρατικοὶ πολιτικοὶ ἔμεναν σὰ μαγεμένοι ἀπὸ τὸ σύνθημα τοῦ κομμουνιστικοῦ κινδύνου καὶ παρέβλεπαν ἔτσι ὅτι ἡ κυβέρνηση Παπανδρέου ἦταν ὁ Δούρειος ἵππος γιὰ τὴν παλινόρθωση τοῦ βασιλιᾶ καὶ τῆς ὀλιγαρχίας.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπογραφὴ τοῦ συμφώνου, ὁ Παπανδρέου σχημάτισε νέα κυβέρνηση ἀποτελούμενη ἀπὸ βασιλικοὺς καὶ συντηρητικοὺς δημοκρατικούς. Ἡ ΠΕΕΑ ἀρνήθηκε στὴν ἀρχὴ νὰ συμμετάσχει στὴν κυβέρνηση, γιατὶ ἔλειπε ἡ προϋπόθεση τῆς δήλωσης τοῦ βασιλιᾶ. Ὁ Παπανδρέου ἔδωσε ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ στὴ δημοσιότητα μιὰ δήλωση ποὺ ἔλεγε ὅτι ὁ βασιλιὰς θὰ περιμένει τὴ λαϊκὴ ἐτυμηγορία. Ἀντίθετα μὲ τὴ δήλωση αὐτή, ὁ βασιλιὰς ἐμπιστευόταν στὸ Mac Veagh σὲ μιὰ συνομιλία: ὁ ἴδιος δὲν ἔχει δεσμευτεῖ γι' αὐτὸ καὶ αἰσθάνεται ἐλεύθερος στὶς ἐνέργειές του.

Στὴν περίοδο ποὺ ἀκολούθησε ὁ Παπανδρέου ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλία νὰ ὑποσκάψει τὴν ἠθικὴ θέση τῆς ΠΕΕΑ ἀπογυμνώνοντάς την ἀπὸ ὀπαδοὺς μὲ τὴν κατηγορία ὅτι ἐμπόδισε τὴν ἐθνικὴ ἑνότητα. Ἡ ΠΕΕΑ κατηγόρησε μὲ τὴ σειρά της τὸν Παπανδρέου ὅτι παραβίαζε μὲ διάφορους τρόπους τὸ Σύμφωνο καὶ ζήτησε τὴν παραίτησή του. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Παπανδρέου μπόρεσε νὰ ἀκολουθήσει καὶ στὴ συνέχεια σκληρὴ γραμμή, μιὰ καὶ βασιζόταν στὴν ὑποστήριξη τῶν Ἄγγλων. Τόσο αὐτὸς ὅσο καὶ ὁ βασιλιὰς ζήτησαν ἀπὸ τοὺς Βρετανοὺς νὰ κηρύξουν πόλεμο στὸ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ. Μόνο ὕστερα ἀπὸ παρέμβαση τοῦ Μὰκ-Μίλαν καὶ τοῦ Γουντχάουζ ἐμποδίστηκε ἡ διάσπαση μὲ τὸ ΕΑΜ. Γενικὰ ἡ κατάσταση εἶχε φτάσει σὲ ἀδιέξοδο. Τὰ ἑλληνικὰ πολιτικὰ πράγματα κινήθηκαν ξανὰ ὅταν ἔφτασε στὸ ΕΑΜ μιὰ σοβιετικὴ στρατιωτικὴ ἀποστολὴ καὶ συμβούλεψε τοὺς ἀντάρτες νὰ λάβουν μέρος στὴν κυβέρνηση τῆς ἐξορίας. Παράλληλα μὲ τὴν ἀπαίτηση τοῦ ΕΑΜ γιὰ παραίτηση τοῦ Παπανδρέου, διατυπώθηκε ἕνα παρόμοιο αἴτημα ἀπὸ πολιτικοὺς κύκλους τῆς Ἀθήνας ποὺ τάσσονταν ὑπὲρ τῆς «λύσης Βενιζέλου». Ἡ ἀντίδραση τοῦ Παπανδρέου ἦταν ὅτι δέχτηκε νὰ παραιτηθεῖ, πράγμα φυσικὰ ποὺ δὲν ἔγινε δεκτό. Ὁ Παπανδρέου ἤξερε πὼς στηρίζεται στοὺς Βρετανοὺς καὶ συνεπῶς θὰ μποροῦσε νὰ προσεταιριστεῖ τὴ φιλελεύθερη ἀντιπολίτευση μέσα στὴν κυβέρνησή του. Ἡ ἀντιπολίτευση αὐτὴ τασσόταν ἀναφανδὸν ὑπὲρ τῆς εἰσδοχῆς τῶν ὑπουργῶν τῆς ΠΕΕΑ στὴν κυβέρνηση, γιὰ νὰ κερδίσει ἔτσι περισσότερη ἐπιρροή. Οἱ φιλελεύθεροι ἀπεύθυναν ἔκκληση στὴν ΠΕΕΑ νὰ μπεῖ στὴν κυβέρνηση, ἀφοῦ οἱ Βρετανοὶ δὲν ἐπέτρεπαν ἀνασχηματισμό. Μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν ἀνοικτὴ ἐπέμβαση, το ΕΑΜ δήλωσε μὲ διαμαρτυρίες ὅτι εἶναι ἕτοιμο νὰ μπεῖ στὴν κυβέρνηση.

Ὅταν ὁ Τσώρτσιλ δὲν ἔκανε δεκτὴ τὴν παραίτηση τοῦ Παπανδρέου, τὸν κάλεσε σὲ συνάντηση. Ὁ Παπανδρέου φεύγει στὶς 20-8 μὲ κάθε μυστικότητα ἀπὸ τὸ Κάϊρο καὶ συνοδευόμενος μόνο ἀπὸ τὸ διευθυντὴ τοῦ πολιτικοῦ γραφείου τοῦ βασιλιᾶ φτάνει στὴ Ρώμη γιὰ συνομιλίες μὲ τὸν Τσώρτσιλ. Λεπτομέρειες αὐτῆς τῆς συνάντησης δὲν ἔχουν γίνει γνωστές. Εἶναι ἐνδεχόμενο νὰ καθορίστηκε ἐδῶ ὁ τρόπος τῆς ἀγγλικῆς ἐπέμβασης. Μὲ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ Παπανδρέου στὸ Κάιρο παραιτοῦνται, διαμαρτυρόμενοι γιὰ τὴ συμπεριφορά του, οἱ τρεῖς φιλελεύθεροι ὑπουργοὶ Βενιζέλος, Μυλωνᾶς καὶ Ρέντης, ἀπαιτώντας συγχρόνως σχηματισμὸ γνήσιας κυβέρνησης ἐθνικῆς ἑνότητας.

Αὐτὸ τὸ πράγμα ἐνόχλησε τὸν Παπανδρέου ἐλάχιστα. Ἀντικατάστησε τοὺς φιλελεύθερους μὲ δύο βασιλικοὺς καὶ ἕνα δουλοπρεπὴ φιλελεύθερο. Μετὰ μετέφερε τὴν ἕδρα τῆς κυβέρνησής του στὸ Cava di Tireni, τῆς Cazerta, στὴν Ἰταλία. Ἐκεῖ ὁρκίστηκαν ὑπουργοὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ ποὺ εἶχαν φτάσει στὸ με-

ταξύ, χωρὶς νὰ τοὺς δοθεῖ εὐκαιρία νὰ λάβουν γνώση τῆς παραίτησης τῶν φιλελευθέρων. Ἔτσι, μὲ τὴν παραίτησή τους αὐτὴ οἱ φιλελεύθεροι ἔχασαν κάθε δύναμη ἐπιροῆς στὴ γραμμὴ πλεύσης τῆς κυβέρνησης.

Τὰ νέα πρόσωπα τοῦ ΕΑΜ ἀνέλαβαν τὰ χαρτοφυλάκια τῶν Οἰκονομικῶν, Δημ. Ἔργων, Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, Γεωργίας καὶ Ἐργασίας, δηλαδὴ εἶχαν ἀποκλειστεῖ ἀπὸ τὶς καίριες θέσεις τῆς ἐξουσίας. Ὁ Παπανδρέου εἶχε ἀναλάβει ὁ ἴδιος τὰ Ὑπουργεῖα Ἐξωτερικῶν καὶ Ἀμύνης. Οἱ ἑβδομάδες ποὺ ἀκολουθοῦν μέχρι τὴν ἐπιστροφὴ στὴν Ἑλλάδα χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴ συμβιβαστικὴ διάθεση τοῦ ΕΑΜ. Οἱ ὑπουργοὶ ποὺ ἐκπροσωποῦσαν τὸ ΕΑΜ ζοῦσαν μὲ τὴν ψευδαίσθηση ὅτι ἂν ἔδειχναν διάθεση γιὰ συνεργασία θὰ κέρδιζαν τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Βρετανῶν.

Ἡ ἀργὴ ἀποχώρηση τῶν Γερμανῶν διευκόλυνε τοὺς Βρετανοὺς καὶ τὸν Παπανδρέου νὰ στήσουν στὸ ΕΑΜ μιὰ μεγαλοφυὰ παγίδα: Στὰ μέσα τοῦ Σεπτέμβρη κάλεσαν ὅλους τοὺς ἀντάρτες νὰ στείλουν ἀντιπροσώπους στὴν Cazerta. Μὲ τὴν εὐκαιρία, τοὺς πληροφοροῦσαν ὅτι ὁ Βρετανὸς στρατηγὸς Σκόμπι διοριζότανε ἀνώτατος διοικητὴς τῶν συμμαχικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων στὴν Ἑλλάδα. Αὐτὸ ἀποτελοῦσε παραβίαση τῶν συμφωνιῶν τοῦ Λιβάνου, σύμφωνα μὲ τὶς ὁποῖες τὴν ἀνώτατη διοίκηση θὰ ἀνελάμβανε ὁ δημοκρατικὸς στρατηγὸς Ὀθωναῖος.

Σχετικὰ μὲ τὰ τάγματα ἀσφαλείας, οἱ διαταγὲς ποὺ ἐξέδωσε ὁ Σκόμπι ἄφηναν νὰ διαφανεῖ ὅτι οἱ Βρετανοὶ ἐπεδίωκαν μ' αὐτὰ ἀπώτερους σκοπούς. Τὸ ΕΑΜ ἀποδέχτηκε καὶ τὶς δύο διαταγές. Στὴν Cazerta οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ἀντίστασης ἦλθαν σὲ ἀντιπαράσταση μὲ ἕνα ἔγγραφο ποὺ παραχωροῦσε στὸ Σκόμπι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλει στὴν Ἑλλάδα τὸ «νόμο καὶ τὴν τάξη». Οἱ ἀριστεροὶ ὑπουργοὶ τοῦ ΕΑΜ μάλιστα, βυθισμένοι στὴ συνεργατικὴ εὐφορία τους, προχώρησαν ἀκόμα πιὸ μακριὰ δίνοντας τὴ συγκατάθεσή τους. Μόνο ὁ δημοκρατικὸς Σαράφης διαμαρτυρήθηκε. Ἐδῶ πάλι φάνηκε ἡ μαεστρία τοῦ Παπανδρέου στοὺς ἐπιδέξιους χειρισμούς. Παρὰ τὶς διαμαρτυρίες τοῦ ΕΑΜ διορίζεται διοικητὴς τῆς Ἀττικῆς ὁ συνταγματάρχης Σπηλιωτόπουλος, τέως ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς ἐπὶ Τσολάκογλου.

Στὶς 26-9 ὑπογράφεται ἡ συμφωνία. Βέβαια λείπει ἡ ρήτρα ποὺ ἐξουσιοδοτοῦσε τὸ Σκόμπι γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ νόμου καὶ τῆς τάξης στὴν Ἑλλάδα, ὅλη ὅμως ἡ ἀντίσταση τίθεται στὶς διαταγὲς τοῦ ἀνώτατου Βρετανοῦ διοικητῆ. Μὲ τὶς συμφωνίες τῆς Cazerta παραδόθηκε τὸ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ στοὺς Βρετανούς, σὲ ἐποχὴ μάλιστα πού, μετὰ τὴν ἀποχώρηση τῶν Γερμανῶν, ἔλεγχε ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Παπανδρέου μὲ τὶς συμφωνίες αὐτὲς παράδωσε τὴν Ἑλλάδα στοὺς Βρετανούς. Μὲ τὴν ὑπογραφὴ ποὺ ἔβαλε τὸ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ κάτω ἀπὸ τὶς συμφωνίες φρόντιζε γιὰ τὴν ἀναστήλωση τῆς παλιᾶς ὀλιγαρχίας καὶ τοῦ προπολεμικοῦ συστήματος, καὶ στὴ συνέχεια γιὰ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ βασιλιᾶ. Ἡ Cazerta ἦταν ἡ παγίδα στὴν ὁποία ἔπεσε σὰν τυφλὸ τὸ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ.

Τὴν ἀποφασιστικὴ ὤθηση γιὰ τὴν προθυμία συνεργασίας τῶν ἀριστερῶν ἔδωσε ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωση. Ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωση ἄρχισε μόλις τὸ 1944 νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς «ἀνταρσίας» τοῦ Καΐρου, τὸ TASS εἶχε ἀσκήσει γιὰ πρώτη φορὰ κριτικὴ στὴ βρετανικὴ πολιτικὴ καὶ εἶχε ἀφήσει νὰ διαφανεῖ συμπάθεια γιὰ τὸ ΕΑΜ.

Ὁ Τσώρτσιλ, ποὺ ἤξερε ὅτι δὲν ἔμπαινε πιὰ θέμα γιὰ ἀπόβαση στὴν Ἑλλάδα, προετοιμαζότανε γιὰ μιὰ διπλωματικὴ ἐπίθεση. Στὶς 5-5 ὁ Ἤντεν προτείνει στὸ Ρῶσο πρεσβευτὴ μιὰ κατανομὴ τῶν σφαιρῶν συμφερόντων τῶν Βρετανῶν καὶ τῶν Ρώσων ἀναφορικὰ μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴ Ρουμανία. Οἱ Ρῶσοι ἐνημερώνουν τοὺς Ἀμερικανοὺς καὶ ὁ Τσώρτσιλ συναντᾶ δυσκολίες στὸ νὰ δικαιολογήσει τὸ σχέδιό του στὸ Ροῦσβελτ.

Στὸ τέλος πραγματοποιεῖται μιὰ συμφωνία, μὲ χρονικὴ ἰσχὺ τριῶν μηνῶν. Γι' αὐτὸ ὁ Τσώρτσιλ σιωπᾶ γιὰ τὰ γεγονότα στὴ Βουλγαρία καὶ στὴ Ρουμανία, σχετικὰ μὲ τὴ σοβιετικὴ πλευρά, σὰν ἀντίβαρο ὅμως οἱ Σοβιετικοὶ ἀναγκάζουν τὸ ΕΑΜ νὰ δεχτεῖ τὴν πολιτικὴ τῆς συνεργασίας.

Ὁ Στάλιν εἶχε πετύχει, μέσα στοὺς 3 μῆνες προθεσμία ποὺ πρόβλεπε ἡ συμφωνία, ὅλους τοὺς στόχους του, ἐνῶ ὁ Τσώρτσιλ δὲν μπόρεσε νὰ ἐπιβάλει τοὺς δικούς του λόγω κακοῦ σχεδιασμοῦ καὶ ἄλλων συμβατικῶν ὑποχρεώσεων. Ὁ μοναδικὸς παράγοντας ἀνησυχίας ἦταν ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωση: ἦταν διατεθειμένη νὰ σταματήσει;

Τὸ ξεκαθάρισμα σ' αὐτὸ τὸ θέμα πέτυχε ὁ Τσώρτσιλ στὴ διάσκεψη τῆς Μόσχας, στὶς 9-10, ὅταν καθόρισε μαζὶ μὲ τὸ Στάλιν τὶς σφαῖρες ἐπιροῆς στὰ Βαλκάνια. Μὲ τὴν ἀπόφαση αὐτὴ ὁ Στάλιν πρόδωσε τοὺς Ἕλληνες συντρόφους του κὶ τοὺς παράδωσε στὸ βρετανικὸ ἰμπεριαλισμό, γιὰ νὰ κατοχυρώσει τὰ δικά του ἰμπεριαλιστικὰ κέρδη. Χωρὶς τὴ σιωπηρὴ αὐτὴ συμφωνία δὲν θὰ ἦταν ποτὲ δυνατὴ ἔνοπλη ἐπέμβαση τῶν Βρετανῶν στὴν Ἑλλάδα.

Τὰ σχέδια ὅμως τοῦ Τσώρτσιλ γιὰ ἐπέμβαση στὴν Ἑλλάδα ὑποστηρίχτηκαν ἐπίσης κι ἀπὸ μία ἄλλη πλευρά: ἀπὸ τὴ Γερμανία. Ἡ πολιτικὴ τῶν Γερμανῶν κατακτητῶν ἀκολουθοῦσε τὸ 1944 τὴν ἴδια οὐσιαστικὰ πολιτικὴ διαίρεσης τοῦ 1943. Ἡ προπαγάνδα τους ἐπέσειε εὔστοχα τὸν κομμουνιστικὸ κίνδυνο. Χρησιμοποιήθηκαν πλαστὰ ἔγγραφα, ὅπως τὸ σύμφωνο τοῦ Πετρίτσι, γιὰ νὰ κατηγορηθεῖ τὸ ΚΚΕ. Κοντὰ σ' αὐτὰ ἡ γερμανικὴ προπαγάνδα βάθαινε τὸ χάσμα μεταξὺ τῶν δημοκρατικῶν καὶ τῶν βασιλικῶν. Ὅταν ἄρχισε νὰ διαφαίνεται ἡ γερμανικὴ ἀποχώρηση, ἐφαρμόστηκε μιὰ νέα τακτική. Ὅλες οἱ πλευρὲς (Γερμανοί, Βρετανοὶ καὶ Ἕλληνες) προσπαθοῦσαν –σὰν ἕνα εἶδος τιμητικῆς φρουρᾶς– νὰ καταστήσουν ὅσο τὸ δυνατὸν πιὸ ἀνώδυνη αὐτὴ τὴν ἀποχώρηση. Οἱ γερμανικὲς ἔνοπλες δυνάμεις ἤθελαν νὰ ἀποφύγουν ἀπώλειες, οἱ Βρετανοὶ ἤθελαν νὰ καταλάβουν τὴν Ἀθήνα χωρὶς μάχη, παράλληλα δὲ νὰ κρατήσουν καθηλωμένα μιὰ σειρὰ ἀπὸ ρωσικὰ στρατεύματα ποὺ θὰ μάχονταν μὲ τὶς γερμανικὲς δυνάμεις· τὸ ΕΑΜ, τέλος, ἤθελε νὰ ἀναλάβει τὴν ἐξουσία μὲ τὶς λιγότερες δυνατὲς ἀπώλειες καὶ νὰ προετοιμαστεῖ γιὰ τὴ σύγκρουση μὲ τοὺς Βρετανούς.

Ἔτσι ὁλοκληρώθηκε ἡ γερμανικὴ ἀποχώρηση κάτω ἀπὸ τὰ μάτια τῶν Ἄγγλων χωρὶς ἀπώλειες. Ἡ ἐπιχείρηση «καταδίωξη τῶν Γερμανῶν» δὲν ἄρχισε ποτέ. Αὐτὴ ἡ κατάσταση διευκόλυνε ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τὸ στρατηγὸ Felmy νὰ κηρύξει – παρὰ τὶς ὁδηγίες τοῦ Χίτλερ– τὴν Ἀθήνα ἀνοχύρωτη πόλη καὶ νὰ ἀποσυρθεῖ ἀπὸ αὐτὴν χωρὶς νὰ δώσει μάχη. Πίσω ὅμως ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐπιφανειακὴ ἀμοιβαία συμφωνία, συνεχιζόταν ἀμείωτος ὁ ἀγώνας στὸ παρασκήνιο.

Ἀπὸ τὴ μεριὰ τῶν Γερμανῶν, ἔγιναν τὰ ἀδύνατα δυνατά, ὥστε νὰ σπαρθεῖ ἀρκετὸ ὑλικὸ διαφωνίας ἱκανὸ γιὰ μιὰ σύγκρουση μεταξὺ Βρετανῶν καὶ ΕΑΜ, καὶ Βρετανῶν καὶ Ρώσων. Τὸ OKW ἔδινε τὶς ἑξῆς ὁδηγίες:

«Δὲν κεῖται εἰς τὴν σφαῖραν τῶν Γερμανικῶν συμφερόντων νὰ παρεμποδίζει διαφωνίας μεταξὺ κομμουνιστικῶν καὶ ἐθνικῶν δυνάμεων, δηλονότι μεταξὺ Ἀγγλοσαξώνων καὶ Ρώσσων . . . Ὡς ἐκ τούτου θὰ πρέπει νὰ ἐξάγονται ὅλα τὰ πλεονεκτήματα ποὺ προσφέρουν αἱ διαμάχαι μεταξὺ τῶν δύο ἐχθρικῶν ὁμάδων διὰ τὴν πληρεστέραν ἀποχώρησιν, ἀπὸ τὴν ἄλλην δὲ πλευρὰν ἐπίσης νὰ ἐνισχύεται ἡ ἀντίθεσις τῶν ὁμάδων αὐτῶν μετὰ τὴν Γερμανικὴν ἀποχώρησιν».

Ἡ γερμανικὴ πολιτική, ποὺ στηριζόταν στὴν τακτικὴ τῆς ἀναταραχῆς, ἐκμεταλλεύτηκε κάθε εὐκαιρία ποὺ τῆς δόθηκε γιὰ νὰ δημιουργήσει πολιτικὸ χάος στὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴ γερμανικὴ ἀποχώρηση. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ τὰ γερμανικὰ στρατεύματα ἄφησαν στὸν ΕΛΑΣ ὅπλα φεύγοντας. Ἡ γερμανικὴ παρενοχλητικὴ πολιτικὴ ἦταν ἐπιτυχής. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ξέσπασε ἀμέσως μετὰ τὴ γερμανικὴ ἀποχώρηση.

Τοῦ ΓΙΑΝΝΗ

Κείμενο: Heinz Richter

Μετάφραση: Νίκος Μαυρομάτης
Δικηγόρος – Δημοσιογράφος

*Σημ. μετ.: Antifasisto Veze Naroda Organisacia (ἀντιφασιστικὸ συμβούλιο γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἀπελευθέρωση τῆς Γιουγκοσλαβίας).

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ: ΤΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΑΝΑ

•θέατρο•

Τῆς Ἄννυς Θ. Κολτσιδοπούλου

«Ὁ ἄνθρωπος, τὸ κτῆνος καὶ ἡ Ἀρετὴ»

Ὅταν βρεθεῖ κανεὶς ἀντιμέτωπος μὲ μιὰ σαββατιάτικη οὐρὰ στὰ ταμεῖα τῆς ἐπιθεώρησης (οὐρὰ ἀποφασισμένη, προετοιμασμένη, ἀδημονούσα κι εἰδωλολάτρισσα), ξεχνάει πάραυτα κοινωνιολογικὲς καὶ ψυχολογικὲς καταδύσεις στὸ φαινόμενο αὐτὸ τῆς πιστῆς λαοσύναξης. Τὰ πράγματα γίνονται αὐτόματα πολὺ ἁπλά: Οἱ ἄνθρωποι τῆς οὐρᾶς λένε τὴν ἀλήθεια. Πηγαίνουν ἐκεῖ ποὺ ΞΕΡΟΥΝ. Ξέρουν τὰ πρόσωπα, τὴ γλώσσα, τὰ προβλήματα, «ξέρουν» ἀκόμα τὸ κοινό, πίσω, μπρὸς καὶ πλάι τους. Γιὰ τὶς 150 δρχ., χώρια τὰ ἔξτρα, εἰσπράττουν ὅ,τι περίμεναν... χώρια τὰ ἔξτρα.

Ὅταν ὅμως, λίγες πόρτες πιὸ κάτω, βρεθεῖ κανεὶς ἀντιμέτωπος μ' ἕναν Πιραντέλλο δίχως καθόλου οὐρὰ στὸ ταμεῖο, τότε ξαναρχίζει πάραυτα τὶς σκέψεις καὶ τὰ ἐρωτήματα. Γιατὶ ὁ Πιραντέλλο τοῦ θεάτρου «Ἀθηνᾶ» ἔχει «λύση», εἶναι σκανδαλιάρης, φαρσέρ, εὔκολος, μ' ἕνα λόγο εἶναι... καλοκαιριάτικος.

«Ὁ ἄνθρωπος, τὸ κτῆνος καὶ ἡ ἀρετὴ» ἔχει ὑπόθεση ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ χρησιμοποιήσει κι ἕνας Ρωμαῖος ἢ μπαρὸκ κωμωδιογράφος: Ὁ καπετάνιος ποὺ παραμελεῖ τὴ σύζυγο κι ἡ σύζυγος ποὺ «παρηγοριέται» μὲ τὸν καλὸ Παολίνο κι ὁ Παολίνο ποὺ βρίσκει μιὰ λύση «ἀνάγκης», ὅταν οἱ συνέπειες τῆς θερμῆς «παρηγοριᾶς» του ἀρχίζουν νὰ διαφαίνονται. Καὶ γι' αὐτὸ τὸ ἀγέννητο ἀκόμα ἀνθρωπάκι, πρέπει νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἡ μάσκα τοῦ νόμου, μὴν τύχει καὶ μείνει μὲ τὴ μάσκα τῆς ἁμαρτίας. Ὁ ἄλλοτε κομφορμιστὴς Παολίνο βρίσκει τὸν τρόπο, ἔστω καὶ μὲ τὴ βοήθεια τῆς Χημείας, νὰ ἐκπληρώσει ὁ βάναυσος καὶ τζαναμπέτης καπετάνιος τὰ συζυγικά του καθήκοντα, στὴ μοναδικὴ νύχτα ποὺ θὰ μείνει σπίτι του, πρὶν φύγει πάλι γιὰ πολύμηνο ταξίδι.

Ὁ Πιραντέλλο τοῦ 1919 μοιάζει νὰ σκαρώνει μιὰ φάρσα ἀπ' ὅπου λείπει ἀκόμα τὸ στοιχεῖο τοῦ σπαραγμοῦ. Διασκεδάζει μὲ γκροτέσκες ἀκροβασίες ρόλων, ἀλλάζει μάσκες στοὺς ἥρωές του τονίζοντας τὴν πολλαπλότητα τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας, παίζει μὲ λέξεις καὶ ἔννοιες ὅπως τῆς «ὑποκρισίας», ποὺ εἶναι ἡ πεμπτουσία τῆς κοινωνικῆς μας συμπεριφορᾶς καὶ τὸ δράμα τῆς φτωχῆς ἀνθρωπότητας (Povera Gente). Στὸ Happy End, ὅπου σώζεται ἡ ἀρετὴ καὶ κορυφώνεται ἡ πιραντελικὴ εἰρωνεία, ξεπροβάλλει ἀπροσχημάτιστος ἕνας αἰσιόδοξος πεσιμισμός. Εἶναι σὰ νὰ πέφτει ἡ αὐλαία μ' ἕνα θλιμμένο:

«Ὁ ἄνθρωπος, τὸ κτῆνος καὶ ἡ Ἀρετή», σκηνὴ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Πιραντέλλο μὲ τοὺς: Ξένια Καλογεροπούλου, Γιάννη Βαλαβανίδη, Δημ. Πετρᾶτο.

«...κι οὔτε γάτα... οὔτε ζημιά...»

Ἡ σκηνοθεσία ἴσως θά 'πρεπε νὰ χρησιμοποιήσει ἐντονότερα τὰ γκροτέσκα στοιχεῖα, καὶ στὶς θορυβώδικες σκηνές, λιγότερο ρεαλισμὸ καὶ περισσότερο Commedia Dell' Arte. Ἡ ἑρμηνεία, ἀξιομνημόνευτη, μὲ πολλὲς στιγμὲς πραγματικῆς ἀπόλαυσης. Ἦταν μιὰ προσπάθεια ποὺ εἶχε ὅλες τὶς προϋποθέσεις νὰ συνδυάσει ποιοτικὴ στάθμη (πράγμα ποὺ τὸ πέτυχε) καὶ ἀπήχηση στὸ καλοκαιριάτικο κοινὸ (πράγμα ποὺ δὲν πέτυχε). Κι αὐτό, ἴσως γιατὶ σεβάστηκε τὸ κάπου-κάπου ἐγκεφαλικὸ γράψιμο τοῦ ἔργου, δὲν ἄλλαξε τὶς «μίζερες» διαστάσεις τῶν ἡρώων οὔτε ὑπερτόνισε τὰ δροσερὰ καὶ γραφικὰ στοιχεῖα τοῦ σιτσιλιάνικου νατουραλισμοῦ ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ «ἐμπορευτεῖ». Ἴσως, ἀκόμα, νά 'ναι αὐτὸ ποὺ ἄκουσα ἀπὸ ἐξερχόμενη κυριούλα: (Μὰ τί στὸ καλό, ὁ Φέρτης καὶ ἡ Καλογεροπούλου εἶναι τόσο ὡραῖοι κι οἱ δυό! Τί τοὺς ἦρθε καὶ βάφτηκαν ἔτσι ἄχαρα, ἀγνώριστοι ἔγιναν...)

Ἂν αὐτὴ εἶναι ἡ ἑρμηνεία τῆς ἐμπορικῆς ἀποτυχίας, ἂν δηλ. ὁ κόσμος – παρ' ὅλη τὴν τετράχρονη τουλάχιστον ποιοτικὴ σταθερότητα τοῦ θιάσου – συνεχίζει νὰ βλέπει τὸ Φέρτη καὶ τὴν Καλογεροπούλου γιὰ «ὡραῖο» καὶ «ὡραία», τότε, θριαμβευτὴς καὶ πάλι εἶναι ὁ Πιραντέλλο κι οἱ μάσκες τῆς ζωῆς. Κι ἂν δανειστοῦμε κι ἐμεῖς τὸν ἀφορισμὸ τοῦ Wendell Holmes, ὅτι δηλ. σ' ὅλους μας ὑπάρχουν τρεῖς Γιάννηδες (ὁ Γιάννης ὅπως εἶναι, ὁ Γιάννης ὅπως νομίζει τὸν ἑαυτό του καὶ ὁ Γιάννης ὅπως τὸν νομίζουν οἱ ἄλλοι), τότε ὁ τρίτος Γιάννης εἶν' αὐτὸς ποὺ ἀναγκάζει τό... Γιάννη Φέρτη νὰ κατεβάσει σύντομα τὸν Πιραντέλλο γιὰ ν' ἀνεβάσει ἕνα ἐγγλέζικο βουλεβάρτο. Povera Gente τοῦ ἱλαροτραγικοῦ Πιραντέλλο καὶ Povera Qualita τῆς ἱλαροτραγικῆς, θεατρικῆς Ἑλλάδας.

Ὁ Βουγιούκας παρουσιάζει Βουγιούκα

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

Ὅταν σχηματίσαμε τὸ πρῶτο μας θεατρικὸ ἐργαστήρι στὸ Παρίσι, Σεπτέμβρης 1966, πολλὰ προβλήματα μέναν γιὰ μᾶς ἀξεκαθάριστα στὸ φιλοσοφικὸ χῶρο. Διαπιστώσαμε ὁρισμένες ἀντιδράσεις, θὰ ἔλεγα φυσιολογικές, ἀπέναντι σ' ἕνα ἀλλοτριωτικὸ θεατρικὸ περιβάλλον. Ἔτσι κι ἀλλιῶς δὲν ἐπιδιώκαμε νὰ λύσουμε τὸ πρόβλημα, ἀλλὰ νὰ ἀνοίξουμε μιὰ συζήτηση, μιὰ νέα πρακτικὴ γιὰ μιὰ καλύτερη κατανόηση τοῦ θεατρικοῦ προβλήματος.

Ἕλληνες «ἐκτὸς τῶν τειχῶν»

Ἡ μαζικὴ διαρροὴ πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἀξιῶν σ' Εὐρώπη κι Ἀμερικὴ εἶναι παλιὰ πληγὴ τῆς Ἑλλάδας, ποὺ βάρυνε ἀναγκαστικὰ τὴν τελευταία δεκαετία. Ἀνάμεσα σὲ πολλοὺς κι ἄξιους ἀπὸ κάθε τομέα τῆς τέχνης, ἄνθρωποι τοῦ θεάτρου ἔχουν κι αὐτοὶ καταφύγει σὲ πιὸ γόνιμα ἐδάφη, ἔχοντας ὅμως τὶς κεραῖες τους στραμμένες στὸ νότο καὶ τὶς ρίζες τους ἀφημένες στὰ χέρσα ἑλληνικὰ λημέρια. Οἱ θεατρικοὶ ἐργάτες τῆς διασπορᾶς στέλνουν μηνύματα-κατασταλάγματα τῆς δουλειᾶς τους μαζὶ καὶ τὴ λαχτάρα τους νὰ προσφέρουν κάτι στὸ χῶρο κυρίως τῆς ἔρευνας, ποὺ τόσο ἐγκαταλειμμένος βρίσκεται στὸν τόπο τους, στὸν τόπο μας.

Ὁ Ἀντώνης Βουγιούκας (γεννημένος τὸ 1939, ἐκπατρισμένος τὸ 1966), διευθυντὴς τοῦ ἐπιχορηγούμενου ἀπ' τὸ γαλλικὸ κράτος «Θεάτρου Ἔρευνας» τῆς Μασσαλίας, σ' ἕνα μικρό του μελέτημα ἐκφράζει τὶς ἀπόψεις του καὶ παρουσιάζει τὸ μοντέλο τῆς θεατρικῆς ὁμάδας ὅπου ἀνήκει καὶ ποὺ μέχρι τώρα δούλεψε κυρίως μὲ σενάρια δικά του πάνω σὲ καμβὰ ἀρχαίας τραγωδίας:(Ἀντιγόνη 1970, Προμηθέας ἢ ἡ Αὐγὴ μιᾶς ἐλπίδας 1973, Τρωάδες 1974 κ.ἄ.).

Ἄννυ Θ. Κολτσιδοπούλου

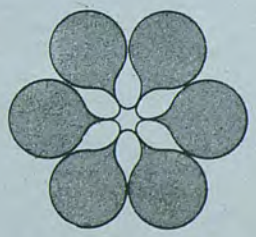

«Προμηθέας ἡ ἡ αὐγὴ μιᾶς ἐλπίδας», τοῦ Ἀντώνη Βουγιούκα, 1970

Ο ΗΘΟΠΟΙΟΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

Ἡ πρώτη διαπίστωση ποὺ κάναμε, ὅσο καὶ νὰ εἶναι ἀφελὴς καὶ πρωτογενής, ἦταν ὅτι ὁ ἠθοποιὸς ἀλλοτριώνεται στὸ χῶρο τῆς δουλειᾶς του. Ὁ χῶρος δημιουργίας ἀντιστρέφεται σὲ χῶρο ὅπου τὸ ἄτομο-ἠθοποιὸς πουλάει τὴ δύναμη τῆς δουλειᾶς του, χωρὶς νὰ ξέρει οὔτε τὴ συμβολή του οὔτε τὴ μετέπειτα σχέση στὸ κοινωνικὸ περιβάλλον. (Προϊὸν καλλιτεχνικὸ ἢ προϊὸν ἐμπορικό, ὑφιστάμενο τὸ νόμο τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζήτησης). Ἀσφαλῶς οἱ Μὰρξ καὶ Ἔνγκελς θέτουν τὸ πρόβλημα σαφέστατα στὴ «Γερμανικὴ Ἰδεολογία», ἀλλὰ ὁ ἠθοποιὸς στὰ 90% τῶν περιπτώσεων ἀγνοεῖ τὸ μαρξισμό.

Μιά, λοιπόν, ποὺ τὸ πρόβλημα τῆς ἀλλοτρίωσης ἔχει τεθεῖ, ὅλα παίρνουν τὸ δρόμο τους. Εἶναι δημιουργὸς ἢ ὄχι ὁ ἠθοποιός; Εἶναι ἑρμηνευτὴς μιᾶς ἰδέας – τοῦ συγγραφέα ἢ τοῦ σκηνοθέτη – καὶ ἑπομένως ἁπλό, ἐκτελεστικὸ ὄργανο;

Ὁ Στανισλάφσκυ κι ὁ Γκροτόφσκυ ἀπαντοῦν χωρὶς διφορούμενα: Εἶναι δημιουργός. Ἀσφαλῶς καὶ συμφωνοῦμε ἐμεῖς μαζί τους. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση πρέπει νὰ γίνει ἀπόλυτος κύριος τῆς δουλειᾶς του, εἰδικότερα μιὰ καὶ ἀνηκει στὸ στρῶμα τῶν προνομιούχων αὐτῆς τῆς κοινωνίας.

Προνομιοῦχος μὲ τὴν ἔννοια πὼς μπορεῖ νὰ συλλάβει τὴν πραγματικότητα, νὰ τὴν ὑποτάξει καὶ νὰ δράσει, ὅπως κάθε ποιητής, μέσω τῆς ἀναγωγῆς τῆς θεατρικῆς πράξης πάνω στὴν πραγματικότητα. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ἀσφαλῶς πὼς ἡ ἐκμετάλλευσή του στὸν κοινωνικὸ χῶρο παύει ξαφνικὰ νὰ ὑπάρχει, ἀλλὰ πὼς μπορεῖ νὰ γίνει ἀφεντικὸ στὸ χῶρο τῆς δουλειᾶς του. Ἡ «κομμούνα» εἶναι μορφή, πού, «ἐπὶ τέλους βρέθηκε» ἀπ' τὴν προλεταριακὴ ἐπανάσταση πού, μὲ τὴ σειρά της, ἐπιτρέπει νὰ πραγματώσουμε τὴν οἰκονομικὴ χειραφέτηση τῆς Ἐργασίας.

Ἡ κομμούνα εἶναι ἡ πρώτη προσπάθεια ποὺ ἔγινε ἀπ' τὴν προλεταριακὴ ἐπανάσταση γιὰ νὰ συντρίψει τὴ μηχανὴ τοῦ ἀστικοῦ κράτους. Εἶναι ἡ πολιτικὴ μορφὴ ποὺ «ἐπὶ τέλους βρέθηκε» καὶ διὰ μέσου της μποροῦμε καὶ ὀφείλουμε νὰ ἀντικαταστήσουμε ὅ,τι συντρίφτηκε. (Λένιν: «Τὸ Κράτος κι ἡ Ἐπανάσταση»).

Μιὰ μικροκομμούνα ποὺ θὰ καταστρέψει τὶς ἱεραρχικὲς σχέσεις στὸ θέατρο εἶναι ἡ μορφὴ ποὺ διαλέξαμε ἀκόμα καὶ στὸ νομικὸ τομέα. Ὅλοι οἱ ἠθοποιοὶ (δὲν ἔχουμε τεχνικοὺς στὸ θεατρό μας) εἶναι μέλη ἑνὸς «ἐργατικοῦ συνεταιρισμοῦ θεατρικῆς παραγωγῆς» ὀνομαζόμενου: «Θέατρο Ἔρευνας τῆς Μασσαλίας». Ὁ ρόλος τοῦ καθένα μας δὲν εἶναι προκαθορισμένος, ἀλλὰ συνεχῶς διαφοροποιεῖται σὲ σχέση μὲ τὶς νέες συνθῆκες ποὺ γεννιοῦνται καὶ ποὺ μεταλλάζουν στὶς διαλεκτικές μας σχέσεις. Ἔτσι ἐγὼ παραχωρῶ τὴ θέση τοῦ σκηνοθέτη συχνὰ (ὄχι γιατὶ τὸ ἀποφάσισα, ἀλλὰ γιατὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ συνόλου τὸ ἀπαιτεῖ) σ' ἕναν ἢ πολλοὺς ἠθοποιούς. Ἄλλοι διευθύνουν γιὰ ἕνα χρονικὸ διάστημα τὴν «Ἐξάσκηση»κ.λ.π. Στὸ διοικητικὸ χῶρο, συμβαίνει τὸ ἴδιο. Ἕνας ἠθοποιὸς ἀναλαβαίνει τὸ λογιστήριο, ἄλλος τὶς δημόσεις σχέσεις, τρίτος τὴν ἀντιπροσώπευση τοῦ θεάτρου στὶς καλλιτεχνικὲς συναντήσεις ἐργασίας μὲ τὰ διάφορα φεστιβάλ, συνδικάτα, σχολεῖα, πανεπιστήμια κ.λ.π. Πρέπει νὰ ἐξηγήσω πὼς μιὰ κι εἴμαστε ἕνα ἐργαστήρι θεατρικό, μᾶς ζητοῦν συνέχεια δεξιὰ κι ἀριστερὰ τὴ συμμετοχή μας σ' ἕνα πλῆθος θεατρικῶν ἢ παραθεατρικῶν συναντήσεων. Ἔγινε π.χ. μιὰ ἑβδομάδα προετοιμασίας γιὰ τὸ φεστιβὰλ τῆς Avignon (πρόεδρος ὁ διευθυντὴς τοῦ φεστιβάλ), βασισμένη στὴ φωνή. Ὑπῆρχαν φωνίατροι διάσημοι ἀπ' ὅλη τὴ Γαλλία καὶ φυσικὰ καὶ τὸ θέατρό μας, ποὺ εἶναι γνωστὸς ἐρευνητὴς τῆς φωνῆς στὸ θεατρικὸ χῶρο. Καὶ ἕνα ἀκόμη παράδειγμα δραστηριότητας τοῦ θεάτρου μας: Ἡ ἐπαρχία ποὺ ζοῦμε, Provence - Alpes - Côte D' Azur, μελετάει τὴν καλλιτεχνικὴ ἐκμετάλλευση ἱστορικῶν μνημείων. Τὸ θεατρό μας παίρνει μέρος, ἐπὶ τρεῖς, τέσσερις ἢ περισσότερες μέρες, στὴ συνάντηση κι ἕνας ἠθοποιὸς εἶναι ἐπιφορτισμένος νὰ δώσει τὴν ἄποψή μας καὶ νὰ ὑποβάλει ἐνδεχόμενα ὑποψηφιότητα γιὰ τὴ διεύθυνση ἑνὸς χώρου.

Τὶς σχέσεις μας στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ θεάτρου τὶς ὀνομάζουμε «γνωριμιὰ τῆς Δημοκρατίας». Ὅσο εἶναι δυνατὸ κι ὅσο τό, συχνὰ ἀρνητικὸ στοιχεῖο, τοῦ «κύρους» μου ἀπέναντι στοὺς συνεργάτες μου ἐπιτρέπει, προετοιμαζόμαστε γιὰ τὴ σοσιαλιστικὴ φάση τῆς κοινωνίας. Εἶναι περιττὸ βέβαια νὰ ἐξηγήσω ὅτι ὅλοι οἱ ἠθοποιοὶ εἶναι μέλη ἢ στελέχη ἑνὸς ἐπαναστατικοῦ κόμματος ἢ ὀργάνωσης. Τὸ σημαντικὸ γιὰ μᾶς εἶναι ὅτι αὐτὸ προέκυψε ἀπ' τὶς ἐσωθεατρικὲς σχέσεις κι ὄχι σὰν κάτι a priori. Ὅταν ἀρχίσαμε νὰ διευθύνουμε μὲ τὴ Françoise Chatot τὸ ἐργαστήρι, μόνο οἱ δυό μας ἤμαστε μέλη ἑνὸς ἐπαναστατικοῦ κόμματος. Τώρα εἶναι ὅλοι ἀνεξαίρετα οἱ ἠθοποιοί, χωρὶς νὰ συμφωνοῦμε ἄλλωστε ἀπόλυτα ἰδεολογικά. Ἕνας π.χ. ποὺ εἶναι Ἄραβας συμμετέχει σὲ παλαιστινιακὴ ὀργάνωση, συζητήσιμη γιὰ μένα.

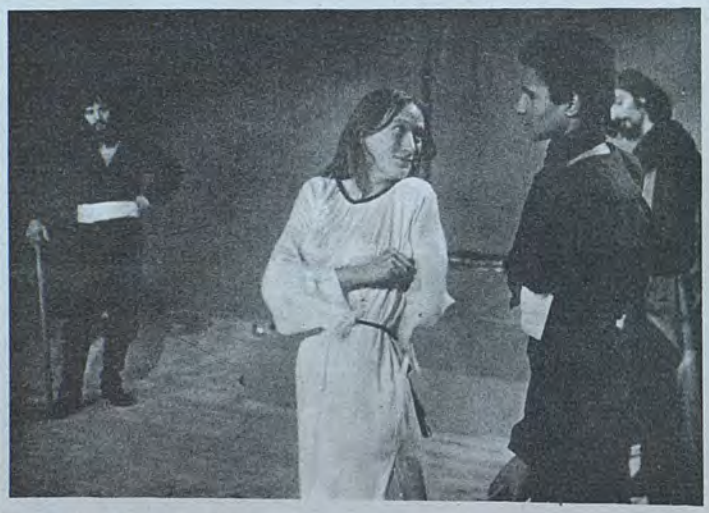

Εὐριπίδη, «Τρωάδες», 1974

Σοφοκλῆ, «Ἀντιγόνη», 1970

Ἀντώνης Βουγιούκας

Αὐτὸς ὁ μικρὸς πρόλογος γιὰ νὰ ἐξηγήσουμε ὅτι τὸ περιεχόμενο ἑνὸς ἔργου (συχνὰ προοδευτικοῦ ὅπως τὸ «Ἐπικὸ Θέατρο» τοῦ Μπρὲχτ ἢ τὸ «Θέατρο Ἐπικαιρότητας» τοῦ Πέτερ Βάις) μπορεῖ νὰ κρύβει ἀντιδραστικότατες θεατρικὲς σχέσεις καὶ ἑπομένως τὸ ἀποτέλεσμα δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἀρνητικό.

Οἱ μισθοφορικὲς σχέσεις ποὺ κυριαρχοῦν στὸ διεθνὲς θέατρο (κεφαλαιοκρατικὲς χῶρες, ἀλλὰ δυστυχῶς συχνὰ καὶ στὶς λεγόμενες σοσιαλιστικὲς χῶρες, κάτω ἀπ' τὴ μορφὴ τῆς ἱεραρχίας στὶς τελευταῖες), ἀποτρέπουν τὴν ὁποιαδήποτε ἰδέα καλλιτεχνικοῦ προϊόντος. Ἀπ' τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ παραγωγὸς ἢ ὁ σκηνοθέτης ἐκμισθώνει τοὺς ἠθοποιοὺς - μισθοφόρους γιὰ τὶς ἀνάγκες ἑνὸς ἔργου (κάθε μέρα διαβάζουμε στὶς ἐφημερίδες πὼς ὁ τάδε θίασος καταρτίστηκε ἀπὸ τοὺς Α,Β ἠθοποιοὺς καὶ θ' ἀνεβάσει τὸ δείνα ἔργο), ὅλα ἀπορρέουν ἀπ' τὸ νόμο τῆς ἀγορᾶς τῆς ἐργασίας κι ἀποκλείεται τὸ προϊὸν νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ καταναλωτικό. Ἀπ' τὴ στιγμὴ αὐτή, δὲν μποροῦμε πιὰ νὰ μιλᾶμε γιὰ θέατρο, ἀλλὰ γιὰ θέαμα στὴ χυδαία του ρωμαϊκὴ μορφὴ (ἄρτος καὶ θεάματα).

Ὁ ρόλος τῆς κριτικῆς ἐπίσης πρέπει νὰ προσανατολιστεῖ πρὸς τὸ φαινόμενο τῶν πηγῶν δημιουργίας κι ὄχι τοῦ ἀποτελέσματος. Ἔτσι δὲν θὰ διαβάζουμε τὶς θλιβερὲς ἀνοησίες ποὺ γράφουν ὅπως: «Οἱ ἠθοποιοὶ (διάβαζε πρόβατα) ἐπειθάρχησαν στὸν σκηνοθέτη κύριο...» ἢ «ἐπαρκὴς ἡ κυρία...ἀνεπαρκὴς ὁ κύριος...» ἢ «ἡ ἄρθρωση τοῦ κυρίου δὲν εἶναι καλή... κ.λ.π, κ.λ.π...» Καὶ ἡ ψυχή τους; Τὸ πνεῦμα τους; Τὸ σῶμα τους ἐκτεθειμένο σὲ τόσα βλέμματα; θὰ ρωτοῦσε ὁ ἀφελὴς τοῦ κυρίου Ψαθᾶ.

Τὰ προβλήματα παραπέρα τῆς ἐξειδίκευσης σὲ ρόλους καὶ λοιπὲς «παρεκκλίσεις» εἶναι αὐτονόητα. Τὸ «θέαμα» ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ «εἰδικούς».

Τὸ θέατρο, ὅπως κάθε μορφὴ Τέχνης, ἀπαιτεῖ δέσμευση ἀπόλυτη τοῦ ἀτόμου σωματική, ψυ-

χική, διανοητική, γιατὶ ὁ καλλιτέχνης, σὰν εὐαίσθητος δέκτης ποὺ εἶναι, ἐκφράζει μέσα ἀπ' τὴν καλλιτεχνικὴ πράξη του (πράξη ἀναγωγῆς) ὄχι μόνο τὶς συνειδητὲς παρορμήσεις του, ἀλλὰ ἀκόμα τὶς παρορμήσεις τοῦ συλλογικοῦ συνειδητοῦ κ' ὑποσυνείδητου. Στὴ ζωγραφική, γλυπτική, μουσική, λογοτεχνία, φαίνεται αὐτονόητο κι οἱ καλλιτέχνες δὲν θέτουν κὰν τὸ πρόβλημα. Στὸ θέατρο καὶ στὸ χορὸ ἀντίθετα, τὸ πρόβλημα θέαμα τοὺς ἔχει σπρώξει σὲ δρόμους ποὺ καμιὰ σχέση μὲ τὴν τέχνη δὲν ἔχουν. Συλλογικὲς συνειδητὲς καὶ ὑποσυνείδητες ἀνάγκες μέσω τῆς τελετουργίας, δημιουργοῦν τὴν Ἀρχαία Τραγωδία.

ΜΟΝΙΜΟΣ ΘΙΑΣΟΣ

Ἀπ' τὴν ἱστορία τοῦ σύγχρονου θεάτρου ἕνα δίδαγμα βγαίνει πρὶν ἀπ' ὅλα: Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει θέατρο χωρὶς μόνιμους συνεργάτες (ἠθοποιοὺς - σκηνοθέτες τουλάχιστον), ἔστω κι ἂν ὁρισμένοι μετασχηματισμοὶ εἶναι ἀναπόφευκτοι μὲ τὸ χρόνο μέσα στὰ πλαίσια τοῦ μόνιμου θιάσου. Τὸ σπουδαιότερο θέατρο – τῆς ἐποχῆς μου – στὴν Ἑλλάδα ἦταν, ὥς τὴ μέρα πού 'φυγα γιὰ τὴ Γαλλία (Ἀπρίλης 1966), τὸ «Θέατρο Τέχνης». Τὸ γεγονὸς εἶναι σημαντικὸ γιὰ τοὺς ἐργάτες τοῦ θεάτρου. Ἔξω ἀπ' τὴν ἀδιαμφισβήτητη ἰδιοφυΐα τοῦ Κούν, ὁ θίασος βασικὰ εἶναι μόνιμος καὶ μακροπρόθεσμα ἐξελίσσεται στὸ χῶρο τῆς ἔρευνας ποὺ τοῦ εἶναι οἰκεῖος ἢ τὸν ἀφορᾶ. Ἀσφαλῶς ἡ προσωπικότητα τοῦ Κοὺν καθορίζει τὰ ὅρια καὶ τοὺς χώρους τοῦ Θεάτρου Τέχνης, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ τὸ γεγονὸς τοῦ μόνιμου θιάσου.

Ἀντίθετα, κάθε φορὰ ποὺ ἔχουμε ἠθοποιοὺς μισθοφόρους (ἀνθρώπους ποὺ πουλᾶν ἔμμισθα τὴ δύναμη τῆς ἐργασίας τους δεξιὰ κι ἀριστερὰ) δὲν ἔχουμε θέατρο, ἀλλὰ τὸ τυχαῖο γεγονὸς ἑνὸς θεάματος μὲ τὰ θετικὰ κι ἀρνητικά του στοιχεῖα. Ἡ σύμπτωση μόνο, σύμπτωση παρορμήσεων, ψυχολογίας, γνωσιολογίας, ἐνδιαφερόντων ἀνάμεσα στοὺς μισθοφόρους ἀπ' τὴ μιὰ κι ὕστερα τοὺς ἄλλους παράγοντες, συχνὰ ἐπίσης μισθοφόρους, συγγραφεῖς, σκηνογράφους, ἐνδυματολόγους, μουσικοὺς κ.λπ., μπορεῖ νὰ δώσει μιὰ στιγμὴ οὐσιαστικῆς ἀναγωγῆς στὸ θεατρικὸ χῶρο. Ὡστόσο, τὸ τυχαῖο, τὸ συμπτωματικὸ δὲν μπορεῖ νὰ καθορίζει τὴ θεατρικὴ πράξη τῶν ἐργατῶν τοῦ Θεάτρου.

Εἶναι περίεργο πῶς σ' ὅλες τὶς μορφὲς τέχνης, εἰκαστικὲς τέχνες, μουσική, λογοτεχνία, ἀκόμα καὶ στὸ χορό, ἐξυπακούεται πὼς ὁ καλλιτέχνης δουλεύει κάθε μέρα, σ' ὅλη του τὴ ζωή. Μόνο ὁ ἠθοποιὸς θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ἰδιοφυὴ καὶ παίρνει τὸ δικαίωμα νὰ δουλεύει ὅταν ἔχει ἕνα συμβόλαιο. Κι ἀκόμα πολλοὶ ἠθοποιοὶ θαρροῦν πὼς δουλεύουν ὅταν «παίζουν». Ἐνῶ ἡ οὐσιαστικὴ δουλειὰ γίνεται πρίν. Ὅταν «παίζουν», δημιουργοῦν τὴ συνάντηση καὶ μόνο, ποὺ θὰ βοηθήσει τὴν ἀναδημιουργία στὴ συνέχεια στὸ ἴδιο «ἔργο» ἢ ἀλλοῦ. Θέλω νὰ πῶ, πὼς οἱ σχέσεις δὲν εἶναι στατικές, ἀλλὰ διαλεχτικές. Φυσικά, συχνὰ τὸ ψάξιμο σταματᾶ στὴν ἰδέα τοῦ τί ἀρέσει στὸ κοινὸ κι ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα δὲν ὑπάρχει οὔτε συνάντηση οὔτε θέατρο. Ἀλλὰ θὰ ξαναγυρίσω σ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα σ' ἕνα δεύτερο ἄρθρο ὅπου θὰ ἐκθέσω τὴν ἄποψή μου γιὰ τὸ θέατρο.

Ἡ ἐξάπλωση μόνιμων θιάσων, ψάχνοντας ὁ καθένας στοὺς χώρους τῶν ἐνδιαφερόντων του, προϋποθέτει τὴν ἐνίσχυσή τους ἀπὸ κρατικές, δημοτικές, νομαρχιακὲς καὶ ἐπαρχιακὲς ἐπιχορηγήσεις καὶ τὴ δωρεὰν στέγασή τους. Οἱ εἰσπράξεις θὰ πρέπει νὰ καλύπτουν ἕνα μικρὸ μόνο ποσοστὸ τῶν ἐξόδων. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση, οἱ παραστάσεις ἐπίσης πρέπει νὰ περιοριστοῦν τὸ πολὺ-πολὺ σὲ τέσσερις τὴν ἑβδομάδα καὶ γιὰ ἕνα διάστημα τεσσάρων ἢ πέντε μηνῶν, ὥστε ἀπερίσπαστοι οἱ δημιουργοὶ νὰ μποροῦν νὰ συνεχίσουν τὸ ψάξιμό τους.

Φυσικὰ ξέρω πὼς εἴμαστε πολὺ μακριὰ ἀπ' αὐτὸ τὸ εἶδος νοοτροπίας καὶ ὁπωσδήποτε δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ ἀπόλυτα σὲ καμιὰ χώρα ὅπου τὰ μέσα παραγωγῆς εἶναι στὰ χέρια μιᾶς δράκας ἰδιωτῶν. Τὰ πειράματα ὡστόσο μποροῦν νὰ πολλαπλασιαστοῦν, καὶ μὲ τὴ βοήθεια τῶν συνδικάτων καὶ προοδευτικῶν κομμάτων λίγο ὡς πολὺ παντοῦ στὴν Ἑλλάδα μποροῦν νὰ δημιουργηθοῦν μόνιμοι θεατρικοὶ θίασοι.

Ἀντώνης Βουγιούκας

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ἤθελα ἀπὸ καιρό, πρὶν γνωρίσω τὴν ὕπαρξη τοῦ «ΑΝΤΙ», νὰ γράψω ἕνα ἄρθρο γιὰ τὸ θέατρο στὰ ἑλληνικὰ κι εἶχα σκεφτεῖ τὸ περιοδικὸ «Θέατρο». Ἕνα ἄρθρο τοῦ αὐτοδιαφημιζόμενου «ἱστορικοῦ τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου» Γιάννη Σιδέρη μὲ ἔκανε ν' ἀλλάξω ἰδέα. Ὄχι τόσο γιὰ τὸ ἀνεκδοτολογικὸ περιεχόμενο τοῦ ἄρθρου, ὁ ἄνθρωπος ἔτσι πάντα γράφει καὶ μιλάει, ἀλλὰ γιὰ μιὰ φράση χυδαία, ποὺ κανεὶς Ἕλληνας δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ συγχωρέσει στὸν κύριο Σιδέρη καὶ περισσότερο στὸν κύριο Νίτσο. Ἔτσι ποτὲ δὲν ἐζήτησα ἀπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ «ΘΕΑΤΡΟΥ» νὰ δημοσιεύσει ἕνα ἄρθρο μου, καὶ τώρα ποὺ τυ καλοσκέφτομαι λέω «εὐτυχῶς», γιατὶ τὸ «ΑΝΤΙ» εἶναι πιὸ κοντὰ σ' αὐτὸ ποὺ θὰ λέγαμε «ἐρεθισμὸς γιὰ μιὰ δημιουργικότητα». Στὸ περιοδικὸ «ΘΕΑΤΡΟ», τεῦχος 31, σελ. 50, γράφει λοιπὸν ὁ Σιδέρης στὴν ἕκτη σειρὰ ἀριστερά: «Θ' ἄξιζε ἴσως νὰ σημειωθεῖ πὼς τὸ νὰ κάνεις, τότε, μιὰ παράσταση στὴ δημοτικὴ ἢ νὰ βγάλεις μιὰ μετάφρασή σου στὸ «Νουμᾶ» ἦταν τὸ ἴδιο σὰν νὰ ὀργάνωνες κομμουνιστικὴ διαδήλωση στὴν πλατεία Συντάγματος, ἐκεῖ κατὰ τὸ σ υ μ μ ο ρ ι τ ο π ό λ ε μ ο ».

Ἐπειδὴ ἔζησα τὴν ἐποχὴ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου κι ἐπειδὴ γνωρίζω πλῆθος ἀγωνιστὲς αὐτῆς τῆς περιόδου, δὲν νομίζω πὼς ἀξίζει νὰ ἐπεκταθῶ. Ὁ καθένας κάνει σύμφωνα μὲ τὴ συνείδησή του. (Ἐγώ, δὲν ξαναγόρασα τὸ «ΘΕΑΤΡΟ»).

Α. Β.

•ΜΟΥΣΙΚΗ•

Η ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΟΠΕΡΕΤΑ

κριτικὴ ἐπισκόπηση τοῦ Γιώργου Λεωτσάκου

Οἱ παραστάσεις τοῦ Κρατικοῦ Μουσικοῦ Θεάτρου Ὀπερέτας «Στεφὰν Μακεντόνσκι» τῆς Βουλγαρίας, ξαναφέρνουν στὸ προσκήνιο τὸ θέμα τῆς εἰσαγωγῆς «μορφωτικῶν» ἀγαθῶν στὸν τόπο μας. Οἱ εἰσαγωγές, εἴτε ὀφείλονται σὲ κρατικὴ (φεστιβὰλ κ.τ.λ.) εἴτε σὲ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, ἔχουν σὰ γνώμονα ὄχι τόσο τὸ τί θὰ ἐξυψώσει τὸ κοινὸ αἰσθητικὰ καὶ πνευματικὰ ὅσο τὸ τί ἤδη τοῦ «ἀρέσει» – καὶ μάλιστα σύμφωνα μ' ἀντιλήψεις στραβές. Καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις τὰ κριτήρια δηλαδὴ καταντοῦν ἐ μ π ο ρ ι κ ά. Αὐτὸ τὸ ὀλέθριο πνεῦμα ἐπικράτησε, τὰ χρόνια τῆς δικτατορίας, καὶ στὸ Φεστιβὰλ Ἀθηνῶν, ποὺ κατάντησε θεσμὸς συντηρητικός, ἀνασχετικὸς τῆς ἐξύψωσης τοῦ συλλογικοῦ καλοῦ γούστου.

Δὲν ξέρομε ἄν, ἀπὸ ἑλληνικὴ πλευρά, ἡ μετάκληση τῆς Βουλγαρικῆς Ὀπερέτας ὀφειλόταν σὲ πρωτοβουλία κρατικὴ ἢ ἰδιωτική. Ὅμως εἴμαστε σίγουροι ὅτι ἀπὸ τοὺς συμπαθέστατους γείτονές μας μποροῦμε νὰ εἰσαγάγουμε μορφωτικὰ ἀγαθὰ σημαντικότερα ἀπὸ τὴν ὀπερέτα, λ.χ. χορωδίες. Ὅπως ἤδη γράψαμε, ξαφνιαστήκαμε ἀρκετὰ βλέποντας σὰν ἐξαγωγικὸ προϊὸν μιᾶς σοσιαλιστικῆς κουλτούρας ἕνα εἶδος ταυτισμένο μὲ τὴ χρεωκοπία τῶν εὐρωπαϊκῶν μοναρχιῶν τοῦ 19ου αἰώνα (Γαλλία, Αὐστροουγγαρία). Εἶδος ποὺ συχνὰ εὐαγγελίζεται τὴ φυγὴ σὲ φτηνοὺς παραμυθόκοσμους (τόσο ψυχολογικὰ «βολικὴ» κάποτε!) κι ἀπομακρύνει τὴν προσοχὴ ἀπὸ καυτὲς κι ἐπώδυνες ἐκφάνσεις τῆς πραγματικότητας – ἱστορικῆς, πολιτικῆς, κοινωνικῆς, ψυχολογικῆς κ.τ.λ. Εἴδαμε τὸ «Βαρῶνο Ἀτσίγγανο» τοῦ Γιόχαν Στράους καὶ τὴν «Πριγκίπισσα τῆς Τσάρ-

Σκηνὴ ἀπὸ τὴν ὀπερέτα «Πριγκίπισσα τῆς Τσάρντας», ποὺ παρουσίασε τὸ Κρατικὸ Μουσικὸ Θέατρο Ὀπερέτας «Στεφὰν Μακεντόνσκι» τῆς Βουλγαρίας.

ντας» τοῦ Ἴμρε Κάλμαν τὶς μέρες ποὺ ἡ ἀπεργία τῶν δημοσιογράφων βρισκόταν στὸ κορύφωμά της. Πόσο ζωηρὰ τὸ κλίμα, ἰδίως τοῦ δεύτερου ἔργου, συγκρούονταν μὲ τὰ ἀπεργιακὰ βιώματα καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα τῶν ἐπαγγελματικῶν μας διεκδικήσεων! Βέβαια δὲ δυσκολευόμαστε νὰ φανταστοῦμε ὅτι πλάϊ σὲ τέτοια ἔργα ὁ θίασος αὐτός, ἢ ἄλλοι ἀνάλογοι, παρουσιάζουν κι ἄλλα (καλὰ ἢ κακὰ δὲν ἔχει ἴσως τόση σημασία) πλουσιότερα σὲ μιὰ προβληματικὴ πιὸ σύγχρονη. Τέτοια ἔργα, ἰδίως βουλγάρικα, ποὺ ἀσφαλῶς ὑπάρχουν, βοηθοῦν καλύτερα ἕνα λαὸ νὰ γνωρίσει τὸν ἄλλο καὶ θὰ ἐξυπηρετοῦσαν οὐσιαστικότερα τὴ σκοπιμότητα τῶν μορφωτικῶν ἀνταλλαγῶν.

Μιλήσαμε ἤδη στὸν ἡμερήσιο Τύπο γιὰ θετικότατες ἐντυπώσεις ἀπὸ τῶν δυὸ ἔργων τὴ διδασκαλία. Τὰ πλούσια, φανταχτερὰ σκηνικὰ-κοστούμια τῆς Μαριάννας Ποπόβα συμπλήρωναν ὀπτικὰ τὴ σήμανση τῶν σκηνοθεσιῶν τοῦ Μπογκντὰν Κοβάτσεφ: ἡ συμβατική, παραδοσιακὴ γεωμέτρηση τῆς κίνησής τους ἐναρμονιζόταν μὲ τὴν ἐφησυχαστικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ παραμυθόκοσμου, ἐνισχύοντάς την. Μεγάλη ἐντύπωση ὅμως μᾶς ἔκανε ἡ φωνητικὴ διδασκαλία σὰν ἐπίτευγμα λαοῦ γειτονικοῦ, μὲ ἱστορικὴ μοίρα ἀνάλογη μὲ τὴ δική μας τουλάχιστον ὡς ἕνα χρονικὸ σημεῖο. Οἱ πάντες τραγουδοῦσαν μαλακά, ἀβίαστα, σχεδὸν μὲ τρυφεράδα γιὰ τὴ φωνή, τὸ χρῶμα καὶ τὴ ματιέρα της, χάρη σὲ μιὰ τεχνικὴ ὁμοιογενὴ σ' ὅλους, ἀπὸ τοὺς πρωταγωνιστὲς ὡς τὸν τελευταῖο κομπάρσο. Ἂς τὸ ξαναποῦμε –τὸ παράδειγμα αὐτὸ θά 'ταν πολύτιμο γιὰ τὴ Λυρική μας! Ἀποτέλεσμα τῆς τεχνικῆς αὐτῆς ἀγωγῆς ἦταν μιὰ εὐγένεια μουσικοῦ ἤθους ποὺ ἐλαχιστοποιοῦσε φωνητικὰ ἐλαττώματα (τονικὲς μικροαβεβαιότητες, ὀχρὲς νότες κ.τ.λ.) μεμονωμένων στελεχῶν κι ἐπεκτεινόταν καὶ στὴν ἀγωγὴ ἐκφορᾶς καὶ τοῦ πεζοῦ λόγου – ἄλλο πολύτιμο δίδαγμα, αὐτὴ τὴ φορὰ γιὰ πολλοὺς ἠθοποιοὺς τῆς πρόζας μας ποὺ ξελαρυγγίζονται δῆθεν ἐπιδεικνύοντας «τεμπεραμέντο». Κατάντησε πιὰ νὰ θεωροῦμε στὸν τόπο μας σὰ σπουδαῖα, πράματα ποὺ σ' ὅλο τὸν ὑπόλοιπο κόσμο εἶναι αὐτονόητα. Τραγουδιστὲς κι ἠθοποιοὺς ποὺ λαμβάνουν ὑπ' ὄψη τὴν ἀκουστικὴ τοῦ χώρου ὅπου κινοῦνται καθὼς καὶ τὸ νευρικὸ σύστημα τοῦ ἀκροατηρίου τους! Σὰ νὰ ἐμποδίζει μιὰ τέτοια ὁμοιογένεια καὶ πειθαρχία στὸ σύνολο ἀκόμη καὶ τὴν προσωπικότερη ἔκφραση: Λ.χ. ὁ τόσο καλοκαμωμένος πρωταγωνιστὴς τοῦ «Βαρώνου Ἀτσίγγανου» κι ἡ Σόφη ἔπαιζαν ἔτσι ὥστε νὰ δημιουργοῦν τὴν ὑπόνοια ὅτι καὶ στὴν πραγματικὴ ζωὴ εἶναι βαθιὰ ἐρωτευμένοι μεταξύ τους! Δυστυχῶς, στὸ πρόγραμμα, ὅπου οἱ ὑποθέσεις ἦταν γραμμένες σὲ γλώσσα ἄθλια κι ἀκαταλαβίστικη, γιὰ κάθε ρόλο ἀναφέρονταν 2-3 ὀνόματα ἠθοποιῶν. Γι' αὐτὸ οἱ ὀνομαστικὲς μνεῖες τῶν πρωταγωνιστῶν – θά 'ταν εὔφημες οἱ περισσότερες– δὲν εἶναι εὔκολες. Δυὸ ἐξαιρέσεις: Ἡ Σόφη (Μαρία Ἀποστόλοβα) στὸ «Βαρῶνο Ἀτσίγγανο», μὲ φωνὴ πλούσια σὲ ματιέρα, ὁμοιογενὴ σ' ὅλη τὴν ἔκταση σ' ἕνα χρῶμα φωτεινότερο κάπως ψηλά. Ἡ φωνὴ αὐτὴ γινόταν ὄργανο μιᾶς γνήσιας ἔκφρασης πολὺ πιὸ βαθιᾶς κι ἐκλεπτυσμένης ἀπ' ὅ,τι ζητοῦσε ἡ μουσικὴ τοῦ Στράους –ἔκφρασης ποὺ φανερὰ ξεχώριζε ἀπ' ἐκείνη τῶν συναδέλφων της. Κι ὁ Φέρι Μπάτσι (Βεσελὶν Νταμιάνοφ), στὴν «Πριγκίπισσα τῆς Τσάρντας», ποὺ στὴν α' πράξη σχεδὸν ἔκλεβε τὴν παράσταση.

Ἀξιοπρόσεχτα τὰ ξύλινα πνευστὰ –ὡραῖα σόλι στὸ Στράους– καὶ τὰ χάλκινα μιᾶς ὀρχήστρας πολλὲς βαθμίδες πιὸ πάνω ἀπὸ τὴν Κρατική μας, μὲ ἔγχορδα κάπως ὠχρὰ σὲ ἦχο ἀλλ' ἀξιοπρεπέστατης τεχνικῆς, μὲ κάποιες πολὺ φευγαλέες τονικὲς ἀστάθειες στὸ Στράους, κάτω ἀπὸ τὴν ἐλαφρῶς ἀναιμικὴ διεύθυνση τοῦ μαέστρου Μπόρις Χίντσεφ: τὴν ὀρχήστρα του φαινόταν νὰ συμπαρασύρει ἡ σκηνὴ μὲ τὸ μεταδοτικό της κέφι. Ἀντίθετα, στὸν Κάλμαν ἡ μαέστρος Ροσίτσα Μπατάλοβα (σίγουρα ἡ καλύτερη βουλγάρικη μπαγκέτα ποὺ ἔχομε ἀκούσει στὴν Ἑλλάδα!) ἔλεγχε ἀπόλυτα ὀρχήστρα καὶ σκηνή, διευθύνοντας ἤρεμα, μαλακά, χαρίζοντας στὴ μουσικὴ φράση συνοχὴ καὶ πλαστικότητα καὶ στὸν ὀρχηστρικὸ ἦχο ἀβρότητα ἄξια τοῦ 18ου αἰώνα. Ὅμως ἐδῶ ἕνα αἴσθημα ὑποτονίας ὀφειλόταν περισσότερο στὸ ξεπερασμένο ἔργο καὶ λιγότερο στοὺς ἐκτενεῖς διαλόγους –στὴ βουλγαρική, φυσικά, παρὰ τὶς ἀραιὲς παρεμβολὲς φράσεων στὴν ἑλληνική. (Οἱ παρεμβολὲς αὐτές, στὸ Στράους ἦταν πολὺ περισσότερες).

Γιῶργος Λεωτσάκος

•εικαστικά•

μιὰ ἄλλη ἄποψη:

Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ

Τῆς Σοφίας Σβορώνου

συμμετέχουσας ζωγράφου
καὶ μέλους τῆς καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς

Γιὰ ὅσους δὲν εἶναι ἐνημερωμένοι, αὐτὸ τὸ «κίνημα» γιὰ «κοινωνικοποίηση» τῆς τέχνης ξεκίνησε μὲ πρωτοβουλία τοῦ κ. Κακαβελάκη, προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας Δημοσίων Σχέσεων (Ε.Ε.Δ.Σ.), καὶ τῆς γνωστῆς θεωρητικοῦ τῆς τέχνης καὶ τεχνοκρίτου κυρίας Ἑλένης Βακαλό, καθὼς καὶ μὲ τὴ συνεργασία τῶν βιομηχανιῶν ποὺ προσέφεραν τὸ χῶρο καὶ τὰ ἔξοδα.
Σκοπὸς στὸ συγκεκριμένο πρῶτο κύκλο ἐκδηλώσεων ἦταν νὰ γεφυρωθεῖ τὸ χάσμα ἀνάμεσα στὸν ἐργάτη καὶ στὶς σημερινὲς εἰκαστικὲς τέχνες στὴν Ἑλλάδα. Μέθοδος: Ὁμαδικὲς ἐκθέσεις ζωγραφικῆς - γλυπτικῆς στὰ ἐργοστάσια, προσωπικὲς συναντήσεις-συζητήσεις ἀνάμεσα σὲ συμμετέχοντες καλλιτέχνες καὶ ἐργάτες, καὶ συμπλήρωμα ἐρωτηματολογίων ἀπὸ τοὺς ἐπισκέπτες τῶν ἐκθέσεων.

Βασικὲς ἀποφάσεις ποὺ πῆρε ἡ πρώτη ὑπεύθυνη ἐπιτροπὴ γιὰ τὶς ἐκδηλώσεις ἦταν:

1) Νὰ γίνονται προσωπικὲς συναντήσεις καὶ συζητήσεις ἀνάμεσα στοὺς συμμετέχοντες καλλιτέχνες ποὺ θὰ ἐνδιαφέρονταν γι' αὐτές, καὶ τοὺς ἐπισκέπτες (ἐργάτες) τῶν ἐκθέσεων, ποὺ ἐπίσης θὰ ἐνδιαφέρονταν γι' αὐτὲς τὶς συναντήσεις. Σκοπὸς τῶν συναντήσεων αὐτῶν: ἡ ζωντανὴ ἐπικοινωνία καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων ἀνάμεσα στοὺς δημιουργοὺς τῶν ἔργων καὶ τὸ κοινό.

2) Νὰ συμπληρωθοῦν ἐρωτηματολόγια ἀπὸ τοὺς ἐπισκέπτες τῶν ἐκθέσεων, ποὺ θὰ μᾶς πληροφοροῦσαν γιὰ τὰ οὐσιαστικὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκδηλώσεων στὸ σύνολο τῶν ἐπισκεπτῶν (καὶ κυρίως στοὺς ἐργάτες), θὰ μᾶς πληροφοροῦσαν γιὰ τὴν ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία τῆς ἐκδήλωσης, καὶ θὰ μᾶς βοηθοῦσαν στὸν περαιτέρω χειρισμό της.

3) Οἱ ἐκθέσεις νὰ εἶναι ἀνοιχτὲς γιὰ τοὺς ἐργάτες καὶ τὸ προσωπικὸ τοῦ ἐργοστασίου ποὺ τὶς φιλοξενεῖ κάθε φορά, γιὰ τοὺς ἐργάτες καὶ τὸ προσωπικὸ ὅλων τῶν ἐργοστασίων τῆς γύρω περιοχῆς, καθὼς καὶ γενικὰ γιὰ τοὺς ὑπόλοιπους κατοίκους τῆς περιοχῆς.

Τώρα ποὺ οἱ δυὸ πρῶτες ἐκδηλώσεις ποὺ ξεκίνησαν μὲ τὶς παραπάνω προϋποθέσεις ἔχουν ἤδη ὁλοκληρωθεῖ (καὶ ποὺ ἡ εἰκόνα ποὺ παρουσίασαν πιστεύω ὅτι εἶναι παραπάνω ἀπὸ ἐνδεικτικὴ γιὰ τὸ πῶς μπορεῖ νὰ πάρει λάθος κατεύθυνση ἕνα τέτοιο «κίνημα»), σὰν μέλος τῆς πρώτης καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς ποὺ παρακολούθησα ἀπὸ μέσα τὴν πορεία καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν τῶν δύο ἐκδηλώσεων, θεωρῶ χρήσιμο νὰ ἐνημερώσω τὸ πλατύτερο κοινὸ ποὺ μὲ ὁποιονδήποτε τρόπο συμμετεῖχε (ἐργάτες καὶ καλλιτέχνες, βασικὰ) ἢ παρακολούθησε αὐτὴ τὴν ἱστορία, τί, κατὰ τὴ γνώμη μου καὶ κατὰ τὰ στοιχεῖα ποὺ διαθέτω, ἔχει γίνει μέχρι σήμερα.

Χρησιμοποιώντας φράσεις δηλωτικὲς γιὰ τὴ φυσιογνωμία τοῦ «κινήματος», φράσεις ποὺ τὶς πῆρα ἀπὸ τὶς εἰσηγήσεις (κείμενα) τοῦ προέδρου τῆς Ε.Ε.Δ.Σ. καὶ τῆς προέδρου τῆς καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς, «.... παύει νὰ εἶναι προνόμιο τῶν λίγων..., ... γίνεται μέσον γιὰ τὴν κινητοποίηση τῆς σκέψης.... βοηθάει στὸν *κοινωνικὸ προσανατολισμό* ....» (Κακαβελάκης), «.... ἀκούει τὴ φωνὴ κι' ἑνὸς

ἄλλου ἀνθρώπου ποὺ *παρόμοια* προβλήματα τὸν ἀπασχολοῦν....» (Βακαλό), θὰ ἤθελα νὰ ἀναφέρω τί μὲ ἔκανε προσωπικὰ νὰ συμμετάσχω ἀρχικὰ σ' αὐτὸ τὸ «κίνημα», καὶ μὲ μιὰ σύντομη ἀνάλυση (χωρὶς νὰ μπῶ στὶς πλουσιότατες σὲ νόημα λεπτομέρειες) νὰ ἐξηγήσω γιατί, κατὰ τὴν πορεία του, πείστηκα ὅτι μέχρι τώρα αὐτὸ τὸ «κίνημα» ἔχει ἀποτύχει.

Δύο χῶροι, «τέχνη» καὶ «κοινὸ» ἐκφρασμένο ἀπὸ τοὺς ἐργάτες καὶ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τοὺς «φιλότεχνους», ἀντιπροσωπεύουν τὴν ἑλληνικὴ κοινωνία. Καὶ ἕνα χάσμα ἀνάμεσά τους. Χάσμα ποὺ κι αὐτὸ γίνεται ἔκδηλο σὲ διάφορα ἐπίπεδα, καὶ ποὺ συνεπῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀντιμετωπίσει σὲ μεγάλο βαθμὸ διαφοροποιημένα.

Αὐτὸ τὸ χάσμα στὸ ἐπίπεδο *τοῦ κοινωνικοῦ* στεγανοῦ ἀνάμεσα στὸν ἐργάτη καὶ στὴν παραγωγὴ μιᾶς ἄλλης κοινωνικῆς κατηγορίας, τοῦ καλλιτέχνη, ἦταν αὐτὸ ποὺ μὲ ἔκανε νὰ προσφέρω τὴ δουλειά μου σ' αὐτὴ τὴν κίνηση.

Πίστευα ὅτι αὐτὸ τὸ «κίνημα» θὰ βοηθοῦσε τὸν ἐργάτη νὰ συνειδητοποιήσει ὅτι *ὑπάρχει* ὁ εἰκαστικὸς χῶρος καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ δουλεύουν σ' αὐτόν, καὶ ὅτι ἔχει ὁ ἐργάτης δικαιώματα στὴν καλλιτεχνικὴ παραγωγή. Εἶχα ἀκόμα τὴν ἐλπίδα ὅτι αὐτὲς οἱ ἐκθέσεις θὰ μποροῦσαν νὰ διευκολύνουν τὸν ἐργάτη νὰ ἐπικοινωνήσει τελικὰ μὲ τὸν καλλιτέχνη καὶ τὸ ἔργο του, καὶ νὰ κρίνει καὶ νὰ συζητήσει μαζί του τὸν κοινωνικὸ ρόλο τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν σήμερα.

Μὲ ποιὸν ἀκριβῶς τρόπο θὰ πετυχαίναμε αὐτοὺς τοὺς στόχους, περίμενα ὅτι θὰ ἔβγαινε μέσα ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν πορεία τῆς ἐκδήλωσης. Σύντομα ὅμως κατάλαβα ὅτι στόχος τῆς προέδρου τῆς καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς τουλάχιστον, δὲν φαινόταν νὰ εἶναι *τὸ κοινωνικὸ* γεφύρωμα, ἀλλά, ἀπ' ὅ,τι φάνηκε ἀπὸ τὸ διάλογό της μὲ τοὺς ἐργάτες, ὁ στόχος της περιοριζόταν στὴν καθαρὰ «καλλιτεχνικὴ-αἰσθητικὴ» εὐαισθητοποίηση τοῦ ἐργάτη.

Ἀξιέπαινη προσπάθεια, ἀλλὰ πρωθύστερη καὶ λίγο οὐτοπιστικὴ (κατὰ τὴ γνώμη μου πάντα), ὅταν ὅλοι ξέρουμε ὅτι πίσω ἀπὸ τὸ ἔργο κάθε καλλιτέχνη ὑπάρχει μιὰ μακρόχρονη εἰδικὴ παιδεία, προβληματικὴ καὶ ἔρευνα, ποὺ τελικὸ προϊόν τους εἶναι τὸ ἐκτελεσμένο ἔργο, ὅσο ἁπλὸ κι ἂν φαίνεται αὐτὸ μερικὲς φορές. Πῶς θὰ γινόταν ὁ ἄνθρωπος ποὺ πρώτη φορὰ ἐρχόταν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὰ εἰκαστικά, ἀληθινὰ κοινωνὸς στὰ παραπάνω; Δέχομαι (ἂν καὶ μὲ πολλὲς ἐπιφύλαξεις, σήμερα) ὅτι τὸ «ἔργο» μιλάει μόνο του. Τί λέει ὅμως; καὶ σὲ ποιὸν τὸ λέει;

Ἂς ἀρχίσουμε ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῆς πρώτης ἐκδήλωσης στὴν ΙΖΟΛΑ-Θήβα.

Ἀπὸ τὸ διάλογο τῆς κυρίας Βακαλὸ μὲ τοὺς ἐργάτες (στὶς συναντήσεις ποὺ ὑποτίθεται ὅτι ἡ συζήτηση θὰ γινόταν ἀνάμεσα στοὺς δημιουργοὺς καὶ στὸ κοινὸ) καὶ ἀπὸ τὶς ἀπαντήσεις στὰ ἐρωτηματολόγια (γιὰ τὰ ὁποῖα θὰ μιλήσω παρακάτω) ποὺ ἔχω στὰ χέρια μου, φάνηκε καθαρὰ ὅτι ὁ ἐργάτης σταματοῦσε βασικὰ στὸ «ἀντικείμενο - θέμα» τῆς εἰκόνας ποὺ τοῦ προσφέραμε. Καὶ σὰν «τέχνη» τὸ ἔβλεπε μόνο ἐπειδὴ τὸ εἶχε φτιάξει «καλλιτέχνης». Δὲν πήγαινε παραπέρα. Κι αὐτὸ τὸ βρῆκα πολὺ φυσικό, γιατὶ στὴν πορεία τοῦ σημερινοῦ ἐπωνύμου Ἕλληνα καλλιτέχνη μέχρι τὸ ἔργο του, πουθενὰ δὲν βρίσκουμε κοινὰ σημεῖα μὲ τὴν πορεία τοῦ ἐργάτη μέσα στὴ ζωή.

Πάνω σ' αὐτὴ τὴ βάση, λοιπόν, βρῆκα ὅτι ἡ προσπάθεια γιὰ τὸ γεφύρωμα «ἐργάτης-ἔργο» ἀπέτυχε. Κι ἂς ἔρθουμε στὸ δεύτερο θέμα, τὸ ἐρωτηματολόγιο.

Ἐπειδὴ ἡ *προσωπικὴ* ἐπαφὴ ἐργάτη-καλλιτέχνη μποροῦσε ἀπὸ τὰ πράγματα τὰ ἴδια νὰ πραγματοποιηθεῖ μόνο μ' ἕναν *περιορισμένο* ἀριθμὸ ἀπὸ τοὺς ἐργάτες ποὺ εἶχαν δεῖ τὴν ἔκθεση (αὐτοὺς ποὺ εἶχε προγραμματίσει νὰ διακόψουν τὴ δουλειά τους γιὰ λίγο), καὶ ἐπειδὴ ἦταν *οὐσιαστικὰ ἀναγκαῖο* γιὰ μᾶς τοὺς καλλιτέχνες νὰ ξέρουμε τί βγῆκε ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐκδήλωση γιὰ τὸ *σύνολο* τῶν ἐργατῶν, μὲ τὴ διπλή μου ἰδιότητα, τοῦ καλλιτέχνη καὶ τῆς τελειόφοιτης τῆς κοινωνιολογίας, ἔκανα *μὲ τὴ συνεργασία ἀντιπροσωπευτικῆς ὁμάδας ἀπὸ τοὺς ἐργάτες ΙΖΟΛΑ Θήβας* ἕνα δοκιμαστικὸ ἐρωτηματολόγιο, ποὺ παρακαλέσαμε τοὺς ἐπισκέπτες νὰ τὸ συμπληρώσουν – *ἂν θέλουν*. Ἀπὸ τὴν ἀνάλυση ποὺ ἤδη ἔκανα στὰ ἐρωτηματολόγια αὐτὰ μὲ τὴ συνεργασία μιας ψυχολόγου - κοινωνιολόγου, ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ ἐρωτηματολόγια αὐτὰ *δὲν ἀπαντήθηκαν οὐσιαστικά*. Κατὰ τὴν κρίση μου, βασικοὶ λόγοι ποὺ δὲν ἀπαντήθηκαν, ἦταν πρῶτον ὁ καταναγκαστικὸς τρόπος ποὺ οἱ ἐργάτες ἤρθαν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸ ἐρωτηματολόγιο καὶ μὲ τὴν ἔκθεση (ὑπῆρχε ἀνώτερος ποὺ τοὺς συνόδευε στὴν *ὑποχρεωτικὴ* ἐπίσκεψή τους), καὶ δεύτερον ἡ ἄγνοια καὶ δυσπιστία τους γιὰ τὸ μηχανισμὸ τοῦ ἐρωτηματολογίου, χωρὶς οὔτε νὰ τοὺς ἀναγνωρίζεται *οὐσιαστικὰ* ἡ ἐλευθερία νὰ *μὴν* τὸ ἀπαντήσουν ἂν δὲν θέλουν (ὑπῆρχε τὸ μάτι τοῦ «ἀνωτέρου»). Δικαιολογημένη λοιπὸν ἡ δυσπιστία γιὰ τὸ τί μποροῦσε νὰ κρύβεται πίσω ἀπὸ τὸ ἐρωτηματολόγιο.

Ἄρα, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀπέτυχε καὶ ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὸν ἐργάτη μέσα ἀπὸ τὸ ἐρωτηματολόγιο.

Κι ἂς ἔρθουμε στὸ τρίτο σημαντικὸ θέμα:

Τὸν τρόπο ποὺ λειτούργησε ὀργανωτικὰ ἡ ἐκδήλωση στὸ πρῶτο ἐργοστάσιο ΙΖΟΛΑ-Θήβας. (Δὲν ξέρω ἂν τὴν εὐθύνη τὴν ἔχει ἡ ΕΕΔΣ ἢ τὸ ἐργοστάσιο τὸ ἴδιο).

Ἡ στεγνὰ ὀργανωμένη καὶ καθοδηγημένη συμμετοχὴ στὴν ἐκδήλωση ἦταν φανερὰ καταπιεστικὴ (ὅπως πιστεύω ὅτι θὰ ἦταν γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ ἐμᾶς). Τὸ ὑπεύθυνο πρόσωπο ἀπὸ τὴ μεριὰ τοῦ ἐργοστασίου «ἔφερνε» συντεταγμένους τοὺς ἐργάτες (τοὺς μισοὺς μὲ πούλμαν ἀπὸ τὴν ΙΖΟΛΑ Ἀθήνας) καὶ μὲ προκαθορισμένο χρονοδιάγραμμα τοὺς παραχωροῦσε μισὴ ὥρα γιὰ νὰ ἐπισκεφτοῦν τὴν ἔκθεση (ποὺ λειτουργοῦσε σὲ εἰδικὴ πολυτελὴ αἴθουσα) καὶ νὰ συμπληρώσουν καὶ τὸ ἐρωτηματολόγιο. Μὴν ξεχνᾶμε ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ πρώτη φορὰ ἔβλεπαν ἔκθεση ζωγραφικῆς, καὶ μάλιστα «μοντέρνας», καὶ πρώτη φορὰ καλοῦνταν νὰ συμπληρώσουν ἐρωτηματολόγιο.

Φυσικά, κατὰ τὴ γνώμη μου πάντα, ἦταν ἀδύνατο νὰ ἐπιτύχουμε ἔτσι ὁποιαδήποτε οὐσιαστικὴ ἀνταπόκριση.

Ὅσο γιὰ τὸ τελευταῖο προβληματικὸ σκέλος τῆς ἐκδήλωσης, τὴ «συνάντηση-συζήτηση» ἀνάμεσα στοὺς καλλιτέχνες καὶ τοὺς ἐργάτες, κι αὐτὴ ἔγινε μέσα σὲ προκαθορισμένα χρονικὰ ὅρια, καὶ μὲ ψυχρὸ καὶ ἀμήχανο τρόπο.

Ὕστερα ἀπὸ τὴ βιαστικὴ ἐπίσκεψή τους στὴν ἔκθεσή μας (ἐμεῖς δὲν ἤμαστε παρόντες) καὶ σὲ ἄσχετο μὲ τὴν ἔκθεση χῶρο, χωρὶς νὰ συστηθοῦμε προσωπικὰ (πρῶτο βῆμα γιὰ «ἀνθρώπινη» ἐπικοινωνία), κρατώντας τὴν ἀπόσταση τῆς ἀνωνυμίας καθήσαμε ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ οἱ καλλιτέχνες καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ ἐργάτες, καὶ μᾶς χαρακτήριζαν οἱ *ἰδιότητές μας, ποὺ δὲν εἶναι ὁ κοινός μας χῶρος*.

Στήσαμε δηλαδὴ ἀκόμα ἕνα φράγμα ἀνάμεσά μας, ποὺ κάθε ἄλλο παρὰ ἐξυπηρετοῦσε τὴν ἐπικοινωνία. Ἤμουνα παροῦσα σὲ ὅλες τὶς συναντήσεις ἐκτὸς ἀπὸ μία, καὶ δὲν πιστεύω ὅτι πετύχαμε ἀληθινὴ ἐπαφὴ *οὔτε στὸ προσωπικὸ ἐπίπεδο*.

Ὅσο γιὰ τὴ συζήτηση τὴν ἴδια, εἶδα ὅτι οἱ ἔννοιες ποὺ χρησιμοποιοῦσε ἡ κυρία Βακαλό, ὅσο καὶ νὰ τὶς ἁπλούστευε, προέρχονταν μόνο ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς προβληματίσης τῆς τέχνης, καὶ δὲν συναντιότουσαν πουθενὰ μὲ τὶς ἔννοιες ποὺ ἔχουν πλουτίσει τὸν ἐργάτη ἀπὸ τὴν ἐμπειρία του μέσα στὴ ζωή.

Ἄρα, κατὰ τὴ γνώμη μου πάντα, ἀπέτυχε καὶ αὐτὴ ἡ προσπάθεια γιὰ προσωπικὴ ἐπαφὴ ἐργάτη-καλλιτέχνη.

Ἐδῶ τελειώνω μὲ τὴν ἐκδήλωση ΙΖΟΛΑ-Θήβας, καὶ θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω τὰ στοιχεῖα (ὄχι ὅλα) ποὺ ἔχω ἤδη μαζέψει γιὰ τὴ δεύτερη ἐκδήλωση, στὴν ΑΓΕΤ (Τσιμέντα Τσάτσου) Βόλου.

Ἀπὸ προσωπική μου ἐμπειρία, γιατὶ ἤμουν παροῦσα στὰ ἐγκαίνια, εἶδα ὅτι οἱ ἐργάτες ὑποαντιπροσωπεύτηκαν ἐντυπωσιακὰ (ἀπὸ τοὺς 400 ἦταν παρόντες καμιὰ δεκαριὰ μόνο, ἐνῶ εἶχε ἀποφασίσει τὰ ἐγκαίνια νὰ γίνουν *γιὰ τοὺς ἐργάτες*). Παρατήρησα ἀκόμα ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐργάτες ποὺ –γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο– ἦταν παρόντες, δὲν ἔδειξαν κανένα ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἐκδήλωση.

Ὅσο γιὰ τὴν πορεία τῆς ἐκδήλωσης μέχρι σήμερα, ἔχω πληροφορίες ὅτι τὶς πρῶτες 15 ἡμέρες ποὺ οἱ ἐργάτες ἀφέθηκαν ἐλεύθεροι *ἂν θέλουν* νὰ ἐπισκεφτοῦν τὴν ἔκθεση, ἀδιαφόρησαν πλήρως καὶ *δὲν πήγαιναν* παρὰ τὶς «ὑπενθυμίσεις» τῆς ἐργοδοσίας.

Τὶς τελευταῖες μέρες πληροφορήθηκα ὅτι τώρα τοὺς σταματᾶνε 2-3 ὧρες νωρίτερα ἀπὸ τὴ δουλειά τους, *μὲ τὴν προϋπόθεση* νὰ πᾶνε στὴν ἔκθεση.

Καὶ φυσικὰ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν καμιὰ ἀντίρρηση νὰ ξεκουραστοῦν δύο ὧρες νωρίτερα καί, ρίχνοντάς το στὸ ἀστεῖο, νὰ πηγαίνουν στὴν ἔκθεσή μας, ὅπου οἱ περισσότεροι «τὸ κόβανε στὸν ὕπνο» (ὅλα τὰ παραπάνω κατὰ πληροφορίες μου ἀπὸ πρῶτες πηγές).

Φυσικὰ ὑπάρχει καὶ ἡ ἄποψη (καὶ γιὰ τὶς δύο ἐκδηλώσεις ὅπως λειτουργήσανε), ὅτι δὲν εἶναι καταπιεστικὸ νὰ παίρνεις τοὺς ἐργάτες ἀπὸ τὴν *ὑποχρεωτική* τους δουλειά, καὶ νὰ τοὺς κουβαλᾶς *ὑποχρεωτικὰ* πάλι στὴν ἔκθεσή μας, ὅπου τουλάχιστον θὰ ξεκουράζονταν, μερικοὶ θὰ σπάγανε πλάκα, καὶ μερικοὶ πάλι μπορεῖ καὶ νὰ ἐνδιαφέρονταν οὐσιαστικὰ γιὰ τὴν ἐκδήλωση.

Αὐτὸς ὅμως ἦταν ὁ σκοπὸς μιᾶς τόσο μεγάλης ἱστορίας μὲ τόσους σπουδαίους «παράγοντες» ἀνακατεμένους;

Ἐδῶ θὰ ἤθελα τελειώνοντας νὰ προσθέσω συγκεκριμένες πληροφορίες ποὺ ἔχω ἀπὸ πρῶτες πηγὲς γιὰ τὴν ἐκδήλωση στὸ Βόλο.

1) Οἱ ἐργάτες *δὲν ἐκλήθηκαν στὰ ἐγκαίνια* παρ' ὅλο ὅτι εἶχε ἀποφασιστεῖ νὰ γίνουνε γι' αὐτούς, καὶ ὄχι νὰ μετατραποῦν σὲ «κοσμικὸ» γεγονός.

2) *Δὲν ἐκλήθη* στὰ ἐγκαίνια *ὅλο* τὸ διοικητικὸ συμβούλιο τοῦ συνδικαλιστικοῦ ὀργάνου τους.

3) Παρὰ τὴν ἀντίθετη ἀπόφαση τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς, τὸ ὑπεύθυνο πρόσωπο γιὰ τὴ διευκόλυνση τῶν ἐπισκεπτῶν καὶ τὴν περισυλλογὴ τῶν σφραγισμένων ἐρωτηματολογίων *ἀνῆκε στὸ ἐργοστάσιο* καὶ δὲν προερχόταν, ὅπως εἶχε ἀποφασιστεῖ, ἀπὸ χῶρο ἄσχετο μὲ τὴν ἐργοδοσία.

4) Ἐνῶ ἡ *ἀπόφαση* τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς ἦταν οἱ συναντήσεις νὰ γίνονται ἀνάμεσα *στοὺς συμμετέχοντες καλλιτέχνες* ποὺ θὰ ἐνδιαφέρονταν γι' αὐτές, καὶ στοὺς ἐργάτες ποὺ θὰ ἐνδιαφέρονταν κι αὐτοὶ γι' αὐτὲς τὶς συναντήσεις, ἡ κυρία Βακαλὸ πραγματοποίησε *μόνη της* τὴν πρώτη συνάντηση στὸ Βόλο. Ἀπ' ὅ,τι ξέρω, ἡ κυρία Βακαλὸ εἶναι θεωρητικὸς τῆς τέχνης καὶ τεχνοκριτικός, *ἀλλὰ ὄχι δημιουργὸς εἰκαστικὴ καλλιτέχνης*.

5) Κατὰ ἔγκυρες πληροφορίες μου, οἱ ἐργάτες ποὺ συνάντησε ἡ κ. Βακαλὸ εἶχαν *ἐπιλεγεῖ* ἀπὸ τὴν ἐργοδοσία μὲ βάση δικά της συγκεκριμένα κριτήρια.

6) Ἐνῶ ὑπάρχει ἀπόφαση νὰ κρατιοῦνται πλήρη *πρακτικὰ* αὐτῶν τῶν συναντήσεων, τὸ μέρος τῆς ἀνταλλαγῆς ὀνομάτων ἀνάμεσα στὴν κ. Βακαλὸ καὶ στοὺς ἐργάτες, δὲν *περιλαμβάνεται* στὴ μαγνητοφώνηση τῆς συνάντησης ποὺ ἔγινε.

7) (Χαρακτηριστικὸ τῆς «ἐλεύθερης ἐπικοινωνίας»!!) σὲ ἔργο ποὺ καλεῖται ὁ ἐπισκέπτης νὰ «βάλει τὸ χέρι του» χρησιμοποιώντας ὑλικὰ ἀφημένα γι' αὐτὸν τὸ σκοπὸ μπροστὰ στὸ (σὲ διαδικασία) ἔργο, τὸ ὑπεύθυνο πρόσωπο ἀπαγόρευε στοὺς ἐργάτες νὰ τὸ ἀγγίξουν, λέγοντάς τους ὅτι «εἶναι *γιὰ* τοὺς ἐπιστήμονες».

Τελειώνοντας λοιπὸν τὴ σύντομη αὐτὴ ἀνασκόπηση καὶ ἀνάλυση τῆς πορείας καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ κινήματος«Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ», πιστεύω ὅτι ἔγινε φανερὸ ὅτι, μὲ τὴν τωρινὴ δομή του, αὐτὸ τὸ «κίνημα» δὲν ἐξυπηρετεῖ οὔτε τὸν ἀρχικὸ σκοπὸ ποὺ ἤμουν διατεθειμένη νὰ ἐξυπηρετήσω προσωπικά, οὔτε (φοβᾶμαι) τὸν κατὰ τὰ πάντα νόμιμο καὶ σεβαστὸ σκοπὸ τῆς κ. Βακαλό. Καὶ οὔτε βλέπω πῶς μποροῦν νὰ ἐξαλειφτοῦν οἱ αἰτίες γιὰ τὴν ἀποτυχία αὐτή, ποὺ εἶμαι βέβαιη ὅτι εἶναι γνωστὴ στοὺς περισσότερους ἀπὸ τοὺς συμμετέχοντες, ἀλλὰ ποὺ ἐπιφυλάσσομαι νὰ ἀναλύσω σὲ ἄλλο σημείωμα.

Πάντως ἔχω ἤδη ὑποβάλει τὴν παραίτησή μου, γιατὶ πιστεύω, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἤδη ἀνέφερα, ὅτι δὲν ἔχει πιὰ κανένα νόημα ἡ περαιτέρω συμμετοχή μου σ' αὐτὴν τὴν ἱστορία.

Σοφία Σβορώνου

Εἰκαστικὸ Χρονικὸ

τοῦ Ἀλ. Γ. Ξύδη

Ἂν λογαριάσουμε πὼς οἱ πρῶτες ἐμφανίσεις τοῦ Καραγκιόζη στὴν Ἑλλάδα σημειώνονται γύρω στὰ 1860, ὁ Σωτήρης Σπαθάρης ἀνῆκε στὴν τρίτη γενιὰ τῶν καραγκιοζοπαιχτῶν. Τρίτη κι ἴσως τελευταία γενιὰ τῶν μεγάλων. Μένει σήμερα πιὰ ἀπ' αὐτοὺς μόνο ὁ Χαρίδημος. Ὁ Σπαθάρης πέθανε πέρσι τὸ Μάη, 82 χρονῶν, καὶ ἔπαιζε πίσω ἀπὸ τὸν μπερντὲ ὡς τὰ 70 του.

Πρὸς τὸ τέλος δύσκολα ἄλλαζε τὴ βραχνὴ χαρακτηριστικὴ φωνή του γιὰ νὰ κάνει τὸ Κολλητήρι ἢ τὴν κόρη τοῦ Πασᾶ. Τὰ «ἐργαλεῖα» του ἀπὸ παλιὰ τὰ ἔφτιαχνε μόνος του, σέρνοντας τὸ κοπίδι του μὲ σιγουριὰ κι εὐαισθησία πάνω στὸ χοντρὸ χαρτόνι. Ἦταν τὸ πιὸ μοντέρνο του ὑλικό. Ἄλλοτε χρησιμοποιοῦσε λαμαρίνα κι ἔπειτα δέρμα. Ἦταν παραδοσιακὸς σὲ ὅλα του, δίχως νὰ εἶναι καθόλου ἀποστεωμένος μέσα στὴν παράδοση. Ἀντίθετα «ἀνέβασε» ἀρκετὰ καινούργια ἔργα, δικές του συνθέσεις, σὰν τὸν «Φώτη Γιαγκούλα», ποὺ ὁ ἴδιος τό 'λεγε «τὸ καλύτερό μου ἔργο». Οἱ φιγοῦρες του ποὺ ἐκθέτονται τώρα ἀναμνηστικὰ (Ἀθήναιον 14.5.-14.6.) ἔχουν ὅλες μιὰν ἀποφασιστικὴ ἀπλότητα, κλασικὴ θά 'λεγα, ποὺ ἀποφεύγει ὁλότελα τὰ περιττὰ στολίδια καὶ τὶς φιοριτοῦρες. Τὴν ἴδια φινέτσα ἔχουν καὶ τὰ ζωγραφικὰ πανὼ ποὺ ἑτοίμαζε μόνος του γιὰ κάθε ἔργο. Συνήθως ἔχουν τὸν τίτλο τοῦ ἔργου καὶ τὴν ἀπεικόνιση τῆς πιὸ δραματικῆς σκηνῆς του (συνήθως δηλαδὴ τῆς πιὸ αἱματερῆς). Οἱ μορφὲς σὲ κατατομή, τὰ ἐπάλληλα στρώματα μορφῶν καὶ ἀντικειμένων, κάποτε διαφανῶν, ποὺ διαμορφώνουν μιὰ στοιχειώδη προοπτική, θυμίζουν στὴ σιγουριὰ καὶ στὴ γραμμικότητά τους τὶς ἀρχαῖες ἀγγειογραφίες τῶν πιὸ λαϊκῶν καλλιτεχνῶν. Γιατὶ ὁ Σπαθάρης ἤτανε καὶ λαϊκὸς καὶ πρωτόγονος (πριμιτίφ). Δὲν ἔφτιαχνε τὰ πανὼ σὰν ἔργα ζωγραφικῆς, ἀλλὰ σὰν σύνεργα κι αὐτὰ τῆς δουλειᾶς του, ὅπως οἱ φιγοῦρες, ὁ μπερντές, οἱ λάμπες, ποὺ χωροῦσαν ἄλλοτε ὅλα σὲ μιὰ βαλίτσα ... Καὶ τά 'φτιαχνε ὅλα μὲ μεράκι καὶ μὲ μαστοριά. Ἂν μερικὰ πανὼ εἶναι ἀριστουργήματα, ὅπως ὁ «Φώτης Γιαγκούλας», τὸ ὀφείλουν ὄχι σὲ καμιὰ εἰδικὴ προσπάθεια τοῦ Σπαθάρη, ἀλλὰ στὸ ὅτι τὸ θέμα τὸν ἐνέπνεε καὶ ἐπιστράτευε ὅλες τὶς ἱκανότητές του, γιὰ νὰ βγάλει ἕνα πανὼ ποὺ θὰ τραβήξει κόσμο πολύ. Τ' ἀνάλογα πανὼ τοῦ γιοῦ του Εὐγένιου ἔχουν τὶς ἰδιότητες ποὺ περιμένουμε ἀπὸ ἕνα συνειδητὸ ζωγράφο, ἀλλ' αὐτὲς ἀκριβῶς ἀποκλείουν τὴ μεγάλη ΑΡΕΤΗ τῆς δουλειᾶς τοῦ πατέρα του – τὴν ἀμεσότητα στὴν ἔκφραση, τὴν ἀποφυγὴ τῶν ἐφφὲ καὶ τὴ λιτότητα στὰ μέσα ποὺ χαραχτηρίζει ὅλους τοὺς καλύτερους τεχνίτες. Ἡ εὐτέλεια τῶν ὑλικῶν του δὲν τὸν περιόριζε, τοῦ ἔλυνε ἀντίθετα τὰ χέρια καὶ τὴν ὅραση γιὰ νὰ φτιάξει τὸ σκεῦος, τὸ ἐργαλεῖο ποὺ χρειάζεται. Ἡ «τέχνη» ὅπως τὴν ξέρουμε ἐμεῖς ὑπάρχει μέσα τους «ἐκ περισσοῦ», ὅπως στ' ἀρχαῖα ἀγγεῖα, ποὺ κι αὐτὰ δὲν τὰ προόριζαν νὰ στολίσουν ἀλλὰ νὰ χρησιμεύσουν. Σήμερα, ὅπως κι αὐτά, τὰ πανὼ κ' οἱ φιγοῦρες τοῦ Σπαθάρη ἔχουν γίνει ἀντικείμενα ἔκθεσης καὶ μουσείου, γιατὶ περσότερο ἀπ' ἄλλα συγκεντρώνουν μέσα τους λιτὴ καὶ ζουμερὴ ἔκφραση ποὺ κάποτε μετατρέπει τὸ λαϊκὸ τεχνίτη, ὕστερα ἀπὸ πολλῶν γενεῶν ἄσκηση, σὲ λαϊκὸν καλλιτέχνη. Ὁ Σπαθάρης δὲν εἶχε βέβαια τὸ ταλέντο τοῦ Θεόφιλου, εἶχε ὅμως τὴν ἴδια ἀφοσίωση στὴ δουλειά του καὶ τὴν ἴδια γνώση τῶν ὑλικῶν του. Κ' οἱ δυὸ ἀσπούδαχτοι, ἐμοιράζονταν τὴν κοινὴ ὑποσυνείδητη πεῖρα τῆς ζωγραφικῆς πολλῶν αἰώνων παράδοσης, ποὺ φαίνεται κάπου-κάπου στὴν ἐπιφάνεια τοῦ ἔργου τους. Ἄλλωστε ὁ Σπαθάρης δὲν ἦταν ἐπαγγελματίας ζωγράφος, ὅπως ὁ Μυτιληνιός, ἀλλὰ οὔτε καὶ τοῦτος εἶχε τὸ θεατρικὸ οἶστρο τοῦ Σπαθάρη σὰ συγκροτοῦσε ἐκείνους τοὺς περιφερόμενους θιάσους του μὲ τὸν Μεγαλέξαντρο.

Τοῦ Μήλιου (ΚΕΤ 10–27.5) τὰ χαραχτικά, τὰ σταμπωτὰ σὲ ὕφασμα, μὲ μιὰ τεχνικὴ δική τους καὶ προπαντὸς τὰ σχέδια δείχνουν εὐαισθησία καὶ φαντασία ποὺ παιγνιδίζει καὶ παραδοξολογεῖ σχεδὸν μὲ τὸν τρόπο τοῦ Κλέε, δημιουργώντας σημάδια μιᾶς νέας μυστικῆς γραφῆς, σ' ἕνα χῶρο γεμάτο κι αὐτὸν μυστικὰ ἀντικείμενα.

Ἕλλη - Μαρία Κομνηνοῦ: «Συνένοχοι».

Τοῦ Κωνσταντίνου τὴ γλυπτικὴ τὴν εἶχα προσέξει στὴν ἀτομική του ἔκθεση τοῦ 1972, ὅταν πρωτοῆρθε ἀπὸ τὴν Κύπρο, καὶ τελευταῖα στὴν Πανελλήνια. Ἐξέλιξη τῆς κινητικῆς του φάσης εἶναι τὰ ἔργα ποὺ ἐκθέτει τώρα (Δεσμὸς 13.5 – 6.6.). Ἐμπλουτίζονται οἱ ἀδρὲς γεωμετρικὲς φόρμες του, οἱ κατεργασμένες σὲ ἀτσαλοσίδερο, μὲ καινούργιες διαστάσεις, καθὼς περιστρέφονται τὰ στοιχεῖα τους γύρω ἀπὸ ἄξονες ἀρθρωτούς, σὰν πολύπτυχα πτυσσόμενα ποὺ ὅλο σοῦ ἀποκαλύπτουν καινούριες ὄψεις. Ἡ κίνησή τους δὲ γίνεται μὲ καμιὰ μηχανή, ἀλλὰ μὲ τὸ χέρι τοῦ ὁποιουδήποτε θεατῆ, ποὺ συμμετέχει ἔτσι ἄμεσα στὴν κατασκευὴ παραλλαγῶν ποὺ δίνουν ὅλες κάτι ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴν ἀπόλαυση τῆς ἀρχικῆς «στάσης». Σὲ μεγάλες διαστάσεις, στὸ ὕπαιθρο, θὰ μποροῦσαν νὰ κινηθοῦν μὲ τὸν ἀέρα, σὰν τὰ φτερὰ ἄχρηστον πιὰ μύλων ποὺ γυρίζουν τρίζοντας μόνο γιὰ νὰ ὁμορφαίνουν τὸ τοπίο.

Τὸ περασμένο εἰκοσαήμερο εἴδαμε ἐπίσης τὶς ἐκθέσεις:

Τοῦ Γ. Μανουσάκη (Θόλος 8 – 30.5) μὲ 40 σχέδια, τὰ μισὰ ἀπὸ τὴ δεκαετία '50. Εἶναι πάντα εὐχάριστο νὰ βλέπει κανεὶς νέα δείγματα τῆς φινέτσας καὶ τῆς τιμιότητας δίχως ἔπαρση καὶ ζαβολιὲς ἑνὸς γνήσιου ζωγράφου ποὺ εἶναι μαζὶ καὶ καλὸς τεχνίτης· τῆς Λ. Δουλγεράκη (Νέες Μορφὲς 26.5 – 9.6), καὶ 8 νέων (Ὥρα 22.5 – 7.6).

30.5.75

Α. Γ. Ξύδης

•βιβλίο•

M. MERLEAU PONTY
«Ἀνθρωπισμὸς καὶ Τρομοκρατία»
(Οἱ δίκες τῆς Μόσχας καὶ τὸ κομμουνιστικὸ πρόβλημα)
Ἐκδόσεις: ΕΞΑΝΤΑΣ
Μετάφραση: ΜΠΑΜΠΗ ΛΥΚΟΥΔΗ

Ξεκινώντας ἀπὸ τὴν ἀναγνώριση τῶν προβλημάτων ποὺ ἔθεσε ὁ Καῖσλερ στὸ «Μηδὲν καὶ τὸ Ἄπειρο» ὁ Μερλὼ Ποντὺ ἀναλύει τὸ πρόβλημα τῆς «κομμουνιστικῆς βίας», τὸ ὑπόβαθρο καὶ τὴ λογικὴ τῶν σταλινικῶν ἐκκαθαρίσεων καί, γενικότερα, τὸ ἠθικὸ ὑπόστρωμα ποὺ ἔχει ἢ δὲν ἔχει ἡ ἄσκηση τῆς βίας μέσα στὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη. Βασικὴ ἰδέα-συμπέρασμα ποὺ κυριαρχεῖ, ἤδη ἀπὸ τὸ πρῶτο κεφάλαιο, σ' ὁλόκληρο τὸ ἔργο εἶναι αὐτὴ τῶν σελ. 19-20.

«Ὁ Μὰρξ ἀντιλαμβανόταν τὴν «κατάργηση» τῆς ἐλευθερίας, τῆς διακίνησης τῶν ἰδεῶν, τῆς φιλοσοφίας καὶ γενικὰ τῶν ἀξιῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου μέσ' ἀπ' τὴν «πραγμάτωσή» τους στὴ ζωὴ ὅλων. Ἂν ἡ ὁλοκλήρωση αὐτὴ ἔχει γίνει προβληματική, τότε εἶναι ἀπαραίτητο νὰ διατηρήσουμε τὶς συνήθειες τῆς συζήτησης, τῆς κριτικῆς καὶ τῆς ἔρευνας, καθὼς καὶ τὰ ὄργανα πολιτικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς κουλτούρας. Πρέπει νὰ διαφυλάξουμε τὴν ἐλευθερία περιμένοντας ἕνα καινούργιο κραδασμὸ τῆς ἱστορίας ποὺ θὰ μᾶς ἐπιτρέψει νὰ τὴν ἐνσωματώσουμε σ' ἕνα χωρὶς θολούρα λαϊκὸ κίνημα. Μόνο ποὺ ἡ χρήση καὶ ἡ ἴδια ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας δὲν μποροῦν πιὰ νὰ εἶναι αὐτὸ ποὺ ἦταν πρὶν ἀπὸ τὸ Μάρξ. Δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ ὑπερασπίσουμε τὶς ἀξίες τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς συνείδησης παρὰ μόνο ἂν εἴμαστε βέβαιοι ὅτι, κάνοντας το, δὲν θὰ ἐξυπηρετήσουμε τὰ συμφέροντα ἑνὸς ἰμπεριαλισμοῦ καὶ δὲν θὰ ὑποβοηθήσουμε τὴ μυστικοποιητική του δράση».

ΠΙΕΡ ΖΑΛΕ:
«Ἡ λεηλασία τοῦ τρίτου κόσμου»

Ὅταν πρωτοδιατυπώθηκαν οἱ ἀπόψεις τοῦ ΠΙΕΡ ΖΑΛΕ ἀποτέλεσαν πραγματικὴ ἔκπληξη. Σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ὀργίαζε ἡ ἰμπεριαλιστικὴ προπαγάνδα γιὰ νὰ πείσει τοὺς ἀφελεῖς ὅτι οἱ ἀναπτυγμένες καπιταλιστικὰ χῶρες καὶ εἰδικὰ οἱ Η.Π.Α. – τὸ παγκόσμιο ἰμπεριαλιστικὸ κέντρο – βοηθοῦσαν στὴν ἀνάπτυξη τοῦ Τρίτου Κόσμου μὲ τὴ λεγόμενη «βοήθεια» καὶ τοὺς διάφορους χρηματοδοτικοὺς ὀργανισμούς, *ἡ λεηλασία τοῦ Τρίτου Κόσμου* ἀπογύμνωνε τὸ ψέμα καὶ παρουσίαζε ὡμὴ τὴν ἀλήθεια. Ἡ λεγόμενη «βοήθεια πρὸς τὸν Τρίτο Κόσμο» ἦταν ἡ πιὸ ληστρικὴ ἐπιχείρηση τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ γιὰ τὴν ἀπογύμνωση τοῦ Τρίτου Κόσμου. Μὲ στοιχεῖα ἀδιάσειστα *Ἡ λεηλασία τοῦ Τρίτου Κόσμου* ἀποκαλύπτει τὸ πραγματικὸ πρόσωπο τοῦ σύγχρονου ἰμπεριαλισμοῦ ἀφαιρώντας του τὴ μάσκα τῆς ὑποκρισίας.

ΠΑΝΤΑΖΗ ΤΕΡΛΕΞΗ
«Ὁ αὐταρχικὸς ἄνθρωπος»
(Ψυχολογικὴ καὶ κοινωνικὴ βάση τῆς πολιτικῆς συμπεριφορᾶς)
Ἐκδόσεις: ΠΑΠΑΖΗΣΗ

«Κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι καὶ πολιτικοὶ ἐπιστήμονες ποὺ προσπαθοῦν νὰ δώσουν κάποια ἐξήγηση στὴ νοσταλγικὴ ἀναζήτηση τοῦ κοινοῦ γιὰ δικτάτορες καὶ ὁλοκληρωτικὲς ἰδεολογίες, ἀποδίδουν τὸ φαινόμενο στὶς τραγικὲς ἀντιφάσεις ποὺ δημιουργεῖ ὁ βιομηχανικὸς πολιτισμὸς τοῦ καιροῦ μας. Στὶς ἀλλεπάλληλες κρίσεις ποὺ σείουν συθέμελα τὰ κοινωνικά μας καθεστῶτα καὶ ἀπειλοῦν νὰ ἐξαφανίσουν καὶ τὰ τελευταῖα ἴχνη κάθε δημοκρατικῆς ὑποδομῆς, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἀντισταθεῖ στὴ μαζικοποίηση τῆς ἐποχῆς μας, ὁ ἄνθρωπος νιώθει περισσότερο τὴν ἀσημαντότητά του».

Στὸ παραπάνω πλαίσιο γίνεται ἀπὸ τὸ συγγραφέα ὁ προσδιορισμὸς καὶ ἡ ἀνάλυση τῶν στοιχείων ποὺ συνθέτουν τὸν «αὐταρχικὸ ἄνθρωπο» – ἐξέταση τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ἀνθρώπου ποὺ παρουσιάζει ἐξαιρετικὴ εὐαισθησία σὲ θέματα κύρους καὶ ἱεραρχίας, ἐξουσίας καὶ δύναμης.

Τὸ ἔργο διαιρεῖται σὲ τρία μέρη: στὸ πρῶτο ἀναλύονται οἱ ψυχολογικοὶ παράγοντες τῆς αὐταρχικῆς προσωπικότητας, στὸ δεύτερο ἐξετάζονται οἱ κοινωνικοὶ παράγοντες τῆς αὐταρχικῆς συμπεριφορᾶς καί, τέλος, στὸ τρίτο μέρος, γίνονται ὁρισμένες προσπάθειες προσδιορισμοῦ τῆς μὴ αὐταρχικῆς προσωπικότητας.

Δ. Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗ
«Δ. Σολωμός: Οἱ ἐποχὲς τοῦ "Κρητικοῦ"
Ἐκδόσεις: ΛΕΣΧΗ

Εἶναι ἡ διάλεξη ποὺ ἔγινε στὸ ἐντευκτήριο τῆς «Ἑταιρείας Σπουδῶν Νεοελληνικοῦ Πολιτισμοῦ καὶ Γενικῆς Παιδείας» τῆς Σχολῆς Μωραΐτη (2 Δεκεμβρίου 1974), μὲ μερικὲς μικροαλλαγές.

Ὁ «Κρητικὸς» εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ (πολλὰ) «ἀνεπεξέργαστα» ποιήματα τοῦ Δ. Σολωμοῦ, ἕνα ἔργο ποὺ «ἐγγράφεται πρῶτο στὸν κύκλο τῆς ὥριμης παραγωγῆς τοῦ Σολωμοῦ καὶ συνθέτει, μαζὶ μὲ τοὺς Ἐλεύθερους Πολιορκημένους καὶ τὸν Πόρφυρα, τὸ πιὸ ἀντιπροσωπευτικό της τρίπτυχο».

Ὁ «Κρητικὸς» σώζεται σὲ ἕξι σχεδιάσματα. Ὁ Πολυλᾶς παρουσίασε τὸν «Κρητικὸ» μὲ βάση τὴν ἕκτη του ἐπεξεργασία, συμπληρώνοντας τὰ κενά της μὲ στοιχεῖα τῶν προηγούμενων ἐπεξεργασιῶν. Βασικὸ ὅμως ἐρώτημα παραμένει τὸ κατὰ πόσο «εἶναι σήμερα θεμιτὴ ἡ προσήλωσή μας στὸ κείμενο τοῦ Πολυλᾶ, ὅταν οἱ ἕξι ἐπεξεργασίες τοῦ ἔργου, καὶ προπάντων ἡ τελευταία, ἐπιβάλλουν μιὰ φιλολογικὰ κατοχυρωμένη ἔκδοση τοῦ «Κρητικοῦ». Τὸ ἐρώτημα τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὰ κύρια ἀντικείμενα τοῦ βιβλίου τοῦ Δ. Μαρωνίτη.

GEORGE ORWELL
«Φόρος τιμῆς στὴν Καταλωνία»
Μετάφραση: ΚΛΑΙΡΗΣ ΛΗΜΟΝΗ - ΚΑΛΑΪΤΖΙΔΟΥ
Ἐκδόσεις: ΒΕΡΓΟΣ

Σὲ σύγκρουση μὲ αὐτοὺς ποὺ μέχρι χθὲς ἀγωνίζονταν μαζὶ γιὰ τὴν ἴδια ὑπόθεση, ὁ Ὄργουελ φεύγει κυνηγημένος ἀπὸ τὴν Ἱσπανία καί, στὴν Ἀγγλία πιά, καταγράφει τὶς ἐμπειρίες του ἀπὸ τὸν Ἱσπανικὸ ἐμφύλιο πόλεμο. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο ὁ Ὄργουελ ἐπαναφέρει τὸ θέμα τῆς «Φάρμας τῶν Ζώων» – τὸ θέμα τῆς ἐπανάστασης ποὺ ξεκινᾶ μὲ τὸ ὅραμα μιᾶς ἄλλης ζωῆς γιὰ νὰ καταλήξει στὸν ἀντίποδά του.

Στὸ βιβλίο περιλαμβάνεται καὶ τὸ δοκίμιο τοῦ Ὄργουελ «Ξανακοιτάζοντας τὶς μέρες τοῦ Ἱσπανικοῦ Πολέμου», ποὺ γράφτηκε ἀργότερα.

ΤΟΝΤΟΡ ΠΑΒΛΟΦ
«Θεωρία τῆς ἀντανάκλασης»
Μετάφραση: ΣΑΒΒΑ ΑΧΙΛΛΕΑ
Ἐκδόσεις: ΔΩΔΩΝΗ

Ἡ «Θεωρία τῆς Ἀντανάκλασης» εἶναι ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ἔργα τοῦ Παβλόφ. Στὸ ἔργο του αὐτὸ ὁ Παβλὸφ ἀσχολεῖται μὲ διάφορα κοινωνικά, φιλοσοφικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ προβλήματα ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ. (Ὕλη καὶ Κίνηση – Ἡ Ἀντανάκλαση ὡς ἰδιότητα – Ὁρισμὸς τῆς Ἀλήθειας – Ὁ Ταξικομματικὸς χαρακτήρας τῆς Ἀλήθειας, κ.τ.λ.).

Ἐπιμέλεια βιβλιοπαρουσίασης: Ν. Γιανναδάκης

•δίσκος•

ΤΑ ΜΟΡΤΙΚΑ

Μουσική: Μίμης Πλέσσας. Στίχοι: Γιῶργος Καλαμαριώτης.
Ἑρμηνεία: Γιάννης Ντουνιᾶς, Χαρούλα Λαμπράκη, Δημήτρης Ξενίδης, Μιχάλης Γενίτσαρης.
Ἐξώφυλλο: Γιῶργος Σικελιώτης – Προλογικὸ σημείωμα: Ἠλίας Πετρόπουλος (POLYDOR).

Οἱ δημιουργοὶ τοῦ δίσκου «σκαλίζοντας» στὶς ρίζες τοῦ παλιοῦ ρεμπέτικου βρῆκαν τὶς «μῆτρες» του: τὴ φυλακὴ καὶ τὸν τεκέ. Ὁ Μίμης Πλέσσας δούλεψε διακριτικὰ πάνω στοὺς στίχους τοῦ Γ. Καλαμαριώτη καὶ βοηθήθηκε ἀπὸ τὴ δημιουργικὴ ἑρμηνεία τῶν τραγουδιστῶν.

Ὁ δίσκος προκάλεσε τὴν «μῆνιν» τῆς λογοκρισίας – ἴσως γιατί, ὅπως σημειώνει ὁ Ἠλίας Πετρόπουλος στὸ εἰσαγωγικό του σημείωμα, «ἡ μικροαστικὴ ἰδεολογία ἀπομόνωσε τοὺς μάγκες μὲ ἠθικολογικὰ τείχη».

Τὸ ἄλμπουμ, εἰκονογραφημένο μὲ ντοκουμέντα, βοηθᾶ στὴν εἰσαγωγὴ τοῦ κλίματος τοῦ ἔργου.

ΤΑ ΠΟΥ ΘΥΜΑΜΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΩ
Μουσική: Νίκος Ξυλούρης. Στίχοι: Α. Σταυρακάκης, Γ. Κουτσουρέλης, Ν. Ξυλούρης, Ἑρρ. Θαλασσινός. Διεύθυνση ὀρχήστρας: Τάσος Διακογιώργης.
Μακέτα: Κική Σιφναίου. (ΕΜΙ)

«... Τὰ τραγούδια τῆς Κρήτης καὶ οἱ μαντινάδες ποὺ ἄκουγα σὰν ἤμουνα βοσκὸς στὰ ὄρη καὶ ὕστερα ἔπαιζα μὲ τὴ λύρα στὰ πανηγύρια στὰ χωριὰ δὲν ἀφήνανε τὸ νοῦ μου νὰ πάρει ἀέρα. Ἔκατσα τὸ λοιπὸν καὶ δούλεψα πάνω σ' αὐτοὺς τοὺς παλιοὺς σκοποὺς ποὺ μὲ ἀγκυλώνανε καὶ ἔβγαλα αὐτὸν τὸν δίσκο. Ἕνας φίλος μου ποὺ ἄκουσε τὸ «Δακρύζω μὲ παράπονο» ὅταν τὸ γραφα στὸ στούντιο μοῦ εἶπε: Αὐτὸς ὁ σκοπὸς εἶναι Βυζαντινός, θυμίζει Μεγάλη Παρασκευή. Ὄχι τοῦ κάνω, εἶναι παλιὸς Κρητικὸς σκοπός. Τότε πρωτόπαιξε ἕνας λυράρης γιὰ τὴ γυναίκα του ποὺ τὴ σφάξανε οἱ Τοῦρκοι στὴν ἐπανάσταση τοῦ 67... Καὶ μιὰ θειά μου ποὺ ἔχασε τὸν γιό της στὴν Ἀλβανία αὐτὸν ἔλεγε...». Αὐτὰ γράφει ὁ Μακρυγιάννης τοῦ ἑλληνικοῦ τραγουδιοῦ γιὰ τὰ νέα του τραγούδια. Ἰδιαίτερα τοὺς στίχους ποὺ ἔγραψε ὁ ἴδιος, θὰ τοὺς ζήλευε καὶ ὁ καλύτερος τεχνίτης.

ΙΤΑΛΙΚΑ
ΔΙΑ ΠΟΛ/ΝΕΙΑ·ΠΑΝ/ΜΙΑ
ΑΘΗΝΑ
ΣΟΛΩΝΟΣ 136
639.924, 631.371

•ΕΠΙΣΤΟΛΈς•

Μερικὰ περὶ κάθαρσης

Ὁ σύλλογος τῶν Πολιτικῶν Μηχανικῶν Ἑλλάδος φαίνεται ὅτι ἔχει ἀρχίσει μιὰ προσπάθεια κάθαρσης μέσα στὰ μέλη του.

Τίποτα δὲν ὑπάρχει πιὸ λογικό, πιὸ ἠθικό, πιὸ ἀναγκαῖο. Πρέπει νὰ γνωρίσουν ὅλοι «ποιὸς εἶναι ποιὸς» γιὰ τὸν καθένα.

Ὑπάρχουν πρῶτα μερικοὶ συνάδελφοι ποὺ ἔχουν ἀκόμη καυτὰ στὸ κορμί τους «τὰ σημεῖα τῶν ἥλων». Γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ συνείδηση εἶναι οἱ ἥρωες. Καὶ γιὰ τὰ μέτρα καὶ τὰ STANDARD τῆς Πατρίδας μας εἶναι οἱ τυχεροὶ ποὺ μαθεύτηκε ἡ θυσία τους καὶ στεφανώθηκε μὲ τὴ γενικὴν ἀναγνώριση. Τὸ γράφω γιατί, σὲ πρόσφατους σχετικὰ καιρούς, ὑπῆρξαν χιλιάδες, ἑκατοντάδες χιλιάδες ἥρωες τῆς ἐθνικῆς καὶ ἀνθρώπινης ἀξιοπρεπείας ποὺ χάθηκαν στὴν ἀνωνυμία (ὅσοι δὲν κηλιδώθηκαν καὶ δὲν διασύρθηκαν) κι ἔμειναν κλεισμένοι μόνο στὶς καρδιὲς τῶν κυνηγημένων συντρόφων τους. Ἦταν αὐτοὶ ποὺ οἱ φτωχὲς κιτρινισμένες φωτογραφίες τῆς μνήμης τους ζοῦσαν δεκαετίες ὁλόκληρες στὰ σκοτεινὰ κελλιὰ καὶ στὶς καρδιὲς τῶν μαυροφορεμένων μανάδων κι' ἀδερφάδων, ποὺ σέρνονταν στὸ περιθώριο τῆς «εὐημερούσας κοινωνίας», χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ ὀνοματίσουν τὰ παιδιά τους, τριάντα χρόνια τώρα.

Ἔστω. Κι' ὁ λαός μας μὲ καμάρι βλέπει καὶ τιμάει τοὺς μάρτυρες καὶ τοὺς παθόντες τῆς τελευταίας τυραννίας κι' εἶναι εὐτυχισμένος πού, τοὐλάχιστον αὐτοί, θ' ἀποτελέσουν κριτήρια ἔγκυρα κι' ἀναμφισβήτητα γιὰ τὶς νέες γενιές.

Ἔξω ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἐκλεκτούς, οἱ ἄλλοι, μιὰ ἀπέραντη μᾶζα, ἔγραψε προσωπικὰ τὴν ἱστορία της.

Μερικοί, ἐλάχιστοι, ποὺ μποροῦν νὰ ὁρισθοῦν ἐπώνυμα, ἐτράβηξαν τὸν δρόμον τῆς συνεργασίας παίρνοντας θέσεις καὶ ἀξιώματα ἀπὸ ὅπου ἐσχεδίασαν ἐπιτελικὰ τὴν Δυναμικὴ τῆς Ὑπανάπτυξης.

Πιὸ κάτω ἀπ' αὐτούς, ἄλλοι, ὑποσκελίζοντας τοὺς ἱεραρχικὰ ἀνωτέρους τους, ἔγιναν γρανάζια τῆς Κρατικῆς Μηχανῆς. Ἀπ' αὐτοὺς πολλοὶ λόγω μικροῦ εἰδικοῦ βάρους ἀνέβηκαν στὴν κορυφὴ μερικῶν Ὑπηρεσιῶν ἀπ' ὅπου ἔβλαψαν ὅσο μποροῦσαν τὸν τόπο λόγω ἐπιστημονικῆς ἀνεπάρκειας καὶ μειωμένης ἐμπειρίας. Δηλαδή, γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Χῶρο καὶ τὴν Ἑλληνικὴ Διάρκεια, ἔχει τὸ ἴδιο μεγάλη σημασία ἡ καταστροφὴ - ἐπὶ παραδείγματι - τοῦ ἀπαράμιλλου Κερκυραϊκοῦ τοπίου ἢ τῆς Σκιάθου μὲ τὰ ἀλόγιστα κι' ἐγκληματικὰ προγράμματα «τουριστικῆς ἀξιοποιήσεως» ὅσο καὶ τὰ βασανιστήρια ἑνὸς δημοκράτη ἀγωνιστῆ. Φυσικά, σὲ τελευταία ἀνάλυση δὲν χωρίζονται τὰ δύο: ἂν δὲν ἐφιμωνόταν ὁ λαὸς καὶ δὲν βασανιζόταν ὁ Δημοκράτης Ἀγωνιστὴς ἀπὸ τὸν ἀγροῖκο κακοῦργο, δὲν θὰ εἶχε τὴν εὐχέρεια νὰ πειραματίζεται σὲ προγραμματισμοὺς ὁ ἀγροῖκος καὶ ἄσχετος διευθυντὴς – νομοθέτης. Γιατὶ ἡ ἑπταετία τῶν τυράννων πέρα ἀπὸ «τὴν γαίας ἀτίμωση», σὰν κύριο, στὸν τεχνικὸ τομέα, χαρακτηριστικό της εἶχε τὸ ὅτι ἔδωσε τὴν δυνατότητα στὴν μπουλντόζα νὰ θεσμοθετῆ: Νὰ καταστρέφη δάση, νὰ ξεκοιλιάζη Πεντέλες, νὰ ὑψώνη οὐρανοξύστες σὲ μιᾶς πιθαμῆς οἰκόπεδα. Αὐτὸ δὲν κατέστρεψε μόνο τὴ μορφὴ τῶν πόλεων καὶ τῶν χωριῶν, ἀλλὰ ἐκόστισε τεράστια ποσὰ ἐθνικοῦ πλούτου ποὺ τὰ καρπώθηκαν λίγοι ἐπιχειρηματίες.

Ὑπάρχει ἀκόμη κατηγορία ἀνθρώπων ποὺ ἐλίσσονταν «κατὰ δύναμιν», συντηρώντας φιλίες μὲ τὰ ἄτομα τοῦ βυθοῦ ποὺ εἶχαν ἐπιπλεύσει, γιὰ νὰ σπρώχνουν τὶς δουλειές τους.

Αὐτῶν ἡ ἀναγνώριση εἶναι λίγο δύσκολη ὄχι ὅμως ἀδύνατη. Ὑπάρχουν τὰ περίφημα δάνεια τῶν δεκάδων ἑκατομμυρίων, ὑπάρχουν οἱ καλοῦντες καὶ «κληθέντες» ἀπὸ τὶς Συμβασιοῦχες Ἑταιρίες τῶν σκανδάλων, ὑπάρχουν οἱ μεγάλοι κατασκευαστὲς τῶν δῆθεν αὐτοχρηματοδοτήσεων κλπ.

Καὶ ὑπάρχει τὸ μέγα πλῆθος τῶν παρατηρητῶν:

Οἱ Γάλλοι, στὸν καιρὸ τῆς Γερμανικῆς Κατοχῆς, σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς αὐτοὺς ποὺ ἔκαναν RESISTANCE, εἶχαν τοὺς πολλοὺς ποὺ ἔκαναν OBSERVANCE. Τέτοιοι ἦσαν τὸ μεγάλο πλῆθος καὶ σὲ μᾶς.

Δὲν ἦταν ἡ ἰδιοτέλεια ποὺ ἐμπόδισε τὸ μεγάλο πλῆθος νὰ κάμη τὴν ἐνεργὸ ἀντίσταση. Ὁ καθημερινὸς τρόμος τοὺς ἐπάγωνε τὴν καρδιά. Δὲν θὰ γίνονταν ποτὲ συνεργάτες ἢ προδότες, ὅμως γι' αὐτοὺς ἴσχυαν οἱ στίχοι τοῦ Παλαμᾶ:

«Ἐμεῖς δὲν γονατίσαμε σκυφτοὶ
τὰ πόδια νὰ φιλήσουμε τοῦ δυνατοῦ
σὰν τὸ σκουλήκι ποὺ πατεῖ μας
μὰ γιὰ ν' ἀντισταθῆ μὲ τὸ σπαθί,
στάθηκε σὰν πολὺ στοχαστικὴ
καὶ σὰν πολὺ ὀνειρόπλεχτη ἡ ψυχή μας...»

Εἶναι αὐτοὶ οἱ αἰώνιοι καλοί, ποὺ ἀγαποῦσαν σιωπηλὰ τὴν Πατρίδα τους καὶ περιφρονοῦσαν, σιωπηλά, τοὺς βιαστές της.

Αὐτοὶ ὅπως καὶ ἡ τεράστια μᾶζα τῶν Πανελλήνων, ὅταν δὲν ἔκαναν μαῦρο χιοῦμορ μὲ τοὺς γελοίους, ἐτρέφονταν μὲ τρόμο καὶ μῖσος.

Κάθε πρωί, μὲ τὸ ἄνοιγμα τῶν φιμωμένων ἢ τῶν πουλημένων ἐφημερίδων, τὸ μῖσος τρεφόταν μὲ χίλιους τρόπους: μὲ τὶς δηλώσεις τῆς παχυλῆς κι' ἀναίσχυντης ἀμάθειας ποὺ κυβερνοῦσε, μὲ ὅσα διαφαίνονταν γιὰ τοὺς διωγμοὺς τῶν ἀγωνιστῶν, μὲ τὰ σκάνδαλα ποὺ πρόσβαλλαν τὴ λογικὴ καὶ τὸ ἦθος τους.

Αὐτὸ τὸ μῖσος ἔμεινε καὶ θέλει διέξοδο.

Ἡ ἀπελευθέρωσή μας ἦταν ἐπακόλουθο τῆς Μεγάλης Ἐθνικῆς Τραγωδίας τῆς Κύπρου κι' ἔτσι μικρὴ στάθηκε ἡ ἐκτόνωση. Ὅμως οἱ ὑπαίτιοι ὑπάρχουν καὶ δροῦν.

Ἐδῶ λοιπὸν εἶναι ὁ κίνδυνος. Ὁ κίνδυνος μήπως οἱ συνεργάτες καὶ οἱ ἐλιχθέντες μεταπηδήσουν στὶς ἐπιτροπὲς τῶν κηνσόρων καὶ κηλιδώσουν ὀνόματα ἀναπολόγητα.

Ἔτσι θὰ πετύχουν μιὰ διέξοδο τῆς ἀποταμιευμένης ὀργῆς, θὰ ἐξασφαλίσουν τὴ δική τους ἀτιμωρησία, ἀφήνοντας ἀλώβητες καὶ συντεταγμένες τὶς δυνάμεις τους, ἐνῶ συγχρόνως θὰ γεμίσουν μὲ ἀπελπισία τίμιους ἀνθρώπους.

Ὅταν μάλιστα παρεισφρύση καὶ τὸ ἀτομικὸ συμφέρον ἀνθρώπων ποὺ θεωροῦν ὅτι δὲν ἐκέρδισαν ἀρκετὰ στὴν διάρκεια τῆς ἑπταετίας (στὸν τομέα τὸν τεχνικὸ ἐννοῶ, ποὺ ὑπῆρχαν περιθώρια πλατιά), ἡ βιαστικὴ ἀξιολόγηση τῶν χαρακτήρων, ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ εἶναι διαβλητή, θὰ πάρη τὴ μορφὴ ὁμαδικῆς ψυχικῆς δολοφονίας.

Καὶ ἡ Δημοκρατία θέλει δικαιοσύνη ὄχι Προγραφές. Οἱ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποκαταστάσεις ἐλάχιστα θὰ διορθώσουν, ἀφοῦ ἡ ἀνθρώπινη ὑπόληψη εἶναι ἀπὸ στόφφα ποὺ τὸ καθαριστήριο δὲν τὴν βγάζει.

Μία μεθόδευση τῆς ἐργασίας ποὺ ἔχει ἀναλάβει ὁ Σύλλογος εἶναι ἀπαραίτητη. Ἡ κριτικὴ τῶν πράξεων τοῦ καθενὸς νὰ γίνεται ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ δὲν ἀνήκουν στὴν στενὴ εἰδικότητα τῶν κρινομένων, μὲ βάση βεβαίως τὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ φέρουν οἱ συνάδελφοί του ποὺ γνωρίζουν πρόσωπα καὶ πράγματα. Καὶ φυσικὰ κατ' ἀντιπαράστασιν ἤ, ἐν πάσῃ περιπτώσει, μὲ διαδικασία ποὺ νὰ προβλέπη τὴν ἐνημέρωση τοῦ κρινομένου γιὰ τὰ εἰς βάρος του στοιχεῖα.

Ἄλλως ὁδηγούμεθα σὲ καθεστὼς φακέλλων, ὅπου ἐπληροφοροῦσαν τὸν πολίτη ὅτι «δὲν τοῦ χορηγεῖται διαβατήριον, ἢ πιστοποιητικόν», ἢ ὅτι «ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν στοιχείων προκύπτει ὅτι οὗτος δὲν ἐμφορεῖται ὑπὸ ἐθνικῶν φρονημάτων» κ.λπ.

Ἀλλὰ γιὰ τέτοιες μεθοδεύσεις ὑπάρχουν ἄλλοι πιὸ ἔμπειροι καὶ πιὸ σατανικοί, οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἀσφάλειας καὶ τοῦ «σπουδαστικοῦ» της.

Ἡ Δημοκρατικὴ Συνείδηση ποὺ ἀντιστάθηκε στὴν χυδαία τυραννία τῶν πρακτόρων καὶ Κυπροφάγων, δὲν θὰ στηριχθῆ οὔτε στὶς ψιθυριστὲς ἀνώνυμες καταγγελίες οὔτε στὶς κραυγαλέες διακηρύξεις καὶ ὕβρεις, ἀλλὰ στὶς ψύχραιμες καὶ τεκμηριωμένες πράξεις. Ὅ,τι δὲν φωτίζεται, εἶναι ἐκ τοῦ πονηροῦ καὶ ἐκ τῶν κατεργαρέων.

Δ.Κ.

Ἀγαπητὲ κ. διευθυντά,

Στὸ τεῦχος 17 τοῦ περιοδικοῦ «ΑΝΤΙ» καὶ στὴ σελίδα 19 (φωτογραφία ἄνω δεξιὰ) ἀναφέρεται τὸ ὄνομά μου, ὡς συμμετέχων εἰς τὸ Α΄ ἐθνικὸ συνέδριο φοιτητῶν καὶ νέων ἐπιστημόνων Γαλλίας. Θὰ ἤθελα νὰ διευκρινίσω στὸ περιοδικό σας ὅτι ἐνεγράφην στὸν ὡς ἄνω φοιτητικὸ σύλλογο ὅταν εὑρισκόμουν στὸ α΄ ἔτος σπουδῶν μου στὴ Γαλλία, τὸ 1967. Ὅταν ἀντελήφθην ὅτι ὁ φοιτητικὸς σύλλογος ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὰ καθαρῶς φοιτητικὰ θέματα, ἀποχώρησα ἀπὸ αὐτόν.

Εὐχαριστῶ διὰ τὴν φιλοξενία
Μανώλης Δαλακλῆς
Φαέθοντος 25 Τ.Τ. 809 – Ἀθήνα.

Διόρθωση

Στὸ ἄρθρο τοῦ Χάγκεν Φλάϊσερ («ΑΝΤΙ», ἀρ. 18) ἔγιναν ἐκ παραδρομῆς ὁρισμένα λάθη. (Λόγω τῆς ἀπόστασης Βερολίνου Ἀθηνῶν δὲν μποροῦσε νὰ ἐλεγχθεῖ τὸ κλισὲ ἀπὸ τὸν συγγραφέα). Στὴν 3η στήλη ἔχει ξεχαστεῖ μία παρένθεση ποὺ ἀλλάζει τὴν ἔννοια:

Ταυτόχρονα ὁρίζεται ὁ Α. Τζῆμας ὑπεύθυνος γιὰ τὴν ὀργάνωση τ' ἀντάρτικου [(Τζῆμα, ἀνέκδοτα κείμενα). Παρόμοια καθήκοντα ἀνέλαβε – ὅπως φαίνεται – γιὰ τὶς πόλεις ὁ Π. Ροῦσος (σελ. 181)] – μιὰ θέση ποὺ φυσικὰ πρὸς τὸ παρὸν ἔχει μικρότερη ἀξία ἀπὸ τὸ πόστο τοῦ γραμματέα τῆς ΚΟΑ ποὺ ὁ (Α.Τ.) ἀναλαμβάνει παράλληλα.

Σ. 13 (3η στήλη) «... μία ἀλυσίδα ἀπὸ διωγμούς, συλλήψεις καὶ ἐξορίες»

Σ. 14 (2η στήλη) Τὸ ἄρθρο τοῦ Γληνοῦ δημοσιεύτηκε στὴν ΚΟΜΕΠ, τοῦ Ἰούνη '42 (ἀρ. 2), (3η στήλη) ἡ ἐκτέλεση τῶν 8 ἔγινε 5-6-42.

Σ. 16 (3η στήλη) «... νὰ τὸν ἀποκαλοῦν «ἐθνικόφρονες» τύπου Χρυσοχόου «Τζήμωφ», ὁ ὁποῖος εἶχε ὀργιάσει κατὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ»...

Ὑπάρχουν καὶ διάφορα μικρότερα λάθη. π.χ. σ. 15 (3η στήλη): Τρωιάνος, μέλος τοῦ ΚΚΕ (ἀντὶ Κ.Ε.) τοῦ ΕΛΑΣ.

Λανθασμένα ἔχουν γραφεῖ τὰ ὀνόματα τῶν VUKMANOVIC, EUDES, Ροῦσος, καὶ Λάκης.

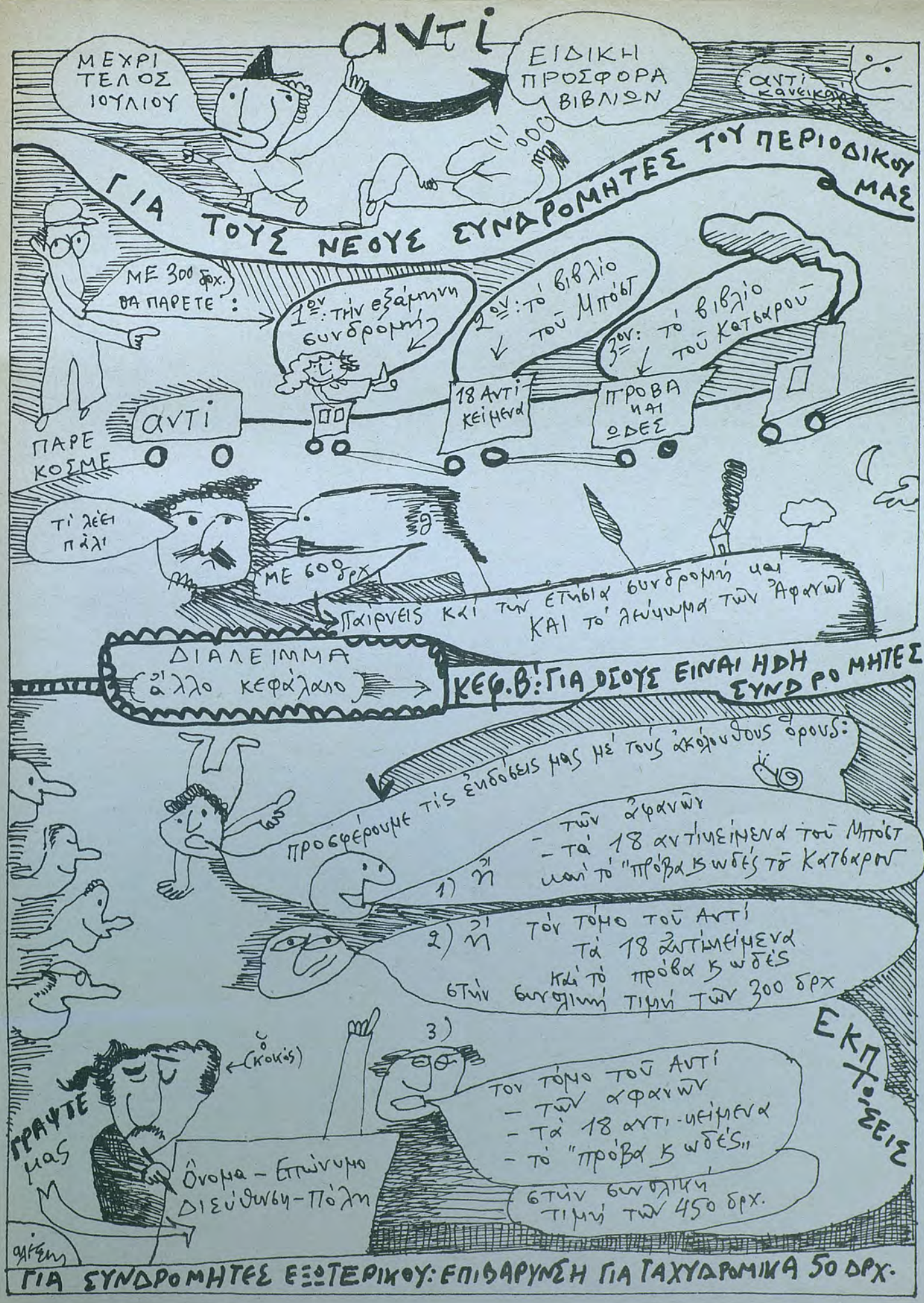
αντί
ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΣ ΙΟΥΛΙΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΒΙΒΛΙΩΝ
αντί κανείκα
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΜΑΣ
ΜΕ 300 δρχ. ΘΑ ΠΑΡΕΤΕ:
1ον: ΤΗΝ εξάμηνη συνδρομή
2ον: ΤΟ βιβλίο ΤΟΥ Μπόστ
3ον: ΤΟ βιβλίο ΤΟΥ Κατσαρού
αντί
18 ΑΝΤΙ κείμενα
ΠΡΟΒΑ ΚΑΙ ΟΔΕΣ
ΠΑΡΕ ΚΟΣΜΕ
ΤΙ λέει πάλι
ΜΕ 600 δρχ
Παίρνεις και τον ετήσια συνδρομή και ΚΑΙ το λεύκωμα των Αφανών
ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ (άλλο κεφάλαιο)
ΚΕΦ.Β': ΓΙΑ ΟΣΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΗΔΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ
προσφέρουμε τις ενδόξεις μας με τους ακόλουθους όρους:
1) Ν - των αφανών - τα 18 αντιμείμενα του Μπόστ και το "πρόβα 5 ωδές" το Κατσαρού
2) Ν τον τόμο του Αντί τα 18 αντιμείμενα και το πρόβα 5 ωδές στην συνολική τιμή των 300 δρχ
3) τον τόμο του Αντί - των αφανών - τα 18 αντι-μείμενα - το "πρόβα 5 ωδές" στην συνολική τιμή των 450 δρχ.
ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ
(κόκκινος)
ΓΡΑΨΤΕ μας
Όνομα - Επώνυμο Διεύθυνση - Πόλη
ΓΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΓΙΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΑ 50 ΔΡΧ.

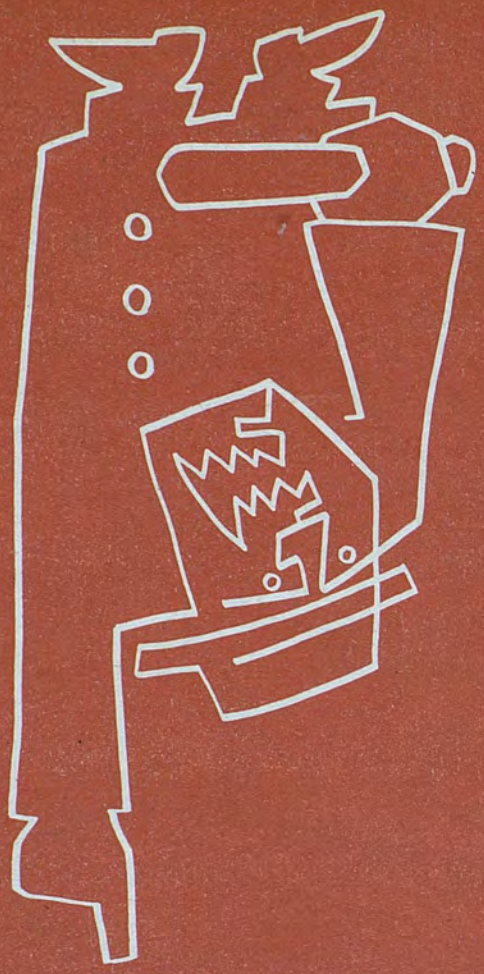

ΓΡΑΨΟΥ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ
στὸ
avti
κυκλοφορεῖ
κάθε δεύτερο Σάββατο

avti

ΚΟΨΤΕ ΕΔΩ

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Γράφομαι συνδρομητὴς γιά:
6 μῆνες Δρχ. 260 ☐
1 χρόνο Δρχ. 520 ☐

ΟΝΟΜΑ .....
ΕΠΩΝΥΜΟ .....
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ .....
ΠΟΛΗ ..... *Τ.Τ.* .....
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ .....

Γιὰ τοὺς συνδρομητὲς τοῦ περιοδικοῦ:
ΕΚΠΤΩΣΗ 30%